

REPUBLIKA SLOVENIJA

Naložba v vašo prihodnost

OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj

Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013

REPUBLIKA SLOVENIJA
*Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno
samoupravo in regionalno politiko*

OPERATIVNI PROGRAM KREPITVE REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV ZA OBDOBJE 2007 - 2013

Ljubljana, 2008

Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013

Nosilec avtorskih pravic:

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko

Oblikovanje in grafična priprava:

Tiskarna Pleško d.o.o., Ljubljana

Kraj/leto izida:

Ljubljana, 2008.

Število natisnjenih izvodov:

500

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

332.1(497.4)"2007/2013"

OPERATIVNI program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013. - Ljubljana : Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, 2008

ISBN 978-961-91352-9-7

241452032

Sofinanciranje: Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 je nastal s finančno pomočjo strukturnih skladov EU - Evropski sklad za regionalni razvoj, tehnična pomoč. Uredila ga je Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko.

KAZALO

KAZALO	3
KAZALO PREGLEDNIC	5
SEZNAM KRATIC	6
1. UVOD	7
1.1 Izhodišča za pripravo operativnega programa	7
1.2 Načelo partnerstva	8
1.3 Predhodno vrednotenje	11
2. ANALIZA STANJA	16
2.1 Konkurenčnost slovenskega gospodarstva	16
2.2 Znanje za razvoj	19
2.3 Spodbujanje podjetništva	23
2.4 Informacijska družba	26
2.5 Turizem s področjema narave in kulture	29
2.6 Okolje, energija in promet	33
2.7 Regionalni razvoj	38
2.8 Mesta in druga naselja	44
Širša mestna območja	44
Degradirana urbana območja	45
Regionalne značilnosti poselitve	45
3. STRATEGIJA ZA RAZVOJ	47
3.1 Dosedanje izkušnje	47
3.2 Ključne usmeritve in cilji	48
3.3 Kazalniki	50
3.4 Skladnost s slovenskimi in evropskimi razvojnimi dokumenti	57
3.5 Razvojne prioritete	57
3.5.1 Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost	63
3.5.2 Gospodarskorazvojna infrastruktura	63
3.5.3 Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	71
3.5.4 Razvoj regij	76
3.5.5 Tehnična pomoč	84
3.6 Horizontalni temi	85
3.6.1 Trajnostni razvoj s poudarkom na okoljski dimenziji	85
3.6.2 Enakost možnosti	86
4. DOPOLNJEVANJE UKREPOV	87
4.1 Dopolnjevanje z Operativnim programom razvoja človeških virov	87
4.2 Razmejitev s Programom razvoja podeželja RS 2007–2013	88
4.3 Razmejitev s Programom razvoja ribištva RS 2007–2013	90
4.4 Evropsko teritorialno sodelovanje	91
5. FINANČNI NAČRT	92
5.1 Finančni načrt pravic porabe po letih	92
5.2 Viri financiranja po razvojnih prioritetah	94
6. IZVEDBENE DOLOČBE	95
6.1 Določitev izvedbene strukture in odgovornih institucij	95
6.2 Spremljanje in vrednotenje	98
6.3 Finančni tokovi	100
6.4 Informiranje in obveščanje javnosti	101

6.5	Oprelitev postopkov med Evropsko komisijo in državo članico o izmenjavi podatkov v računalniški obliki	102
6.6	Skladnost s pravili konkurence in javnih naročil	103

PRILOGE	104
Okvirna razčlenitev prispevka Skupnosti po kategorijah v OP RR	104

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Povzetek temeljnih slabosti v letu 2005	25
Preglednica 2:	Osnovni statistični podatki in socio-ekonomski kazalci za kohezijski regiji in za Slovenijo	39
Preglednica 3:	Indeks razvojne ogroženosti.	40
Preglednica 4:	Bruto domači proizvod na prebivalca, indeksi, Slovenija = 100	41
Preglednica 5:	Koeficient variacije regionalnega BDP, Slovenija, 1995-2004	41
Preglednica 6:	Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v obdobju 2000-2006, v %	42
Preglednica 7:	Skladnost razvojnih prioritet OP RR s SRS	51
Preglednica 8:	Skladnost razvojnih prioritet OP RR s Programom reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji	53
Preglednica 9:	Skladnost razvojnih prioritet OP RR s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije	54
Preglednica 10:	Skladnost razvojnih prioritet OP RR s Strateškimi smernicami Skupnosti za kohezijo	56
Preglednica 11:	Kazalniki na ravni 1. razvojne prioritete OP RR	59
Preglednica 12:	Kazalniki na ravni 2. razvojne prioritete OP RR	64
Preglednica 13:	Kazalniki na ravni 3. razvojne prioritete OP RR	72
Preglednica 14:	Kazalniki na ravni 4. razvojne prioritete OP RR	77
Preglednica 15:	Indikativna razporeditev sredstev ESRR med regije	80
Preglednica 16:	Pravice porabe po letih glede na vir financiranja, v evrih, tekoče cene	92

SEZNAM KRATIC

BDP	bruto domači proizvod
CIP	Competitiveness and Innovation Framework Programme
DRP	Državni razvojni program 2007–2013
EIB	Evropska investicijska banka
EIF	Evropski investicijski sklad
EK	Evropska komisija
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
EPD	Enotni programski dokument 2004–2006
ESR	Evropski sklad za razvoj ribištva
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
IKT	Informacijsko-komunikacijska tehnologija
IS	informacijski sistem
KS	Kohezijski sklad
MIC	medpodjetniški izobraževalni centri
MSP	mala in srednja podjetja
MVZT	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
NNJF	Sistem notranjega nadzora javnih financ
NPVO	Nacionalni program varstva okolja
NSNRP	Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007–2013
NSRO	Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013
NTI	neposredne tuje investicije
OP ESS	Operativni program za razvoj človeških virov 2007–2013
OP ROPI	Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture 2007–2013
OP RR	Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov 2007–2013
OP	Operativni program
OU	Organ upravljanja za strukturne in kohezijski sklad
OVE	obnovljivi viri energije
PRP	Program razvoja podeželja RS 2007–2013
PRR	Program razvoja ribištva RS 2007–2013
RR	raziskovalno-razvojna dejavnost
SME	srednja in mala podjetja
SRS	Strategija razvoja Slovenije
SURS	Statistični urad RS
SVLR	Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko
UMAR	Urad Vlade RS za makroekonomske analize in razvoj
UNP	Urad za nadzor proračuna RS
URE	učinkovita raba energije
VIS	visokošolska izobraževalna središča

1. UVOD

1.1. Izhodišča za pripravo operativnega programa

Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 (v nadaljevanju OP RR) je skupni programski dokument Slovenije in EU, ki je sprejet na predlog države članice po uskladitvi z Evropsko komisijo (v nadaljevanju EK), ko slednja sprejme odločitev o potrditvi ter ga obe partnerici tudi skupaj izvajata in financirata. Slovenija bo usmerila razpoložljiva sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj (v nadaljevanju ESRR), drugih finančnih virov in sredstva ustreznega lastnega sofinanciranja v gospodarsko konvergenco države na podlagi kriterijev trajnostnega razvoja, kjer gre prvenstveno za izboljšanje pogojev rasti in zaposlovanja z vlaganjem v fizične in človeške vire, inovacije v družbi znanja, zmožnost prilagajanja gospodarskim in socialnim spremembam ter varovanje okolja. Na ta način želi Slovenija doseči dolgoročno vizijo in cilje razvoja Slovenije.

OP RR najširše temelji na Strategiji razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS), ki jo je v prvi polovici leta 2005 sprejela Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju Vlada)¹. Vlada je leta 2004 sprejela tudi Načrt priprave Državnega razvojnega programa 2007–2013 (v nadaljevanju DRP) ter ga ustrezno dopolnila sredi leta 2005 ter s tem opredelila tudi pripravo DRP ter na njem temelječih strateških dokumentov za izvajanje kohezijske politike EU v Sloveniji. Načrt priprave DRP predvideva, da dokument lahko služi kot strokovna podlaga za pripravo Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja (v nadaljevanju NSRO), kjer ta predstavlja poglobitev DRP na specifičnem področju kohezijske politike EU, v nadaljevanju pa je na osnovi NSRO pripravljen tudi OP RR.

Umeščanje kohezijske politike v izvajanje prenovljene Lizbonske strategije je vsebovano v dokumentu EK z naslovom *Kohezijska politika za podporo rasti in novim delovnim mestom: Strateške smernice Skupnosti, 2007–2013*². Osnovni cilj teh smernic je opredeliti prioritete Skupnosti, ki bodo deležne podpore kohezijske politike – iz naslova obeh strukturnih skladov, ESRR in Evropskega socialnega sklada (v nadaljevanju ESS), ter Kohezijskega sklada (v nadaljevanju KS) – z namenom prispevati h krepitvi sinergij z Lizbonsko strategijo, kakor je opredeljeno v integriranih smernicah za rast in nova delovna mesta, ter kot pomoč pri njeni uresničitvi. Strateške smernice Skupnosti so ena od strateških podlag, na osnovi katerih morajo države članice pripraviti NSRO in iz tega izhajajoče operativne programe (v nadaljevanju OP), kar še posebej velja za opredelitev ciljev in razvojnih priorit³.

V nadaljevanju je pravni status OP RR na ravni EU opredeljen v okviru Uredbe Sveta (ES) 1083/2006⁴, ki ureja izvajanje ESRR, ESS in KS. OP je na tej podlagi opredeljen kot:

„... dokument, ki ga predloži država članica in ki ga sprejme Komisija za določitev razvojne strategije z uporabo skladnega niza prednostnih nalog, kar naj bi dosegla s pomočjo iz enega sklada ali, v primeru cilja „konvergenca“, s pomočjo iz KS in ESRR ...”

OP RR je na nacionalni ravni opredeljen v okviru Zakona o javnih financah (Ur. l. RS, št. 79/1999, 124/2000, 79/2001, 30/2002, 56/2002 – ZJF ter na njem temelječi Uredbi o podlagah in postopkih za pripravo predloga državnega proračuna (Ur. l. RS, št. 45/02). Slednja sicer opredeljuje Enotni programski dokument (v nadaljevanju EPD)⁵, vendar pa v okviru opredeljevanja dokumentov dolgoročnega razvojnega načrtovanja omenjena uredba dopušča tudi možnost prilagoditve novim situacijam.⁶

Pri načrtovanju OP RR so bile v celoti upoštevane tudi druge ustrezne normativne podlage na ravni EU in na nacionalni ravni.

¹ Vlada RS; 30000-2/2005/2004, 23. 6. 2005.

² Kohezijska politika za podporo rasti in novim delovnim mestom: Strateške smernice Skupnosti, 2007–2013 Bruselj, 5. 7. 2005, COM(2005) 0299.

³ V operativnem programu se izraza »razvojna prioriteta« in »prednostna os« uporabljata kot sinonima.

⁴ Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999.

⁵ »... EPD je dokument države članice Evropske skupnosti, s katerim država članica predstavi strategijo razvoja države in je osnova za izvajanje dolgoročne razvojne politike ter dolgoročnega proračunskega načrtovanja...«

⁶ »... Dokument dolgoročnega razvojnega načrtovanja se prilagodi spremenjenim razmeram, če se ugotovi tolikšna odstopanja v podlagah, na katerih temelji, da ni več izvedljiv, ali če to narekujejo drugi utemeljeni razlogi ...«

1.2 Načelo partnerstva

Zavedajoč se evropskih⁷ in nacionalnih normativnih podlag o vlogi partnerstva, je bila v postopku priprave OP RR s strani SVLR namenjena velika pozornost vzpostavitvi spektra mrež za oblikovanje tesnega sodelovanja med partnerji – državo in Evropsko komisijo na eni strani ter drugimi organi in telesi na drugi strani (pristojna regionalna, lokalna in druga javna telesa, gospodarski in socialni partnerji ter drugi ustrežni organi, ki predstavljajo civilno družbo, okoljski partnerji, nevladne organizacije in telesa, odgovorna za spodbujanje enakosti med moškimi iz ženskami ...).

Partnerstvo ne zajema le priprave, ampak gradi nadaljnje partnerstvo v izvajanju, spremljanju in vrednotenju OP RR. Z upoštevanjem načel evropskega vladanja⁸ pri oblikovanju mrež sodelovanja (odprtost, participacija, odgovornost, učinkovitost, skladnost) je zagotovljena uspešna izvedba priprave OP RR ter v nadaljevanju tudi uspešno izvajanje OP RR. Izvedba partnerstva je v tem okviru v nadaljevanju nujno povezana z upoštevanjem subsidiarnosti ter proporcionalnosti. Vse omenjeno gradi na dosedanjih izkušnjah in spoznanjih pri programiranju in izvajanju nacionalne razvojne in kohezijske politike EU v Sloveniji v predhodnih in prihodnjih obdobjih (predpristopni in dosednji in prihodnji čas polnopravnega članstva Slovenije v EU).

Izvajanje načel partnerstva vsebuje tako informiranje partnerjev (posredovanje dejstev in predstavitve ključnih vsebin v obliki ključnih sporočil za partnerje) kot tudi komuniciranje s partnerji (vzpostavitev in ohranjanje omrežij). Kjer je nujno, so bili vzpostavljeni novi instrumenti (interaktivne oblike). Aktivnosti načela partnerstva je izvajala tako SVLR kot vladna telesa v okvirih specifičnih področij in pristojnosti.

Postopek priprave OP RR je bil najavljen v okviru »Načrta priprave Državnega razvojnega programa Republike Slovenije 2007–2013«, ki ga je sprejela vlada sredi leta 2004 in ga dopolnila sredi leta 2005. Načrt priprave DRP predvideva, da dokument lahko služi kot strokovna podlaga za pripravo NSRO, kjer ta predstavlja poglobitev DRP na specifičnem področju kohezijske politike EU. NSRO je, kot rečeno, strateški okvir za pripravo operativnih programov, tako da je že od začetka priprave DRP pa do objave osnutka OP RR potekalo vzpostavljanje aktivnih mrež sodelovanja med partnerji.

SVLR je tako do 4. julija 2006 pripravila osnutek operativnega programa, ki je vseboval vse ključne programske vsebine in je bil torej osnova za intenzivno izmenjavo stališč s partnerji. V nadaljevanju je zato predstavljen povzetek ključnih aktivnosti v okviru informiranja in komuniciranja s partnerji v dveh časovnih obdobjih: pred objavo in po objavi osnutka OP RR. Poglavje se zaključuje s predstavitev ključnih vsebin, ki so nastale v okviru izvajanja načela partnerstva.

SODELOVANJE MED PARTNERJI PRED OBJAVO OSNUTKA OP RR

Eden mejnikov začetka cikla sodelovanja z najširšim krogom partnerjev je bila izvedba javne predstavitve v Centru Evropa (Ljubljana, 22. junij 2005), z naslovom »Programiranje razvojnih in kohezijskih sredstev v Sloveniji za obdobje 2007–2013«, kjer so sodelavci SVLR med drugim predstavili pripravo programskih dokumentov, v katerih bo Slovenija opredelila vsebine, za katere bodo dodeljena razvojna sredstva EU vse tja do leta 2013. Omenjenemu dogodku je, potem ko so bila zaključena pogajanja o Novi finančni perspektivi EU, do objave osnutka OP RR sledil še eden dogodek te vrste, ki je vključeval najširši krog partnerjev. Eden ključnih dogodkov v tem segmentu partnerstva je bila izvedba 4. seje Sveta za trajnostni razvoj (Ljubljana, 22. junij 2006), osrednjega posvetovalnega organa vlade, namenjenega dialogu s civilno družbo in socialnimi partnerji o vseh temeljnih vprašanjih trajnostnega razvoja, ki je med drugim obravnaval tudi osnutek OP RR, ki ga je predstavil minister, pristojen za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Na seji je bilo sklenjeno, da predstavljeno gradivo daje primeren odgovor na izzive uveljavljanja razvoja po načelih trajnosti, pri tem pa bo pomembno zagotoviti uveljavljanje načela trajnosti tudi na ravni obravnave posameznih projektov, medtem ko mora spodbujanje razvoja na območjih Natura v večji meri omogočati izvedbeni dokumenti na ravni pristojnih ministrstev.

Prav tako je v ciklu sodelovanja s partnerji potekala bolj usmerjena izvedba načela partnerstva. Izvedeni so bili posveti, izmed katerih še posebno omenjamo dva, ki ju je vodil minister, pristojen za lokalno samoupravo in regionalno politiko, s sodelavci. Na omenjeni način je bil organiziran posvet s predstavniki nevladnih organizacij s pomočjo Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij ter s predstavniki gospodarstva in raziskovalne sfere v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije. V okviru prvega posveta naj omenimo razpravo na področju vključevanja vsebin načel trajnostnega razvoja s poseb-

⁷ Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu.

⁸ Evropsko vladanje, Bela knjiga; Evropska komisija, Bruselj, 25. 7. 2001, COM(2001) 428 final.

nim poudarkom na področju sonaravnega razvoja. Izraženo je bilo zadovoljstvo s pripravljenostjo vključevanja omenjenih vsebin ter hkrati izraženo mnenje, da je treba zagotoviti varovanje okolja tudi v izvajanju OP RR (poleg zagotovitve ustreznega dela finančnih sredstev neposredno). Pri opredeljevanju in izvajanju varovanja okolja je bilo podano mnenje, da naj SVLR še posebno sodeluje s predstavniki ustreznih nevladnih organizacij. Sodelovanje s predstavniki nevladnih organizacij je bilo sicer ocenjeno kot izboljšano glede na prakso priprav prejšnjih razvojnih dokumentov, vendar pa to še vedno ni povsem skladno s pričakovanji. Posvet s predstavniki gospodarstva in raziskovalne sfere je opozoril na potrebo po koncentraciji razvojnih sredstev in vzpodbujanju priprave kakovostnih projektov v okviru izvajanja OP RR.

Izvajanje načela partnerstva s predstavniki regionalnih in lokalnih teles (regionalne razvojne agencije, občine ...) je potekalo na skupni ravni ter posamezno. V prvem primeru navajamo izvedene delavnice, kjer so bili med drugimi obravnavani vidiki priprave OP RR (npr. v Kranju, 19. januar 2006 ...) ter drugi primer srečanj med posameznimi predstavniki regionalnih ali lokalnih teles s predstavniki SVLR (obiski v regijah v obdobju julija leta 2005) ali srečanja v prostorih SVLR, kot npr. obisk predstavnikov BSC Kranj, 4. julija 2006. V takšnih primerih je bila največkrat preverjana skladnost morebitnih vsebin OP RR in regionalnih razvojnih programov ter morebitna vključenost lokalnih razvojnih potreb v tem okviru. Skupna ugotovitev omenjenih srečanj je bila, da je za tovrstne razvojne potrebe oblikovana posebna razvojna prioriteta v OP RR (razvoj regij), ki najbolje odraža regionalne in lokalne razvojne potrebe. Pri tem je bil pogosto izražen dvom o zadostnosti načrtovanih sredstev za izvajanje omenjene razvojne prioritete OP RR v primerjavi z načrtovanimi razvojnimi aktivnostmi regij.

V okviru priprave NSRO (DRP) in na njem temelječih operativnih programov je bila vzpostavljena uradna spletna stran, ki nudi vsem zainteresiranim informacije o dogodkih in vsebinah priprave OP RR (<http://www.svlr.gov.si/>), informacije pa so dosegljive tudi na spletni strani skladov EU (<http://www.gov.si/euskлади/>). V okviru informiranja so bile izvedene tudi tiskovne konference ministra, pristojnega za lokalno samoupravo in regionalno politiko, kjer je bil med drugimi predstavljen OP RR. Ob navedenem sta bila v okviru spletne strani objavljena elektronska naslova za podajanje vsebinskih predlogov, pripomb ali posredovanje vprašanj (drp.svlr@gov.si, josip.mihalic@gov.si).

Eden prvih širših partnerskih dogodkov (posvet) s predstavniki vladnih teles je bil izveden na Brdu pri Kranju 27. junija 2005. Na ta način so bila vladna telesa seznanjena z izhodišči priprave ter pozvana k tvornemu sodelovanju pri pripravi DRP, NSRO in OP. Poleg številnih bilateralnih srečanj s predstavniki vladnih teles sta bila do objave osnutka OP RR organizirana še dva širša posveta. Ključna določena vladna telesa za pripravo OP RR so bila: Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za finance, Urad Vlade RS za makroekonomsko politiko in razvoj, Služba Vlade RS za razvoj in Urad predsednika Vlade RS. Omenjena vladna telesa so prispevala vsebinske podlage za pripravo OP RR.

SODELOVANJE MED PARTNERJI PO OBJAVI OSNUTKA OP RR

Po objavi osnutka OP RR so se aktivnosti sodelovanja med partnerji dodatno intenzivirale. Eden ključnih dogodkov je bila izvedba 5. seje Sveta za trajnostni razvoj (Ljubljana, 28. september 2006), osrednjega posvetovalnega organa vlade, ki je namenjen dialogu s civilno družbo in socialnimi partnerji o vseh temeljnih vprašanih trajnostnega razvoja, ki je med drugim obravnaval tudi osnutek OP RR. V okviru širšega pristopa so bile izvedene izmenjave mnenj in predlogov med več predstavniki različnih nevladnih organizacij ter predstavniki SVLR (npr. Ljubljana, Informacijski center Sveta Evrope, 21. september 2006 ...), kjer je bila ena ključnih ugotovitev, da se v okvir spodbujanja podjetništva pričakuje tudi vključitev spodbujanja področja socialnega podjetništva. V tem delu je bilo izraženo strinjanje, da so omenjene vsebine logičen del prednostne usmeritve spodbujanja podjetništva ter se te dopolnjujejo z vsebinami Operativnega programa krepitve človeških virov. Opozorjeno je bilo na problem administrativne usposobljenosti nevladnega sektorja ter zagotavljanje likvidnostnih sredstev. Prav tako je bilo izraženo pričakovanje močne institucionalne podpore z vladne strani ter potrebe po opaznem povečanju razpoložljivih sredstev za ta sektor. Na področju specifičnejših partnerskih dogodkov naj izpostavimo področje vključevanja načel trajnostnega razvoja s poudarkom na sonaravnem razvoju. Ena takih razprav je potekala s predstavniki E-foruma (Ljubljana, 11. julij 2006). Na omenjenih srečanjih je potrjena prava smer priprave OP RR ter usmeritev v pripravo horizontalne prioritete OP RR (trajnostni razvoj) ter nadaljnjo osredotočenost na uvajanje OP RR, ki naj zagotovi tudi koncentracijo vsebin (projektov) za doseg največjih pozitivnih učinkov na okolje. Vendar pa ni izostalo pričakovanje, da se nameni izvajanju omenjenih tem v okviru OP RR več sredstev, kot jih je sicer načrtovanih v dosedanjem delu priprave OP RR, ter pričakovanje, da je treba okoljski vidik v smislu horizontalne prioritete tudi dovolj jasno opredeliti.

V okvir osredotočenega sodelovanja sodi tudi partnerstvo s predstavniki regionalnih in lokalnih teles (regionalne razvojne agencije, občine ...). Tako je bil npr. organiziran posvet, ki ga je vodil minister, pristojen za lokalno samoupravo in regionalno

politiko, s sodelavci (Celje, 21. julij 2006). V teh okvirih je bila posebna pozornost namenjena razvojni prioriteti Razvoj regij, ki bi morala zagotoviti po mnenju predstavnikov regionalnih in lokalnih teles izvajanje razvojnih pobud po načelu »od spodaj navzgor« in zajemati kar najširši nabor možnih aktivnosti (brez prevelikega omejevanja države). Ključne razpravljane vsebine so se natančneje dotikale: področja IKT, kjer je treba zagotoviti pomoč ESRR na območjih, kjer za to ni komercialnega interesa, področja javnega potniškega prometa za zmanjševanje demografske ogroženosti, področja vzpostavljanja poslovnih con in tehnoloških parkov na način revitalizacije/regeneracije območij, področja občinskih cest, ki bi morale zagotoviti komunikacijsko neodvisnost, področja pomembnosti zagotavljanja poplavne varnosti ter področja izvajanja z uporabo javno-zasebnega partnerstva. Skupna ugotovitev je sledila mnenju, da se zadevne vsebine pojavljajo v osnutku OP RR oz. jih je treba jasneje opredeliti bodisi v samem operativnem programu ali pa v podrobnejših izvedbenih dokumentih. Partnerski dogodki s predstavniki regionalnih in lokalnih teles so si v različnih časovnih razmakih sledili kar do srede januarja 2007 (npr. RRA Koroške, Dravograd, 12. januar 2007). Srečanja, ki so potekala v zaključni fazi priprave OP RR in drugih programskih dokumentov, pa so v večini prinašala povsem konkretne vsebine bodočega izvajanja OP RR (npr. izvajalska struktura, vključenost subjektov regionalnega razvoja v izvajanje ...) ter podajanja predlogov za nadaljnjo pripravo izvajalskih dokumentov. S predstavniki lokalnih in regionalnih teles pa so bili organizirani tudi posebni dogodki predstavitve in razprave o programskih dokumentih za izvajanje kohezijske politike EU v Sloveniji (npr. "Pomen partnerskega sodelovanja za izvedbo projektov s področja razvoja človeških virov na Gorenjskem v obdobju 2007–2013", Kranj 22. november 2006; "Skupaj v prihodnost: Partnerstvo včeraj, danes, jutri", Žalec 12. december 2006 ...).

V primeru podajanja informacij so se tudi v tem delu organizirale tiskovne konference. Ena v nizu je bila specifična tiskovna konferenca, na kateri so bili predstavljeni operativni programi kot podlage za črpanje sredstev evropske kohezijske politike v obdobju 2007–2013 (Ljubljana, 11. julij 2006). Prav tako pa so predstavniki SVLR OP RR predstavljali na drugih specifičnih dogodkih, kjer je bila možna tudi razprava (npr. slovesno odprtje Slovensko-evropskega raziskovalnega centra naravoslovnih znanosti, Maribor, 15. december 2006; Strokovni posvet ob dnevih Ljudskih univerz Slovenije 2006, 4. in 5. december 2006) Razprave na omenjenih dogodkih so bile največkrat povezane s spodbujanjem vseživljenjskega učenja ter povezovanja raziskovalnih institucij z gospodarstvom, kar je bila ena od ključnih niti priprave vsebin OP RR. Na podlagi objavljenih spletnih strani in elektronskih naslovov za posredovanje predlogov, pripomb ali vprašanj se je po objavi osnutka OP RR zvrstilo kar nekaj prispevkov različnih partnerjev. V tem okviru posebno izpostavljamo prispevke Regionalnega centra za okolje za srednjo in vzhodno Evropo in Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ki na eni strani navajata povezavo med turizmom in varovanjem narave ter na drugi strani opozarjata na potrebno upoštevanje področja ohranjanja narave. Izražena je bila namreč skrb, da varovanje narave ni zadosti poudarjeno ter je hkrati obdelano precej nekonsistentno. V nadaljevanju priprav je bila omenjena vsebina na ustrezen način dodelana. Hkrati izpostavljamo še prispevek, ki se navezuje predvsem na osvetlitev pomembnosti usmerjanja sredstev OP RR v tehnologijo, talente/toleranco, turizem in trajnostni razvoj. Ugotovljeno je bilo, da je bila s tem v zvezi narejena posebna študija, ki je določila področja lokalnih in regijskih projektov za ustrezno opredelitev v OP RR.⁹ Drugi prispevki so se v večini navezovali na vprašanja in razvojne komentarje na splošno. Javna razprava v pripravi OP RR, ki je potekala s pomočjo elektronskih komunikacij, se je v veliki meri razvnela v smeri podajanja vprašanj o možnosti črpanja sredstev ESRR v okviru OP RR. V zvezi s tem je bil v SVLR pripravljen niz odgovorov, ki so pojasnjevali upravičenost določenih aktivnosti ter možnost sodelovanja pri njihovem izvajanju v okviru izvajanja OP RR (npr. vključevanje Slovenske inženirske zveze v regionalni in državni razvoj na področju inženirstva, spodbujanje malih in srednje velikih ponudnikov nastanitvenih kapacitet v turizmu ...). Kljub vsemu pa ni odveč dodati, da so bile tudi v času po zaprtju tega dela javne razprave izvajane tovrstne partnerske aktivnosti. Pri tem je bilo namreč že vzpostavljeno partnerstvo za izvajanje OP RR z nadaljnjimi vprašanji (brez podajanja mnenj) o načinih izvajanja OP RR (npr. možnost sofinanciranja aktivnosti MSP na področju proizvodnje biogoriv ...). Prav tako so omenjena vprašanja in predlogi v nekaterih primerih opozarjali na morebitne nejasnosti vsebin OP RR, ki so bile v nadaljevanju odpravljene.

Partnerski dogodki s predstavniki vladnih in drugih javnih teles, ki so bili izvedeni v tej fazi priprave OP RR, so bili, poleg serije bilateralnih dogodkov, vsebinsko osredotočeni na področja razvojnih prioritet OP RR. V tem primeru so vladna telesa posredovala dopolnitve in popravke že posredovanih gradiv za pripravo OP RR. Poudarjamo delo Ministrstva za javno upravo, ki je v okviru lastnih aktivnosti sodelovanja s predstavniki nevladnega sektorja posredovalo posebno gradivo, ki je vsebovalo pripombe in mnenja o osnutkih različnih razvojnih dokumentov, med njimi le posredno o OP RR. Ključna ugotovitev je, da je treba zagotoviti čim preprostejši sistem izvajanja OP RR (debirokratizacija). V tem delu je bila skupna ugotovitev, da bo sistem izvajanja OP RR kar se da preprost, a hkrati v skladu z ustreznimi normativnimi podlagami. Eden pomembnejših širših dogodkov tega dela je bila izvedba operativnega sestanka z vsemi resorji, vključenimi v izvajanje kohezijske politike

⁹ Študija o kazalcih ustvarjalnosti slovenskih regij, Poročilo o aktivnostih FAZE 5, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, vodja projekta: prof. dr. Janez Malačič.

EU v Sloveniji, kjer je bil predstavljen zadnji osnutek OP RR ter na tej podlagi smernice za njegovo izvajanje (Ljubljana, 11. december, 2006). Ker pa smo bili v SVLR mnenja, da je treba načelo partnerstva kontinuirano izvajati tudi pri izvajanju OP RR, so tovrstne aktivnosti potekale že v začetku leta 2007, ko so bili izvedeni bilateralni sestanki z vsemi resorji, vključenimi v prihodnje izvajanje OP RR, kjer so bile odpravljene še zadnje nejasnosti v predlogu OP RR ter podane smernice za pripravo izvajalskih dokumentov. V okviru bilateralnih, a vsebinsko specifičnih dogodkov šteje tudi srečanje s predstavniki Službe Vlade RS za razvoj, kjer je bilo opravljeno usklajevanje in razmejitev med Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023 in OP RR ter drugimi strateškimi dokumenti izvajanja kohezijske politike EU v Sloveniji. Za konec tega dela vsebine pa še eden pomembnejših dogodkov tega dela navajanja izvajanja partnerstva; med drugimi je bila izvedena tudi predstavitev in razprava NSRO in na njem temelječih programov za izvajanje kohezijske politike EU v Sloveniji v pristojnem odboru Državnega zbora RS (Ljubljana, 15. december, 2007). Pristojni odbor Državnega zbora RS je podal pozitivno oceno predlaganim osnutkom dokumentov. Še pred tem dogodkom sta parlamentarna skupina GLOBE Slovenija in Svet za varstvo okolja v Državnem zboru RS izvedla razpravo o DRP in posledično tudi NSRO ter na njem temelječih operativnih programov (Ljubljana, 14. november 2006). Ključne vsebine dogodka so se naslanjale na področje trajnostnega razvoja (v tem delu še posebej ožje področje kmetijstva, gospodarjenje z okoljem ...). Svet za varstvo okolja RS je ustanovil Državni zbor RS. Naloge omenjenega sveta so: spremljanje kakovosti in varstva okolja v Sloveniji ter povezanosti s pojavi in akcijami v svetu, vplivanje na dogajanje s svojimi stališči, mnenji in pobudami, obveščanje javnosti o ocenah razmer v okolju, o strategiji nacionalne politike varstva okolja in usklajevanju razvojnih interesov republike, o politiki varstva okolja, normativnem urejanju razmer in drugem, kar je značilno za ta spekter problematike. Člani Sveta za varstvo okolja RS so strokovnjaki z različnih področij in raziskovalci, kar omogoča dokaj celovito ocenjevanje pojavov in razmer v okolju – z vidikov varstva vsega narodovega naravnega bogastva ter usklajenega sonaravnega gospodarjenja z njim in v njem. V delu, kjer se je razprava naslanjala na vsebine OP RR, so bila mnenja smiselno upoštevana.

1.3 Predhodno vrednotenje

Namen predhodnih vrednotenj je optimizacija razdelitev sredstev po operativnih programih in izboljšanje kakovosti programiranja. Vrednotenje ugotavlja in presoja srednje in dolgoročne potrebe, cilje, ki jih je treba doseči, pričakovane rezultate, izmerjene cilje, če je treba, skladnost predlagane strategije za regijo, dodano vrednost Skupnosti, obseg upoštevanja prednostnih nalog Skupnosti, pridobljena nova spoznanja iz prejšnjega programiranja in kakovost postopkov izvajanja, spremljanja, ocenjevanja in finančnega upravljanja¹⁰. V okviru predhodnega vrednotenja spada tudi izvedba celovite presoje vplivov na okolje. Namen celovite presoje vplivov na okolje je zagotoviti visoko raven varstva okolja in prispevati k vključevanju okoljskih vidikov v pripravljane in sprejemanje načrtov in programov, da se spodbuja trajnostni razvoj, tako da se zagotovi okoljska presoja nekaterih načrtov in programov, ki bodo verjetno znatno vplivali na okolje¹¹.

Z začetkom postopkov priprave OP RR v okviru odgovornosti in pristojnosti SVLR za pripravo in uskladitev OP RR z EK so bili izvedeni predpisani postopki predhodnega vrednotenja OP RR ter v tem okviru tudi izvedba celovite presoje vplivov OP RR na okolje¹².

Predhodno vrednotenje OP RR je razdeljeno na dva vsebinska sklopa:

1. Predhodno vrednotenje je proces, namenjen ugotavljanju ustreznosti programov glede na potrebe in programske okvire vsakega programa posebej. Namenjen je razumevanju procesne učinkovitosti posameznih predlogov programov in razumevanju učinkovitosti rezultatov, ki jih bo izvajanje programov prineslo. Posebej pa bo vrednotenje obravnavalo tudi uporabnost in trajnost rezultatov. Rezultat tega sklopa projekta je: Poročilo o predhodnem vrednotenju OP RR.
2. Namen celovite presoje je ugotoviti skladnost programa z okoljskimi cilji zakonodaje ter strateških dokumentov na ustrezni ravni, oceniti njegove vplive na okolje, naravo, človekovo zdravje in kulturno dediščino ter oblikovati učinkovite ukrepe za omilitev vplivov, ki se vključijo v program, da bodo njegovi vplivi sprejemljivi. Rezultata procesa celovite presoje vplivov na okolje sta: okoljsko poročilo OP RR in prilagojen program. Okoljsko poročilo je dokument, v katerem so opisani celoten proces in ključne ugotovitve, možne alternative, ocene vplivov ter omilitveni ukrepi. Postopek celovite presoje na okolje hkrati tudi vzpodbuja vključevanje javnosti v postopke odločanja pri sprejemanju programov.

¹⁰ Uredba Sveta o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu (47. člen).

¹¹ Smernica 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2001 o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje.

¹² Novo programsko obdobje 2007–2013: Metodološki delovni dokumenti, Delovni dokument za področje predhodnega vrednotenja (2.3.).

Izvajalec predhodnega vrednotenja OP RR (vključno s celovito presojo vplivov na okolje) je v tej fazi zagotovil in bil na voljo za sprotno vsebinsko in organizacijsko koordinacijo in asistenco SVLR in tudi drugim relevantnim telesom – ministrstvom ter vladnim službam v pripravi OP RR. V tem delu je tako sodeloval pri pripravi OP RR s predstavniki SVLR in drugimi telesi, vključenimi v pripravo OP RR, na organiziranih bilateralnih in skupnih srečanjih s predstavniki pristojnih regionalnih, lokalnih in drugih javnih teles, gospodarskimi in socialnimi partnerji ter drugimi ustreznimi organi, ki predstavljajo civilno družbo, okoljske partnerje, nevladne organizacije in telesa, odgovorna za spodbujanje enakosti med moškimi iz ženskami ...). V tem delu so bile predlagane vsebine ter drugi postopkovno vsebinski nasveti ali predlogi, vključeni v predlagano vsebino OP RR. Na tem mestu poudarjamo upoštevanje predlogov v analitičnem, strateškem in izvajalskem delu predlagane vsebine OP RR.

IZVAJANJE PREDHODNEGA VREDNOTENJA OP RR

V pripravi predhodnega vrednotenja OP RR je njegov izvajalec podal dve vmesni ter zaključno poročilo o predhodnem vrednotenju OP RR. Ključni poudarki prvega poročila o predhodnem vrednotenju so predstavljeni v nadaljevanju.

- OP RR v svojem originalnem predlogu še ni vseboval vseh predpisanih vsebin in ga je bilo treba v naslednjih različicah dokumenta uskladiti s predlogom uredbe (področje finančnih tabel, področje opredeljevanja kazalnikov, področje dopolnjevanja ukrepov, ki se sofinancirajo iz evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in evropskega sklada za ribištvo, področje skladnosti s pravili konkurence ter področje kodifikacije pomoči), s čimer so se pripravljavci OP RR strinjali in podane podrobne usmeritve o ustrezni pripravi OP RR v nadaljevanju v celoti spoštovali.
- OP RR v svojem originalnem predlogu še ni vseboval vseh področij možnih intervencij, ki jih določa Uredba o Evropskem skladu za regionalni razvoj, pri čemer je bilo izhodišče takšnega gradiva, da analizo vseh področij možnih intervencij kohezijske politike EU pokriva NSRO, da pa se analitični del OP RR naslanja na le tista področja aktivnosti, ki so podana že v NSRO. Hkrati je ugotovljeno tudi, da so področja, kjer je opisano stanje v javnem sektorju v večini dobro predstavljano, v nekaterih primerih, kjer se opisuje gospodarski sektor, pa primanjkuje analitičnih podlag. Pri tem je bila ugotovljena splošna pomanjkljivost, da so ugotovitve iz analize ponekod le deloma prisotne v analizah SWOT, kar so predstavniki pripravljavcev v nadaljnji pripravi OP RR odpravili.
- Potreben je bil razmislek o postavljenih ciljeh OP RR, kar je bilo v nadaljnji pripravi OP RR upoštevano.
- Iz gradiva izvajalca predhodnega vrednotenja OP RR je bilo razvidno, da se podpira koncentracija razvojnih usmeritev v okviru omejenega števila razvojnih prioritet, pri tem pa podajajo bolj specifični predlogi sprememb predlaganih vsebin razvojnih prioritet, še posebno v delu prednostne usmeritve konkurenčnosti turističnega gospodarstva in razvojne prioritete »razvoj regij«. V prvem primeru je šlo predvsem za vprašanje vplivov na okolje, razmejitev med javno in zasebno sfero ter vprašanje financiranja turističnih vsebin iz več razvojnih prioritet. Pripravljavci OP RR so menili, da nobena od strategij slovenskega turizma, tako obstoječa kot novi razvojni načrt za obdobje 2007–2011, ne predvidevata razvoja masovnega turizma, za katerega bi lahko trdili, da ima negativne vplive na okolje. Prav tako je bilo izraženo mnenje, da je v določenih destinacijah še vedno precejšnje pomanjkanje ustreznih nastanitvenih zmogljivosti, zato se še naprej dopušča možnost sofinanciranja zasebnih namestitvenih zmogljivosti, pri čemer pa bodo izrazito poudarjena predvsem srednja in mala podjetja. Končno, pri razmejitvi turističnih vsebin med razvojne prioritete so bile v nadaljevanju komplementarne vsebine jasneje opredeljene v okviru posamezne razvojne prioritete, pri tem pa je bilo ocenjeno, da je treba hkrati upoštevati tudi dodano vrednost odločanja o regionalnih projektih od spodaj navzgor. Sicer so v okviru razvojne prioritete »razvoj regij« stekle ustrezne aktivnosti za upoštevanje potencialnih pomanjkljivosti v izvedbeni fazi.
- Vrednotenje je pokazalo, da so v OP RR upoštevani cilji in usmeritve državnih in evropskih strateških dokumentov in da so prioritete OP RR skladne z njimi, predstavniki pripravljavcev OP RR pa so pri tem ustrezno dodelali predlagani sistem spremljanja za zagotavljanje enakih možnosti in preprečevanje diskriminacije.

Ključni poudarki drugega poročila ter na teh podlagah izvedeni ukrepi pripravljavca OP RR so naslednji:

- v analitičnem delu OP RR je bil izvajalec mnenja, naj se bolj osvetli področje finančnega trga v Sloveniji, kar je bilo v okviru zmožnosti upoštevano,
- razvidno je, da se orodje SWOT ne uporablja optimalno, kar je bilo v nadaljevanju priprave OP RR izboljšano;
- predhodno vrednotenje je pokazalo, da so v OP RR upoštevani cilji in usmeritve državnih in evropskih strateških dokumentov in da so razvojne prioritete OP RR skladne z njimi;
- v primeru nekaterih strateških delov OP RR (informacijska družba) je zaradi niza predvidenih dejavnosti potrebna natančnejša opredelitev, kar je bilo v nadaljnji pripravi OP RR upoštevano;
- strateški del, ki obravnava dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva, se zdi v delu, kjer gre za pomoč za nove nastanitvene kapacitete, izvajalcu predhodnega vrednotenja vsebinsko vprašljiv, vendar je bila vsebina kljub temu nespremenjena, saj je analiza področja vsekakor pokazala, da je intervencija na tem področju nujno potrebna;

- izvajalec predhodnega vrednotenja je predlagal, da se na nivoju OP RR smiselno dopolni oz. popravi področje kazalnikov, kar je bilo v nadaljevanju upoštevano;
- predhodno vrednotenje je pokazalo tudi na pomanjkljivosti v finančnem delu ter v delu izvedbe OP RR, kar je pripravljalec OP RR v celoti upošteval in poglavje dopolnil oz. popravil.

Na podlagi opravljenega predhodnega vrednotenja OP RR je izvajalec v zaključnem poročilu ocenil, da je predlog OP RR ob izvedbi predlaganih priporočil sprejemljiv. Zaključno poročilo o predhodnem vrednotenju OP RR je dosegljivo na uradni spletni strani SVLR: http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/.

CELOVITA PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE

Izvajanje celovite presoje vplivov na okolje za OP RR je potekala na normativnih podlagah, v katerih je bila Smernica 2001/42 Evropskega parlamenta in Sveta o celoviti presoji nekaterih planov in programov na okolje prenesena v slovenski pravni red¹³. V začetni fazi priprave OP RR je SVLR v skladu s slovenskimi predpisi na Ministrstvo za okolje in prostor (v nadaljevanju MOP) poslala vlogo o nameri priprave obeh planov, ki je vsebovala vse potrebne podatke o OP RR. Na podlagi vloge je MOP, Sektor za celovite presoje, izdal odločbo, iz katere izhaja, da je treba za OP RR izvesti celovito presojo vplivov na okolje, ni pa treba izvesti presoje sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (javno objavljeno na uradni spletni strani MOP: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/okolje/pdf/cpvo/min_za_okolje_objava_sept06.pdf).

Priprava okoljskega poročila za OP RR je potekala kot proces vzporedno s pripravo OP RR in predhodnim vrednotenjem, tako da je hkrati potekala tudi izmenjava informacij o ugotovitvah in predlogih za dopolnitve OP RR.

Uvodoma je bila organizirana razprava, t. i. »scoping«, ki so se ga udeležili predstavniki SVLR, MOP – Sektorja za celovito presojo in izdelovalci okoljskega poročila, na katerem je bil dosežen dogovor o metodah priprave okoljskih poročil, ciljih in kazalcih ter komunikaciji med celotnim postopkom celovite presoje vplivov OP RR na okolje. Med pripravo okoljskega poročila je bilo organiziranih še nekaj podobnih usklajevalnih sestankov, na katerih je potekala razprava o ugotovitvah in usklajevanju vsebine in priprave OP RR z ugotovitvami okoljskega poročila.

Okoljsko poročilo je bilo na MOP, Sektor za celovite presoje, poslan 20. decembra 2006. Po posvetovanju z drugimi organi (Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za zdravje in Zavod za varstvo narave) je bilo okoljsko poročilo v začetku februarja 2007 dopolnjeno v skladu s pripombami organov, na osnovi česar je MOP SVLR posredoval mnenje, da je **okoljsko poročilo za OP RR ustrezno**, s čimer je bil izpolnjen pogoj za začetek javne razgrnitve okoljskega poročila za OP RR, operativnega programa ter poročila o reviziji okoljskega poročila.

SVLR je v časopisu Dnevnik (6. februar 2007) objavila informacijo o poteku javne razgrnitve, ki je trajala od 6. februarja do 8. marca 2007. To informacijo je skupaj z vsemi dokumenti (okoljsko poročilo, OP RR, poročilo o reviziji) objavila tudi na svoji uradni spletni strani (http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/). Informacija je vsebovala tudi napoved posebne javne obravnave kot posebnega dogodka, ki je bil izvedena 12. februarja 2007. Na omenjeni dogodek so bile poleg širše javnosti posebej povabljene nevladne organizacije s področja okolja (posebno vabilo ministra, pristojnega za lokalno samoupravo in regionalno politiko). Javne obravnave so se udeležili predvsem predstavniki nevladnih organizacij, pa tudi predstavniki lokalnih skupnosti in podjetij, ki se ukvarjajo z varstvom okolja. Na javni obravnavi je bil uvodoma predstavljen proces priprave OP RR, nato pa so bili predstavljeni procesi priprave okoljskega poročila za OP RR in ključne ugotovitve ter omilitveni ukrepi. Sicer precej omejena razprava se je v večini nanašala na problematiko neusklajenosti med načrtovanjem prometa in prometne infrastrukture na državni in lokalni ravni, saj je Ljubljana kot slovenska prestolnica in glavno prometno vozlišče Slovenije zelo prometno obremenjena.

V okviru objave javne razgrnitve in javne obravnave okoljskega poročila OP RR (s poročili o reviziji okoljskega poročila) je bil objavljen tudi poseben elektronski naslov (josip.mihalic@gov.si), kamor je lahko javnost posredovala svoja mnenja in predloge. Ob zaključku javne razgrnitve je SVLR prejela skupen prispevek, katerega podpisniki so bile naslednje nevladne organizacije:

¹³ Zakon o varstvu okolja Ur.l. RS, št. 41/04, 20/06, 39/06, Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje Ur.l. RS, št. 73/05, Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje Ur.l. RS, št. 66/96, 12/00, 83/02, Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih NATURA 2000), Ur.l. RS, št. 49/04, 110/04, Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja Ur.l. RS, št. 130/04, 53/06.

Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, CIPRA Slovenija – društvo za varstvo Alp, Slovenski E-forum – društvo za energetska ekonomika in ekologijo in FOCUS – društvo za sonaraven razvoj. Skupina nevladnih organizacij v svojih pripombah ocenjuje okoljsko poročilo OP RR kot »izjemno celovito in kakovostno«, ob tem pa izražajo dvom nad namenom Vlade, da priporočila tudi dejansko upošteva, kar da naj bi jasno izhajalo iz operativnih programov, ki naj bi bili presplošno opredeljeni. Na tej osnovi organizacije zahtevajo »da se predlagani omilitveni ukrepi vsebinsko vključijo v program preko konkretnih, izdelanih in merljivih ukrepov in da se obvezno upoštevajo alternativne rešitve na področju prometa.« Prav tako so predlagali razširitev ciljev NSRO tudi z določitvijo novega cilja, in sicer »Medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj uveljavljanje načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva« ter na področju podnebnih sprememb razširitev s »cilji, ki jih trenutno sprejema EU, in sicer pogojno 30-odstotno zmanjšanje emisij do leta 2020 in pričakovano še zahtevnejše znižanje za 60–80 % do leta 2050«, medtem ko se na področju prometa predlaga vključitev investicij v podporo pilotnim projektom trajnostne mobilnosti v urbanih okoljih.

SVLR in pripravljalec okoljskega poročila za OP RR sta bila mnenja, da gre za nadvse koristen prispevek in sta z vso resnostjo ocenila skupne pripombe štirih nevladnih organizacij. Predlog nevladnih organizacij o razširitvi NSRO z medgeneracijskim in sonaravnim razvojnimi ciljem je bil v celoti sprejet in posledično tudi smiselno povzet v OP RR. Načelno stališče o nepripravljenosti za upoštevanje priporočil pripravljavci ocenjujemo kot neutemeljeno. Področje okolja oz. boljše okoljske dimenzije trajnostnega razvoja je bilo namreč v OP RR opredeljeno kot horizontalna usmeritev, saj je treba tako vidik okoljske trajnosti kakor tudi medgeneracijske vzdržnosti upoštevati pri vseh aktivnostih, ki se bodo sofinancirale na osnovi operativnih programov strukturnih skladov. V ta namen je bilo v okviru poglavja 3.6.1. Trajnostni razvoj s poudarkom na okoljski dimenziji navedena zaveza, da bodo »Vse izbrane dejavnosti upoštevale temeljna načela dolgoročnega trajnostnega razvoja« ter da bo »v ta namen Ministrstvo RS za okolje in prostor pripravilo posebna priporočila oz. usmeritve, kako optimalno vključiti okoljska načela in merila v vrednotenje in izvajanje projektov«. Prav tako je bila zaveza o upoštevanju horizontalnih usmeritev jasno opredeljena v izvedbenem poglavju. Pri odločanju o konkretnosti navedb operativnih programov je namreč treba upoštevati tudi, da so operativni programi po svojem značaju strateški dokumenti, ki se pripravljajo za obdobje devetih let (2007–2015) in da se bodo najboljše prakse, mejne vrednosti, tehnologije ipd. v programskem obdobju spreminjali in jih zato v operativnem programu ni smiselno natančno opredeljevati. Je pa seveda nadvse pomembno, da so zaključki in priporočila celovite presoje vplivov na okolje ustrezno vključeni v operativni program, kar pa za OP RR vsekakor drži. Sicer je bila v OP RR prav tako dana večja teža področju trajnostne mobilnosti, katere opredelitev je sedaj jasnejša. Res je sicer, da bo obseg konkretnih projektov za to področje odvisen od regij, kljub temu pa je, glede na restriktiven pristop k sofinanciranju socialne infrastrukture, za področje indikativno predvidenih kar nekaj sredstev.

Poleg opisane obravnave, ki je bila izvedena v okviru celovite presoje vplivov OP RR na okolje, pa je bilo področje varstva okolja obravnavano tudi v okviru splošne javne razprave, ki je bila izvedena v okviru priprave OP RR ob upoštevanju načel partnerstva, kar je širše predstavljeno v poglavju 1.2. OP RR.

SVLR je tako poskrbela za ustrezne dopolnitve okoljskega poročila za OP RR in samega OP RR ter s tem zadostila vsem vsebinam in pogojem, opredeljenim v Smernici 2001/42 ter v Uredbi o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (Ur. l. RS, št. 73/05). Tako so bili izpolnjeni vsi pogoji s področja varstva okolja za dokončno sprejetje OP RR.

Okoljsko poročilo za OP RR kot dokument, ki je nastal na podlagi vseh pred tem potrebnih in izvedenih postopkov v celoviti presoji vplivov na okolje opredeljuje OP RR za sprejemljivega z vidika vplivov izvedbe plana na okolje, človeka, kulturno dediščino in naravo ob izvedbi predlaganih omilitvenih ukrepov.

Okoljsko poročilo za OP RR kot alternativo za zmanjšanje negativnih vplivov in povečanje pozitivnih vplivov na okolje obravnava t. i. »ničelno alternativo« – torej stanje okolja brez izvedbe plana. V času od priprave osnutka okoljskega poročila (julij 2006) do priprave zaključne verzije okoljskega poročila je prišlo do določenih sprememb v vsebini OP RR, ki so posledica tako posvetovanja z Evropsko komisijo, sprejetja Uredb o kohezijski politiki kot posvetovanja v zvezi s predhodnim vrednotenjem OP RR in rezultati okoljskega poročila. Te spremembe lahko v določeni meri štejemo kot prilagoditve OP RR zaradi prvotno predlaganih omilitvenih ukrepov. Za OP RR niso bile poleg ničelne alternative predlagane nobene druge alternative, ampak je bilo ugotovljeno, da bi OP RR lahko prispeval k alternativam, predlaganim v okoljskem poročilu za OP ROPI s podporo raziskavam in razvoju ter podjetništvu na področjih, zajetih v alternativah OP ROPI. S tem bi dosegli sinergijski učinek črpanja sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in Kohezijskega sklada. Odločitev o vključitvi kriterijev, temelječih na teh alternativah, v kriterije za izbor projektov za sofinanciranje iz OP RR, je odvisna od odločitve pripravljavca glede povezovanja različnih operativnih programov.

Okoljsko poročilo podaja omilitvene ukrepe za zmanjšanje vplivov izvedbe OP RR na okolje. Omilitveni ukrepi so podani na podlagi ciljev OP RR ter na podlagi kumulativnih vplivov, saj se bo tako najlaže zagotovil največji učinek ob njihovi izvedbi; oblikovani so tako, da bodo sofinancirani projekti v največji možni meri pozitivno prispevali k varstvu okolja oz. bodo potencialno negativni učinki minimizirani oz. odpravljeni. **Izvajanje omilitvenih ukrepov bo zagotavljal organ upravljanja OP RR, večinoma pa tudi končni uporabniki – nosilci posameznih projektov, izvedeni pa morajo biti v okviru programskega obdobja. Nadzor nad izvajanjem omilitvenih ukrepov bo potekal v okviru nadzora nad izvedbo projektov in porabo sredstev za izvedbo projektov.**

Izvedba omilitvenih ukrepov bo zagotovljena tudi tako, da bodo nekateri ukrepi predstavljali pogoj za izvedbo projekta kot horizontalni omilitveni ukrep, nekateri pa so lahko smiselno vključeni v merila za izbor projektov. Obvezni horizontalni omilitveni ukrepi – pogoji za posamezne projekte, sofinancirane iz OP RR so:

- učinkovitost izrabe naravnih virov (energetska učinkovitost, učinkovita raba vode in surovin);
- okoljska učinkovitost (uporaba najboljših razpoložljivih tehnik, uporaba referenčnih dokumentov, nadzor emisij in tveganj, zmanjšanje količin odpadkov in ločeno zbiranje odpadkov);
- trajnostna dostopnost (spodbujanje okolju prijaznejših načinov prevoza);
- zmanjševanje vplivov na okolje (izdelava poročil o vplivih na okolje oz. strokovnih ocen vplivov na okolje za posege, kjer je to potrebno).

Poleg tega so predlagani še naslednji omilitveni ukrepi:

- spodbujanje inovativnih pristopov v logistiki: energetska in prostorska učinkovitost logističnih storitev;
- inovativna predelava odpadkov, tudi za proizvodnjo energije;
- razvoj in uporaba čistih tehnologij ter najboljših razpoložljivih tehnik;
- spodbujanje raziskav preprečevanja negativnih vplivov elektromagnetnega sevanja (EMS);
- povezovanje novih razvojnih središč s trajnostnimi oblikami prometa;
- povezovanje podjetij za učinkovito rabo energije in materialov;
- projekti za vzpostavljanje in ohranjanje kakovosti kopalnih voda ter preprečevanje onesnaženja v zaledju kopalnih voda;
- razvoj projektov in produktov za podporo varstvu narave.

Omilitveni ukrepi, ki so zgoraj podani kot predlog dodatnih aktivnosti, se lahko uporabijo tudi kot kriteriji za izbor projektov v okviru posamezne prioritete, dodatno pa je v tem okviru smiselno upoštevati še naslednje kriterije:

- pridobljeni standardi ravnanja z okoljem;
- inovativni ukrepi za ravnanje z vodo – varčevanje z vodo, izraba alternativnih vodnih virov, upravljanje z deževnico;
- umeščanje novih razvojnih središč v bližino obstoječih prometnic;
- prispevek projekta k ohranjanju in izboljševanju stanja na področju prostoživečega živalstva in rastlinstva, habitatov in krajin;
- prispevek projekta k ohranjanju in izboljševanju stanja kulturne dediščine in kulturnih vrednot;
- prispevek projekta k vzdrževanju in izboljševanju kakovosti bivalnega okolja;
- prispevek projekta h krepitvi okoljske ozaveščenosti ter izobraževanju in izpopolnjevanju na področju varstva kulturne dediščine in okolja.

Spremljanje stanja okolja temelji na državnem monitoringu ARSO, statističnih podatkih Statističnega urada RS ter na sistemu spremljanja stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov, zavarovanih z mrežo območij Natura 2000, ki ga vzpostavlja Zavod RS za varstvo narave. Stanje okolja se bo spremljalo s pomočjo v okoljskem poročilu določenih kazalnikov, in sicer tako, da se ob začetku izvajanja OP RR preveri njihova izhodiščna vrednost, nato pa se spremlja njihovo stanje v času vmesnega vrednotenja izvajanja ter ob koncu izvajanja OP RR.

2 ANALIZA STANJA

2.1 Konkurenčnost slovenskega gospodarstva

Eden glavnih kazalnikov konkurenčnosti gospodarstva neke države je produktivnost dela. Leta 2005 je povprečna produktivnost dela v Sloveniji dosegla raven 7,226 milijona SIT ali 30.168 EUR BDP na delovno aktivnega prebivalca, kar je po tekočih cenah na ravni 56,2 % (v letu 2004: 55,0 %), po kupni moči pa na ravni 76,8 % (v letu 2004: 75,4 %) povprečja EU-25. Zaradi precej nižje rasti produktivnosti dela v večini razvitejših držav članic EU se zaostanek Slovenije za povprečjem produktivnosti dela v EU zmanjšuje. Po tekočih cenah se je do leta 2005 v primerjavi z letom 1995 zmanjšal za 11,3, po kupni moči v primerjavi z letom 1996 pa za 13,4 odstotne točke. Slovenija ima še vedno drugo najvišjo raven produktivnosti med novimi članicami EU (za Malto). Povprečna rast produktivnosti v EU v letu 2005 je bila nizka, le 0,7-odstotna. Le v desetih članicah se je produktivnost povečala za več kot 2 %. Višjo rast produktivnosti kot Slovenija so imele baltske države (najvišjo Latvija, 8,5 %) ter Slovaška, Češka in Madžarska. V primerjavi z letom 2004 se je produktivnost dela v letu 2005 povečala za 3,7 %, za leto 2006 pa se ocenjuje povečanje produktivnosti dela v višini 4,0 % v primerjavi z letom 2005 kar je 0,3 odstotne točke več kot leta 2005 oziroma 0,1 odstotne točke več kot leta 2004, ko se je po nizki rasti v letu 2003 ponovno okrepila. Rast produktivnosti (izražena kot BDP na delovno aktivnega prebivalca po metodologiji nacionalnih računov) je bila v letu 2006 višja od povprečne letne stopnje rasti v obdobju 2000–2005 (3,3 %), vendar nižja kot v povprečju v drugi polovici devetdesetih let 20. stoletja (4,5 %). Napovedi za prihodnja leta pa so naslednje: za leto 2007 napovedujemo rast v višini 3,8 %; za leto 2008 rast 3,6 % in za leto 2009 3,4 % rasti produktivnosti dela. Zaostajanje Slovenije za povprečno produktivnostjo v EU se torej zmanjšuje, hitrejša konvergenca na tem področju pa brez krepitev različnih dejavnikov konkurenčnosti ni možna. Med njimi so boljše izobrazena delovna sila ter ustrezno tehnološko, organizacijsko in tržno prestrukturiranje, pa tudi prodornejše podjetništvo.

Glede sektorske strukture gospodarstva lahko ugotovimo, da je Slovenija v obdobju 1995–2005 postopno sledila strukturnim spremembam v razvitih gospodarstvih, saj se pomen kmetijstva in industrije zmanjšuje, pomen storitev pa povečuje. Kljub temu je delež industrije v BDP v Sloveniji še vedno precej višji, kot je povprečje v državah EU, tako da industrija predstavlja še vedno pomemben del slovenskega gospodarstva. V okviru industrije se najhitreje zmanjšuje pomen predelovalnih dejavnosti. Premiki v strukturi predelovalnih dejavnosti so naravnani v pravo smer, tj. v krepitev tehnološko intenzivnih dejavnosti, žal pa potekajo prepočasi, saj se slovenski podjetniški sektor sooča s pomembnimi strukturnimi problemi. Slabo tretjino dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih še vedno ustvarijo dejavnosti nizkih tehnologij. Za preboj v konkurenčnosti in ohranjanje dolgoročno vzdržne gospodarske rasti v državi so zato potrebni večji in intenzivnejši premiki, ki temeljijo na tehnološkem prestrukturiranju, večjih vlaganjih v raziskave in razvoj, v informacijsko-komunikacijsko tehnologijo ter v inovacije nasploh, pa tudi na večji vlogi storitev z visokim deležem znanja.

Kar zadeva storitve, so se v zadnjih letih okrepile tako tržne kot javne storitve, pri tem pa je bila rast tržnih storitev, predvsem poslovnih in finančnih, prepočasna, da bi zmanjšali zaostanek za evropskim povprečjem v tem segmentu. Nasprotno pa se je Slovenija po deležu javnih storitev v strukturi gospodarstva že precej približala evropskemu povprečju. Če pogledamo splošno sliko, so v letu 2005 storitvene dejavnosti ustvarile 63,4 % deleža v dodani vrednosti BDP-ja. Ocena za leto 2006 znaša 63,0-odstotni delež BDP, za leto 2007 bodo storitvene dejavnosti po napovedih ustvarile 63,3 % delež v dodani vrednosti BDP. Za leti 2008 in 2009 se napoveduje, da bodo storitvene dejavnosti ustvarile 63,3 % in 64,0 % deleža dodane vrednosti BDP. Trend povečanja strukture delovno aktivnega prebivalstva v storitveni dejavnosti narašča. Leta 2005 je bilo v storitveni dejavnosti zaposlenega 53,9 % zaposlenega prebivalstva, leta 2006 se ocenjuje dvig zaposlenosti za 1,0 % (54,9 %), v primerjavi z letom 2006 se v letu 2007 napoveduje dvig zaposlenih v storitvenem sektorju za 1,3 % in bo znašal 56,2 % vsega zaposlenega prebivalstva. V letih 2008 in 2009 se ocenjuje 57,3 in 58,3-odstotni delež zaposlenih v storitvenem sektorju.

Pri nastajanju in razvoju novih visokotehnoloških podjetij in s tem večanju deleža visokih tehnologij imajo med drugim pomembno vlogo subjekti podpornega okolja, kot so tehnološki parki, podjetniški inkubatorji, poslovne cone, tehnološki centri ter primerljiva opremljenost meroslovnega sistema. V Sloveniji se spodbujajo subjekti podpornega okolja že od leta 2001, vendar zaenkrat še ne zagotavljajo celovitega in usklajenega podpornega okolja za slovensko gospodarstvo. Nujne so nadaljnje spodbude za njihovo rast in povezovanje v t. i. gospodarska središča, ki bodo gonilo gospodarskega razvoja tako v posameznih regijah kot v celotnem slovenskem prostoru.

Za povečanje učinkovitosti spodbude tehnološkemu razvoju in inovacijam je ključna tudi opredelitev prioritet. Med prioriteta tehnološka področja¹⁴ smo v Sloveniji uvrstili energijo in okolje (pridobivanje, proizvodnja, shranjevanje, distribucija ter uporaba energije, še posebej z vidika obnovljivih ter alternativnih virov energije, energetske učinkovitosti in z vidika vpliva na okolje), vključno s področjem ekoinovacij, informacijsko-komunikacijske tehnologije (strojna in programska oprema ter aplikacije, telekomunikacije, omrežja, interoperabilnost, varnost in zaščita) ter napredne nove materiale in nanotehnologije (keramika in kompoziti, polimeri, posebni fluidi, multimaterialni sistemi, materiali s posebnimi lastnostmi, folije in oslojevanja, nanotehnologije). Poleg naštetih se med pomembna tehnološka področja štejejo še biotehnologija, farmacija, procesne tehnologije, kemijske tehnologije, obdelovalne tehnologije, tehnologije na področju medicine, kompleksni sistemi, kibernetika, inovativne tehnologije vodenja procesov, električna oprema (brez IKT) ter na koncu še industrijsko oblikovanje in logistika kot posebna, horizontalna segmenta.

Nadaljnji dejavnik konkurenčnosti slovenskega gospodarstva so vhodne neposredne tuje investicije (v nadaljevanju NTI), ki so odvisne od privlačnosti poslovnega okolja. Slovenija v pritegovanju NTI bistveno zaostaja za svojimi potenciali na tem področju. Uspešnost neke države v pritegovanju NTI merimo z razmerjem med indeksom potenciala za pritegovanje NTI in indeksom dejanske uspešnosti pri pritegovanju NTI¹⁵.

V letu 2006 se je nadaljeval trend hitrega povečevanja slovenskih neposrednih investicij v tujino, priliv NTI pa se je močno zmanjšal. Relativno izraženo stanje vhodnih NTI v BDP se je v obdobju 2000–2005 povečalo od 14,8 % na 21,9 % BDP (5.980,17 mio. EUR), stanje izhodnih NTI pa od 3,9 % na 10,9 % BDP (2.969,9 mio. EUR). V letu 2005 se je delež na vhodni strani povečal za 0,6, na izhodni strani pa za 2,4 odstotne točke. Današnji obseg NTI v Sloveniji je predvsem rezultat povečanih prilivov po letu 2000, pri katerih pa je zaznati izrazita nihanja. Po rekordnih prilivih NTI v letu 2002 v višini 1.721,7 mio. EUR prilivi v naslednjih letih niso več tako izrazito visoki. V letu 2006 so prilivi znašali 264,2 mio. EUR, kar je precej manj kot v letu 2005. Odlivi NTI iz Slovenije se stalno in hitro povečujejo, od vsega 71,7 mio. EUR v letu 2000 na kar 503,4 mio. EUR v letu 2005 in 567,9 mio. EUR v letu 2006. Slovenija je tako v letu 2006 zabeležila največje neto odlive NTI doslej, in sicer v višini 303,6 mio. EUR.

Slovenija ima med novimi članicami EU najnižji delež stanja vhodnih NTI. Med starimi članicami EU so imele leta 2005 nižji delež le Nemčija, Italija, Grčija in Avstrija, med novimi članicami pa je imela Slovenija najnižji delež stanja NTI v BDP. V skupini držav novih članic EU imajo sicer najvišje deleže NTI v BDP Estonija (93,6 %), Malta (77,3 %), Madžarska (55,9 %), Ciper (52,7 %) in Češka (48,1 %). Analizirane države so v obdobju 2000–2005 pretežno močno povečale delež stanja NTI v BDP: V EU-25 kot celoti je bil višji za 7,2 odstotne točke, med novimi članicami v povprečju za približno 13,6 odstotne točke, v Sloveniji pa za 7,1 odstotne točke (UNCTAD 2005). Bolje se Slovenija v primerjavi z drugimi novimi članicami EU odreže na področju izhodnih NTI. Pri tem kazalcu so Slovenijo leta 2005 prehiteli le Ciper, Malta in Estonija. Kot je pričakovano, Slovenija po deležu izhodnih NTI v BDP z izjemo Grčije močno zaostaja za starimi članicami EU.

Intenzivna internacionalizacija slovenskih podjetji se kaže tudi v naraščajoči (in že sedaj sorazmerno visoki) izvozni usmerjenosti. Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v predelovalnih dejavnostih je bil v letu 2003 57,9 %, v letu 2004 58,5 % in v letu 2005 60,7 %. Za celotno slovensko gospodarstvo je v letu 2005 znašal 29,5 %, kar je za 1,2 % več od podatka za predhodno leto.

Za povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva so bistvenega pomena tudi vlaganja v IKT. Ta so v letu 2004 znašala 5,2 % BDP, v EU-25 pa v povprečju 6,4 % BDP. Leta 2005 se delež naložb v IKT na EU ni spremenil in je še vedno znašal 6,4 % BDP, Slovenija pa je v istem letu delež vlaganj v IKT povečala za dve odstotni točki na 5,4 % BDP¹⁶. Ugodnejša so gibanja na področju uporabe interneta, kjer se je delež uporabnikov v letu 2005 glede na predhodno leto povečal s 37 % na 47 %. V EU25 je ta delež 51 %. V prvem četrtletju 2006 je imelo dostop do interneta 54 % gospodinjstev; internet je uporabljalo več kot 900 000 oseb v starosti 10 do 74 let. 90 % gospodinjstev je imelo vsaj en mobilni telefon, osebni računalnik 65 %. V primerjavi z enakim obdobjem lani je bil zaznan upad deleža gospodinjstev s fiksnim telefonom z 90 % na 88 %. Dostop do interneta postaja vse sodobnejši in vse hitrejši. Delež gospodinjstev, ki dostopajo do interneta prek širokopasovne povezave (npr. ADSL, VDSL, kabelski internet), je bil v prvem četrtletju 2006 34 %. Glede na povprečje EU je bilo v tem

¹⁴ Določitev tehnoloških prioritetenih področij temelji na smernicah SRS, NRRP, smernicah 7 OP, podatkih GZS. Tehnološka prioriteta področja, ki se pretežno ujemajo s prednostnimi področji RR, bo treba stalno spremljati in po potrebi prilagajati, predvsem pa znotraj njih opredeliti ožja področja obetajočih tržnih niš.

¹⁵ Definicija obeh indeksov UNCTAD, 2004.

¹⁶ Estonija 9,6 % BDP in Madžarska 8,1 % BDP.

obdobju v Sloveniji za 2 odstotni točki več gospodinjstev z internetom¹⁷.

KLJUČNA PROBLEMATIKA

V gospodarskem sektorju so še vedno zaznavni strukturni problemi, ki so povezani z doseženo ravniyo razvitosti slovenskega gospodarstva ter s kakovostjo razpoložljivih proizvodnih dejavnikov in zato niso rešljivi kratkoročno. Med te probleme lahko štejemo:

- zaostajanje produktivnosti (merjene z BDP na delovno aktivnega prebivalstva) za povprečjem EU (po tekočih cenah na ravni 56,2 %, po kupni moči pa na ravni 76,8 % povprečja EU-25 v letu 2005); to zaostajanje je izrazito zlasti pri srednjih in velikih podjetjih, med katerimi je malo podjetij globalno konkurenčnih. Razlogi so v nizki inovativnosti, pomanjkljivi usposobljenosti menedžmenta in zaposlenih, slabi organiziranosti in prešibki tržni usmerjenosti;
- slovenska podjetja preveč zanemarjajo nekatere necenovne dejavnike konkurenčnih prednosti, zlasti tehnološki razvoj in trženjske dejavnike (uveljavljanje lastnih blagovnih znamk, sodobnih metod distribucije itd.), ki so ključni elemente sodobne konkurence. Zato premalo vlagajo v RR in se ne povezujejo dovolj pri razvoju in tržnem nastopu;
- sodelovanje podjetij pri izvajanju posameznih poslovnih funkcij je premajhno, kar velja za vse sektorje in panoge in za vsa podjetja, ne glede na velikost. To je med drugim posledica pomanjkanja skupnih ciljev, medsebojnega zaupanja in sodelovanja;
- za zaposlene velja, da imajo večinoma pomanjkljivo izobrazbo in znanje, potrebno za obvladovanje sodobnih tehnologij in moderne organizacije, ter nizko motivacijo za odgovorno delo, za učenje in osebni strokovni razvoj;
- za vodenje podjetij je značilno, da primanjkuje menedžmenta s sodobnimi poslovnimi znanji in izkušnjami v tujini, manjka odločna osredotočenost na trg in posle, sistemi razvoja (usposabljanja) in motivacije različnih skupin zaposlenih pa so premalo izdelani;
- v strukturi predelovalne dejavnosti je premik v deležih proizvodnje in zaposlenosti od tradicionalne industrije (tekstilne, usnjarske in lesno predelovalne) v panoge, ki so gonilo gospodarske rasti (računalniška in komunikacijska oprema, prevodniki, biotehnologija), prepočasen, kar bo oviralo še prihodnji gospodarski razvoj in konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Tudi tradicionalne industrije prepočasi uvajajo tehnološke in organizacijske novosti;
- izvoz še vedno temelji na nediferenciranih izdelkih in storitvah z nižjo dodano vrednostjo, ki sicer dosejajo ustrežno raven kakovosti. Delež proizvodov visoke tehnologije je razmeroma skromen. Tehnološka zahtevnost blagovnega izvoza, ki ima dolgoročnejši vpliv na konkurenčnost gospodarstva, se je v letih 2004 in 2005 poslabšala, iz posrednih kazalnikov pa lahko sklepamo, da je v letu 2006 ponovno prišlo do pozitivnih premikov. Delež visokotehnološko intenzivnih proizvodov v blagovnem izvozu¹⁸ je po zmanjšanju za 0,7 odstotne točke v letu 2004 v letu 2005 upadel še za 1,2 odstotne točke na 16 % blagovnega izvoza¹⁹. Slovenija po tehnološki zahtevnosti izvoza močno zaostaja za evropskim povprečjem (27,9 % v letu 2005)²⁰;
- delež na znanju temelječih tržnih storitev je v Sloveniji precej manjši kot v EU-15;
- prilivi NTI v Sloveniji so zaradi nestimulativnega poslovnega okolja majhni. Eden od številnih vzrokov so prostorsko in cenovno neustrezne poslovne cone.

¹⁷ Vir: SURS; Statistične informacije 17. november, št. 187; 29 informacijska družba številka 3.

¹⁸ Po metodologiji Združenih narodov (gl. tudi indikator Faktorska struktura blagovnega izvoza).

¹⁹ UMAR; Poročilo o razvoju 2007, str. 22.

²⁰ Po podatkih iz European Innovation Scoreboard (2006), ki ga pripravlja Evropska komisija, temelječih na bolj podrobni klasifikaciji proizvodov ter tako upoštevajočih samo najbolj visokotehnološko zahtevne proizvode, je zaostanek Slovenije za povprečjem EU še večji. Po teh podatkih je namreč delež visokotehnološko zahtevnih proizvodov v slovenskem blagovnem izvozu znašal 5,2 %, v EU-25 pa 18,4 %.

Analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Ugoden geostrateški položaj v srednji Evropi in znotraj EU (bližina pomembnih evropskih regij v severni Italiji, Nemčiji, Avstriji). • Izvozna usmerjenost slovenskega gospodarstva. • Krepitev storitvenih dejavnosti. • Delno že vzpostavljeno podporno okolje. • Osnovno prestrukturiranje v uspešnejših podjetjih je zaključeno. • Opredeljena področja tehnoloških prioritet v ključnih strateških dokumentih. 	<ul style="list-style-type: none"> • Počasno prestrukturiranje proizvodnega in storitvenega sektorja v smeri večje dodane vrednosti (visok delež tradicionalnih industrij, prenizek delež na znanju temelječih tržnih storitev, tradicionalne industrije prepočasi uvajajo tehnološke in organizacijske novosti). Nizka stopnja mrežnega povezovanja v domačem gospodarstvu in sklepanja strateških zavezništev s tujimi partnerji. • Nizek delež inovativnih podjetij v gospodarstvu. • Pomanjkanje menedžmenta s sodobnimi poslovnimi znanji in izkušnjami v tujini. • Pomanjkanje usposobljenih kadrov, predvsem tehničnih strok in kadrov celovitega obvladovanja poslovnih procesov. • Slaba povezanost tehnološkega in poslovnega razvoja. • Neusklajeno delovanje podpornega inovacijskega okolja na nacionalni in regionalni ravni. • Nizki prilivi NTI v Slovenijo zaradi nestimulativnega poslovnega okolja.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj držav JV Evrope. • Nadaljevanje konjunktura v največjih trgovinskih partnericah. • Nadaljnji razvoj ruskega gospodarstva. • Priliv NTI zlasti v sektorju poslovnih storitev. • Izkoriščanje tržnih priložnosti (tržnih niš) in tehnološke specializacije v enotnem evropskem gospodarskem prostoru. 	<ul style="list-style-type: none"> • Upočasnitev procesa širitve EU na območje JV Evrope. • Nestabilnost na največjih izvoznih trgih. • Stroškovni pritiski v primeru nadaljnega razvoja indijskega in kitajskega gospodarstva. • Majhen interes tujih investitorjev za naložbe v visokotehnološka podjetja, projekte in produkte v Sloveniji. • Beg možganov (beg tehničnega kadra v tujino). • Pomanjkanje usposobljene delovne sile.

2.2 Znanje za razvoj

Za države, ki se dinamično razvijajo v smeri družbe znanja, so značilne:

- intenzivne naložbe v raziskave in razvoj;
- tesna povezanost med javnim raziskovalnim in izobraževalnim sektorjem ter gospodarstvom;
- visoka stopnja inovativnosti;
- visoko usposobljena delovna sila ter
- ustrezna informacijska infrastruktura s podpornimi institucijami.

To je rezultat dosledne razvojne politike z visoko stopnjo družbenega soglasja in dobro koordinacijo ukrepov na vseh področjih, ne le na ozkem raziskovalno-razvojnem. Pri vzpostavljanju teh kvalitet čaka Slovenijo še veliko dela.

Po deležu domačih izdatkov za RR v BDP (1,49 % BDP v letu 2005) Slovenija dosega 80,5 % povprečja EU-25 (1,85 % BDP v letu 2005)²¹. V letu 2005 je država financirala domače izdatke za RR v višini 0,55 % BDP oziroma v višini 0,60 % BDP, če upoštevamo tudi javne vire iz tujine, kar znaša le 60 % vrednosti barcelonskega cilja 1 % BDP za javna vlaganja v RR do leta 2010. Vlaganja poslovnega sektorja v RR so v letu 2004 dosegla 0,83 % BDP ali komaj 42 % vrednosti barcelonskega cilja

²¹ Vir podatkov o RR in inovacijah je povsod, kjer ni opredeljeno drugače, Eurostatova podatkovna baza New Cronos, dostopna na spletni strani Evropskega statističnega urada.

2 % BDP za poslovni sektor do leta 2010. Naložbe poslovnega sektorja v RR so se v letih 2000–2004 realno povečevale po povprečni letni stopnji 6,1 %. To je bilo sicer za 2,4 odstotne točke več od primerljive stopnje rasti celotnih izdatkov za RR, vendar premalo za doseganje barcelonskega cilja. Da bi uresničili ta cilj za poslovni sektor, bi morale naložbe podjetij v RR v letih 2004–2010 realno rasti po povprečni letni stopnji 22,5 %. Kljub velikemu zaostajanju pri rasti izdatkov za RR pa ima Slovenija med vsemi novimi članicami EU še vedno najboljše izhodišče.

Če stanje pri višini vlaganj v RR ni najbolj rožnato, je nekoliko boljša struktura virov financiranja, kjer vlaganja poslovnega sektorja v RR v letu 2004 dosegajo 58,5 % vseh vlaganj v RR v primerjavi z 54,9 % vseh vlaganj v EU-25.²² Glede na to, da barcelonski cilj predvideva razmerje 1 : 2 med vlaganji iz javnih virov in vlaganji poslovnega sektorja, bo ob intenzivnejšem povečevanju vseh virov financiranja RR torej treba najbolj pospešiti prav vlaganja poslovnega sektorja. Tu so ključnega pomena ukrepi države, usmerjeni v spodbude poslovnemu sektorju, kakor tudi v ustvarjanje ugodnega okolja za poslovanje in inovacije – od zakonodaje in finančnih trgov do infrastrukture in ustrezne podpore s strani raziskovalnega in izobraževalnega sistema.

Poleg povečevanja vlaganj v RR je treba zagotoviti tudi večjo učinkovitost teh vlaganj, kar bo Slovenija med drugim dosegla s postopnim večanjem koncentracije proračunskih sredstev na prioritetenih področjih raziskav in tehnološkega razvoja. Resolucija o Nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu (ReNRRP), sprejeta v Državnem zboru decembra 2005, ki je osrednji razvojni dokument Slovenije za področje raziskav in razvoja, določa naslednja področja raziskav in tehnološkega razvoja, ki so za Slovenijo posebej perspektivna ter izkazujejo največji potencial za povečanje gospodarske konkurenčnosti:

- informacijska in komunikacijska tehnologija (IKT) (vključuje tudi računalništvo in informatiko);
- napredni (novi) sintetični kovinski in nekovinski materiali in nanotehnologije;
- kompleksni sistemi in inovativne tehnologije (vključuje tudi tehnologije vodenja procesov);
- tehnologije za trajnostno gospodarstvo (energijske in okoljevarstvene tehnologije, tehnologije za racionalno rabo energije, za izrabo novih in obnovljivih virov energije, za varno in zdravo okolje, za trajnostno gradnjo, za zagotavljanje in kontrolo kakovosti okolja (zemlje, gozda, vode, zraka), hrane, zdravja in izdelkov ipd.);
- zdravje in znanost o življenju (meddisciplinarne raziskave na področju naravoslovno-tehniških in biotehniških, farmaceutskih in medicinskih ved, ki so povezane z zahtevami evropskih direktiv s področja kakovosti življenja).

Seveda ukrepi na področju raziskovalne in inovacijske politike delujejo na daljši rok, zato se slabosti obstoječega sistema kažejo v še vedno šibki inovativnosti slovenskih podjetij. Sumarni inovacijski indeks (Summary Innovation Index, 2006), ki podaja sliko o relativni celotni uspešnosti držav na področju inovacij, znaša v EU-25 0,45, v ZDA 0,54, v Sloveniji pa le 0,35.²³ Inovacijsko aktivna je le petina podjetij, kar Slovenijo uvršča med zadnje štiri države razširjene EU. Tako je delež vseh inovacijsko aktivnih podjetij v Sloveniji le okrog 21 % (povprečje EU-25: 44 %) in z velikostjo podjetja močno upada (delež za mala podjetja: 12,7 %). To so podatki iz slovenske statistične raziskave o inovacijah 2001–2002,²⁴ ki se lahko primerja z rezultati CIS 3 (Third Community Innovation Survey). Podatki SURS o inovacijski dejavnosti 2002–2004²⁵ kažejo izboljšanje: inovacijsko aktivnih je po teh podatkih 26,9 % vseh podjetij in 19,1 % malih podjetij.

Naloga države je razvoj institucij znanja, ki zagotavljajo visoko kakovost raziskovanja in izobraževanja, hkrati pa takšne raziskovalne rezultate in takšne izobraževalne vsebine, ki so usklajene s potrebami gospodarstva in drugih razvojnih področij.

Slovenska raziskovalna sfera ima precejšen potencial za ustvarjanje odlične znanosti. Po številu znanstvenih objav na milijon prebivalcev se Slovenija uvršča precej nad povprečje EU-25 in celo pred ZDA (v letu 2003 SI: 827, ZDA: 809 in EU-25: 639 objav).²⁶ Četudi je število visoko citiranih objav na mio. prebivalcev za Slovenijo zaenkrat še nezadovoljivo, pa je npr. Slovenija po vplivu, merjenem s citiranostjo (*citation impact*) v računalniških vedah tretja na svetu, takoj za ZDA in Izraelom, po publikacijah s področja nanotehnologije na milijon prebivalcev pa 15. na svetu.²⁷

²² Towards a European Research Area: Science, Technology and Innovation: Key Figures 2005, Brussels: European Commission – Research Directorate General, 2005, EUR 21264 EN.

²³ Vir: Innovation Scoreboard 2006.

²⁴ Inovacijska dejavnost v predelovalni dejavnosti in izbranih storitvenih dejavnostih: Slovenija: 2001–2002, SURS, Statistične informacije št. 370, 30. december 2004.

²⁵ Inovacijska dejavnost v predelovalnih in izbranih storitvenih dejavnostih: Slovenija: 2002–2004: Začasni podatki, SURS, prva objava, 13. julij 2006.

²⁶ Towards a European Research Area: Science, Technology and Innovation: Key Figures 2005, Brussels: European Commission – Research Directorate General, 2005, EUR 21264 EN.

²⁷ Glej Third European Report on S&T Indicators, European Commission, 2003; str. 291 in 395.

Znanstvena produktivnost, merjena z znanstvenimi publikacijami, je torej v Sloveniji razmeroma ugodna. Bistveno šibkejša pa je tehnološka produktivnost, merjena s patenti na milijon prebivalcev, ki prikazuje uspešnost pri prenosu raziskovalnih izsledkov v gospodarsko uporabo in na trg. Tako je bilo leta 2003 število »evropskih patentov«²⁸ za EU-25 136,7, za Slovenijo pa samo 50,4 na milijon prebivalcev. Slabi rezultati so predvsem posledica šibkega sodelovanja med institucijami znanja in gospodarstvom, ki je ena najšibkejših točk v ciklusu ustvarjanja, prenosa in uporabe znanja v Sloveniji. Raziskave na državnih inštitutih in univerzah so zaenkrat še premalo osredotočene na področja, ki imajo razvojni potencial in zanimajo gospodarstvo. Z opredelitvijo prednostnih področij raziskav in tehnološkega razvoja v novem Nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu za obdobje 2006–2010 in drugih dokumentih²⁹ se to počasi popravlja. Poleg tega se v NRRP 2006–2010 med 60 ukrepi 10 ukrepov ali 17 % nanaša neposredno na spodbujanje sodelovanja med javno raziskovalno sfero in podjetji. V ključnih razvojnih dokumentih, med drugim v Programu reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, se načrtujejo tudi ukrepi za odpiranje visokošolskih institucij v okolje in k potrebam (lokalnega) gospodarstva, kakor tudi ukrepi za tesnejše povezovanje med javnimi raziskovalnimi organizacijami in visokoškolskimi institucijami s poudarkom na odzivnosti za potrebe podjetij. Velika pozornost se posveča tudi krepitevi institucij – posrednikov znanja, ki so pomembni subjekti inovacijskega okolja. Na te subjekte se usmerja 6 izmed 60 ukrepov v NRRP 2006–2010.

Problem zase je v Sloveniji razdrobljenost oziroma nepovezanost raziskovalne sfere, t.j. raziskovalnih organizacij in raziskovalnih skupin. To je v nasprotju s trendom vse večjega povezovanja raziskovalcev v razvitih državah, ki pa se mu postopno pridružujemo tudi v Sloveniji z ustanavljanjem centrov in mrež odličnosti.

Po deležu prebivalstva s terciarno izobrazbo med prebivalci v starosti 25–64 let Slovenija zaostaja za povprečjem EU-25 za 12,3 % (2. kvartal 2005 SI: 20 % in EU25: 22,8 %), vendar se mu postopno približuje, saj stopnja vključenosti v terciarno izobraževanje zelo hitro narašča. Število študentov v terciarnem izobraževanju se je zadnjem desetletju povečalo za faktor 2,4, njihovo število na 1000 prebivalcev pa je že preseгло 50 (v letu 2004 SI: 52,3 in povprečje EU25: 37,9). Tudi število študentov v visokoškolskem izobraževanju – dodiplomskem in podiplomskem – se je v letih 1995–2005 več kot podvojilo (za faktor 2,1).

V Sloveniji imamo tri javne univerze (Ljubljana, Maribor, Koper) ter eno zasebno (Nova Gorica). Sicer nujna krepitev infrastrukturnih in drugih možnosti za delo teh visokošolskih zavodov žal ni sledila hitri rasti študentske populacije. Letni izdatki za izobraževalne ustanove na študenta terciarnega izobraževanja znašajo le 71 % povprečja za te izdatke v EU-25 (v letu 2006 SI: 5743 EUR SKM in EU25: 8060 EUR SKM³⁰), skupni izdatki za terciarno izobraževanje pa so sorazmerno visoki zaradi visokega deleža vsakokratne generacije, ki se vpiše v prvi letnik visokih šol (preko 50 %). Prav tako npr. zaostajata dostopnost in opremljenost knjižnic. Po standardih ameriškega združenja knjižnic iz 1995 naj bi bilo na univerzah, kjer v kampusu živi manj kot pol študentov, razmerje med študenti in čitalniškimi sedeži 1 : 5. To pomeni, da bi za približno 57.000 študentov Univerze v Ljubljani potrebovali približno 11.400 čitalniških sedežev. Če dodamo še zaposlene učitelje in raziskovalce na ljubljanski univerzi, bi morala biti ta številka okrog 13.500 sedežev. Vse knjižnice Univerze v Ljubljani z Narodno in univerzitetno knjižnico vred pa premorejo le okoli 2000 sedežev.³¹ Še slabša je opremljenost z računalniki. Čeprav glede tega v razvitem svetu ni jasnih standardov, je tam praksa, da se večina čitalniških mest v univerzitetnih knjižnicah skuša usposobiti za dostop do interneta – če ne po stacionarnih računalnikih, pa vsaj s priključki za prenosne računalnike, da ne govorimo o brezžičnih povezavah s svetovnim spletom. V knjižnicah Univerze v Ljubljani je bilo po podatkih iz leta 2004 uporabnikom na voljo le 458 osebnih računalnikov, skupaj z NUK pa 527 osebnih računalnikov.³² Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) je skupaj s Centralno tehniško knjižnico (CTK) eden ključnih členov raziskovalne in visokošolske infrastrukture. Med zapisi v računalniškem katalogu NUK se 17 % naslovov nanaša na monografije in serijske publikacije s področja naravoslovja in tehnike. Razmerje med NUK in vsemi visokoškolskimi knjižnicami v Sloveniji je pri knjižnem gradivu 1 : 2,6, pri čitalniških sedežih pa kar 1 : 10. To pomeni, da je dostopnost gradiva NUK za študente in druge uporabnike glede na knjižni fond celo bistveno slabša kot v visokoškolskih knjižnicah, za katere je bilo zgoraj ugotovljeno, da ne ponujajo najboljših razmer. CTK kot osrednja knjižnica za področje tehniških ved pa hrani 5,4 % knjižnega gradiva vseh slovenskih visokošolskih knjižnic in premore 6,4 % njihovih sedežev ter 6,6 % njihovih računalnikov, namenjenih uporabnikom.

V zvezi z visokošolskim študijem je v Sloveniji še bolj kot v celotni EU problem tudi premajhno število študentov na naravoslovnih in tehničnih smereh študija. Pri številu diplomantov dodiplomskega študija matematike, naravoslovja in tehnike na 1000 pre-

²⁸ Patenti, podeljeni v Evropskem patentnem uradu EPO.

²⁹ Resolucija o Nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu za obdobje 2006–2010, Uradni list RS, št. 3, 10. 1. 2006, in Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007–2013, Ljubljana, Vlada Republike Slovenije, 19. 6. 2006.

³⁰ SKM je standard kupne moči oz. pariteta kupne moči, izražena v evrih.

³¹ Slovenske knjižnice v številkah, spletna stran <http://www.nuk.uni-lj.si/kis/podatki.html>, 23. 10. 2006 – podatki za leto 2004.

³² Prav tam.

bivalcev v starosti 20–29 let³³ je država z vrednostjo indikatorja 9,4 v letu 2004 dosegala le 74 % povprečja EU-25 (vrednost 2004: 12,7). V šolskem letu 2006/2007 se je sicer povečal vpis na naravoslovne študije, zanimanje za študij tehnike pa še naprej upada. Delež diplomantov tehničnih strok se je v obdobju 1995–2005 zmanjšal s 23 % na 13 %, delež diplomantov naravoslovno-matematičnih ved pa je ob velikem naraščanju skupnega števila študentov stagniral na 4 %. Na trgu delovne sile primanjkuje kadrov teh strok, opremljenost visokošolskih institucij na področju naravoslovja in tehnike s prostori in laboratoriji pa je slaba, čeprav so nujen pogoj za uspešen študij, pa tudi za raziskovalno delo. Jasno je, da popularizacija naravoslovja in tehnike med mladimi in spodbude s štipendiranjem dolgoročno ne bodo obrodile rezultatov, če jih ne bodo spremljale tudi dobre delovne razmere.

V tem kontekstu ne gre pozabiti, da je osnovna novost bolonjske prenovе visokošolskega študija prav samostojno delo študentov pri pridobivanju znanja. Za takšno delo študentje potrebujejo dobro opremljene in dostopne laboratorije, knjižnice, ki so odprte od jutra do večera, zadostno število računalniško opremljenih čitalniških sedežev, zadostno število mentorjev itd.

Kar zadeva raziskovalno dejavnost v Sloveniji, je zanjo značilen močan delež državnega sektorja. V državnem sektorju, katerega jedro je 15 javnih raziskovalnih zavodov (državni inštituti nacionalnega pomena), se porabi 20 % bruto domačih izdatkov za RR, v visokošolskem sektorju pa 13 % teh izdatkov. Pri usposabljanju kadrov in raziskavah za razvoj znanosti ter za potrebe gospodarstva so univerze nenadomestljive. Toda državni inštituti, predvsem večji inštituti na področju naravoslovja in tehniških ved,³⁴ predstavljajo največjo koncentracijo raziskovalcev in raziskav in s tem najmočnejše točke ustvarjanja novega znanja v državi. Tudi pri njih izgradnja infrastrukture ni povsod sledila potrebam, tako da se marsikje srečujejo s prostorsko stisko in neustreznimi delovnimi razmerami. Poleg tega je zaradi dolgoročno premalo načrtnega petdesetletnega razvoja prišlo do prostorske razpršenosti ustanov za sorodna področja znanosti oziroma raziskav, ki postaja precejšnja ovira za skupno izrabo velike raziskovalne opreme in drugo vsakodnevno sodelovanje v raziskovalne in študijske namene.

KLJUČNA PROBLEMATIKA

Slovenija se po izdatkih za raziskave in razvoj (RR) uvršča v sredino držav EU-25, točneje, na 11. mesto, in ima primerno razmerje med javnimi in zasebnimi vlaganji. Pri vlaganjih v RR glede na BDP zaostaja za najuspešnejšimi državami EU za faktor 2,5 in za malo manj kot toliko za Lizbonskimi cilji. V zadnjih letih hitro raste število znanstvenih objav, vendar kljub temu država po znanstveno-tehnološki produktivnosti zaostaja za povprečjem EU, predvsem na področju visoko citiranih objav in podeljenih patentov. Slovenija je zaenkrat premalo uspešna pri učinkovitosti izrabe sredstev (predvsem pri njihovi koncentraciji na prednostna področja raziskav in tehnološkega razvoja ter krepitvi deleža tehnologije v proračunskih izdatkih za RR) in uporabi rezultatov raziskovalno-razvojnne dejavnosti za hitrejši gospodarski in družbeni razvoj. Stanje na področju uporabe znanja je zaskrbljujoče, saj je inovacijsko aktivna le petina podjetij, kar nas uvršča med zadnje štiri države razširjene EU. Nadaljnje večanje razkoraka med Slovenijo in razvitimi državami bo zaviralo gospodarski razvoj in onemogočilo doseganje drugih razvojnih ciljev. Da bi izboljšali to stanje, je treba okrepiti javna vlaganja v RR, spodbuditi in podpreti poslovni sektor pri teh vlaganjih in inoviranju ter mu zagotoviti ustrezno podporo v obliki kompetentnega znanja in mreže institucij za prenos raziskovalnih rezultatov v komercialno izrabo.

Za povečanje gospodarske konkurenčnosti je nujno tudi boljše povezovanje med javnimi raziskovalnimi organizacijami in visokošolskimi institucijami s poudarkom na odzivnosti za potrebe gospodarstva. Svoj namen bo doseglo le ob sodobni organiziranosti in opremljenosti teh institucij. Na vrsti naravoslovnih in tehnoloških področij kot tudi na področju meroslovja se srečujemo z zastarelo opremo in neustreznimi prostorskimi razmerami, nekaterih pomembnih infrastrukturnih pogojev za novejši smeri raziskovanja pa v Sloveniji še nimamo. Velik problem predstavlja tudi prostorska razpršenost ustanov za sorodna področja znanosti oziroma raziskav.

V visokošolskem izobraževanju se je število študentov v letih 1995–2005 več kot podvojilo, hitri rasti študentske populacije pa ni sledila sicer nujna krepitev infrastrukturnih in drugih podlag za delo visokošolskih zavodov. Letni izdatki za izobraževalne ustanove na študenta terciarnega izobraževanja znašajo le 71 % povprečja za te izdatke v EU-25. Prav tako npr. zaostajata dostopnost in opremljenost knjižnic. Še slabša je opremljenost z računalniki. Poleg kakovostnih in mednarodno primerljivih študijskih programov so kakovostna oprema in ustrezni prostori nujen pogoj za uspešno samostojno delo študentov, ki je osrednja novost bolonjske prenovе visokošolskega študija. Skupaj z razvojem ustanov za popularizacijo znanosti in ustreznimi ukrepi štipendijske politike bo funkcionalna visokošolska in raziskovalna infrastruktura pomembno prispevala tudi k nujnemu povečevanju interesa mladih za študij na področjih tehnike in naravoslovja.

³³ Gre za širši skupini študijskih področij (i) naravoslovje, matematika in računalništvo in (ii) tehnika, proizvodne in predelovalne tehnologije ter gradbeništvo.

³⁴ Npr. Inštitut Jožef Stefan (554 raziskovalcev), Kemijski inštitut (194 raziskovalcev), Nacionalni inštitut za biologijo (83 raziskovalcev). Tehnično osebje ni upoštevano.

Analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti:

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Razvejena znanstvena in raziskovalna dejavnost v javnem sektorju z dobro razvitim mednarodnim sodelovanjem, na nekaterih področjih odlična temeljna znanost. • Uspešen začetek razvoja posrednikov med institucijami znanja in gospodarstvom ter drugih oblik prenosa znanja med sferami. • Povečevanje deleža raziskovalcev v poslovnem sektorju. • Visok delež celotnih izdatkov za terciarno izobraževanje v BDP. • Visoka vključenost mladih v terciarno izobraževanje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prenizka vlaganja v RR in prepočasna rast teh vlaganj tako javnega kot zasebnega sektorja. • Šibka usmerjenost raziskav in visokega šolstva v reševanje razvojnih problemov in v konkretne rezultate. • Premajhna osredotočenost na prioritete pri javnem financiranju RR. • Šibko sodelovanje med zasebnim podjetniškim sektorjem ter javnimi raziskovalnimi in izobraževalnimi institucijami. • Nizek delež inovativnih podjetij in skromna rast visokotehnoloških podjetij. • Majhno število patentov, registriranih v Sloveniji, in še posebno patentov, registriranih na ključnih trgih (EU, ZDA). • Nizek delež izdatkov za terciarno izobraževanje v BDP na študenta. • Zastarela, premalo povezana in ponekod nezadostno izkoriščena raziskovalna in visokošolska infrastruktura na naravoslovno-tehničnem področju. • Nezanimivost Slovenije za vrhunske tuje raziskovalce oz. strokovnjake. • Prepočasno prilagajanje izobraževalnih programov potrebam in zahtevam trga in spremembam na področju razvoja tehnologij in poslovnega okolja. • Neravnotežje med ponudbo in povpraševanjem po tehnično in naravoslovno izobraženih kadrih na trgu dela ter premajhen vpis na naravoslovnotehniške smeri študija.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povečanje vlaganj v RR in drugih inovacijskih vlaganj iz javnih in zasebnih virov, skupaj z večjo učinkovitostjo teh vlaganj. • Pospešena usmeritev raziskav h konkretnim razvojnim raziskavam in torej podjetjem ter trgu, večja komercializacija raziskovalnih rezultatov na osnovi partnerstva med javnim in zasebnim sektorjem. • Povečana vlaganja v razvojna jedra v podjetjih ter spodbujanje njihovega povezovanja z institucijami znanja. • Reforma univerze v smislu kakovostnega in mednarodno konkurenčnega sistema fleksibilnega izobraževanja in raziskovanja, ki se bosta odzivala na potrebe družbenega okolja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nižanje vlaganj v RR ter s tem povezano ukinjanje raziskovalnih oddelkov v gospodarstvu in drugih sektorjih. • Premajhen interes poslovnega sektorja za sodelovanje z javnimi raziskovalnimi organizacijami. • Potencialni intenzivnejši »beg možganov« v primeru prepočasnega zagotavljanja spodbudnega okolja za raziskave in razvoj. • Neizvajanje ali prepočasno izvajanje ukrepov, predvidenih z Resolucijo o Nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu. • Zaviranje procesa reforme visokega šolstva. • Stagnacija obsega in kakovosti raziskav ob intenzivnem vključevanju raziskovalcev iz javnih raziskovalnih zavodov v pedagoški proces visokega šolstva brez zadostnega zaposlovanja novih raziskovalcev.

2.3 Spodbujanje podjetništva

Hitra rast malih podjetij in prehajanje delovne sile iz velikih industrijskih podjetij v nova mala podjetja (98,5 % vseh podjetij), v glavnem storitvena (81 % vseh podjetij je v storitvenem sektorju, ustvarijo pa 66 % vseh prihodkov), je bistveno spremenila strukturo slovenskega gospodarstva. S spremembo velikostne strukture se je intenzivno spremenila struktura zaposlenih v podjetjih različne velikosti, tako je bilo v Sloveniji povprečno 5,97 zaposlenih na podjetje, s čimer je Slovenija pod povprečjem

EU, kjer je bilo v letu 2003 povprečno 7 zaposlenih na podjetje (Slovenski podjetniški observatorij 2005).

Kljub hitrim spremembam v velikostni strukturi slovenska podjetja nimajo podobne strukture ekonomske moči, kot velja za EU-19. V evropskih mikropodjetjih po podatkih iz Slovenskega podjetniškega observatorija 2005 namreč dela skoraj 40 % vseh zaposlenih, v Sloveniji le malo več kot 27 % zaposlenih. Veliko število slovenskih mikropodjetij je še zelo nestabilnih, tržno neuveljavljenih, saj z izjemo obrtne dejavnosti v socialističnem sistemu nismo imeli zasebnih podjetij. V Sloveniji imamo sorazmerno veliko srednjevelikih podjetij (1,2 %), ki so v povprečju po številu zaposlenih večja kot v EU (v Sloveniji zaposlujejo povprečno 104 delavce, v EU pa 98) in zaposlujejo večji delež zaposlenih kot v EU (v Sloveniji skoraj 21 %, v EU le nekaj manj kot 13 %), vendar zelo zaostajajo po višini dodane vrednosti na zaposlenega (v Sloveniji 25.970 EUR, v EU 90.000 EUR). Srednjevelika podjetja so »najšibkejši člen« po čistem dobičku na zaposlenega, po deležu lastnega kapitala v financiranju, po dobičkonosnosti in po povprečnem strošku dela v dodani vrednosti. V velikih podjetjih v Sloveniji po podatkih iz Slovenskega podjetniškega observatorija 2005 v povprečju dela 705 zaposlenih, v EU pa 1.052, saj so v državah EU tudi nekatere ogromne multinacionalne družbe, v Sloveniji pa nimamo resnično velikega podjetja.

Podjetništvo v Sloveniji zaostaja za potrebami hitrega prestrukturiranja. Po oceni raziskave Global Entrepreneurship Monitor (GEM), ki jo povzema UMAR, je bila Slovenija leta 2005 po indeksu TEA (stopnji celotne podjetniške aktivnosti, ki meri delež odraslega prebivalstva 18–64 let, ki bodisi ustanavlja podjetje oziroma ga ima največ 42 mesecev) v spodnji četrtini članic EU vključenih v raziskavo (prekinjena negativna tendenca). Povprečna vrednost indeksa TEA pa je v obdobju 2002–2005 v Sloveniji znašala 3,9, kar nas med 12 članicami EU s podatki za celotno obdobje uvršča na predzadnje mesto, v ospredju pa je Irska. Za Slovenijo je značilnih še nekaj dejstev:

- Slovenci se odločajo za podjetništvo predvsem iz nujnosti, saj bi sicer ostali brez dela; malo se jih odloča za to, ker razvijejo privlačno, donosno poslovno priložnost, ki bi jih pritegnila zaradi svoje poslovne obetavnosti;
- Slovenci ustanavljajo podjetja predvsem zato, da bi bili samostojni, neodvisni, manj pa zato, ker imajo dobro poslovno zamisel in želijo dinamično rasti;
- številni Slovenci, ki razmišljajo o ustanovitvi podjetja, si premislijo, velik delež novih podjetij pa ne uspe;
- nekatere skupine prebivalstva, zlasti ženske, mladi, tudi nekatere etnične skupine, so manj vključene v podjetništvo.

Po začetnem podjetniškem valu v prvi polovici 90. let 20. stoletja je prišlo do upočasnitve, v zadnjem času pa do stagnacije nastajanja novih podjetij iz več razlogov:

- država je zvišala zakonski minimum kapitala za ustanovitev gospodarske družbe;
- podjetniški »bazeni« potencialnih podjetnikov se je hitro izčrpal;
- hitro so se krepili konkurenčni pritiski zaradi liberalizacije uvoza, nastajanja drugih MSP v isti dejavnosti ter oživljanja velikih podjetij (vse težje je najti privlačno tržno nišo);
- država je krčila davčne spodbude za ustanavljanje podjetij ter nova delovna mesta;
- še vedno je preveč birokratskih ovir pri ustanavljanju novih podjetij ali zaposlovanju (in še več pri odpuščanju) delavcev;
- ni ugodnega kapitala za nova podjetja;
- z večjim zaposlovanjem v prestrukturiranih velikih podjetjih se je zmanjšal pritisk na iskanje lastnih možnosti samozaposlitve itd.

Mala in srednjevelika podjetja v Sloveniji se spoprijemajo z nekaterimi težavami, ki so sicer značilne za ta podjetja tudi drugje, vendar so tam manj intenzivne. Pri ustanavljanju doživljajo znatne zagonske ovire, kamor spadajo težave z dostopom do virov financiranja, s podpornimi storitvami podjetništva, z razvojem in raziskavami. Pogosto se soočajo tudi s pomanjkanjem in odlivom kvalificirane delovne sile, predvsem dinamična podjetja v manj razvitih regijah. Problem je počasno, birokratsko reševanje potreb po novih lokacijah. Podjetniško okolje ni dobro razvito, saj se je mreža podjetniških centrov šele ustalila, gradnja poslovnih con pa je šele z Enotnim programskim dokumentom 2004–2006 postala pomemben lokalni/regionalni razvojni projekt. Podjetja imajo visoka davčna bremena in visoke stroške dela. Družbene vrednote so sorazmerno nenaklonjene podjetništvu, podjetniki nimajo ustreznega družbenega statusa, kar je še posebej značilno v manj razvitih regijah. Stagnacijo nastajanja novih podjetij in počasno rast nastalih podjetij spremlja tudi neugodno gibanje stopnje preživetja malih in srednjevelikih podjetij, ki pa se kljub vsemu v zadnjem času izboljšuje; po podatkih AJPEŠ je bilo tako v letu 2005 ustanovljenih 13.164 gospodarskih subjektov, prenehalo pa jih je delovati 7.799. Po podatkih SURS, kjer spremljajo novonastala podjetja (po SKD iz dejavnosti C-K) brez predhodnika, je bilo takšnih podjetij v letu 2003 6.019 (v letu 2004 pa že 7.588). Podjetij (po SKD iz dejavnosti C-K), ki so prenehala poslovati in so brez naslednika, je bilo v letu 2003 5.553. V letu 2002 je bilo novonastalih podjetij (po SKD iz dejavnosti C-K) brez predhodnika, ki so preživela najmanj 1 leto 91,74 % v letu 2003 pa 92,68 %. Dolgoročni program razvoja podjetnosti in ustvarjalnosti mladih, ki je stekel leta 2002 s ciljem zagotoviti primerljiv sistem pospeševanja podjetnosti med mladimi v državah EU, se zaključuje. Njegovo logično nadaljevanje predstavlja uvaja-

nje podjetništva v redni šolski sistem, s katerim želi Slovenija spodbuditi mlade k razvoju lastne podjetniške aktivnosti, jih seznaniti z možnostmi ustanovitve lastnega podjetja in razvojem podjetniške kariere. Doslej se je v Sloveniji izobraževanje za podjetništvo izvajalo predvsem na ekonomskih in poslovnih šolah, medtem ko na tehničnih in humanističnih fakultetah podjetništvo ni bilo sistemsko vključeno v učne načrte. Z uvajanjem omenjenega izobraževanja v širši krog šol (od osnovnih do srednjih) in fakultet, želimo šolajočo mladino seznaniti z osnovami podjetništva in možnostmi, ki jih ponuja.

V svetu je velik pomen dan skladom tveganega kapitala, saj naložbe tveganega kapitala ustvarjajo in širijo nove poslovne dejavnosti, ki omogočajo dodatna vlaganja RR, pospešujejo konkurenčnost in gospodarsko rast. Tvegan kapital je usmerjen v začetne faze (»seed«, »start up« ter ekspanzijska faza) življenjskega cikla podjetij in omogoča zagotavljanje lastniškega kapitala in menedžerskih izkušenj novim visoko tehnološkim podjetjem in tveganim projektom. Z nekaj sto milijoni SIT razpoložljivega tveganega kapitala je Slovenija po podatkih Eurostata na repu razpredelnice članic EU. Po navedbah GEM Slovenija 2005 so poleg pomanjkanja skladov tveganega kapitala slabosti podjetniškega okolja v Sloveniji pri finančnih podporah povezane z nerazvitostjo kapitalskega trga v Sloveniji in neprilagojenostjo bančnih instrumentov financiranju novih in rastočih podjetij.

Preglednica 1: Povzetek temeljnih pomanjkljivosti v letu 2005

- nizka raven znanja in veščin za prepoznavanje in uresničevanje poslovnih idej
- podjetništvo je v družbi negativno sprejeto
- družba ne prepozna vloge podjetništva
- podjetništvo je neprimerna poklicna izbira
- posamezniki niso pripravljeni prevzeti tveganja
- družba ne sprejema neuspeha
- davčna bremena so previsoka, davčna politika pa nenaklonjena podjetništvu
- kompleksna vladna regulativa (administrativna bremena) zavira ustanavljanje in upravljanje malih podjetij
- delovna zakonodaja ni naklonjena malim podjetjem
- težak vstop na trg zaradi visokih (administrativnih) vstopnih ovir
- zaprtost Slovenije za tuji kapital
- prevladujoči koncept socialne države in zaščite delovnih mest

Vir: GEM Slovenija 2005.

KLJUČNA PROBLEMATIKA

Po letu 1990 ustanovljena nova zasebna podjetja večinoma ostajajo v skupini mikropodjetij. Rast teh podjetij je razmeroma počasna oziroma se podjetniki zanje ne odločajo (dinamičnih podjetij je le okoli 5 %). Delež malih podjetij z novimi tehnologijami je skromen, premalo se povezujejo za večji regionalni razvojni učinek. Za slovenska MSP je značilen visok delež tradicionalnih dejavnosti v strukturi, pomemben zaostanek v produktivnosti, nizka stopnja vlaganja v znanje in tehnološki razvoj in nizka stopnja internacionalizacije.

Slovenija se sooča s problemi podpore podjetništvu:

- na področju dostopa do virov financiranja; pomanjkanje je zaznavno zlasti pri lastniških virih financiranja (tveganem kapitalu), ki so pomembni za rast podjetij; težave povzročajo neučinkovit in potrebam MSP neprilagojen bančni sistem, visoki stroški finančne podpore, težave z jamstvi, plačilna nedisciplin;
- izrazito na področju prenosa raziskav in razvoja iz akademske in raziskovalne sfere v podjetja, zlasti manjša, ki imajo šibko lastno razvojno–raziskovalno dejavnost;
- na področju gospodarsko–razvojne infrastrukture, ki se šele vzpostavlja;
- pri kulturnih in socialnih normah, ki ne podpirajo podjetniške iniciative.

Analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti:

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none"> Izvozna usmerjenost slovenskega gospodarstva. Krepitev storitvenih dejavnosti. Tudi številna mala in srednja podjetja so že uvedla standarde kakovosti. Vzpostavljen sistem zagotavljanja svetovalnih in podpornih storitev. 	<ul style="list-style-type: none"> Majhno število in skromna rast visokotehnoloških podjetij. Nizek delež izvoza proizvodov visoke tehnologije. Nizka stopnja mrežnega povezovanja v domačem gospodarstvu in sklepanja strateških zavezništov s tujimi partnerji. Razpoložljivost in dostopnost primernih poslovnih prostorov (administrativne ovire, cene). Upočasnitev procesa ustanavljanja novih malih in srednjih podjetij. Relativno slabo razvita mreža podjetniških con. Nizka dodana vrednost na zaposlenega. Prisotnost administrativnih ovir pri ustanavljanju in delovanju podjetij. Pomanjkanje usposobljenih kadrov, predvsem tehničnih strok.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> Preusmeritev v dejavnosti z večjo dodano vrednostjo v proizvodnem in storitvenem sektorju. Usposabljanja za manjkajoča znanja tudi v malih in srednjih podjetjih. Izkoriščanje tržnih niš in tehnološke specializacije. Razvoj finančnih instrumentov za investicijska vlaganja. Povečanje učinkovitosti in povezano ter usklajeno delovanje podpornega okolja. Vključevanje MSP v skupine RR (grozdi, tehnološke platforme, tehnološke mreže ipd.) in preko tega v skupne projekte. Dvig uporabe in izboljšanje znanstvene, tehnološke in informacijske infrastrukture. Dvig inovacijske in podjetniške kulture. 	<ul style="list-style-type: none"> Nadaljnje zaostajanje Slovenije za razvitimi državami na področju podjetništva. Nadaljnja nedostopnost finančnih virov za podjetja. Novim zahtevam na področju podjetništva neprilagojena davčna zakonodaja, ki bi onemogočila hitrejšo rast že obstoječim podjetjem ter otežila odločitev za ustanovitev podjetja.

2.4 Informacijska družba

Informacijska in komunikacijska tehnologija (IKT) in njena uporaba v poslovanju in življenju ima bistveno vlogo za nadaljnji uspešni razvoj informacijske družbe. IKT predstavlja ta hip najmočnejšo gonilno silo rasti in zaposlovanja.

V Sloveniji se je v letu 2005 skokovito nadaljevala rast dostopnosti interneta. Glede na kazalce informacijske družbe se Slovenija v splošnem uvršča v povprečje EU. Po uradnih podatkih iz raziskave Statističnega urada RS (2006), ima računalnik 61 % gospodinjstev, dostop do interneta pa je v začetku 2005 imelo 48 % slovenskih gospodinjstev. Zaostajamo pri deležu širokopasovnih povezav, saj je imelo ob zadnjem uradno primerljivem merjenju statističnih uradov (prvo četrtletje 2004) na strani uporabnikov v splošni populaciji le vsako deseto gospodinjstvo širokopasovno povezavo. V okviru širokopasovnega dostopanja je v preteklih letih zavzemal kablanski dostop kar 40 % delež, kar je bilo bistveno več kot v državah EU, kjer je ta delež v povprečju 20-odstoten. To je posledica razvitosti kablanskega omrežja in nizke stopnje razširjenosti xDSL omrežij v Sloveniji (ki pa v zadnjem času hitro narašča zaradi vstopa novih ponudnikov). Na področju širokopasovnega dostopa narašča število priključkov preko ADSL, kablanskega omrežja in drugih tehnologij (9,85 priključkov na 100 prebivalcev). Število priključkov ADSL se je v letu 2005 močno povečalo (trenutno je število že preseglo številko 150.000 uporabnikov) in še raste, delež konkurenčnih ponudnikov pa ostaja na nivoju okoli 8 %. Ozkopasovni dostop do interneta je v Sloveniji kljub trendu

upadanja še vedno razširjen (45 % gospodinjstev), na trgu pa deluje 12 operaterjev, od katerih nihče nima večinskega deleža. Tradicionalno visoka je tudi uporaba mobilne telefonije, saj mobilne komunikacije obvladujejo največji del trga s 44-odstotnim deležem prihodka in 90 priključki na 100 prebivalcev. S to razvitostjo sodi Slovenija v vrh držav članic EU (povprečje držav članic EU je 87). Število naročnikov se stalno povečuje, izboljšuje pa se tudi razmerje med naročniki in predplačniki. Dva največja operaterja ponujata storitev GPRS, ki dosega že 5-odstotni tržni delež vseh storitev. Vodilni operater Mobitel, d. d., je decembra 2003 začel tudi s trženjem storitev UMTS. Na področju mobilnih javnih radijskih storitev (GSM, DCS, UMTS) aktivno delujeta 2 operaterja.

Sicer pa Slovenija po indeksu mrežne pripravljenosti (stopnja pripravljenosti države na sodelovanje in uporabo IKT) sodi med 102 ocenjenima državama na 30. mesto. Najbolj so kritični vidiki uporabe IKT v državni upravi, politično in regulativno okolje, tržno okolje ter poslovna uporaba.

Z vidika uporabe IKT in interneta je bilo po kazalcih uporabe interneta (SURS, 2006) v prvem četrtletju 2005 v Sloveniji med osebami v starosti 10–74 let 56 % rednih uporabnikov interneta. Zlasti veseli velik delež uporabnikov med mladimi, saj je po raziskavi Eurobarometer kar 58 % staršev izjavilo, da njihov otrok uporablja internet, po raziskavi SURS pa je delež uporabe v starostni skupini 10–15 let kar 99 %. Hkrati pa se kaže izključenost uporabe interneta predvsem pri kategorijah, kot so starejši (11 % v starostni skupini 55–74) in neizobraženi (25 % z nižjo izobrazbo). Ob relativno dobri splošni pokritosti bo torej treba več pozornosti nameniti zmanjševanju digitalne ločnice, ki je precejšnja tako z regionalnega, izobrazbenega kot ekonomsko-socialnega vidika. To kaže na dejstvo, da je slovenska populacija razklana na dva dela, od katerih je eden močno odrezan od procesov prehoda v informacijsko družbo.

Pomembno je stanje uporabe IKT in interneta za poslovne aktivnosti. V Sloveniji je poslovanje preko interneta (B2C, B2B) še na začetku razvoja. Po raziskavi SURS (2006) se pri posameznikih kaže nizka uporaba interneta za e-nakupovanje, kjer je samo 12 % prebivalstva (starostna skupina 16–74) že e-nakupovalo. Podobno sliko dobimo tudi na strani podjetij, kjer je imelo kar 96 % podjetij z več kot 10 zaposlenimi dostop do interneta (SURS, 2005), vendar pa je v letu 2004 samo 15 % podjetij nakupovalo, 12 % podjetij prejelo naročila ter samo 2 % podjetij prejelo plačila preko interneta (EUROSTAT, 2005). Podjetja internet uporabljajo predvsem za e-finančne storitve (87 %) in spremljanje razmer na trgu (70 %), svojo spletno stran pa je imelo v letu 2005 samo 59 % podjetij z 10 ali več zaposlenimi, kjer je večina (98 %) predstavljala svoje izdelke oz. storitve, polovica jih je nudila dostop do katalogov in cen izdelkov oz. storitev, 22 % pa poprodajne storitve.

V splošnem stanje na področju e-poslovanja v Sloveniji ni najboljšo, kar pa ni odvisno samo od dostopa do interneta. Eden bistvenih pogojev je tudi ustrezna zaledna IT-infrastruktura, ki vključuje ustrezno strojno in aplikacijsko opremo, hkrati pa zahteva tudi ustrezno organizacijo in poslovne procese ter njihovo upravljanje in prenavljanje. Ključna pomanjkljivost je, da v podjetjih elektronsko poslovanje temelji predvsem na elektronski izmenjavi podatkov in ne integrira notranjih in medorganizacijskih poslovnih procesov. To odraža tudi dejstvo, da je CIO član najvišjega vodstva v samo 14 % podjetjih (39 % v tujini), vlaganje v informatiko pa je v povprečju samo 1,46 % čistega prihodka (Gartner 2002; EU 5,59 %, ZDA 7%).

V splošnem je glede na skupni indeks pripravljenosti na e-poslovanje (The European e-Business Readiness Index, 2005) stanje na področju e-poslovanja v Sloveniji enako povprečju EU, tako z vidika uvajanja IKT (angl. *ICT adoption*) kot tudi uporabe IKT (angl. *ICT use*). Temu botruje tudi relativno uspešen in zrel IKT-sektor, ki nudi celoten spekter storitev in produktov, potrebnih za vzpostavitev ustrezne IT-infrastrukture v podjetjih. Hkrati je sektor tudi dobro razvojno naravnana, saj vključuje poleg vseh največjih svetovnih IT-ponudnikov tudi lokalna podjetja za razvoj programske, strojne kot tudi telekomunikacijske opreme, kar zagotavlja ustrezno znanje, potrebno za uspešen nadaljnji razvoj. Po raziskavi IDC je sektor v letu 2006 dosegel skupno tržno vrednost 1,556 milijarde EUR. Pomemben je tudi podatek, da je bila v letu 2004 dodana vrednost na zaposlenega v sektorju IKT skoraj trikrat večja kot v celotnem gospodarstvu, pri čemer je bila kot delež prihodkov najvišja pri razvoju programske opreme ter IT in telekomunikacijskih storitvah (IDC, 2006).

Ponudba storitev IKT je torej zelo sodobna, raznovrstna in visokokakovostna. Pomanjkljiva je ponudba e-vsebin, temelječih na informacijah javnega značaja. Predvsem je opazno pomanjkanje ponudbe kvalitetnih e-vsebin na področjih e-zdravja (navkljub zgodnji osnovni informatizaciji zdravstvenih organizacij še ni vzpostavljen enovit ali vsaj povezljiv zdravstveni informacijski sistem, saj so bili številni zdravstveni informacijski sistemi razviti znotraj ali za potrebe javnih zdravstvenih institucij in so namenjeni predvsem zadovoljevanju lastnih potreb, niso pa zadostno povezljivi med seboj, kar je pogoj za pospešen razvoj storitev), e-učenja (navkljub podatkom, da je delež podjetij, ki uporabljajo storitve e-učenja za usposabljanje in izobraževanje zaposlenih, precej na EU povprečjem – tovrstne storitve uporablja 42 % podjetij, podobno pa velja tudi za posameznike, za katere primerljiv podatek znaša 16,4 %), kulturne in znanstvene dediščine, e-poslovanja (pri majhnih in srednjih podjetjih)

in e-vsebine za informiranje in podporo potrošnikom. Hkrati je bilo premalo poudarka namenjenega vzpostavitvi razvojnega okolja e-poslovanja in e-storitev, predvsem z vidika interoperabilnosti in odprtih standardov, ki omogoča integracijo sedaj ločenih in nepovezanih sistemov ter razvoj novih, raznovrstnih in inovativnih produktov, ki omogočajo ustrezno konkurenco na trgu in s tem možnost izbire končnim uporabnikom.

Zakonodaja, potrebna za nadaljnji uspešen razvoj informacijske družbe tako na področju telekomunikacij kot tudi elektronskega poslovanja, je v splošnem sprejeta in usklajena z EU.

KLJUČNA PROBLEMATIKA

Na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije se soočamo s številnimi problemi, ki so povezani tudi z majhnostjo trga. Ključni problemi na področju IKT torej so:

- nizka stopnja konkurence na nekaterih trgih elektronskih komunikacij, kot so npr. zakupljeni vodi, širokopolovna omrežja in notranji klici v fiksnem omrežju;
- slaba pokritost ruralnih področij s širokopolovnimi omrežji;
- majhna uporaba IKT v učnem procesu;
- pomanjkljiva ponudba e-vsebin v slovenskem jeziku s področja informacij javnega značaja, znanosti, izobraževanja, kulture, e-poslovanja in podpore potrošnikom;
- nezadostna sistemska uveljavitev interoperabilnosti in odprtih standardov;
- pomanjkanje znanja in zaupanja prebivalstva v poslovanje na internetu;
- nizka stopnja opravljanja storitev javnega sektorja za podjetja preko spleta.

Analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti:

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Primerjalno visoka stopnja penetracije KT (internetni uporabniki, mobilna telefonija) glede na države EU. • Relativno hiter razvoj elektronskih komunikacij. • Digitalizirano omrežje do central (100 %). • Geografski položaj Slovenije. • Relativna učinkovitost nacionalnega telekomunikacijskega operaterja. • Visoka stopnja investiranja v preteklih letih. • Javna gospodarska služba v preteklosti je zagotovila osnovne storitve elektronskih komunikacij na celotnem področju države. • Sposoben sektor IKT na vseh področjih IKT (HW, SW, TK) s celotnim spektrom znanja za razvoj in uvajanje e-storitev in e-poslovanja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nizka stopnja konkurence na nekaterih trgih IKT. • Relativno zaostajanje elektronskih komunikacijskih storitev glede na potrebe gospodarstva. • Ponudba elektronskih komunikacijskih storitev je osredotočena na ekonomsko močnejše regije. • Slaba pokritost ruralnih področij s širokopolovnimi omrežji. • Opredelitev univerzalnih storitev je ozka (vendar taka, kot jo dopuščajo predpisi EU). • Majhna uporaba IKT v učnem procesu. • Pomanjkljiva ponudba e-vsebin in posledično nizka stopnja opravljanja storitev javnega sektorja za podjetja preko spleta. • Pomanjkljiva ponudba e-vsebin v slovenskem jeziku s področja informacij javnega značaja, znanosti, izobraževanja, kulture, e-poslovanja in podpore potrošnikom. • Nezadostna podpora uvajanju e-poslovanja v podjetja. • Nepovezanost posameznih sistemov IT zaradi pomanjkanja interoperabilnosti.

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Slovenija lahko postane križišče elektronskih komunikacijskih poti za sosednje države. • Široka uvedba e-poslovanja v segmentu B2B in B2C (predvsem MSP) za bistveno povečanje produktivnosti, zmanjšanje stroškov in povečanje konkurenčnosti poslovanja. • Raziskave in razvoj nišnih inovativnih IT-proizvodov in storitev, ki temeljijo na dobrem lastnem znanju slovenskega sektorja IKT v okviru nacionalnih tehnoloških platform IKT. • Razvoj in vzpostavitev pilotskih interdisciplinarnih e-storitev in produktov z vidika testiranja uporabe in integracije različnih tehnologij IT ter z vidika uvajanja inovativnih storitev za različne uporabniške segmente. • Integracija slovenskega kulturnega prostora ter povečanje in olajšanje dostopa do znanja z vzpostavitvijo enotnega portala v slovenskem jeziku za dostop do slovenskih znanstvenih, izobraževalnih in kulturnih e-vsebin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potek glavnih elektronskih komunikacijskih vodov okoli Slovenije. • Nevarnost razslojevanja glede na digitalno ločnico (digital divide). • Koncentracija prebivalstva v mestih. • Neprivlačnost Slovenije za multinacionalna podjetja. • Izguba konkurenčnosti gospodarstva zaradi neuvajanja IKT in e-poslovanja v podjetja. • Izguba varnosti, zasebnosti in posledično zaupanja v internet in posledično izguba njegovega komercialnega potenciala. • Izguba raziskovalno-razvojnega potenciala s področja IKT zaradi globalizacije dejavnosti RR in svetovne konkurence. • Izguba digitalne kulturne dediščine zaradi neustreznega sistema za arhiviranje digitalnih objektov.

2.5 Turizem s področjema narave in kulture

Strategija slovenskega turizma 2002–2006 ocenjuje, da prispeva turizem 9,1 % k BDP, zaposluje 52.500 ljudi in s prilivom 1,2 milijarde evrov predstavlja okoli 1 % slovenskega izvoza. Turistični multiplikator naj bi bil med najvišjimi (1,8) zaradi povežave številnih gospodarskih dejavnosti, spodbujanja regionalnega razvoja in valorizacije naravne in kulturne dediščine. Leta 2001 je Slovenijo obiskalo 2 milijona domačih in tujih gostov, z dnevnimi turisti naj bi bilo skupno okoli 6 milijonov turistov. V letih 2002 in 2004 je število turistov naraščalo z okoli 3,8 %, število nočitev pa le za 2,5 %. Pri tem je hitreje naraščalo število tujih gostov, povprečno bivanje pa je sorazmerno kratko. Podatki za leto 2005 kažejo na rekordno leto po osamosvojitvi Slovenije, saj smo zabeležili 2,395 milijona prihodov domačih in tujih gostov oz. za 2,3 % več kot v letu 2004. V zadnjih letih se skupaj s številom prihodov gostov povečuje tudi število njihovih prenočitev, v letu 2005 smo zabeležili 7,573 mio. nočitev (od tega so jih tuji gostje ustvarili 58,1 %). V zadnjih nekaj letih v povprečju turisti pri nas prenočijo približno 3-krat.

Podatki o turističnem deviznem prilivu Banke Slovenije kažejo, da so se prihodki od potovanj v višini 1,45 milijard EUR medletno povečali za 10,3 %. Visoki prihodki od potovanj ob relativno majhnem povečanju števila tujih gostov kažejo na spreminjanje potrošniških navad tujih gostov v Sloveniji. Izdatki za potovanja so lani rasli počasneje od prihodkov, znašali so 748 milijonov EUR in so bili le za 6,0 % večji kakor v letu 2004. Presežek v menjavi potovanj v višini 699 milijonov EUR pa je bil celo večji od presežka v celotni menjavi storitev, doseženega v letu 2004.

Turizem ne uspeva doseči hitrih, radikalnih sprememb, s katerimi bi presegel stagnacijo iz devetdesetih let (šele od leta 1995 naprej smo se začeli približevati ravni števila prihodov in prenočitev gostov pred letom 1990). V zadnjih letih prihaja v turizmu do večjih sprememb, katerih vpliv bo opazen v naslednjih letih, saj se v to dejavnost vključujejo kapitalsko močnejši investitorji, ki imajo zadostna (finančna) sredstva tudi za večje projekte; na drugi strani pa po svoji holdinški strukturi praviloma niso dovolj močni na strokovnem področju posamezne dejavnosti in nimajo dolgoročne vizije, zato od njih ne moremo pričakovati (kratkoročno), da bodo celovito razvili ključne slovenske turistične destinacije in v to razvojno vizijo pritegnili druge potencialne partnerje na lokalni in nacionalni ravni. Ključni dejavnik razvoja turizma, ki ima še velike neizkoriščene potencialne, so mala in srednja podjetja.

Pomanjkljivosti slovenskega turizma za pritegnitev kakovostnih gostov v mednarodni konkurenci so povezane z materialno podlago (kakovostni objekti, infrastruktura), s kakovostjo zaposlenega osebja (kadri) ter z organiziranostjo in povezanostjo za sodobno ponudbo privlačnih turističnih programov.

Podrobneje so slabosti slovenskega turizma povezane z materialno podlago:

- slaba prometna infrastruktura v nekaterih turističnih regijah,
- premalo kakovostni turistični objekti,
- primanjkljaj objektov za razne turistične dejavnosti.

Pomanjkljivosti na področju zaposlenega osebja so:

- premalo sodobnega menedžerskega osebja,
- pomanjkljiva izobrazba in znanje turističnega osebja: higiena, kakovost, točnost,
- slabo sodelovanje osebja v osnovnih turističnih zmogljivostih in posameznikov, ki nudijo posamezne storitve.

Ključne ugotovljene pomanjkljivosti na področju organizacijskih povezanosti so:

- premajhno sodelovanje subjektov na turističnih destinacijah (npr. celoviti turistični produkti, skupno trženje),
- premalo skupnih informacij,
- nizka raven izrabe sodobne tehnologije (internetna ponudba),
- dolgoročno oblikovanje blagovnih znamk Slovenije ter izbranih regionalnih znamk (ali turističnih destinacij).

Pomanjkljivosti slovenskega turizma so se kazale tudi v zamujenih razvojnih priložnostih, kot so:

- Velika Britanija (učinki vstopa EasyJeta),
- premajhno upoštevanje spremenjenih potreb človeka po turizmu in različnih prostočasnih dejavnostih (sprostitve, doživljanje neokrnjene narave, športna rekreacija), številne aktivnosti, ki so povezane z naravo (fotolov, sprehodi, planinarjenje ipd.), ki zahtevajo primerno ponudbo ohranjene narave, kulturne dediščine in prepoznavne krajine,
- sodelovanje s tujimi zdravstvenimi in drugimi zavarovalnicami za preventivne programe,
- potniški terminal v Kopru in trženje Obale in Krasa,
- izraba možnosti mednarodne izmenjave TV programa za dobro turistično promocijo,
- dobro označevanje turističnih lokacij ob prometnicah.

Kljub številnim ukrepom in znatnim investicijskim ciklom smo še vedno priča stihijskemu razvoju: v Sloveniji se sorazmerno stihijsko pojavljajo pomembnejši turistični programi, npr. veriga *wellness* centrov ali golfskih igrišč, ki pa preveč ponavljajo podobne vsebine (premalo »lokalne« obarvanosti programov), zato se težje dopolnjujejo v privlačnosti za turiste. Prav tako je še vedno zaznati – kljub pomembnim premikom na področju nastanitvenih zmogljivosti – pomanjkanje ustreznih nastanitvenih zmogljivosti (kategorije 3 in 4 zvezdice) v določenih turističnih destinacijah, zlasti v mesecih glavne sezone, ko ni na razpolago dovolj razpoložljivih kapacitet. Hkrati je opaziti pomanjkanje številnejših oblik dopolnilne ponudbe, ki bi bile namenjene za zahtevnejše goste. Pomanjkanje želje po sodelovanju se kaže tudi v nepripravljenosti nekaterih akterjev za skupno trženje turističnih destinacij. Zato tudi niso doseženi celoviti učinki, ostajajo prazni prostori v ponudbi in prostorski zasnovi turistične dejavnosti.

V kontekstu turizma ima Slovenija relativno veliko območij z ohranjeno biotsko raznovrstnostjo. Habitatnih tipov je v Sloveniji, če upoštevamo najnatančnejše ravni, nekaj sto. Med njimi potrebujejo nekateri naravovarstveno pozornost zaradi njihove ogroženosti ali reprezentativnosti. Žal pa je stanje ogroženosti živalskih in rastlinskih vrst sorazmerno visoko: v Sloveniji je ogroženih več kot tretjina sesalcev, skoraj polovica ptic, tri četrtine evidentiranih vrst dvoživk, polovica vrst sladkovodnih rib in piškurjev ter desetina semenk in praprotnic. Sicer pa je stanje ogroženosti podobno tudi v sosednjih državah. Prav tako se je v zadnjih nekaj desetletjih zmanjšala površina vlažnih travišč zaradi urbanizacije in intenzivnega kmetijstva. Suha travišča so danes večinoma antropogenega nastanka in tudi njihov obseg se je v zadnjih desetletjih zmanjšal. Predvsem v odročnejših predelih se ta travišča zaraščajo. Največji del alpskih in subalpskih travišč, skalovij in melišč se pojavlja v Alpah, kjer se obseg razširjenosti značilnih rastlinskih vrst ni bistveno spremenil. Stanje stoječih in tekočih voda se je v zadnjih desetletjih spremenilo. Delež morfološko spremenjenih vodotokov je višji v panonskem območju, kjer se je tudi nekaj slabša kakovost vodotokov. S stanjem tekočih voda je tesno povezano tudi stanje poplavnih gozdov. Njihov obseg se je zmanjšal v poplavnem območju vseh večjih rek (Drava, Sava, Mura). Po drugi strani pa Slovenija velja za eno najbolj gozdnatih držav Evropske unije. V zadnjem času so strnjeni gozdovi predmet povečane fragmentacije, ki lahko ogrozi nekatere krovne vrste predvsem v jugovzhodni Sloveniji. V obdobju 1985–2000 se je povečala tudi povprečna osutost dreves. Glavne pritiske na morske in obalne habitatne tipe povzročata urbanizacija in industrializacija v zaledju ter intenzifikacija kmetijstva.

Z določitvijo območij Natura 2000 (april 2004) je Slovenija povečala površino za ohranjanje biotske raznovrstnosti *in-situ* iz 10 % ozemlja (klasični načini zavarovanja – parki) na 35 % ozemlja (v zavarovanih območjih je 25 % skupne površine Natura 2000). Z Natura 2000 je določenih 286 območij, od tega jih je 260 na podlagi direktive o habitatih in 26 na podlagi direktive o pticah. Večji del območij porašča gozd ali travišča, ali je brez vegetacije. Glede na izjemen potencial in prepoznavnost Slovenije kot najbolj pestrega in ohranjenega naravnega okolja (obseg Nature 2000 in zavarovanih območij) ter prepoznavne naravne in

kulturne krajine je treba turizem graditi tudi z upoštevanjem naravne ohranjenosti in razvojne priložnosti, ki jo Slovenija na tem področju vsekakor ima. Na državni ravni je ustanovljenih 6 parkov, na lokalni ravni pa še 35. Le dva državna parka imata že razvit koncept informacijskih središč, ki hkrati predstavljajo objekte turistične ponudbe. Tudi omrežje pohodniških, učnih in kolesarskih poti ter druge parkovne infrastrukture je slabo razvito. Nacionalni program varstva okolja kot enega pomembnih ciljev na področju varstva narave predvideva povečanje deleža zavarovanih območij različnih kategorij za 5 % površine Slovenije do leta 2008 oziroma za 10 % površine Slovenije do leta 2014. Pozitivni učinki izgradnje parkovne infrastrukture se bodo kazali tako na področju zaustavitve upadanja biotske raznovrstnosti kot tudi na področju razvoja turizma (pestrejša in kakovostnejša ponudba, večja prepoznavnost, novi turistični produkti).

Na področju kulturne dediščine lahko ugotovimo, da je današnja mreža muzejskih institucij sestavljena iz 49 muzejev, galerij in zbirk skupaj s 100 dislociranim enotami in 103 drugimi muzeji in galerijami. Te institucije evidentirajo gradivo (premično dediščino) na terenu, s čimer dobijo posamezni predmeti status kulturne dediščine. Do konca leta 2001 je bilo skupno število evidentiranega gradiva več kot 4 mio. kosov. Nepremična kulturna dediščina obsega 165 enot spomenikov državnega pomena, 665 enot spomenikov lokalnega pomena ter 6913 enot, ki niso razvrščene med spomenike. Pri tem je treba opozoriti, da spomeniki še niso vsi označeni, pa tudi poti različnih kulturnih dediščin še niso polno izkoriščene in ne delujejo, saj le nekatere ponujajo turistične proizvode vzdolž izbranih in označenih poti. Je pa obenem tudi res, da se v Sloveniji povečuje zanimanje turističnega gospodarstva za vključevanje kulturne dediščine v turistično ponudbo (Plečnikova Ljubljana, Lipica, Bled, Ptuj itd.), muzeji pa postajajo sestavni deli turistične ponudbe.

Poseben vidik turistične ponudbe je tudi športno-rekreacijska ponudba, ki predstavlja vse pomembnejši element celovite ponudbe turističnih destinacij. V Sloveniji se srečujemo s problematiko zastarele in slabo opremljene športno-rekreacijske infrastrukture, kar ni v ponos okolju in še ni dovolj tržno zanimivo, predvsem pa objektov v tržno zanimivih turističnih destinacijah primanjkuje. Nenehni razvoj športa in športne rekreacije zahteva tudi stalna prilagajanja infrastrukture. Sodobna športno-rekreacijska infrastruktura bo v turističnih destinacijah nudila možnosti za nove produkte na področju turizma – športno-rekreacijski turizem. Ozaveščenost tako domačih kot tujih gostov je na področju zdravega življenja vedno večja, s tem pa se postavljajo tudi nove zahteve po ureditvi primerne okolja. Naravne danosti nam omogočajo, da se gostom vseh zahtevnosti ponudi kakovostno bivanje in vadba, hkrati pa se omogoči tudi organizacija različnih prireditev in tako ustvarijo dodatni multiplikacijski razvojni učinki.

KLJUČNA PROBLEMATIKA

Na področju turizma lahko opredelimo vrsto pomanjkljivosti, ki so delno rezultat značilnosti turizma v preteklosti, vrste težav zaradi počasnega uveljavljanja nove države na mednarodnem turističnem trgu ter omejenih finančnih zmožnosti in znanja turističnih delavcev. Tako naj bi bile pomanjkljivosti:

- nizka prepoznavnost Slovenije kot države in turistične destinacije,
- pomanjkanje prepoznavnih, celostnih turističnih projektov, ki dosegajo večjo porabo turistov za raznovrstne dejavnosti,
- pomanjkanje individualne specializirane ponudbe miru, sprostitve, doživljanja neokrnjene narave, krajevnih naravnih in kulturnih znamenitosti, krajevne zgodovine, prireditev in običajev ter kulinarike,
- premajhno število in razvitost prepoznavnih turističnih tržnih znamk,
- pomanjkanje jasnih razvojnih strategij posameznih turističnih območij,
- razpršenost in nepovezanost turistične ponudbe,
- zaostajanje kakovosti turističnih objektov zaradi premajhnega investiranja,
- premajhno število visokokakovostnih turističnih objektov ter slaba turistična infrastruktura v nekaterih regijah,
- nezadostna kakovost turističnih proizvodov in storitev,
- neizkoriščene možnosti na področju razvoja športnega turizma.

Razlogi za te pomanjkljivosti so predvsem:

- velika razdrobljenost turistične ponudbe, ki ne omogoča kakovosti brez osrednjega nosilca,
- nerazvitost celovitega, standardiziranega in transparentnega turistično-informacijskega sistema,
- premajhna podjetniška inovativnost in prilagodljivost, zlasti v okviru nekdanjih velikih turističnih podjetij,
- premajhna trženjska usmerjenost,
- nizka raven znanja turističnih delavcev na vseh ravneh,
- nestimulativno finančno okolje za naložbe v turizem, zlasti v turistično infrastrukturo,
- slaba organiziranost panoge – nepovezano načrtovanje, oblikovanje in trženje integralnih turističnih proizvodov po destinacijah in za vso Slovenijo,

- sorazmerno nizka stopnja navezave kulturne dediščine in naravnih potencialov na turistično panogo,
- na področju žičniškega prometa je, ob pomanjkanju zakonske regulative, stanje zaskrbljujoče: skupna dolžina dostopnih žičnic znaša skoraj 18 km, kar je 15,5 % skupne dolžine vseh naprav, sedežnic je skoraj 39 km (34 %), vlečnic pa dobrih 57 km (50,5 %), povprečna starost žičniških naprav na slovenskih smučiščih znaša več kot 21 let, povprečna starost vrvi na žičniških napravah pa 9 let.
- večinoma zastarela in slabo opremljena športna infrastruktura, po vsej državi namreč primanjkuje ustreznih športnih objektov, ki podpirajo turistično in druge gospodarske dejavnosti.

Analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti:

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Prometna in geografska lega (središčna geografska lega – srednja Evropa, najbližje jadransko pristanišče, dobra dostopnost in vključitev tranzitnih poti EU, bližina svetovnih atrakcij – Benetke, Salzburg, Dunaj). • Bližina osrednjih evropskih trgov (Avstrija, Italija, Hrvaška, Madžarska, Nemčija ...). • Izredna biotska in krajinska raznovrstnost. (Območja Nature 2000, območja naravnih parkov, značilne krajine primorske, kraške, alpske, predalpske, panonske regije). • Neokrnjene naravne vrednote (Triglavski narodni park, dolina Soče, kraške jame ...). • Pristnost turistične ponudbe (neokrnjena narava – gozdovi, reke, jezera). • Prost pristop do odprtega prostora gozdov, gora, obalnega prostora rek, jezer in morja. • Lahka dostopnost in koncentracija različne ponudbe na relativno majhnem prostoru (policentrični razvoj in povezanost ponudbe z domačim okoljem). • Razpršenost in relativna majhnost turističnih centrov namesto množičnega turizma (ponudba po meri človeka, ekološka čistost). • Ekonomsko razvita in politično stabilna dežela, ki zagotavlja vse oblike varnosti za tuje in domače goste. • Interes prebivalstva za turistični razvoj in s tem ekonomski napredek in socialno varnost na področjih, kjer niso možne druge oblike gospodarskega razvoja. • Ohranjene naravne vrednote in kulturna dediščina v okviru slovenskih zgodovinskih mest in podeželja. • Številne rekreativne športne prireditve. 	<ul style="list-style-type: none"> • Razpršenost in nepovezanost turistične ponudbe (povezovalni projekti, mrežna ponudba). • Nespecializiranost agencij. • Premajhna atraktivnost proizvodov oziroma storitev (premalo turističnih atrakcij). • Še vedno premalo kakovostna struktura in premajhen obseg nastanitvenih kapacitet (posebno v razvitih turističnih krajih). • Premalo manjših hotelskih kapacitet v nižjih cenovnih razredih in apartmajev višje kakovosti. • Prenizka kakovost storitev glede na pričakovanja gostov. • Premajhno število in razvitost prepoznavnih turističnih blagovnih znamk. • Premalo razvita prometna infrastruktura na posameznih turističnih območjih. • Slaba in neprimerna ponudba zimskega turizma (zastarele žičnice in pomanjkljivo zasneževanje). • Premajhna trženjska usmerjenost in slaba podjetniška inovativnost (pomanjkanje atraktivnih programov). • Ne dovolj razpoznavna identiteta države in njena javna podoba v evropskem prostoru. • Nizka izobrazbena struktura zaposlenih v turizmu in premalo kakovostni kadri. • Pomanjkanje načrtne strategije pri promoviranju naše kulture, kulturne in naravne dediščine. • Kulturna dediščina doslej premalo prepoznana kot razvojni potencial. • Zastarela in slabo opremljena športna infrastruktura – posledica nezadostnega finančnega vlaganja v šport.

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Slovenija kot relativno neodkrita in netradicionalna turistična destinacija v srednjeevropskem prostoru. • Obvladljivost različnih lokalnih turističnih destinacij in programov ter njihovo povezovanje v celovite integralne turistične proizvode. • Možnost ponudbe ohranjene narave, zdravega in varnega okolja, prepoznavne krajine, pristnih, naravnih in kulturno avtentičnih turističnih proizvodov in programov (prehrana, domača obrt). • Možnost ponudbe pristnih, naravnih in kulturno avtentičnih turističnih proizvodov in programov (prehrana, domača obrt). • Razvijanje turističnih centrov glede na sodobne turistične trende (zdraviliški, obmorski, gorski, poslovni, podeželski, športni turizem). • Povezanost lokalnih turističnih ponudb na regijski in državni ravni kot celovitih skupnih turističnih programov (integralnih turističnih proizvodov/storitev). • Povezovanje s sosednjimi regijami za skupno trženje na oddaljenih trgih. • Priložnosti za trženje Nature 2000. • Priložnosti za razvoj ekoturizma in ekološkega kmetijstva (trženje naravne in kulturne dediščine). • Vključitev kulturne dediščine kot nov, malo izkoriščen trženjski razvojni potencial na področju storitvenih dejavnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Močna konkurenca treh sosednjih izjemno razvitih turističnih držav in regij (Italija, Avstrija, Hrvaška). • Slaba kulturna infrastruktura ter opremljenost javnih zavodov. • Neizvajanje javno-zasebnega partnerstva. • Razvoj masovnega turizma.

2.6 Okolje, energija in promet

Z vidika **trajnostnega in sonaravnega razvoja** Slovenijo označuje stabilizacija prebivalstva in prebivalstvenih pritiskov na okolje ter prostor, velika razpršenost, število in majhnost naselij, v evropskih razmerah ohranjena narava, izjemna pokrajinska in biotska raznovrstnost, a prekomerna poraba naravnih virov in ustvarjanje različnih oblik obremenjevanja okolja ter prostora. Okoljska globalizacija je tudi za Slovenijo v ospredje postavila načelo planetarne in medgeneracijske okoljske odgovornosti, torej trajno globalno sprejemljivost obsega porabe naravnih virov in obremenjevanja na prebivalca. Eno najpomembnejši področij se nanaša na pitno vodo. Ta v sodobnem svetu postaja vse bolj cenjena strateška dobrina in Slovenija bi, ob ustreznem gospodarjenju z vodami, lahko v tem našla svojo priložnost. Poročila o razvoju ugotavljajo, da se načelo trajnostnega razvoja v Sloveniji postopno uresničuje, vendar ob ohranjanju pomanjkljivosti in neravnovesij pri vseh treh njegovih sestavinah (gospodarski, socialni in okoljski), veliki energetske intenzivnosti in šibki integraciji okoljskih, socialnih in gospodarskih vidikov razvoja.

V okviru EU je Slovenija med državami z nadpovprečno ohranjeno naravo, rastlinskimi in živalskimi vrstami, veliko pokrajinsko in biotsko raznovrstnostjo ter kakovostnim bivalnim okoljem na pretežnem delu svojega ozemlja. Prisotna pa so prostorsko manjša območja intenzivne in večplastne pokrajinske degradiranosti, ki so hkrati tradicionalna industrijsko-rudarska, torej tudi razvojno šibka območja. Prisotni so primeri nesmotrne rabe prostora, različni trendi prebivalstvenih in gospodarskih pritiskov na okolje ter velika energetska in materialna intenzivnost. Kakovost vodnih tokov se od leta 1992 dalje polagoma izboljšuje, dodatno pa bodo k izboljšanju prispevale čistilne naprave, ki so skladno s sprejetim programom v izgradnji. Vsebnost nitratov in pesticidov v podzemnih vodah v povprečju sicer že deset let pada, vendar so ponekod vrednosti še previsoke, zaradi česar so bili sprejeti strogi omejevalni ukrepi. Kot je bilo ugotovljeno v Celoviti presoji vplivov na okolje, so v Sloveniji standardi EU na področju kakovosti zraka pogosto preseženi, kar je še posebej pomembno pri tistih onesnaževalcih, ki so najbolj škodljivi za zdravje, npr. ozon ali nitrogenski dioksin. Negativne trende na področju kakovosti zraka je moč opaziti na več mestih, zato je treba vzpostaviti celovite akcijske načrte na tem področju, in sicer tako na nacionalni kot regionalni ravni.

Vzpostavljen je učinkovit sistem ravnanja z odpadki, postopno se urejajo številni problemi ravnanja s komunalnimi odpadki (npr. uveljavitev ločenega zbiranja, vključenost prebivalstva v redni javni odvoz se povečuje). Opazno je tudi vsakoletno povečanje ločeno zbranih komunalnih odpadkov, vendar pa se skupne količine odpadkov na prebivalca, ki so sicer pod evropskim povprečjem, še vedno povečujejo. V nadaljevanju je predstavljena podrobnejša analiza posameznih področjih.

Na področju odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda smo v zadnjih nekaj letih zmanjšali emisijo snovi v vode za 450.000 PE z izgradnjo več čistilnih naprav. Na področju gradnje čistilnih naprav opazamo znatno izboljšanje. Slabše pa je na področju gradnje kanalskega sistema, saj je gradnja zaradi pridobivanja ustreznih soglasij počasnejša in zahteva večje sodelovanje lastnikov zemljišč. Ker so se občine sedaj raje odločale za izgradnjo čistilnih naprav, ne pa tudi kanalizacije, smo centralizirali pripravo in financiranje investicij iz sredstev okoljskih dajatev zato, da bi trend preusmerili v gradnjo kanalskega sistema skupaj s čistilnimi napravami in obdelavo blata iz čistilnih naprav. Zato je finančna pomoč države in EU skupaj s centraliziranim pristopom nujna za izpolnitev vseh obveznosti na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda do leta 2015, ki jih je Slovenija podpisala v pristopni pogodbi. Centraliziran pristop omogoča tudi lažje reševanje zapletov pri pridobivanju soglasij ustreznih služb. Začetek gradnje kanalskega omrežja in preprostih čistilnih naprav v Republiki Sloveniji segajo v leto 1970. Posebej dinamično obdobje gradnje čistilnih naprav in kanalskega omrežja je bilo v letih 1970–1980, ko so se zgradile čistilne naprave v večjih industrijskih središčih, kot so Kranj, Škofja Loka, Jesenice. Konec 80. let so se pričele graditi manjše čistilne naprave zlasti v turističnih središčih.

Glede na stanje v letu 2004 iz analize območij poselitve glede na njihovo gostoto poseljenosti sledi, da:

- 10 % slovenskega prebivalstva prebiva v naseljih ali delih naselij z manj kot 50 prebivalcev,
- 10 % slovenskega prebivalstva prebiva v naseljih ali delih naselij s 50 ali več prebivalci, pri čemer pa je gostota poseljenosti manj kot 10 prebivalcev na hektar,
- 20 % slovenskega prebivalstva prebiva v naseljih ali delih naselij, kjer je gostota poseljenosti med 10 in 20 prebivalci na hektar,
- 60 % slovenskega prebivalstva prebiva v naseljih ali delih naselij z gostoto poseljenosti, ki presega 20 prebivalcev na hektar.

Iz analize območij poselitve glede na njihovo gostoto poseljenosti sledi, da mora biti skladno s predpisi, ki urejajo odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode (Program odvajanja in čiščenja voda izhaja iz Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode, ki ga je sprejela vlada RS v letu 2004), na javno kanalizacijo priključenih od leta 2004 do leta 2015 več kot 1.500.000 prebivalcev. Program je opredelil na celotnem nivoju države 3260 aglomeracij, ki jih je treba glede na kriterije in predpise opremiti s kanalizacijo in na koncu s čistilno napravo.

V zbirki podatkov o sistemih za **oskrbo s pitno vodo** je bilo v letu 2004 vpisanih 977 oskrbovalnih območij, iz katerih se je oskrbovalo s pitno vodo 1.840.135 prebivalcev, torej 92 % prebivalcev Slovenije. V letu 2003 je bilo tako za javni vodovod načrpanih 187 milijonov m³ sveže vode. Večina te vode je bila načrpana iz podzemne vode, zato je skrb za ohranjanje zadostnih količin podzemne vode in za ohranjanje njihove kakovosti v Sloveniji še toliko pomembnejša. Izguba vode zaradi dotrajanih vodovodnih omrežij se postopno zmanjšuje, vendar je v nekaterih, predvsem velikih sistemih, večja od 30 %, kar povečuje stroške in cene storitve. Opazili smo, da je sočasno z graditvijo novih odlagališč in novih čistilnih naprav pri občinah popolnoma zastalo področje oskrbe s pitno vodo, kar je razumljivo, saj je težko nadomestiti tako velike razlike v zagotavljanju standardov v zelo kratkem času. Poleg tega smo ugotovili tudi, da velika večina vodovodnih sistemov nima opredeljenih niti rezervnih vodnih virov, ki so nujni za delovanje sistema v primeru izpada. Ugotavljamo, da občine za skladnejši razvoj območij nujno potrebujejo dodatna sredstva za izgradnjo novih vodovodnih sistemov, rezervnih vodnih virov, tako da bo moč dolgoročno zmanjšati ranljivost Republike Slovenije zaradi klimatskih sprememb in tako zagotoviti tudi skladnejši gospodarski razvoj.

Pri izvajanju dejavnosti odpadkov v Sloveniji proizvedemo letno okoli 450 kg komunalnih odpadkov na prebivalca (v EU-15 500 kg/prebivalca/leto), vendar količine stalno naraščajo. Delež prebivalstva, vključenega v sistem rednega zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov se je s 76 % leta 1995 povečal na 95,5 % leta 2004. Ločeno zbiranje odpadkov izvajajo že vsi izvajalci javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki. Podatki o količinah odloženih nenevarnih odpadkov, ki so za leto 2002 primerljivi tudi s podatki Statističnega urada RS, kažejo, da se je njihova količina v letu 2002 glede na leto 2000 zmanjšala za ok. 14 %, vendar menimo, da je zmanjšanje posledica uvedbe tehtanja odpadkov pred odlaganjem. Od celotne količine nenevarnih odpadkov je bil v letu 2002 delež odloženih komunalnih odpadkov okoli 85 %, od tega večinski delež (81 %) pripada mešanim komunalnim odpadkom, drugo so odpadki z vrtov in ločeno zbrane frakcije. Skupni delež drugih odloženih odpadkov iz dejavnosti (gradbeni odpadki, odpadna embalaža, odpadki iz naprav za obdelavo odpadkov, anorganski odpadki

iz termičnih procesov, odpadki iz organskih kemijskih procesov, odpadki iz proizvodnje lesa in papirja ter drugi odpadki), ki so glede na svoje lastnosti nenevarni odpadki, je okoli 13 %. Stanje na področju ravnanja z odpadki je nezadovoljivo predvsem glede količin odloženih odpadkov na odlagališčih, ki so še vedno previsoke, nizkega deleža ločeno zbranih frakcij zaradi neizgrajenih zbirnih centrov in nezaupanja v nove okoljske tehnologije ter koristne uporabe odpadkov ali njihovih sestavin, ki zajema predvsem reciklažo odpadkov za predelavo v surovine in ponovno uporabo odpadkov ter uporabo odpadkov kot gorivo v kurilni napravi ali industrijski peči ali uporabo odpadkov za pridobivanje goriva.

Zanesljiva oskrba z energijo ob nenehni gospodarski rasti in vse večjem poudarku na varstvu in ohranjanju naravnega okolja je bistvena sestavina današnjih razvojnih programov energetske oskrbe in rabe večine držav. Za oskrbo in rabo energije v Sloveniji je značilna sorazmerno visoka energetska intenzivnost, ki je še vedno za okoli 90 % višja od evropske (EU-15) in za faktor 2,6 večja kot na Danskem. To je delno posledica tudi strukture naše predelovalne industrije, v kateri je še vedno precejšen del panog, ki so energetske intenzivne, npr. proizvodnja aluminija, jekla, kamenin, celuloze in papirja, in imajo sorazmerno nizko dodano vrednost.

Delež obnovljivih virov je v Sloveniji v letu 2003 v celotni oskrbi z energijo znašal 10,8 % (leta 2000 11,9 %, EU-15 le 5,5 %), v celotni proizvodnji električne energije pa 23,2 % (leta 2000 28,6 %). Povprečna letna rast porabe primarne energije v Sloveniji v obdobju od leta 1992 do 2001 je znašala 1,9 %. Največji delež v primarni energetski bilanci v letu 2004 so imela tekoča goriva s 35,2 % in trdna goriva (premog) z 21,6 %. Delež obnovljivih virov energije se je delil na hidroenergijo s 4,5 %, les in lesne ostanke s 4,1 %, drugi OVE pa so predstavljali le dobrih 0,1 % primarne energetske bilance. Za sisteme daljinskega in lokalnega ogrevanja se kot ustrezen domači energent čedalje bolj uveljavlja domači obnovljivi vir lesna biomasa (ostanki v lesni industriji in les iz gozda), zlasti na lokacijah, kjer so izrazite naravne danosti (gozdnatost, kmetijstvo, industrija, obrt, turizem).

Podobno kot v EU gre v Sloveniji za dva izziva: kako obdržati energetske odvisnosti na sedanjem nivoju in kako znižati onesnaženost zraka ter emisije toplogrednih plinov. Slovenija je okoli 50 % odvisna od uvoza energije (v letu 2004 je bila energetska odvisnost Slovenije 52 %, kar je 4 odstotne točke več kot leta 2001), kar je na nivoju EU. Posebej je ta odvisnost pereča pri oskrbi porabnikov s plinom in s tekočimi gorivi (praktično 100 %), medtem ko je uvoz električne energije približno na nivoju izvoza. EU se zaveda, da se lahko le z intenzivnimi ukrepi pri ravnanju z energijo prepreči napovedano povečanje njene odvisnosti od uvoza energije, ki se naj bi, če le-ta ne bi ukrepala, v letu 2030 povečal s sedanjih 50 % na 70 %.

Slovenija si je s sprejetjem Resolucije o nacionalnem energetskem programu določila cilje (skladne tudi s ustreznimi podlagami EU), po katerem so za obdobje do leta 2010 na področju URE in OVE podani cilji glede povečanja energetske učinkovitosti, povečanja obsega soproizvodnje toplote in električne energije ter povečanja proizvodnje toplote in električne energije iz obnovljivih virov in deleža biogoriv v gorivih v prometu.

Gospodarskemu razvoju je spontano sledila **prometna politika**, s prioritetenimi vlaganji v avtocestni križ in zaostanki pri financiranju obnove in izgradnje regionalnih in lokalnih prometnih povezav ter železniške infrastrukture. Zaradi intenzivnega procesa suburbanizacije (Osrednja Slovenija, Gorenjska in Obala), izgradnje avtocestnega križa, rasti prometa osebnih vozil in tranzitnega prometa okviru transevropskih koridorjev, zaradi nastajanja urbane strukture prilagojene avtomobilu, ki dodatno spodbujajo rast prometa, prihaja do zaostankov pri zagotavljanju mobilnosti in s tem posredno zmanjšanja gospodarske konkurenčnosti ter konkurenčnosti storitev.

Na področju cest predstavlja ključno pomanjkljivost slaba povezanost obrobni regij z osrednjo Slovenijo in slaba navezanost teh območij na mednarodne daljinske ceste (na TEN omrežje), pomanjkljivo urejena križanja različnih prometnic in s tem povezana slaba varnost in nezadostna zmogljivost obstoječih cest v smereh bodočih avtocest. V primeru, da se avtocestni križ ne dokonča, bodo prometne razmere v planskem obdobju dvajsetih let kritične na polovici dolžine cestnega omrežja. Kar 43 % omrežja državnih cest je namreč v slabem ali zelo slabem stanju kar predstavlja močan omejitveni dejavnik skladnega regionalnega razvoja območij, ki ne ležijo na avtocestnem križu. Ta območja postajajo lokacijsko nekonkurenčna, četudi imajo druge, za razvoj potrebne dejavnike.

Stanje železniške infrastrukture se zaradi nezadostnih sredstev za njen razvoj in posodobitev iz leta v leto slabša. Nacionalni program razvoja slovenske železniške infrastrukture je realiziran le približno 25-odstotno. Slabo stanje je razvidno iz številnih poškodb in napak, ki nastajajo na tirih, vozni mreži, signalno-varnostnih napravah, kretnicah in iz uvedenih počasnih voženj. Zastarelo slovensko železniško omrežje tako ne omogoča več ustreznih transportnih storitev in zagotovitev zadostnih zmogljivosti omrežja za bodoče prometne potrebe (interoperabilnost ...). Tako se na določenih smereh glavnih prog vagoni že

nakladajo za 15 % manj, kot bi bilo to glede na njihovo nosilnost dopustno, čemur med drugim botruje velika obrabljenost tirnic (v dolžini preko 90 km) ter velika obrabljenost vozne mreže (v dolžini preko 40 km).

Na področju pomorstva pristanišče Koper vsakoletno občutno povečuje obseg tovornega pretovora, kar ima poseben razvojni pomen za Slovenijo, saj je koprsko pristanišče pomembna vstopno-izstopna točka za države osrednjega dela EU med pomorskimi avtocestami jadransko-jonskega in transportnimi potmi intermodalnega V. koridorja v okviru omrežja TEN-T.

Zaradi povečevanja zračnega prometa v Sloveniji ter zaradi zadostitve predpisom EU in določil Schengenskega sporazuma je izkazana tudi potreba po posodobitvi in nadgradnji ter razširitvi obstoječih letaliških infrastruktur. Pričakujemo namreč lahko, da se bo letalski promet v desetih letih v Sloveniji kvantitativno povzpел na današnjo stopnjo EU, kar pomeni povečati število potnikov za 4-krat in podvojitev letalskih kapacitet v EU do leta 2015. Pričakuje se pojav nizkocenovnih letalskih prevoznikov in padec cen zračnih prevozov, kar bo dodatno pripomoglo k večjemu številu potnikov, prav tako se bo znatno povečal čarterski promet.

V motoriziranem potniškem prometu v Sloveniji prevladuje uporaba osebnih vozil, s katerimi se dnevno opravi 76 % (693 milijonov potovanj). Ostalih 24 % (220 milijonov potovanj na leto) se opravi z javnimi prevoznimi sredstvi, od tega 75 milijonov potovanj v avtobusnem medkrajevem prometu vključno s primestnim, 130 milijonov v avtobusnem mestnem in 15 milijonov v železniškem potniškem prometu. Neugodno razmerje pri izbiri prometnega sredstva je mogoče spremeniti le na podlagi dolgoročno načrtovanih nedvoumnih in dosegljivih ciljev.

KLJUČNA PROBLEMATIKA

Ključni problemi oz. razlogi so naslednji:

- stalno naraščanje količin odpadkov;
- prevelike migracije izobraženih kadrov iz podeželja v mesta;
- premajhno število podjetij, ki se ukvarjajo z razvojem okoljskih tehnologij na področju odpadkov ter odvajanja in čiščenja voda;
- slabša kakovost nekaterih kopalnih voda;
- dotrajanost vodovodnih sistemov in vodne izgube;
- nedorečeni rezervni vodni viri za obstoječe vodovodne sisteme;
- veliko število neustrezno grajenih lokalnih vodovodnih sistemov;
- premajhno število podjetij, ki se ukvarjajo z razvojem okoljskih tehnologij na področju odpadkov ter odvajanja in čiščenja voda;
- ob sedanjih trendih rasti porabe energije grozi v naslednjih desetletjih znatno povečanje odvisnosti Slovenije od uvoza energije (v EU: brez posebnih ukrepov bi se do leta 2030 odvisnost EU od uvoza energije s sedanjih 50 % povečala na 70 %);
- v prihodnosti ne bomo mogli izpolnjevati mednarodnih obveznosti v zvezi s Kjotskim protokolom in direktivami EU (npr. letno dokazovanje prihrankov pri rabi končne energije v višini 1 % v skladu z direktivo o učinkovitosti rabe končne energije in energetske storitvah);
- zmanjšanje konkurenčnosti gospodarstva, še posebej energetske intenzivnih panog, v katerih predstavlja strošek za energijo znaten del odhodkov;
- visoka rast porabe električne energije;
- povezovanje URE in OVE zgolj s pozitivnimi vplivi na okolje in ne tudi z vplivi na povečevanje konkurenčnosti, regionalnega razvoja in zaposlovanja;
- nizek obseg raziskav in tehnološkega razvoja energetske opreme in storitev na področju URE in OVE;
- osredotočenost podjetij za energetske oskrbo na velike investicije v energetske sektorju;
- ozka grla na cestah skozi naselja in s tem povezana tudi slaba varnost. Večine ozkih grl na teh cestah drugače kot z novogradnjami sploh ni mogoče reševati;
- slabo stanje cestnega omrežja in objektov;
- slaba povezanost obrobni regij z osrednjo Slovenijo in slaba navezanost teh območij na mednarodne daljinske ceste (na omrežje TEN);
- pomanjkljivo urejena križanja različnih prometnic in s tem povezana slaba varnost;
- nezadostna splošna raven varnosti v zračnem prometu, obenem pa zagotavljanje zahtevane kapacitete.

Analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti:

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Možnost vzpostavitve dobrega sistema za ravnanje z odpadki v kratkem času. • Visoka stopnja biotske raznovrstnosti. • Obilje vodnih virov in relativno dobra teritorialna pokritost. • Relativno dober monitoring stanja kakovosti vode. • Razširjenost merjenja količin porabe pitne vode. • Nizka poraba vode na prebivalca. • Velik neizkoriščen potencial za ure (stavbe) in OVE (biomasa, geotermalna energija, sonce) oziroma potencial zmanjšanja emisij TGP, izboljšanje lokalne kakovosti zraka, povečanje energetske ter ekonomske učinkovitosti. • Usklajenost NEP in drugih programov z okoljsko politiko in energetske politiko EU in povezano z izpolnjevanjem Kjotskega protokola in drugih mednarodnih obveznosti Slovenije. • Znanje, naravne danosti in tradicija področja (biomasa). • Že razvita proizvodnja naprav, opreme in storitev (gradbeni materiali, ogrevalna in klimatizacijska tehnika, merilna tehnika, informacijske tehnologije idr.), ki je sposobna pospešenega razvoja. • Trend znižanja investicijskih stroškov zaradi ekonomije obsega in zrelosti tehnologij. • Relativno dober monitoring stanja voda. • Vpetost v evropsko kopensko transportno mrežo. • Relativno močan transportni sektor, predvsem cestni. • Visok delež prihodkov izvajalcev tovornega prometa na evropskem trgu. • Prevozniška tradicija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Slabo stanje cest, ki prometno »napajajo« avtocestno omrežje in povezujejo regije in območja znotraj regij. • Neposodobljeni sistemi in nezadostna infrastruktura za vodenje in kontrolo zračnega prometa regionalnega pomena. • Nezadostne kapacitete letališč in sistema za vodenje in kontrolo zračnega prometa regionalnega pomena. • Slabša kakovost kopalnih voda. • Premajhno število podjetij, ki se ukvarjajo z razvojem okoljskih tehnologij na področju odpadkov ter odvajanja in čiščenja voda. • Migracije izobraženih kadrov v mesta. • Različna kakovost oskrbe s pitno vodo (vaški sistemi, individualna oskrba). • Dotrajanost vodovodnih sistemov in visoke vodne izgube. • Večina vodovodnih sistemov nima rezervnih vodnih virov. • Pomanjkanje pobud za razvoj novih okoljskih tehnologij za čiščenje odpadnih voda in ravnanje z odpadki. • Visoka in rastoča odvisnost od uvoza energije. • Visoka rast porabe električne energije, neracionalno ravnanje z energijo. • Institucionalni okvir, ki daje prednost tradicionalnim virom energije. • Pomanjkanje usposobljenih investorjev, pomanjkanje obstoječe infrastrukture za nekatere tehnologije. • Zastarela in dotrajana vodna infrastruktura. • Slabo vzdrževanje in visok strošek vzdrževanja vodnogospodarskih objektov. • Slabo izkoriščen razvojni potencial ohranjanja narave. • Redno preseganje mejnih vrednosti na področju kakovosti zraka (EU-standard) in posledični negativni učinki na javno zdravje.

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Ohranitev naravnih virov. • Ohranitev kvalitete vodnih virov. • Razvoj novih delovnih mest. • Urejenost infrastrukture kot konkurenčna prednost RS. • Pozitivni učinki na gospodarski in turistični razvoj in razvoj ter uporaba novih okoljskih tehnologij. • Ohranitev vodnih virov kot strateška dobrina države v času klimatskih sprememb. • Kvalitetna pitna voda kot konkurenčna prednost RS. • Pozitivni učinki na zdravje prebivalstva. • Možnost povečanja zanesljivosti energetske oskrbe (diverzifikacija virov, manjša odvisnost od fosilnih goriv, razpršena lokalna oskrba). • Upočasnitev gradnje novih velikih energetskih objektov in omrežij. • Spodbujanje lokalnega gospodarstva na področju kmetijstva in gozdarstva, povezava z ekokmetijstvom in turizmom. • Pozitivni učinki biotske raznovrstnosti na gospodarski in turistični razvoj. • Zagotavljanje boljše stroškovne učinkovitosti energetske oskrbe in s tem povečevanje konkurenčnosti gospodarstva. • Aktiviranje zasebnega kapitala za OVE in URE in s tem dolgoročno zmanjšanje proračunskih sredstev. • Geografska lega. • Poenotenje in harmonizacija delovanja prometnih sistemov. • Razvoj novih transportnih tehnologij. • Razvoj novih okoljskih tehnologij. • Poenotenje delovanja obstoječe infrastrukture; slovenski ponudniki storitev bi na trgu zagotavljali celovite in ne več parcialne logistične storitve. • Povečanje izkoriščenosti kapacitet in objektov na regionalnih letališčih v Sloveniji, kapacitet posameznih objektov znotraj infrastrukturnih enot, intermodalnih sistemov. 	<ul style="list-style-type: none"> • Povečana zdravstvena ogroženost prebivalstva. • Nadaljevanje onesnaževanja okolja in izguba biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti. • Zmanjšanje kakovosti bivanja in dostopnosti storitev. • Negativni vpliv na gospodarski razvoj, umikanje kapitala. • Migracije prebivalstva (znotraj RS). • Razpad infrastrukturnih sistemov oskrbe s pitno vodo. • Izredno povišanje cen oskrbe s pitno vodo. • Povečanje porabe vode zaradi mednarodnih migracij (priseljavanje). • Klimatske spremembe. • Neprilagojen institucionalni okvir za URE in OVE. • Nizka stopnja ozaveščenosti porabnikov glede ekonomskih in drugih koristi. • Ovire pri razvoju sistemov energetske oskrbe zaradi neorganiziranega trga z lesno biomaso ter dviga cen biomase. • Nizka stopnja ozaveščenosti prebivalstva glede gradnje na poplavnih območjih. • Naraščajoči prometni zastoji in zmanjšanje varnosti v tovornem in potniškem prometu zaradi prepočasne modernizacije omrežja. • Stopnjevanje razpršenosti poselitve prebivalstva. • Nazadovanje omrežja regionalnih/lokalnih cest, ki ne bo sposobno prevzeti transportnih tokov. • Družbeno nesprejemljiva degradacija (bivalnega) okolja. • Neizpolnjevanje zahtev Kjotskega protokola. • Povečano tveganje za zdravje ter izgubo "zelene podobe" Slovenije zaradi nadaljnjega poslabševanja kakovosti zraka, še posebej v urbanih območjih.

2.7 Regionalni razvoj

Koncentracija gospodarskih dejavnosti in prebivalstva le na nekaterih območjih sta v preteklosti povzročila različne razmere za življenje in delo (razlike v prostorski razporeditvi delovnih mest, stopnji brezposelnosti, izobrazbeni strukturi prebivalstva), neustrezna prometna povezanost med regijami in neenakomerna dostopnost do družbene infrastrukture znotraj regij. Problemi so še posebej izraziti v strukturno zaostalih in ekonomsko-razvojno šibkih območjih s pretežno agrarno usmeritvijo, v območjih z demografskimi problemi, z nizkim dohodkom na prebivalca, v ekonomsko in socialno nestabilnih območjih. S pristopom Slovenije k EU so se tovrstni strukturni problemi jasno pokazali in na nekaterih področjih še poglobili.

Preglednica 2: Osnovni statistični podatki in socio-ekonomski kazalci za kohezijski regiji in za Slovenijo

KAZALCI	Zahodna ¹⁾ Slovenija	Vzhodna ²⁾ Slovenija	Slovenija
Površina (v km ²)	8.061	12.212	20.273
Število prebivalcev; leto 2006 (31. 12.)	929.476	1.080.901	2.010.377
BDP po kupni moči (v mio. PPS – standardih kupne moči); leto 2004	19.750	16.041	35.791
BDP na prebivalca po kupni moči (v PPS – standardih kupne moči); leto 2004	21.501	14.871	17.920
BDP na prebivalca po kupni moči (v %; EU-27 = 100); leto 2004	99,9	69,1	83,3
Stopnja zaposlenosti; 2004–2006, v %	56,6	54,5	55,5
Stopnja zaposlenosti; 2006, v %	57,0	54,7	55,8
Delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih (G do O) ³⁾ (v % med vsemi zaposlenimi v posamezni teritorialni enoti) leto 2006	62,3	47,8	54,6
Povprečno število let šolanja; leto 2006 ⁴⁾	11,43	10,76	11,07
Indeks staranja; povprečje 2004 - 2006 (stanje 30.6.)	110,0	107,4	108,6
Brezposelnost (v %); leto 2006	4,7	7,1	6,0
Delež mladih med brezposelnimi (v %); leto 2006; mladi do 25 let	22,7	24,9	24,1
Delež brezposelnih s 1. in 2. stopnjo ⁵⁾ izobrazbe med vsemi brezposelnimi (v %); leto 2006	19,6	20,6	20,2
Delež žensk med brezposelnimi (v %); leto 2006	51,8	58,0	55,7
Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu (v letih), 1999–2003 ⁶⁾	77,6	75,0	76,2
Priključki na javno kanalizacijo; leto 2002; v % ⁷⁾	60,4	41,0	49,9
Delež območij Natura 2000; v %	38,4	33,6	35,5
Sintezni kazalec razvitosti: indeks razvojne ogroženosti ⁸⁾	73,0	127,0	100,0

- 1) Zahodna Slovenija (NUTS 2): Gorenjska, Goriška, Obalno-kraška, Osrednjeslovenska (vse NUTS 3)
- 2) Vzhodna Slovenija (NUTS 2): Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Zasavska, Spodnjeposavska, Notranjsko-kraška (vse NUTS 3)
- 3) Klasifikacija dejavnosti NACE, delovno aktivno prebivalstvo
- 4) Vir: SURS, izračun je ocena na podlagi Ankete o delovni sili. Pri izračunu je kot ponder upoštevano zakonsko opredeljeno trajanje študija na posamezni ravni izobraževanja.
- 5) Nedokončana oz. končana osnovna šola
- 6) Notranjsko-kraška je pri tem kazalniku vključena v Zahodno Slovenijo
- 7) Podatek iz Popisa 2002
- 8) Indeks razvojne ogroženosti je sintezni kazalec, izračunan iz kazalcev gospodarske razvitosti, trga dela, prebivalstva, izobrazbe in okolja za 12 razvojnih regij
Viri:
– SURS,
– Za vse s področja trga dela je vir Anketa o delovni sili,
– Eurostat, za BDP (stanje 23. 5. 2007).

Problemi se koncentrirajo v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija, ki je po zadnjih razpoložljivih podatkih za leto 2004 dosegala le 69,1 % povprečne ravni razvitosti EU-25 (BDP na prebivalca po kupni moči), v manjši meri pa so prisotni tudi v kohezijski regiji Zahodna Slovenija, ki je v tem letu dosegala 99,9 % povprečne ravni razvitosti EU-27.

Pri usmerjanju sredstev v manj razvita območja uporablja regionalna politika sintezni kazalec, indeks razvojne ogroženosti (glej preglednico 3), ki se izračunava za 12 razvojnih regij (NUTS-3) in obe kohezijski regiji (NUTS 2).³⁵

Preglednica 3: Indeks razvojne ogroženosti

Razvojne regije (NUTS-3) in kohezijski regiji (NUTS-2)*	Indeks (Indeks, SLO = 100)
VZHODNA SLOVENIJA	127,0
v tem	
POMURSKA	159,5
NOTRANJSKO-KRAŠKA	127,0
PODRAVSKA	116,8
SPODNJEPOSavska	116,8
ZASAVSKA	113,9
KOROŠKA	103,9
JUGOVZH. SLOVENIJA	101,7
SAVINJSKA	92,3
ZAHODNA SLOVENIJA	73,0
v tem	
GORIŠKA	93,8
GORENJSKA	83,1
OBALNO-KRAŠKA	82,4
OSREDNJSLOVENSka	8,7

Vir: SVLR.

* predlog, ki ga je Slovenija v novembru 2005 posredovala v notifikacijo Evropski komisiji

Izračun indeksa razvojne ogroženosti kaže na bistveno boljši položaj regij znotraj Zahodne Slovenije, kjer še posebej izstopa Osrednjeslovenska razvojna regija. V Vzhodni Sloveniji so vrednosti indeksa razvojne ogroženosti višje, najvišja v Pomurju, ki je tudi po kazalcu BDP na prebivalca po kupni moči najmanj razvita slovenska regija ravni NUTS-3 (indeks ravni 69). Na drugi strani po gospodarski razvitosti izstopa Osrednjeslovenska regija (indeks ravni 142), vse druge regije pa so po tem kazalcu podpovprečno razvite.

³⁵ Indeks razvojne ogroženosti je izračunan z utežitvijo kazalcev gospodarske razvitosti (BDP na prebivalca, bruto osnova za dohodnino na prebivalca, število delovnih mest na delovno aktivno prebivalstvo v regiji in bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega), trga dela (stopnja registrirane brezposelnosti in stopnja registrirane zaposlenosti), prebivalstva (indeks staranja prebivalstva), izobrazbe (povprečno število let šolanja) in okolja (delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo, delež površine območij Natura 2000 in kazalec poseljenosti).

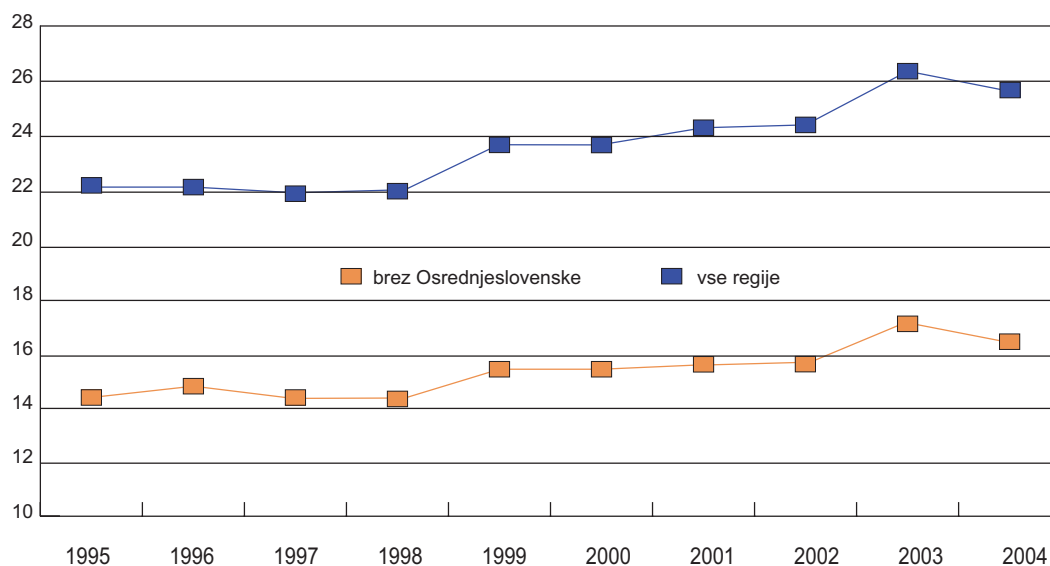
Preglednica 4: Bruto domači proizvod na prebivalca, indeksi, Slovenija = 100

Statistična regija	1995	2000	2001	2002	2003	2004
SLOVENIJA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Osrednjeslovenska	137,1	139,7	140,6	140,9	144,1	142,9
Obalno-kraška	108,4	104,9	103,9	103,7	103,4	103,2
Gorenjska	88,6	87,4	88,3	88,0	86,9	86,1
Goriška	97,1	98,2	98,7	97,1	95,4	95,8
Savinjska	93,9	90,3	88,5	89,3	88,8	89,2
Jugovzhodna Slovenija	90,0	91,6	91,9	90,5	90,2	90,9
Pomurska	77,7	70,6	70,6	69,5	68,5	69,0
Notranjsko-kraška	76,4	79,4	78,2	78,6	76,4	77,0
Podravska	81,8	82,8	82,9	84,1	83,3	84,5
Koroška	79,3	81,8	81,5	80,4	78,0	77,5
Spodnjeposavska	83,5	84,5	85,4	84,4	79,9	79,6
Zasavska	83,6	79,3	75,1	72,8	71,7	71,8

Vir: Nacionalni računi, Regionalni bruto domači proizvod (SUR5), 2006.

V obdobju 1995–2003 se je razvojni razkorak med ekstremoma povečeval, v letu 2004 (zadnje leto, za katero so dosegljivi podatki) pa se je trend prvič obrnil v ugodnejšo smer.

Preglednica 5: Koeficient variacije regionalnega BDP, Slovenija, 1995–2004

Vir: Poročilo o razvoju, UMAR, 2006.

Medregionalne razlike v brezposelnosti so velike, vendar se že od leta 2002 naprej zmanjšujejo. Kljub upadanju registrirane stopnje brezposelnosti pa so se strukturni problemi v nekaterih regijah v zadnjem letu (2006) povečali; tudi v tistih, ki sicer nimajo visoke stopnje registrirane brezposelnosti. Regije z nadpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti so predvsem v vzhodni polovici države (Pomurska, Podravska, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska, Koroška).

Preglednica 6: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v obdobju 2000–2006, v %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
SLOVENIJA	11,8	11,2	11,3	10,9	10,3	10,2	9,4
Osrednjeslovenska	8,8	8,0	7,7	7,5	7,5	7,6	7,2
Obalno-kraška	8,8	8,7	8,3	8,0	7,9	7,5	7,2
Gorenjska	9,7	8,7	8,2	8,0	7,6	7,3	6,4
Goriška	5,9	5,6	6,1	6,3	6,7	6,5	6,2
Savinjska	13,1	13,1	13,6	13,1	12,5	12,7	11,6
Jugovzhodna Slovenija	10,4	9,6	9,7	8,4	8,2	8,8	8,6
Pomurska	16,7	16,3	17,7	17,6	16,8	17,1	15,7
Notranjsko-kraška	10,4	9,4	8,8	8,6	8,1	7,9	7,0
Podravska	18,1	17,4	17,1	15,8	14,2	13,5	12,7
Koroška	9,9	9,9	11,3	12,2	11,4	10,6	10,1
Spodnjeposavska	13,4	13,9	14,1	14,6	12,7	11,5	10,5
Zasavska	14,9	14,3	14,8	15,6	14,4	13,8	12,0

Vir: Nacionalni računi, Regionalni bruto domači proizvod (SURs), 2006.

KLJUČNA PROBLEMATIKA

Na ravni NUTS-3 so razlike med posameznimi regijami in razvojni problemi najizrazitejši na naslednjih področjih:

- **Gospodarske razmere ter opremljenost z ekonomsko infrastrukturo:** tu izstopata Osrednjeslovenska ter Obalno-kraška regija, v katerih je BDP na prebivalca merjen v SKM nad slovenskim povprečjem, drugje je nižji. Tudi delež terciarnega sektorja je višji od 70 % le v teh dveh regijah, v ostalih je sekundarni sektor še vedno pomemben, še posebej v Koroški in Zasavski regiji, kjer je več kot 50 % zaposlenih v sekundarnem sektorju. Sorazmerno velik delež kmetijstva imajo še vedno Pomurska in Spodnjeposavska regija (več kot 10 % vseh zaposlenih). Po deležu zaposlenih v panogah, temelječih na znanju, izstopajo Osrednjeslovenska, Obalno-kraška regija in Jugovzhodna Slovenija. Delež je izredno nizek v Pomurski in Spodnjeposavski regiji. Podobno je tudi z deležem zaposlenih v inovativnih podjetjih, kjer izstopata Savinjska in Zasavska regija. V zadnjih treh letih je število delovnih mest najbolj poraslo v Osrednjeslovenski regiji in v Jugovzhodni Sloveniji, najbolj pa upadlo v Zasavski in Spodnjeposavski regiji. Po številu poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev izstopata Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija, medtem ko je stanje najslabše v Zasavski in Pomurski regiji. Regije, ki zaostajajo v razvoju, so praviloma tudi slabše opremljene s komunalno opremljenimi zemljišči za razvoj poslovnih con, podjetniškimi inkubatorji, tehnološkimi centri in drugo ekonomsko infrastrukturo, ki je pogoj za pritegnitev investicij in hitrejši razvoj podjetništva. Podjetja v teh regijah so premalo inovativna, značilno je nepoznavanje svetovnih trendov, pomanjkanje trženjskih in organizacijskih znanj ter nekooperativnost (premalo sodelujejo z drugimi podjetji, skromno pa je tudi sodelovanje z izobraževalnimi in raziskovalnimi organizacijami), kar je pogosto povezano tudi z neustrezno kadrovsko strukturo v podjetjih.
- **Človeški kapital ter opremljenost z izobraževalno infrastrukturo:** na področju brezposelnosti se je v letu 2004 v vseh regijah povečal delež iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi, visok pa je tudi delež dolgotrajno brezposelnih, ki v vseh regijah presega 45 % brezposelnih oseb. Izstopata Goriška in Osrednjeslovenska regija, visoke stopnje registrirane brezposelnosti beležimo v Pomurski, Zasavski, Savinjski, Spodnjeposavski, Podravski in Koroški regiji. Po deležu mladih med brezposelnimi negativno izstopajo Pomurska, Savinjska in Zasavska regija, kjer je delež več kot 25 %. Delež zaposlenih z višjo in visoko izobrazbo je nadpovprečen le v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji. V pozitivno smer z deležem študentov v generaciji močno odstopajo Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Gorenjska in Goriška regija, slabše pa je v Pomurski in Spodnjeposavski regiji. Težava je tudi v begu možganov, saj izobraženci ostajajo v univerzitetnih središčih (predvsem v Ljubljani), kjer imajo boljše možnosti za nadaljnji razvoj. Regijska središča v manj razvitih regijah so slabo opremljena z izobraževalno infrastrukturo, še posebej z višje- in visokošolskimi izobraževalnimi središči, ki so koncentrirana predvsem v Osrednjeslovenski, Podravski in Obalno-kraški regiji. In prav regijska izobraževalna središča bi lahko najboljše povezala povpraševanje in ponudbo na trgu dela, skladno s potrebami konkretnega gospodarstva v regiji. Velike razlike so tudi v prisotnosti znanstvenoraziskovalnih organizacij, ki so večinoma locirane v Osrednjeslovenski regiji.

- **Stanje okolja in okoljske infrastrukture:** Med regijami so precejšnje razlike v onesnaženosti okolja. V pozitivnem smislu izstopajo Jugovzhodna Slovenija, Goriška, Gorenjska in Koroška statistična regija, medtem ko je najslabše ocenjeno stanje v Pomurski, Podravski, Spodnjeposavski in Osrednjeslovenski regiji. Po deležu prebivalstva, priključenega na vodovodno omrežje, daleč zaostaja Koroška regija (71,3 %), sledita Pomurje (81,7 %) in Savinjska regija (84,9 %). V najrazvitejših, Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji, je ta podatek nad 96 %. Trenutno se kar 20–40 % načrpane vode zaradi slabše kakovosti vodovodnih cevi izgubi, kar predstavlja 15 % delež materialnih stroškov vodovoda. Poleg tega je velika večina vaških vodovodov neustrezno grajenih in so lahko veliko zdravstveno tveganje za prebivalce. Večina vodovodov deluje tudi brez rezervnih vodnih virov, kar pomeni tveganje v primeru nenadnega onesnaženja ali izpada sistema. Priključenost prebivalstva na kanalizacijsko omrežje je v Pomurju le 33,1-odstotna, v Jugovzhodni Sloveniji 39,3-odstotna in v Savinjski regiji 39,4-odstotna. Najvišje deleže beležimo v Osrednjeslovenski regiji (66,2 %), Zasavju (63,5 %) in v Obalno-kraški regiji (59,5 %). Delež prebivalcev, ki uporabljajo storitve javnega odvoza komunalnih odpadkov, je najnižji (pod 90 %) na Koroškem, v Savinjski in Obalno-kraški regiji. Na prebivalca zberejo največ komunalnih odpadkov v Notranjsko-kraški regiji (459 kg) in najmanj v Podravju (194 kg). Na področju kakovosti zraka so mejne vrednosti skladno z EU-standardi presežene predvsem v večjih aglomeracijah ter v Zasavju.
- **Prometna infrastruktura:** Predvsem je slaba medregijska prometna povezanost. Manj razvite in v splošnem bolj periferne slovenske regije imajo slabši dostop do magistralnih infrastrukturnih omrežij, ob tem pa obsežno reliefno pogojeno razvejano lokalno infrastrukturo, predvsem cestno omrežje.
- **Javna infrastruktura v območjih Natura 2000:** Večji kompleksi območij Natura 2000 se nahajajo pretežno v bolj perifernih oz. demografsko ogroženih regijah, v regijah z manjšo gostoto prebivalcev, izstopajo Notranjsko-kraška, Jugovzhodna Slovenija in Goriška. Značilnost teh območij je velik razvojni potencial, ki pa ga je mogoče izkoristiti le z ustreznimi vlaganji. Potrebna je hitrejša priprava upravljaljskih načrtov za območja Natura 2000, zagotovitev pogojev za delovanje upravljaljskih institucij ter izgradnja komunikacij in javne turistične infrastrukture v teh območjih.
- **Obmejni vidik:** Osamosvojitve Slovenije je z vzpostavitev slovensko-hrvaške meje prinesla podaljšanje njene mejne črte, kar je na teh območjih odprlo tudi številne nove probleme. Medtem ko se je z vključitvijo v EU problem mej z Avstrijo, Italijo in deloma z Madžarsko omilil (EU kot skupni gospodarski prostor), pa se je ob vstopu v EU meja s Hrvaško obranila, nadzor na njej pa se je še okrepil. Na zunanji meji EU se uveljavlja namreč strožji schengenski režim. Ker so bila obmejna območja že pred osamosvojitvijo manj razvita in funkcionalno navezana na mesta na hrvaški strani (Zagreb, Varaždin, Čakovec, Karlovac), so se obstoječim težavam pridružili negativni učinki novonastale meje, kot so npr. problemi prekomejnega zaposlovanja prebivalstva. Posledično postajajo ta območja vse bolj prazna, prebivalstvo se razseljuje, delež starejšega prebivalstva pa narašča.

Analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti:

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Prebivalstvo ima močan občutek regionalne pripadnosti. • Ni pretirano nerazvitih območij – vsa imajo možnosti ali priložnosti za razvoj; • Dolga zgodovina spodbujanja policentričnega razvoja. • Vezi med prebivalstvom so pretežno regionalne (lokalne), kar omogoča nastajanje sinergij z usklajenim delovanjem. • Izvajanje regionalnega razvojnega načrtovanja od spodaj navzgor, kar regijam omogoča, da svoje programe vključujejo v nacionalni okvir. • Raznovrstnostpodeželskihobmočij, privlačno podeželje, raznovrstne podeželske značilnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Koncentracija in centralizacija ekonomskih aktivnosti le v nekaterih delih Slovenije. • Razvojno zaostajanje kohezijske regije Vzhodna Slovenija, še posebej po socialno-ekonomskih kazalcih. • Neustrezna prometna povezanost regij in neenakomerna dostopnost do javne infrastrukture. • Nekatere regije nimajo izrazitih regionalnih središč. • Nerazvita javna infrastruktura in storitveni sektor v manj razvitih in obrobni regijah. • Regionalni centri obrobni regij nimajo kritične mase za hitrejši razvoj. • Razlike v stopnji brezposelnosti med posameznimi regijami. • Podjetniška kultura v Sloveniji je v splošnem slabo razvita. To še posebej velja za manj razvite, obrobne regije, kjer je problem povezan z javnim nezadovoljstvom, odporom in nepripravljenostjo na nadaljnje reforme in potrebne prilagoditve na nove okoliščine. • Nizka zastopanost študentov iz manj razvitih regij v visokošolskem izobraževanju. • Neizkoriščanje razvojnega potenciala, ki ga nudi ohranjena narava. • Kulturni dogodki, ustvarjalnost in izobraževanje se čedalje bolj koncentrirajo v urbanih območjih.

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Specializacija regij na podlagi naravnih in ustvarjenih danosti kot dobra osnova za izboljšanje konkurenčnosti v regijah, oblikovanje grozdov in skupnega prodora na tuje trge. • Povečan dotok tujih naložb, zlasti v manj razvita območja. • Trdnejše gospodarsko in splošno sodelovanje s sosednjimi regijami, tako z EU kot s Hrvaško. • Regionalne institucionalne strukture, ki so učinkovite in povezane s svojim socialnim in gospodarskim okoljem. • Policentrični razvoj, ki temelji na konceptu funkcionalnih regij. • Razvoj metropolitanskih območij s skupnim razvojem komplementarnih dejavnosti urbanih območij in podeželja ter razvoj učinkovitega regionalnega sistema javnega potniškega prometa. • Oblikovanje implementacijskih struktur v kohezijskih regijah in koncentracija sredstev in instrumentov v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija, ki zaostaja v razvoju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asimetričen vpliv pristopa k EU (različne konkurenčne zmogljivosti in gospodarske strukture v regijah.) • Neugodni populacijski trendi za manj razvite regije. • Nedoseganje kritične razvojne mase v urbani mreži Slovenije. • Usmerjanje investicij zgolj v območja z največjim donosom, kar lahko prispeva k povečanju regionalnih razlik v razvitosti in posledično k ohranjanju razlik v stopnji brezposelnosti. • Opuščanje kmetijske pridelave vodi v manjše število podeželskega prebivalstva in slabši videz kulturne pokrajine ter zmanjšanje biotske pestrosti. • Nadaljevanje razvrednotenja mestnih središč zaradi upadanja dostopnosti in ravni storitev (manjša kakovost bivanja), selitev gospodarskih in storitvenih dejavnosti v predmestja.

2.8 Mesta in druga naselja

Za Slovenijo je značilno veliko število majhnih naselij s številnimi območji razpršene gradnje. Posledica razpršenosti poselitve, v večji meri pa razpršene gradnje, je potratna raba prostora, slabša funkcionalnost, prometna dostopnost, komunalna opremljenost in večja energetska raba, nesorazmerno obremenjevanje okolja, marsikdaj pa ogrožanje zalog pitne vode.

Na sedanji poselitveni vzorec je v preteklosti vplival pospešen razvoj mest, v katerih so bila delovna mesta in posledično močna deagrarizacija, ekspanzija gradnje novih družinskih stanovanjskih hiš v 60-ih in 70-ih letih, tradicionalna navezanost na ruralno zaledje s posledico večanja suburbanih območij okrog urbanih središč, spremenjena vloga in pomen podeželja zaradi prodora mestnega načina življenja in nekmetijskih dejavnosti in v zadnjem desetletju graditev avtocestnega križa, zgoščanje ob večjih mestih in obmestnih naseljih, kjer se bodo naselja zaradi gradnje stanovanjskih hiš in iskanja lokacij za proizvodnjo in obrt še naprej širila.

Za Slovenijo je značilna zmerna urbanizacijska stopnja, okoli 65 %. V Sloveniji sta opazni dolgoročno težnja po preseljevanju ljudi s hribovitih na nižinska območja, preseljevanje mladih družin na podeželska obrobja mest in težnja po opuščanju kmetijske dejavnosti. Staranje in stagnacija števila prebivalstva Slovenije sta (in bosta) strukturna slabost na dveh tretjinah slovenskega ozemlja. Predvidoma bo ob večjih mestih in v obmestnih naseljih v ravninskih in dolinskih območjih število prebivalcev naraščalo, po optimističnih ocenah po letni stopnji celo do +0,5 %, kar se bo dogajalo na račun preostalega prostora, kjer bo število prebivalcev upadalo.

V prostoru se značilnosti poselitvenega razvoja kažejo kot dve med seboj dopolnjujoči se skrajnosti: v koncentraciji goste poseljenih območij in razpršeni poselitvi manjših gostot. Koncentracija oziroma razpršenost se kaže v razmestitvi ljudi, delovnih mest, stanovanj, dejavnosti v omrežju naselij. V suburbaniziranih obmestjih, ki obsegajo 12 % ozemlja, prebivata dve tretjini prebivalstva in je nad 3/4 delovnih mest. V urbanih in pretežno urbanih naseljih, ki jih je le za 2 %, prebiva skoraj polovica vseh prebivalcev, registriranih je 55 % vseh dejavnosti. Večina delovnih mest je v 500 naseljih (8,5 % naselij), v katerih dela 94 % vseh zaposlenih. Največje zaposlitveno središče je Ljubljana, v kateri dela kar 22 % vseh zaposlenih v Sloveniji. Takšna razporeditev delovnih mest je vzrok za visok delež vsakodnevnih delovnih migracij. Kar 58 % zaposlenih hodi vsakodnevno na delo v drugo naselje.

ŠIRŠA MESTNA OBMOČJA

Mestne strukture se bodo zaradi širjenja obmestij ter povezovanja in delitve funkcij pospešeno oblikovale v mestne regije.

Zaradi prostorskega razraščanja mest in množenja njihovih dejavnosti se sosednja naselja postopoma združujejo. V Slovenji nastajajo aglomeracije v okolici Ljubljane (predvsem v smeri proti Domžalam in Kamniku, Vrhniki, pa tudi proti Škofji Loki in proti Grosuplju), ob obali (Koper–Piran–Izola), na Koroškem (Ravne–Prevalje), v Savinjski regiji in okolici Nove Gorice, na Dravskem in Krško-brežiškem polju.

V urbanih naseljih je več kot polovica vseh zdravstvenih dejavnosti, gradbeništva, servisov, storitvenih, kulturnih in prometnih dejavnosti, javne in državne uprave, predelovalnih dejavnosti, bencinskih črpalk, gostinstva in vrtcev. Neuravnotežena prostorska razmestitev gospodarskih, storitvenih in drugih dejavnosti se med drugim kaže v slabši dostopnosti posameznih območij in naselij. Slaba dostopnost do storitev višje ravni je za Slovenijo še posebej značilna za obmejna in gorska območja.

Z vidika potniškega prometa je kritično upadanje kakovosti javnega potniškega prometa ter nemotoriziranih oblik prometa na urbanih območjih. V večjih slovenskih mestih promet že močno presega zmogljivosti prometne infrastrukture, prostora in okolja. Še naprej narašča individualni motorni promet na račun drugih oblik prometa in zniževanja ravni njihovih storitev. Še posebej je problematična nepovezanost z urbanim razvojem in razvojem območij dnevnih migracij, kjer se dejavnosti ne razvijajo v območjih vozlišč s potencialno največjo dostopnostjo. Neustrezna je infrastruktura za nemotorizirano mobilnost v mestih (kolesarje, pešce). Nove investicije se zato usmerjajo na nove površine izven urbanih središč in s tem dolgoročno ogrožajo gospodarski in družbeni razvoj, saj to onemogoča izrabo infrastrukture in prostora.

Omrežja socialne infrastrukture so neenakomerno razvita v prostoru. Posameznim, sorazmerno majhnim slovenskim mestom manjkajo funkcije za hitrejši razvoj v regionalna središča. Priložnost je krepitev funkcionalnega in institucionalnega povezovanja mest ter oblikovanje mrež sodelovanja med mesti v okviru širših mestnih območij in na državni ravni med regijami.

DEGRADIRANA URBANA OBMOČJA

V posameznih mestih so, zaradi gospodarskih, socialnih in tudi prostorskih vzrokov, obsežna degradirana območja (rudarska, industrijska, stanovanjska ...). Gre za vprašanja nestrukturiranega razvoja naselij kot posledice parcialno zasnovanih in izpeljanih urbanističnih načrtov za posamezne mestne predele, neracionalne porabe obstoječih grajenih in prometnih površin, prav tako pa za zaostrovanje in povečanje varnostne in socialne problematike.

V sodobnih razvojnih procesih se načrtno in celovito prenavljajo industrijska in druga mesta. Čedalje aktualnejša postajajo vprašanja prenove naselbinskih jeder. Pomemben je razvoj predmestij in ponovna uporaba slabše izkoriščenih površin znotraj strnjениh aglomeracij. Prenova naselbinskih jeder je povezana z razvojem celotnega naselja in ne samo s pridobivanjem novih stanovanjskih površin. Izkušnje s prenovo na ravni lokalnih skupnosti kažejo, da je bila izvedba prenove in hkratnega varstva stavbne dediščine dovolj uspešna ter da se občine prenove lotevajo le izjemoma zaradi izboljšanja ali povečanja stanovanjskega fonda in še to predvsem za posamične objekte. Prenovo mestnih jeder, revitalizacijo in rehabilitacijo degradiranih območij bi bilo treba v prihodnje torej bolj povezati z razvojem celotnega naselja.

REGIONALNE ZNAČILNOSTI POSELITVE

Regionalne raznolikosti Slovenije se odražajo v prostoru predvsem kot ekonomsko in socialno zaostajanje starih industrijskih in obmejnih območij v primerjavi s hitreje se razvijajočimi območji v osrednji in zahodni Sloveniji. Pri tem je treba ugotoviti, da so velike razlike glede prostorskih vidikov tudi med regijami. Če pri slovenskih mestih poleg oskrbnih funkcij upoštevamo še zaposlitvene razmere, kazalce gospodarske moči (BDP/prebivalca), gostoto infrastrukturne opremljenosti ter izobrazbeno raven prebivalstva, ugotovimo, da ima za slovenske razmere nadpovprečne razvojne potenciale le Ljubljana. Nadpovprečno razvita regionalna središča so še obalna mesta, Nova Gorica, Celje, Maribor, Velenje, Kranj, Postojna, deloma Novo mesto ter Domžale, Kamnik in Škofja Loka, ki pa praktično že spadajo v ljubljansko urbano aglomeracijo (širše mestno območje).

V prihodnje bo prostorski razvoj odvisen od potreb in razvojnih možnosti Slovenije ter njene integracije v širše evropske povezave in procese globalizacije. Pričakovati je nadaljnjo preobrazbo kulturne krajine zaradi prestrukturiranja kmetijstva ob vstopu v EU, povečan pritisk na prostor zaradi tujih investicij in interesov zasebnega kapitala ter pritiske na slovenski prostor v infrastrukturnih koridorjih, ki so interes sosednjih držav in regij ter v širšem območju Ljubljane in obalnega somestja. Mesta in somestja, ki ležijo v bližini meja z državami EU, se bodo hitreje spreminjala, obenem pa se bodo neposredno vključevala v širše regionalne povezave tudi zunaj meja Slovenije.

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Nastajanje somestij ali aglomeracij v okolici večjih urbanih središč.• V urbanih središčih dela pretežni del vseh zaposlenih v Sloveniji, prav tako je tu registrirana več kot polovica vseh dejavnosti.• Relativno dobro ohranjena privlačnost mest kot mirnega delovnega okolja z veliko ponudbo zelenih površin.• Poleg Ljubljane so nadpovprečno razvita regionalna središča še obalna mesta, Nova Gorica, Celje, Maribor, Velenje, Kranj, Postojna in Novo mesto.	<ul style="list-style-type: none">• Premajhen razvojni potencial malih in srednjevelikih mest.• Premajhno sodelovanje med mesti, na osnovi katerega bi dosegali kritično maso za razvoj in večjo konkurenčnost.• Razpršena gradnja.• Suburbanizacija na obrobjih urbanih središč.• Slaba/slabša dostopnost obmejnih in gorskih območij.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Kvalitetno bivalno okolje v urbanih središčih zaradi dobre dostopnosti, bližine ruralnega zaledja in obvladljivih dimezij.• Vzpostavitev pravnega okvira za javno-zasebno partnerstvo na področju urbanega razvoja.	<ul style="list-style-type: none">• Stagnacija razvoja urbanih območij.• Praznenje mestnih središč in propadanje stavbnega fonda.• Prostorska neučinkovitost in neekonomičnost zaradi razpršene gradnje ter potratnost pri rabi virov.• Praznenje slabše dostopnih obmejnih in gorskih območij in povečevanje razvojne šibkosti izrazito podeželskih območij.• Gravitacija obmejnih urbanih centrov proti močnejšim urbanim centrom sosednjih držav.• Slaba navezanost slovenskih mest na evropsko omrežje mest.• Nadaljnja krepitev negativnih vplivov na zdravje zaradi onesnaženosti zraka.

3 STRATEGIJA ZA RAZVOJ

3.1 Dosedanje izkušnje

Na področju vsebin, ki jih financira Operativni program krepitev regionalnih razvojnih potencialov, ima Slovenija že precej bogate izkušnje iz obdobja 2004–2006. Enotni programski dokument Republike Slovenije je namreč v ospredje, torej kot svoje ključne cilje, postavil gospodarsko rast, ustvarjanje delovnih mest ter skladni regionalni razvoj, kar je bilo po svoji vsebini zelo blizu Lizbonskim usmeritvam. Sredstva so bila tako usmerjena v razvoj inovacijskega okolja in k večji dostopnosti informacij, znanja in financ za podjetnike. Posebna pozornost je bila dana področju turizma, za katerega se je pričakovalo, da bo prispeval k prepoznavnosti Slovenije, ustvarjal delovna mesta in naredil regije privlačnejše za nova vlaganja. Ugotovljeno pomanjkanje razpoložljivih lokacij za nadaljnji razvoj podjetij in neugodne razmere za vlaganja, ki izvirajo iz administrativnih ovir in visokih stroškov, smo reševali z zagotavljanjem konkurenčnih lokacijskih razmer za nova vlaganja ob ustrezni podprtosti z okoljsko, transportno in telekomunikacijsko infrastrukturo.

Na področju inovativnosti, raziskav in razvoja ter centrov odličnosti je bil prepoznan velik interes potencialnih prijaviteljev, ki pa so ugotovljali, da je sodelovanje v programu administrativno zelo zahtevno. To je bilo še posebno očitno pri tistih prijaviteljih, ki so hkrati sodelovali pri izvajanju drugih podobnih programov, npr. v šestem okvirnem programu EU za področje raziskav in razvoja. Tako je treba v nadaljevanju zagotoviti čim enostavnejši pristop z dodelanimi pravili igre, torej natančnimi zahtevami glede upravičenih stroškov in metodoloških osnov, posebno pozornost pa je treba posvetiti tudi t. i. posrednim stroškom, ki so bili pomemben del administrativnega bremena. Kljub zapletenim postopkom je bila na izvedbeni ravni dosežena velika učinkovitost črpanja sredstev strukturnih skladov. Pokazalo se je tudi, da so sredstva ESRR spodbudila povezovanje partnerjev v konzorcijih in doseganje ciljev projektov hitreje in v večjem obsegu.

Področje spodbujanja podjetništva se je izkazalo kot eno uspešnejših instrumentov v Enotnem programskem dokumentu. Poleg izjemnega interesa po povratnih, še posebej pa nepovratnih sredstvih s strani srednjih in malih podjetij, je moč ugotoviti izrazito pozitiven vpliv tako na produktivnost prejemnikov sredstev (preko razvojno-tehnoloških investicij), hkrati pa še pozitiven učinek na ustvarjanje delovnih mest. V razpisih je bil določen poudarek dan tudi horizontalni prioriteti skladnega regionalnega razvoja, tako da je bil ukrep uspešen tudi v tem smislu. Glede na povečanje razpoložljivih sredstev bo Slovenija lahko obstoječi nabor instrumentov še razširila, kar bo dodatno prispevalo k spodbuditi podjetništva in gospodarske rasti.

Zaradi omejenosti sredstev so bile iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj na področju gospodarsko-razvojne infrastrukture sofinancirane izključno poslovne cone in projekt modernizacije letališča Maribor. Izkušnja je bile vsekakor pozitivna, pri tem pa je bil ugotovljen še neizkoriščen potencial v smislu javno-zasebnega partnerstva, hkrati pa precejšnjega števila investicij ni bilo mogoče izpeljati. Slovenija mora zato v prihodnje postaviti jasn koncept razvoja ključnih gospodarskih središč, kjer bo na osnovi regionalne specializacije zagotovljena vsa potrebna javna infrastruktura. Za zagotovitev širokopasovnih povezav bo treba natančno pregledati in uskladiti predvidene aktivnosti s pravili državnih pomoči, s čimer je imela Slovenija v obdobju 2004–2006 še kar precej težav.

Celovit pristop na področju turizma se je izkazal kot primeren in ustrezen. Podprte so bile namreč tako zasebne investicije, kjer so imele ključno vlogo namestitvene investicije, kot javne investicije, še posebej na področju kulturne dediščine in športne infrastrukture. Navkljub izrazito pozitivnim učinkom v smislu skladnega regionalnega razvoja in delovnih mest (pretežni del sredstev je bil usmerjen v manj razvita območja), so bili izraženi pomisleki, ali ni v nekaterih primerih prihajalo do t. i. mrtvih izgub, saj so bili sofinancirani projekti tudi v finančno močnih podjetij. Glede na potrebe se ocenjuje, da je bila odločitev v dani situaciji pomanjkanja zmogljivosti utemeljena, vsekakor pa bo treba v prihodnje izraziti poudarek na tem področju dati srednjim in malim podjetjem oz. sploh javnim investicijam in projektom. Med njimi so še posebej zanimive oz. pomembne sinergije med področji kulture, narave in športa, pri čemer pa bo treba še bolj poudariti izvedbo na osnovi javno-zasebnega partnerstva.

Zaradi institucionalno-administrativnih omejitev so bili lokalno-regionalni projekti in pobude financirani posredno, torej na osnovi partnerstva med državo in lokalnimi skupnostmi, ki pa se je izvajalo od projekta do projekta. V prihodnje bo možno to področje bolj poudariti, kar bo omogočalo izvedbo tudi širšega nabora infrastrukturnih investicij, kar bo še posebej pomembno za nekatera manj razvita območja, kjer je raven založenosti tudi z osnovno infrastrukturo še precej problematična. Tako bo mogoče na osnovi določil Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja razviti neposredno partnerstvo med državo in regionalnimi sveti, ki bodo skupaj, po logiki od spodaj navzgor, zagotavljali doseganje ciljev operativnega programa.

Pri izvajanju bo treba pri vseh instrumentih paziti na nadsektorski pristop, ki bo omogočal dostop do javnih spodbud vsem projektom, ki bodo prispevali k zastavljenim ciljem in bodo hkrati ustrezno pripravljene. Prav tako bo velikega pomena zagotavljanje sinergij tako med operativnimi programi, posameznimi razvojnimi prioritetami, kakor tudi na ravni posameznih projektov, saj bodo na ta način na skupni ravni doseženi večji učinki. Tako je bilo že v Nacionalnem strateškem referenčnem okviru ugotovljeno, da bo treba zagotavljanju sinergij ter usmerjenosti na izkoriščanje priložnosti v implementacijski strukturi dati posebno težo. To bo mogoče doseči s kakovostnejšim načrtovanjem, aktivnejšo vsebinsko vlogo organa upravljanja ter večjo vključenostjo zunanjih neodvisnih strokovnjakov v pripravo, spremljanje in vrednotenje izvajanja instrumentov.

3.2 Ključne usmeritve in cilji

Skladno z uredbo mora država članica pripraviti programske dokumente na dveh hierarhičnih ravneh. Tako je bil pripravljen Nacionalni strateški referenčni okvir (v nadaljevanju NSRO), ki opredeljuje generalno strategijo države članice za doseganje hitreje konvergence. V okviru tega programa je bila pripravljena analiza stanja, strategija in opredelitev osnovnih mehanizmov doseganja zastavljenih ciljev, vključno z določitvijo števila operativnih programov in osnovnimi finančnimi razdelitvami. Pri tem je ključnega pomena, da je v omenjenem dokumentu izkazana usklajenost z Strateškimi smernicami skupnosti za kohezijo ter Nacionalnim programom reform (Lizbonska strategija).

Splošna usmeritev NSRO je:

Izboljšanje blaginje prebivalcev Republike Slovenije

s spodbujanjem gospodarske rasti, ustvarjanja delovnih mest in krepitve človeškega kapitala ter zagotavljanjem uravnoveženega in skladnega razvoja, še posebej med regijami.

Navedena usmeritev po eni strani opredeljuje blaginjo kot globalni cilj, po drugi strani poudarja spodbujanje rasti in ustvarjanje delovnih mest, torej ključna cilja Lizbonske strategije, ter skladen razvoj. Pri tem NSRO daje tudi jasno usmeritev, da se bodo sofinancirane aktivnosti izvajale skladno z načelom medgeneracijske in sonaravne trajnosti, torej po načelu, da se potrebe današnjih generacij zadovoljujejo na način, ki ne omejuje možnosti prihodnjih rodov za vsaj enako uspešno zadovoljevanje njihovih potreb.

Slovenija bo »Lizbonskim izdatkom« na ravni NSRO indikativno namenila preko 60 % vseh razpoložljivih sredstev, kar ne pomeni samo dodatno okrepljenega napora v smeri doseganja Lizbonskih ciljev, ampak enega višjih deležev med prejemnicami sredstev kohezijske politike sploh. Konkretni oz. specifični cilji, ki jih bo Slovenija uresničevala s sredstvi kohezijske politike, pa so naslednji:

- spodbuditi podjetništvo, inovativnost in tehnološki razvoj,
- izboljšati kakovost sistema izobraževanja in raziskovalno-razvojne dejavnosti,
- izboljšati fleksibilnost trga dela ob zagotavljanju varnosti zaposlitve, še posebej z ustvarjanjem delovnih mest,
- zagotoviti možnosti za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, izboljšanja kakovosti okolja in ustrezne infrastrukture,
- skladen razvoj regij.

V tem okviru je namen OP RR podpirati tiste usmeritve, ki povečujejo konkurenčnost, gospodarsko in teritorialno kohezijo oziroma zmanjšujejo regionalne razlike, vse v skladu z načeli trajnostnega razvoja. OP RR spodbuja konkurenčnost gospodarstva in prispeva k višjim stopnjam gospodarske rasti, predvsem pa spodbuja hitrejši in učinkovitejši razvoj podjetništva ter malih in srednjih podjetij. Ključno je, da ustvarimo takšno poslovno okolje, kjer vsi potenciali, tako gospodarski, raziskovalno-razvojni, naravni in kulturni kot okoljski in človeški, prispevajo k izkoriščanju razvojnih priložnosti Slovenije in celotnega gospodarstva.

Ključna usmeritev v izvajanju OP RR je torej doseči naslednji cilj:

Inovativna, dinamična in odprta Slovenija z razvitimi regijami in konkurenčnim, na znanju temelječim gospodarstvom.

Pri tem si bo Slovenija prizadevala z razpoložljivimi sredstvi doseči čim več, še posebej dolgoročno, torej s krepitvijo konkurenčnosti in ustvarjanjem možnosti za trajno gospodarsko rast. To pomeni, da se bodo sredstva usmerjala samo v tista področja oz. segmente, kjer trg danih dobrin oz. storitev ne zagotavlja dovolj učinkovito. Poleg načela partnerstva, komplementarnosti in proporcionalnosti bodo pri izvajanju programa upoštevana tudi načela enakosti (se ne bodo ustvarjale okoliščine, ki bi pomenile diskriminacijo znotraj iste ciljne skupine), načelo transparentnosti ter načelo konkurence. Načelu subsidiarnosti bo v obdobju 2007–2013 sploh dana posebna teža, saj bo v okviru OP RR prišlo do prenosa odločanja na nižje ravni za določene prioritete, s čimer bo prišlo do bistveno okrepljenega partnerstva med lokalno-regionalno in državno ravni.

OP RR, poleg tehnične pomoči, sestavljajo še štiri razvojne prioritete:

1. konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost,
2. gospodarsko-razvojna infrastruktura,
3. povezovanje naravnih in kulturnih potencialov,
4. razvoj regij.

Hrbtenica razvojno-tehnološkega preskoka sta prvi dve prioriteti, katerima je namenih skupaj 47 % sredstev operativnega programa. Omenjeni prioriteti se usmerjata v središča in področja, kjer ima Slovenija največje potenciale in so razvojno že sedaj relativno bolj propulzivna. Okvirno polovica teh sredstev bo namenjena neposredno podjetniški iniciativi za spodbujanje razvojno-investicijskih projektov, tehnološke centre, centre odličnosti in za dostop do vseh vrst finančnih virov, medtem ko bo druga polovica namenjena vzpostavitvi vse potrebne infrastrukture: gospodarske, informacijske, raziskovalne, izobraževalne ipd. Relativna teža razvojne prioritete »razvoj regij«, ki predstavlja komplement prvima dvema prioritetama z vzpostavljanjem učinkovito delujočih in funkcionalnih regij, je bila določena na osnovi relativnega deleža razvojnih izdatkov državnega glede na občinske proračune. Občinski delež znaša 23 %, kar predstavlja tudi delež te razvojne prioritete v teži vseh strukturnih skladov po izločitvi teritorialnega sodelovanja. Del sredstev, dobrih 15 %, je predvidenih še za razvojno prioriteto »povezovanje naravnih in kulturnih potencialov«, ki pomeni ustvarjanje dodane vrednosti in še posebej pomembno delovnih mest, zlasti v perspektivnih storitvenih dejavnostih, na osnovi neizkoriščenih naravnih in kulturnih potencialov širom po Sloveniji. Področja prometa, energije in okolja se, upoštevajoč velike investicijske potrebe in nujnost celovitega pristopa, financirajo v okviru Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture. Izjeme so lahko npr. raziskovalno-investicijski projekti na področju izrabe obnovljivih virov energije oz. tisti del okoljskih investicij, ki se bodo financirali v okviru razvoja regij.

Kot »Lizbonski« programi v OP RR, kot jih opredeljuje člen 9.3 splošne uredbe (prednostne naloge EU glede krepitve konkurenčnosti in ustvarjanja delovnih mest, vključno z izpolnjevanjem ciljev integriranih smernic za rast in zaposlovanje za obdobje 2005–2008), so bili upoštevani:

- celotna razvojna prioriteta »konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost« (kode: 01-09),
- celotna razvojna prioriteta »gospodarsko-razvojna infrastruktura« (kode: 02, 03, 10-12, 14),
- okvirno 50 % sredstev razvojne prioritete »povezovanje naravnih in kulturnih potencialov«, torej tisti del, ki se nanaša na ustvarjanje delovnih mest s spodbujanjem podjetništva v zasebnem sektorju (kategorija: 08),
- okvirno 40 % sredstev razvojne prioritete »razvoj regij« (kategorije: 02, 03, 09, 14, 15, 28, 30, 52).

Skupna vrednost tako opredeljenih »Lizbonskih programov« na ravni OP RR znaša okvirno 65 % razpoložljivih sredstev.

Pri izvajanju operativnih programov bo Slovenija, kjer bo to relevantno in utemeljeno, izkoriščala tudi možnosti komplementarnih finančnih virov in instrumentov, ki lahko prispevajo k doseganju ciljev NSRO. Med njimi velja poleg mednarodnih finančnih institucij, še posebej Evropske investicijske banke, izpostaviti tudi pobude Jeremie, Jessica in Jaspers. Slovenija se tako tudi nadalje nadeja tesnega sodelovanja z Evropskim investicijskim skladom, prav tako pa pričakuje podporo iz naslova programa Jaspers, programa, ki je namenjen pomoči – svetovanju – državam prejemnicam pri pripravi projektov.

3.3 Kazalniki

Cilji OP krepitve regionalnih razvojnih potencialov		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Nove komunalno opremljene površine ter sanirana degradirana območja namenjena gospodarskemu razvoju (v ha)		2100	CIS
2	Število novih širokopasovnih priključkov	253.000	povečanje za 10.000	APEK
3	Povečanje nočitvenih kapacitet		5.000	CIS
4	Število podprtih podjetij		625	CIS
Rezultat				
5	Število inovacij in patentov pri prejemnikih pomoči*		150	CIS
6	Delež prebivalstva, ki redno uporablja internet (%)	54	80	SURS
7	Prenočitve turistov (v milijonih)	7,6	8,4	SURS
8	Število novoustvarjenih bruto delovnih mest		11.600	CIS
Vpliv				
9	Povečanje dodatne vrednosti na zaposlenega v podjetjih, prejemnikih sredstev (najmanj 24 mesecev po zaključku projekta na dan 31.12. glede na 31.12. pred začetkom izvajanja projekta)		za 7,6 %	CIS
10	Zaustavitev negativnega trenda povečevanja regionalnih razlik – izražen v koeficientu variacije Indeksa razvojne ogroženosti		34,2 %	SURS/ SVLR

CIS: centralni informacijski sistem; SURS: Statistični urad RS; SVLR: Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko; APEK: Agencija za pošto in elektronske komunikacije; * inovacija je opredeljena na osnovi definicije SURS/OECD.

3.4 Skladnost s slovenskimi in evropskimi razvojnimi dokumenti

Cilji in razvojne usmeritve OP RR so skladne s ključnimi razvojnimi dokumenti Slovenije. Njene usmeritve podpirajo izvajanje SRS in Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, temelj strategije pa je DRP, ki postavlja razvojni okvir te strategije, pri čemer DRP služi tudi kot strokovna podlaga za pripravo Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja (v nadaljevanju NSRO), kjer ta predstavlja poglobitev DRP na specifičnem področju kohezijske politike EU. Ker je Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih eno ključnih izhodišč DRP, je strategija operativnega programa skladna tudi z omenjeno resolucijo. Prav tako je zagotovljena skladnost OP s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije. Pri določanju strategije operativnega programa so bile v celoti upoštevane tudi usmeritve na ravni EU, saj je OP skladen s Strateškimi smernicami Skupnosti za kohezijo za obdobje 2007–2013 kot prednostnimi nalogami Skupnosti, ki bodo deležne podpore kohezijske politike z namenom prispevati h krepitvi sinergij z Lizbonsko strategijo ter kot pomoč pri njeni uresničitvi.

SKLADNOST S STRATEGIJO RAZVOJA SLOVENIJE

Razvojne prioritete, ki jih je opredelila SRS, so okvir za programe in ukrepe DRP ter na njem temelječih dokumentov za izvajanje kohezijske politike EU v Sloveniji. Struktura operativnega programa in njegovih razvojnih prioritet upošteva tudi logiko in prioritete SRS. V ospredju SRS je celovita blaginja državljanov. Zato se ta ne osredotoča samo na gospodarska vprašanja, temveč vključuje socialna, okoljska, politična in pravna ter kulturna razmerja. Zaradi takšne postavitve ciljev je SRS po svoji vsebini tudi strategija trajnostnega razvoja Slovenije. Operativni program tako v največji meri upošteva logiko prve,

druge in pete razvojne prioritete SRS ter hkrati ne izključuje navezave oziroma prepletenosti z drugima dvema prioriteta SRS (tretja in četrta razvojna prioriteta SRS).

SRS želi s svojo prvo razvojno prioriteto »Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast« spodbuditi podjetniški razvoj in povečati konkurenčnost, povečati priliv razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb, podpirati internacionalizacijo gospodarstva; tudi vse tri prioritete operativnega programa težijo k istim ciljem. Konkretno so skupna težišča spodbujati tehnološki razvoj, podpirati področja, kjer imamo konkurenčne prednosti, spodbujati področja, ki so razvojno naravnana in s povezovalnimi mrežami pozitivno učinkujejo na regionalni oziroma mednarodni ravni. Obenem je obema skupno podjetniško povezovanje, razvoj finančnih instrumentov za razvoj malih in srednjih podjetij, spodbujanje in razvoj inovativnega okolja in inovativnosti. V isti okvir sodijo tudi aktivnosti, povezane z vzpostavitvijo novih tehnoloških con, spodbujanjem investicij (domačih in tujih) v višje nivoje tehnologije, privabljanjem novih tujih investicij, spodbujanjem internacionalizacije slovenskih podjetij ter spodbujanjem uveljavljanja Slovenije kot turistične destinacije in prostora za mednarodno kulturno in gospodarsko povezovanje.

Druga razvojna prioriteta SRS je »Učinkovito ustvarjanje znanja, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta« in je skladna z usmeritvami, ki jih podaja strategija znotraj tega operativnega programa v prvi in drugi prioriteti, kjer so tako kot v SRS najpomembnejše aktivnosti povezane s povečanjem gospodarske učinkovitosti in obsega vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj preko povezanosti gospodarskih dejavnosti z raziskovalnim potencialom, dvigom nivoja znanosti v Sloveniji in hkratnim oblikovanjem finančnih mehanizmov za financiranje visokotehnoloških ter inovativnih podjetij. SRS v tej prioriteti poudarja izboljšanje kakovosti izobraževanja, kar je tudi ena izmed ključnih usmeritev prve prioritete strategije operativnega programa.

Oba dokumenta se ujemata tudi v peti razvojni prioriteti SRS »Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja«, predvsem z vidika skladnejšega regionalnega razvoja, ki ga operativni program zajema v vseh svojih prioritetah, še posebej pa je poudarjen v tretji prioriteti »Razvoj regij«. SRS v peti prioriteti izpostavlja tudi razvoj nacionalne identitete in kulture, znotraj tega pa je razvidna skladnost z operativnim programom pri dejavnosti celostnega ohranjanja in razvoja naravne in kulturne dediščine ter njeno povezovanje s sodobnim življenjem in ustvarjanjem.

Preglednica 7: Skladnost razvojnih prioritet OP RR s SRS

Prioritete OP	Aktivnosti SRS
(1) Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost	<ul style="list-style-type: none"> • spodbujanje tehnološkega razvoja • podpiranje področij, kjer imamo konkurenčne prednosti • spodbujanje področij, ki so razvojno naravnana in s povezovalnimi mrežami pozitivno učinkujejo na regionalni oziroma mednarodni ravni • podjetniško povezovanje • razvoj finančnih instrumentov za razvoj malih in srednjih podjetij • spodbujanje in razvoj inovativnega okolja in inovativnosti • vzpostavitev novih tehnoloških con • spodbujanje investicij (domačih in tujih) v višje nivoje tehnologije • privabljanje novih tujih investicij • spodbujanje internacionalizacije slovenskih podjetij • spodbujanje povezanosti gospodarskih dejavnosti z raziskovalnim potencialom • dvig nivoja znanosti v Sloveniji • oblikovanje finančnih mehanizmov za financiranje visokotehnoloških ter inovativnih podjetij • izboljšanje kakovosti izobraževanja
(2) Gospodarsko-razvojna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • spodbujanje tehnološkega razvoja • podpiranje področij, kjer imamo konkurenčne prednosti • spodbujanje področij, ki so razvojno naravnana in s povezovalnimi mrežami pozitivno učinkujejo na regionalni oziroma mednarodni ravni • spodbujanje in razvoj inovativnega okolja in inovativnosti • vzpostavitev novih tehnoloških con

(2) Gospodarsko-razvojna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • spodbujanje investicij (domačih in tujih) v višje nivoje tehnologije • privabljanje novih tujih investicij • spodbujanje internacionalizacije slovenskih podjetij • spodbujanje povezanosti gospodarskih dejavnosti z raziskovalnim potencialom • dvig nivoja znanosti v Sloveniji • oblikovanje finančnih mehanizmov za financiranje visokotehnoških ter inovativnih podjetij • izboljšanje kakovosti izobraževanja
(3) Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	<ul style="list-style-type: none"> • spodbujanje uveljavljanja Slovenije kot turistične destinacije in prostora za mednarodno kulturno in gospodarsko povezovanje • celostno ohranjanje in razvoj naravne in kulturne dediščine ter njeno povezovanje s sodobnim življenjem in ustvarjanjem
(4) Razvoj regij	<ul style="list-style-type: none"> • povečanje učinkovitosti gospodarjenja s prostorom in z nepremičninami • povečanje razvojnega potenciala ohranjene narave • upoštevanje regionalne komponente v smislu spodbujanja hitrejšega razvoja manj razvitih področij • okrepitev razvojne pomoči prednostnim območjem regionalne politike

SKLADNOST S PROGRAMOM REFORM ZA IZVAJANJE LIZBONSKE STRATEGIJE V SLOVENIJI

Glede na to, da so ukrepi za doseganje ciljev Lizbonske strategije razporejeni po petih prednostnih razvojnih nalogah, ki so identične razvojnim prioriteta v sprejeti Strategiji razvoja Slovenije, lahko ugotovimo, da usklajenost operativnega programa s Strategijo razvoja Slovenije velja tudi za Program reform za izvajanje Lizbonske strategije.

Pod prvo prednostno nalogo je skladnost obeh dokumentov vidna v usmeritvi v aktivnosti za povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb, predvsem v smeri zmanjševanja administrativnih ovir za poslovanje in vlaganje, zniževanja vstopnih stroškov za začetne naložbe in odpravljanja pomanjkljivosti delovanja tržnih mehanizmov pri dostopnosti industrijskih zemljišč ter trženja Slovenije kot primerne lokacije za NTI. Podobno je z aktivnostmi, usmerjenimi v razvoj elektronskih komunikacij, kamor med drugim sodi razvoj širokopasovnih podatkovnih omrežij. Programa reform posebej poudarja spodbujanje podjetniškega razvoja in inovatorstva, dostop do finančnih virov za mala in srednja podjetja, vzpostavitev načinov za boljše sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi institucijami ter podporo podjetjem za mednarodno poslovanje, kar je tudi vsebina strategije operativnega programa.

Druga prednostna naloga Programa reform predvideva ukrepe spodbujanja raziskovalno-razvojne dejavnosti in inovacij ter spodbujanja večjega raziskovalnega in razvojnega ter inovacijskega sodelovanja med podjetji in javno raziskovalno sfero ter posredniki za prenos raziskovalnih izsledkov v podjetja. Tudi v tej prednostni nalogi je poudarjena pomembnost uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki naj bi jo povečali z ukrepi izboljšane dostopnosti IKT s pospeševanjem razvoja brezžičnih omrežij ter zagotavljanjem ustreznih e-vsebin. Pod usmeritvijo znanje za razvoj ponuja Program reform ukrepe prenove visokega šolstva, celovite prenove univerze s povečanjem števila ponudnikov, večjo prilagodljivostjo potrebam gospodarstva ter večjo kakovostjo in konkurenco. Podobne aktivnosti predvideva tudi strategija operativnega programa.

S peto prednostno nalogo se Program reform ujema s strategijo operativnega programa v ukrepih, kot so krepitev razvoja policentričnega urbanega sistema, razvoja regionalnih središč ter krepitev razvojne vitalnosti in privlačnosti podeželja ter prepoznavnosti biotske raznovrstnosti kot ekonomske razvojne prednosti in prilžnosti.

Preglednica 8: Skladnost razvojnih prioritete OP RR s Programom reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji

Prioritete OP	Aktivnosti Programa reform
(1) Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost	<ul style="list-style-type: none"> • izboljšanje kakovosti in dostopa do podpornih storitev za mala in srednja podjetja, • izboljšanje dostopa do začetnega in tveganega kapitala ter poenostavitev bančnih postopkov kreditiranja, • zbiranje in posredovanje kakovostnih zunanjetrgovinskih informacij ter svetovalnih storitev, podpora promocijskim dejavnostim podjetij v tujini, • izobraževanje in usposabljanje za mednarodno poslovanje, • postopno spreminjanje strukture javnih vlaganj v raziskave in razvoj, tako da se bodo dodatna javna sredstva za raziskave in razvoj razporejala med tehnologijo in znanost v razmerju 80 : 20 in da se bo v že obstoječih javnih sredstvih postopno povečeval delež za posebne uporabne in razvojne raziskave v smislu spodbujanja tehnološkega razvoja in inovativnosti, • vzpostavitev zakonodajnega in finančnega okolja, ki bo spodbudno za ustanavljanje in rast visokotehnoloških in drugih inovativnih podjetij, zlasti malih in srednjih (okrepitev Slovenskega podjetniškega sklada, soustanavljanje in podpora delovanju skladov tveganega kapitala in druge oblike podpore podjetjem s povratnimi sredstvi itd.), • vključevanje prebivalstva v uporabo IKT in storitev informacijske družbe.
(2) Gospodarsko-razvojna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • vzpostavitev načinov za boljše sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujanje mobilnosti kadrov, • povečanje dostopnosti IKT s pospeševanjem razvoja brezžičnih omrežij, vlaganja v pasivno infrastrukturo, • prenova visokega izobraževanja, višjega strokovnega in srednjega strokovnega in poklicnega izobraževanja, • celovita prenova univerze s povečanjem števila ponudnikov, večjo prilagodljivostjo potrebam gospodarstva, večjo kakovostjo in konkurenco.
(3) Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	<ul style="list-style-type: none"> • revitalizacija naravnih vrednot in kulturne dediščine, • zaščita naravnih habitatov in dediščine.
(4) Razvoj regij	<ul style="list-style-type: none"> • izpopolnitev ukrepov za ohranjanje poseljenosti in kulturne krajine ter krepitev razvojne vitalnosti ter privlačnosti podeželja, • krepitev upravljanja parkov in zagotovitev upravljanja na območjih Natura 2000, • povečanje razvojnega potenciala regij in ustvarjanje novih delovnih mest v povezavi z biotsko raznovrstnostjo.

SKLADNOST S STRATEGIJO PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

Na področju prostorskega razvoja je Slovenija opredelila svoje cilje v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Ur. l. RS, št. 76/2004). Temeljna usmeritev je vzdržni prostorski razvoj, ki temelji na razvojni nadgradnji primerjalnih prednosti Slovenije, opredeljujejo pa ga trije temeljni prostorsko-razvojni cilji, s katerimi se uresničujejo prioritete in usmeritve za doseg ciljev prostorskega razvoja:

- *učinkovitost in konkurenčnost mest in urbanih območij*, ki obsega zlasti ukrepe glede policentričnega urbanega sistema in regionalnega prostorskega razvoja, vitalnih in urejenih mest ter usklajenega razvoja širših mestnih območij,
- *izboljšana dostopnost in učinkovita povezanost*, ki obsega predvsem ukrepe glede enakovredne vključenosti Slovenije v evropski prostor ter povezanega in usklajenega razvoja prometnega in poselitvenega omrežja,
- *razvojna vitalnost in privlačnost podeželja*, ki zajema zlasti ukrepe glede vitalnosti in privlačnosti podeželja, krepitev prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine ter prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi.

Cilji in prioritete prostorskega razvoja se uresničujejo s pomočjo razvojnih programov posameznih sektorjev, na podlagi prostorsko preverjenih investicijskih namer na državni ravni ter na podlagi programske in prostorsko usklajenih dokumentov na regionalni in lokalni ravni.

Vsebine OP RR zlasti opredeljujejo, kaj je treba storiti za večjo konkurenčnost Slovenije, medtem ko Strategija prostorskega razvoja Slovenijo usmerja k temu, kako oziroma kje je treba razvoj zagotoviti, da se doseže cilj prostorskega razvoja Slovenije.

Gospodarski in socialni razvoj Slovenije naj bi bil torej usmerjen v najpomembnejša urbana središča, ki skupaj s prometnim in informacijskim sistemom tvorijo ogrodje urbane strukture in bodo z novo infrastrukturo predstavljala razvojno mrežo Slovenije. To dopolnjuje razvoj regij, ki temelji na regionalnih potrebah in potencialih, izboljšanju dostopnosti do javnih storitev in delovnih mest v urbanih naseljih ter ohranjanju vitalnosti podeželja skozi diverzifikacijo dejavnosti.

Pregled povezanosti razvojnih prioritete OP RR s cilji in prioriteta SPRS je predstavljen v nadaljevanju.

Preglednica 9: Skladnost razvojnih prioritete OP RR s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije

Prioritete OP	Cilji (C) in prioritete (P) SPRS
(1) Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost	<ul style="list-style-type: none"> • C: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj. • P: Za skladen prostorski razvoj Slovenije se spodbuja razvoj policentričnega urbanega sistema, ki ga tvori dvostopenjsko strukturirano omrežje središč nacionalnega in regionalnega pomena, na katero se s primerno delitvijo funkcij in medsebojnimi prometnimi povezavami navezuje omrežje drugih središč.
(2) Gospodarsko-razvojna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • C: Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru. • P: Za skladen prostorski razvoj Slovenije se spodbuja razvoj policentričnega urbanega sistema, ki ga tvori dvostopenjsko strukturirano omrežje središč nacionalnega in regionalnega pomena, na katero se s primerno delitvijo funkcij in medsebojnimi prometnimi povezavami navezuje omrežje drugih središč. • P: Omrežje družbene javne infrastrukture, kot so šolstvo, zdravstvo, socialno varstvo, kulturne in druge javne službe, se razvija v skladu z omrežjem središč. • P: Povečuje se lokacijska privlačnost mest, omogoča gospodarski razvoj, skrbi za varnost in kvaliteto bivalnega in delovnega okolja ter kakovostno dograjuje infrastrukturne sisteme. Dejavnosti bivanja, proizvodnje in potrošnje v mestih se razvijajo skladno s prostorskimi danostmi in okoljskimi omejitvami.
(3) Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	<ul style="list-style-type: none"> • C: Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti. • P: Spodbuja se ohranjanje in kvalitetno upravljanje v območjih s prepoznavnimi naravnimi in kulturnimi kakovostmi v povezavi z gospodarskimi možnostmi, ki jih te posebnosti omogočajo.
(4) Razvoj regij	<ul style="list-style-type: none"> • C: Kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij. • C: Skladen razvoj območij s skupnimi prostorskorazvojnimi značilnostmi. • C: Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij. • P: Za skladen prostorski razvoj Slovenije se spodbuja razvoj policentričnega urbanega sistema. • P: Zaradi racionalizacije prometnih tokov, smotrnega razmeščanja delovnih mest, stanovanj, storitvenih in proizvodnih dejavnosti na širšem mestnem območju, ki obsega območja več lokalnih skupnosti, se prostorske potrebe razvoja mest in drugih naselij načrtujejo in urejajo na osnovi medobčinskega sodelovanja. • P: V urbanih naseljih na podeželju se spodbuja razvoj delovnih mest in s tem zmanjšuje vsakodnevna delovna migracija. • P: Prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi se spodbuja s krepitvijo urbanih naselij, smotrnim razmeščanjem javnih storitev, zagotavljanjem potrebnih zemljišč ter z učinkovitim infrastrukturnim opremljanjem teh območij. • P: Na obalnem območju, hribovitih in gorskih območjih ter na območjih z naravnimi in kulturnimi kakovostmi se zagotavljajo prostorske možnosti za razvoj tistih dejavnosti, ki lahko izkoristijo prostorske potenciale, ki tvorijo regionalne posebnosti teh območij.

SKLADNOST S STRATEŠKIMI SMERNICAMI SKUPNOSTI ZA KOHEZIJO

Strategija operativnega programa je postavljena v okvir, ki ga postavljajo Strateške smernice Skupnosti za kohezijo za obdobje 2007–2013. To pomeni, da tudi strategija operativnega programa tvorno prispeva k ciljem EU glede kohezije, rasti in ustvarjanja novih delovnih mest. V skladu s prenovljeno Lizbonsko strategijo, ki je postavila temeljno usmeritev osredotočenosti v znanje, raziskave, inovacije in človeški kapital, Strateške smernice temeljijo na treh prednostnih nalogah³⁶:

- izboljšanje privlačnosti držav članic, regij in mest z izboljšanjem dostopnosti, zagotavljanjem ustrezne kakovosti in ravni storitev ter ohranjanjem njihovega okoljskega potenciala;
- spodbujanje inovacij, podjetništva in rasti ekonomije znanja z raziskovalnimi in inovacijskimi zmogljivostmi, vključno z novimi informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami; in
- ustvarjanje več novih in boljših delovnih mest, pri čemer se več ljudi pritegne v zaposlitev ali podjetniško dejavnost, izboljša prilagodljivost delavcev in podjetij ter poveča naložbe v človeški kapital.

V prvi prednostni nalogi pod usmeritvijo »Razširitev in izboljšanje prometne infrastrukture« strategija operativnega programa sovпада s Smernicami z vidika osredotočanja na razvoj tiste infrastrukture, ki neposredno podpira gospodarsko rast (razvoj turizma, izboljšave za povečanje privlačnosti industrijskih območij in podobno). Podobno oba dokumenta pod usmeritvijo »Krepitev sinergij med varstvom okolja in gospodarsko rastjo« obravnavata razumevanje varstva okolja, ki sinergično podpira gospodarsko rast na tri načine, in sicer z zagotavljanjem dolgoročne trajnosti gospodarske rasti, zmanjševanjem okoljskih stroškov za gospodarstvo ter pospeševanjem inovacij in ustvarjanjem delovnih mest. Skladnost je razvidna iz smernice, ki priporoča zagotavljanje privlačnih pogojev za gospodarstvo in njegovo visokokvalificirano delovno silo. To se lahko zagotovi s pospeševanjem načrtovanja rabe zemljišč, ki zmanjšuje širjenje mestnih območij, in z obnavljanjem fizičnega okolja, vključno z naravnimi in kulturnimi dobrinami. Naložbe na tem področju morajo biti jasno povezane z razvojem inovativnih gospodarskih dejavnosti, ki ustvarjajo delovna mesta na zadevnih območjih. Usklajenost pa je razvidna tudi iz smernice, ki poudarja rabo ukrepov za preprečevanje tveganja z izboljšanim upravljanjem naravnih virov, bolj ciljno zasnovanimi raziskavami in boljšo rabo IKT.

Druga prednostna naloga Smernic povzema usmeritve, ki so jih združili pod imenom »Izboljšanje znanja in inovativnosti za rast«. Prva izmed teh usmeritev je »Povečanje in izboljšanje naložb v raziskave in razvoj«, ki podobno kot strategija tega operativnega programa ugotavlja, da so ključne aktivnosti okrepitve sodelovanja med podjetji in institucijami znanja, krepitve raziskav in razvoja v malih in srednjih podjetjih ter krepitve povečanja zmogljivost raziskovalno-razvojnega sektorja. V drugi usmeritvi »Pospeševanje inovacij in podjetništva« je poudarjeno spodbujanje poslovnega okolja, ki pospešuje pridobivanje, razširjanje in uporabo novega znanja v podjetjih, kar naj bi dosegli z okrepljeno vlogo visokotehnoloških malih in srednjih podjetij, izboljšanimi poslovnimi podpornimi storitvami, spodbujanjem podjetništva in razvoja novih podjetij in povezovanjem podjetij z vidika izkoriščanja sinergij ter kreiranja polov odličnosti. Tudi pri tretji usmeritvi »Uveljavljanje informacijske družbe za vse« je vidna skladnost s strategijo operativnega programa: eden izmed ključnih vzvodov za izboljšanje stopnje produktivnosti in konkurenčnosti regij je razširjanje in uporaba znanj s področja informacijsko-komunikacijske tehnologije. Pri tem je pomemben razvoj znanja s tega področja, razvoj vsebin ter primerna infrastruktura. Četrta usmeritev Smernic »Izboljšanje dostopa do finančnih sredstev« daje podobno kot strategija operativnega programa pomen finančnim instrumentom za podporo raziskovalno-razvojnim dejavnostim in novoustanovljenim podjetjem. Poudarja pomen razvoja trgov tveganega kapitala, ki so povezani z inovacijskimi dejavnostmi, in izboljšanja regulativnega okolja, ki vpliva na podjetništvo.

Tudi v tretji skupini smernic »Nova in boljša delovna mesta« so razvidni elementi skladnosti – podpiranje oblikovanja in uvajanja reform v sistemih izobraževanja in usposabljanja, podpiranje posodobitve visokošolskega izobraževanja in razvoja človeškega potenciala pri raziskavah in inovacijah in vlaganje v infrastrukturo izobraževanja in usposabljanja (npr. IKT).

Smernice pa vsebujejo še eno težišče, ki je skladno s strategijo operativnega programa, in sicer upoštevanje prostorske razsežnosti. Ta vidik vključuje zmožnost prilagajanja razvojnih aktivnosti posebnim potrebam ter vrstam izzivov in priložnostim v posameznih geografskih območjih (regijah – tako kohezijskih kot razvojnih). Skladno s tem moramo nameniti posebno pozornost tem posebnim potrebam, da preprečimo neskladen regionalni razvoj, ki lahko ovira potencial rasti. Aktivnosti za doseganje večje prostorske kohezije morajo vsebovati dimenzijo pomoči pri doseganju bolj usklajenega razvoja, vzpostavljanje (oblikovanje) trajnostnih skupnosti v urbanih območjih in na podeželju ter prizadevanja za večjo usklajenost z drugimi sektorskimi politikami, ki imajo prostorske vplive.

³⁶ COM 0299, 2005.

Pri urbanih območjih se je treba osredotočiti na izboljšanje konkurenčnosti in večjo uravnoteženost razvoja med gospodarsko najmočnejšimi mesti in preostalim urbanim omrežjem. Podprte dejavnosti vključujejo pripravo integralnih in trajnostnih strategij za obvladovanje koncentracije gospodarskih, okoljskih in socialnih problemov, ki zadevajo urbana območja in zagotavljajo koherentnost investicij s cilji prostorske kohezije in kakovosti okolja, ukrepe za spodbujanje podjetništva, lokalne zaposlenosti in razvoja skupnosti kot tudi zagotavljanje storitev prebivalcem, ob upoštevanju spreminjajočih se demografskih struktur. Pomembno je tudi pridobivanje visoko usposobljenega osebja (z ukrepi, povezanimi z dostopnostjo, visokokakovostno izobrazbo, ponudbo kulturnih storitev ter priložnostmi za raziskave in razvoj ter inovacije). Prav tako so pomembni ukrepi za obnavljanje fizičnega okolja, ponovni razvoj opuščanih industrijskih območij ter obnavljanje in razvoj zgodovinske in kulturne dediščine (npr. mestna jedra). Obnavljanje javnih površin in industrijskih območij ima lahko pomembno vlogo pri oblikovanju potrebnih infrastruktur za trajnosten gospodarski razvoj.

Pri podeželskih območjih pa naj bi ukrepi težili k podpiranju gospodarskega obnavljanja podeželskih območij: prispevati morajo k zagotavljanju ustrezne ravni dostopnosti do storitev splošnega gospodarskega interesa za izboljšanje razmer na podeželskih območjih, ki so potrebne za pridobitev podjetij in usposobljenega osebja in za omejevanje selitve prebivalstva s podeželja. Potrebna je tudi povezanost z glavnimi nacionalnimi in evropskimi omrežji ter podpora endogenih potencialov podeželskih območij (npr. za razvoj turizma). Ukrepi morajo izkoristiti naravne in kulturne dobrine in si prizadevati za njihovo ohranitev, kar lahko prinese pomembne pozitivne učinke pri varovanju habitatov in ohranjanju biotske raznovrstnosti. Cilj pristopa je pozitiven vpliv na turistični sektor, lokalno gospodarstvo, delavce v turističnem sektorju, obiskovalce in lokalno prebivalstvo, na ohranitev biotske raznovrstnosti in kulturne dediščine ter na prepoznavnost prostora.

Preglednica 10: Skladnost razvojnih prioritet OP RR s Strateškimi smernicami Skupnosti za kohezijo

Prioritete OP	Strateške smernice Skupnosti za kohezijo
(1) Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost	<ul style="list-style-type: none"> okrepitev sodelovanja med podjetji ter med podjetji in javnimi raziskovalnimi /visokošolskimi ustanovami s podpiranjem oblikovanja regionalnih in nadregionalnih grozdov odličnosti; podpiranje RR dejavnosti v MSP in omogočanje dostopa MSP do storitev sektorja RR, krepitev povečanja zmogljivosti sektorja RR, vključno z IKT, raziskovalno infrastrukturo in človeškim kapitalom na področjih z znatnim potencialom rasti; povečanje učinkovitosti in dostopnosti regionalnih inovacij in izobraževanja na področju RR za podjetja, zlasti MSP, npr. z ustanavljanjem polov odličnosti, ki združujejo visokotehnološke MSP okoli raziskovalnih in tehnoloških ustanov, ali z oblikovanjem in ustvarjanjem regionalnih grozdov okoli velikih podjetij; zagotavljanje poslovnih podpornih storitev, ki pomagajo podjetjem, zlasti MSP, povečati konkurenčnost in se internacionalizirati, zlasti z izrabo možnosti, ki jih ustvarja notranji trg. Poslovne storitve morajo dati prednost izkoriščanju sinergij (npr. prenos tehnologije, znanstveni parki, centri informacijske in komunikacijske tehnologije, inkubatorji in sorodne storitve, sodelovanje z grozdi); spodbujanje podjetništva, pospeševanje ustanavljanja in razvoja novih podjetij ter spodbujanje nastanka podjetniških poganjkov, ki uporabljajo tehnologijo raziskovalnih ustanov ali podjetij; podpiranje instrumentov povratnih sredstev, kot so posojila, zavarovano kreditiranje za podrejeni dolg, zamenljivi instrumenti (dolžniško-lastniški dolg) in tvegani kapital (npr. semenski kapital in tvegani kapital). Nepovratna sredstva je treba uporabiti za gradnjo in ohranjanje infrastruktur, ki olajšajo dostop do finančnih sredstev (npr. uradi za prenos tehnologije, inkubatorji, mreže „poslovnih angelov“, programi za spodbujanje naložb). Prav tako je treba podpirati mehanizme garancij in vzajemnih garancij, zlasti za olajšanje dostopa do mikrokreditov za MSP; razvoj tiste infrastrukture, ki neposredno podpira gospodarsko rast (razvoj turizma, izboljšave za povečanje privlačnosti industrijskih območij ipd.).
(2) Gospodarsko-razvojna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> zagotavljanje poslovnih podpornih storitev, ki pomagajo podjetjem, zlasti MSP, povečati konkurenčnost in se internacionalizirati, zlasti z izkoriščanjem možnosti, ki jih ustvarja notranji trg. Poslovne storitve morajo dati prednost izkoriščanju sinergij (npr. prenos tehnologije, znanstveni parki, centri informacijske in komunikacijske tehnologije, inkubatorji in sorodne storitve, sodelovanje z grozdi); podpiranje oblikovanja in uvajanja reform v sistemih izobraževanja in usposabljanja;

(2) Gospodarsko-razvojna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • podpiranje posodobitve visokošolskega izobraževanja in razvoja človeškega potenciala pri raziskavah in inovacijah in vlaganje v infrastrukturo izobraževanja in usposabljanja (npr. IKT); • zagotavljanje privlačnih pogojev za gospodarstvo in njegovo visoko kvalificirano delovno silo. To se lahko zagotovi s pospeševanjem načrtovanja rabe zemljišč, ki zmanjšuje širjenje mestnih območij; • podpiranje dejavnosti RR v MSP in omogočanje dostopa MSP do storitev sektorja RR.
(3) Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	<ul style="list-style-type: none"> • obnavljanje fizičnega okolja, vključno z naravnimi in kulturnimi dobrinami. Naložbe morajo biti jasno povezane z razvojem inovativnih gospodarskih dejavnosti, ki ustvarjajo delovna mesta na zadevnih območjih; • izvajanje ukrepov za preprečevanje tveganja z izboljšanim upravljanjem naravnih virov; • ohranitev naravnih in kulturnih dobrin, kar lahko prinese pomembne pozitivne dejavnosti pri varovanju habitatov in podpiranju biotske raznovrstnosti.
(4) Razvoj regij	<ul style="list-style-type: none"> • podpora pri doseganju bolj usklajenega razvoja regij; • podpora za enakomernejši razvoj znotraj regij; • izgradnja trajnostnih skupnosti v mestu in na podeželju; • prizadevanja za večjo usklajenost z drugimi sektorskimi politikami in podpora ukrepom za trajnostni razvoj regij; • podpora gospodarski diverzifikaciji podeželskih območij s povečanjem razvojnih potencialov biotske raznovrstnosti in tako ustvarjanjem novih delovnih mest; • obravnavanje bistvenih potreb za naložbe v infrastrukturo, zlasti v konvergentnih regijah, zaradi uskladitve z okoljsko zakonodajo na področjih voda, odpadkov, zraka in varovanja narave.

3.5 Razvojne prioritete³⁷

3.5.1 Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Inventivnost, inovativnost ter tehnološki razvoj s poudarkom na uveljavljanju sodobnih tehnologij sodijo med ključne dejavnike konkurenčnosti sodobnega gospodarstva in razvoja na znanju temelječe družbe. Za njihovo učinkovitost so poleg samega ustvarjanja novega znanja pomembni tudi prenos znanja, njegova uporaba in trženje, kar pomeni inovacijsko sposobnost. Ni dovolj le invencijska sposobnost brez uporabne vrednosti in realizacije na trgu. Države, za katere velja, da temeljijo na znanju in inovativnosti, intenzivno vlagajo v raziskave in razvoj, imajo vzpostavljeno tesno povezavo med javnim raziskovalnim in izobraževalnim sektorjem ter gospodarstvom, imajo velik delež inovativnih podjetij in visoko usposobljeno delovno silo.

Prva razvojna prioriteta »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost« je zato namenjena razvoju in vzpostavitvi ključnih instrumentov, ki bodo slovenskemu gospodarstvu pomagala pri prehodu v konkurenčno in celovito inovativno gospodarstvo. Tako bo del razvojne prioritete usmerjen v spodbujanje raziskovalno-razvojnih aktivnosti v gospodarstvu ter v spodbujanje razvojnih in tehnoloških investicij, potrebnih za razvoj in izdelavo produktov ter s tem povezanih celovitih storitev z visoko dodano vrednostjo. Podjetja bodo manjkajoča visokostrokovna znanja za potrebe še celovitejšega in hitrejšega razvoja poleg sodelovanja na ravni gospodarstva pridobila še posebno s sodelovanjem z institucijami znanja doma in v tujini, ki ga bodo vzpostavila na pobudo gospodarstva.

Tako se večji del razvojne prioritete namenja za krepitev podjetniških aktivnosti ter višji tehnološki intenzivnosti gospodarstva, ki sta nujen pogoj ne le za dolgoročen obstoj predelovalnih in z njimi povezanih storitvenih dejavnosti, temveč tudi za pospešen razvoj in vzpostavitev novih dejavnosti na področju visokih tehnologij in tehnologij z visoko dodano vrednostjo. Oba elementa zahtevata visokousposobljeno delovno silo, ki je v globaliziranem svetu eden od pogojev za ustvarjanje visoke dodane vrednosti in razvoj, ki temelji na znanju, raziskavah in inovacijah ter njihovem povezovanju. Kratkoročno takšni

³⁷ Pri pripravi operativnega programa niso bili evidentirani veliki projekti, ki bi ustrezali definiciji 39. člena Uredbe 1083/2006. V primeru naknadne določitve bodo ti pripravljene in posredovani v potrditev Evropski komisiji skladno z določbami uredbe.

ukrepi v podjetju zaradi povečane produktivnosti sicer lahko tudi negativno vplivajo na zaposlenost, vendar – upoštevajoč multiplikacijske učinke na razvoj podjetništva v širšem smislu ter dinamične učinke na srednji in dolgi rok – vseeno pomenijo izrazito pridobitev tudi pri ustvarjanju delovnih mest.

Glede na ugotovljene vzroke za nizko gospodarsko konkurenčnost Slovenije je zlasti pomembno sodelovanje med gospodarstvom in institucijami znanja pri ustvarjanju, prenosu in uporabi novega znanja s podjetniškimi cilji. Pomemben vzvod pri povezovanju znanja, raziskav in inovacij so elementi javno-zasebnega partnerstva. V okviru razvojne prioritete bo tako podprto tudi povezovanje raziskovalnih in razvojnih potencialov v okviru posrednikov za prenos znanja, od tehnoloških platform in tehnoloških mrež do tehnoloških centrov, raziskovalnih centrov odličnosti ter drugih posrednikov, zlasti na prednostnih področjih raziskav in tehnološkega razvoja, pri čemer pa bo imel za večjo učinkovitost rezultatov in izvedbe ključno vlogo interes zasebnega sektorja.

Poleg pričakovanih multiplikacijskih učinkov bo razvojna prioriteta »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost« za zagotavljanje finančnih sredstev podprla tudi razvoj novih podjetniških zamisli, razvoj in rast podjetij ter razvoj podjetništva v širšem pomenu besede. V tem smislu je v razvojni prioriteti poudarek na različnih oblikah financiranja za podporo razvoju in investicijam malih in srednjevelikih podjetij z lastniškimi viri, kot so skladi tveganega kapitala, z dolžniškimi viri ter z nepovratnimi sredstvi.

V razvojno prioriteto »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost« so tako celovito zajete vsebine, ki bodo slovenskemu gospodarstvu s ciljnim vlaganjem javnega in zasebnega kapitala omogočile uporabo visoko usposobljene delovne sile, intenzivnejša vlaganja v raziskave, razvoj in tehnologijo, pospeševala sodelovanje med podjetji ter tesnejšo povezavo gospodarstva z javnim raziskovalnim in izobraževalnim sektorjem, učinkovito delovanje podjetniškega in inovativnega podpornega okolja in nenazadnje zagotavljala povečanje inovativnosti. Z vzpostavitvijo vseh naštetih segmentov in njihovim povezovanjem bo imela Slovenija možnost, da postane država, ki temelji na znanju in inovativnosti ter bo na ključnih področjih sposobna izvesti razvojni preboj.

Cilji

Ključni cilji razvojne prioritete Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost izhajajo iz Strategije razvoja Slovenije, se povezujejo s cilji strukturnih reform in pomenijo upoštevanje ciljev Lizbonske strategije za področje raziskav in razvoja:

Zagotavljanje razvojno-tehnoloških spodbud za razmah podjetništva in inovativnosti

RAZVOJNI KONTEKST

Razvojna prioriteta »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost« sledi ključnim nacionalnim strateškim dokumentom. To so SRS, Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji, Nacionalni raziskovalni in razvojni program in drugi dokumenti. Cilji razvojne prioritete »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost« so usklajeni z najširšimi cilji SRS, ki so:

- konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast,
- učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta,
- moderna socialna država in večja zaposlenost.

Navedeni nacionalni dokumenti upoštevajo ustrezne razvojne dokumente Evropske unije, med katerimi velja posebej omeniti:

- prenovljeno Lizbonsko strategijo,
- Strategijo i2010 – Evropska informacijska družba za rast in zaposlovanje,
- Program za konkurenčnost in inovativnost (2007–2013) (CIP),
- dokument Industrijska politika EU.

CIP združuje različne aktivnosti EU za podporo konkurenčnosti in inovacijam in zajema tri specifične programe: Program podjetništva in inovacij, Program spodbujanja politike na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij in Program inteligentne energije.

Razvojna prioriteta je še posebej povezana z 7., 8. in 15. smernico iz Integriranih smernic za rast in delovna mesta ter z njima povezanimi prednostnimi ukrepi Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji:

Preglednica 11: Kazalniki na ravni 1. razvojne prioritete OP RR

Kazalniki		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
1. RP konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost				
Učinek				
1	Število raziskovalnih človek-let (FTE) kot posledica sofinanciranih aktivnosti – celotno obdobje	(5254*)	700	CIS
	od tega v poslovnem sektorju	(1936*)	500	CIS
2	Število podprtih zasebnih raziskovalno-razvojnih projektov	8**	200	CIS
3	Število raziskovalnih projektov v centrih odličnosti s sofinanciranjem podjetij	11**	60	CIS
4	Število podprtih projektov malih in srednjih podjetij	145**	800	CIS
			21	CIS
Rezultat				
5	Število novih inovacij in patentov – celotno obdobje ****	(243***)	150	CIS
6	Spodbujena zasebna vlaganja v podprtih projektih (mio. €) – celotno obdobje	53**	390	CIS
7	Število podjetij, ki uporabljajo storitve tehnoloških centrov	80	200	CIS
8	Število novo ustvarjenih bruto delovnih mest – celotno obdobje		3100	CIS
Vpliv				
9	Povprečno povečanje dodatne vrednosti na zaposlenega v podjetjih, prejemnikih sredstev (najmanj 24 mesecev po zaključku projekta na dan 31.12. glede na 31.12. pred začetkom izvajanja projekta)		8–10 %	CIS

CIS: centralni informacijski sistem; primerjalni podatki: * število raziskovalcev v letu 2005; ** povprečna letna vrednost kazalnika iz naslova Enotnega programskega dokumenta 2004–2006; *** število prijavljenih patentov v Sloveniji v letu 2006; **** inovacija je opredeljena na osnovi definicije SURS/OECD.

– Smernica (7): Povečati in izboljšati strukturo vlaganj v raziskave in razvoj
Povečanje sredstev za raziskave in razvoj za približno 0,1 % BDP letno, postopno spreminjanje strukture javnih vlaganj v raziskave in razvoj, tako da se bodo dodatna javna sredstva zanj razporejala med tehnologijo in znanostjo v razmerju 80 : 20 in da se bo v že obstoječih javnih sredstvih postopno povečeval delež za posebne uporabne in razvojne raziskave v smislu spodbujanja tehnološkega razvoja in inovativnosti, spremembe v davčni in industrijski politiki ter v sistemu financiranja raziskovalne dejavnosti, ki bodo spodbujale sodelovanje med raziskovalno sfero in gospodarstvom, ustanavljanje podjetij »spin-off« in zaposlovanje raziskovalcev v gospodarstvu. Prednostne aktivnosti v okviru RP: Povečanje sredstev za raziskave in razvoj tudi s financiranjem preko strukturnih skladov; krepitev sodelovanja med javno raziskovalno sfero in gospodarstvom s skupnimi RR-projekti in z izgradnjo ustrezne infrastrukture.

– Smernica (8): Spodbujati in omogočati inovacije
Spremembe v davčni in industrijski politiki ter sistemu financiranja raziskovalne dejavnosti, ki bodo spodbujale sodelovanje med raziskovalnim področjem in gospodarstvom, ustanavljanje podjetij »spin-off« in zaposlovanje raziskovalcev v gospodarstvu; vzpostavitev zakonodajnega in finančnega okolja, ki bo spodbudno za ustanavljanje in rast visokotehnoloških in drugih inovativnih podjetij, zlasti malih in srednjih (npr. okrepi financiranje z lastniškimi in dolžniškimi viri), celovita prenova univerze s povečanjem števila ponudnikov, večjo prilagodljivostjo potrebam gospodarstva, večjo kakovostjo in konkurenco. Prednostne aktivnosti v okviru RP: aktivnosti v okviru izboljšanja konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalne odličnosti ter spodbujanja podjetništva; izgradnja gospodarsko-razvojno-logističnih središč (infrastruktura nacionalnega pomena), v katera se vključujejo ali se z njimi povezujejo tehnološki centri, centri odličnosti in visokošolska inovacijska središča; zagotovitev sodobnejše opreme in ustrežnejših prostorskih razmer za medsebojno povezovanje nacionalnih raziskovalnih inštitutov in

visokošolskih organizacij ter za prenos znanja v gospodarstvo; izgradnja izobraževalne in raziskovalno-razvojne infrastrukture v regijah (regionalna visokošolsko-inovacijska središča – VIS); razvoj informacijskih sistemov in na njih temelječih e-storitev na podlagi e-poslovanja za prebivalstvo in podjetja.

- Smernica(15): Za spodbujanje podjetniške kulture in ustvarjanje podpornega okolja za MSP

Izboljšanje dostopa do začetnega in tveganega kapitala ter poenostavitev bančnih postopkov kreditiranja, večje sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujanje mobilnosti kadrov.

Vsebine razvojne prioritete »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost« se smiselno povezujejo v okviru dveh prednostnih usmeritev, in sicer:

- izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost,
- spodbujanje podjetništva.

3.5.1.1 Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Inventivnost in inovativnost ter načrtni razvoj sta med ključnimi dejavniki konkurenčnosti sodobnega gospodarstva, zato je spodbujanje tako zasebnih kot javnih vlaganj v raziskave in razvoj in inovacije ena izmed ključnih prioritet države. Mednarodne primerjave, predstavljene v utemeljitvi razvojne prioritete Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost, kažejo na zaostajanje Slovenije pri vlaganjih javnega in poslovnega sektorja v raziskave in razvoj ter učinkovitosti izrabe teh vlaganj, še posebej pri prenosu znanja iz raziskovalnih in visokošolskih institucij v podjetja in na trg. To se kaže v nizkem izvozu visokotehnološko intenzivnih proizvodov, kjer Slovenija močno zaostaja za evropskim povprečjem, ter v nizkem deležu inovativnih podjetij kot tudi v pomanjkanju visokotehnoloških znanj v gospodarstvu.

Prednostna usmeritev je tako namenjena večanju inventivnosti in inovativnosti ter dvigu konkurenčnosti slovenskega gospodarstva s:

- spodbujanjem inventivnih in inovativnih razvojno-raziskovalnih projektov v gospodarstvu na osnovi iniciative gospodarstva, ki manjkajoča visokostrokovna znanja za potrebe še celovitejšega in hitrejšega razvoja pridobivajo s sodelovanjem gospodarstva z razvojno-raziskovalnimi institucijami, vključno s tehnološkimi centri, ter spodbujanjem razvojnih in tehnoloških investicij, ki bodo izhajale iz razvojnih potreb gospodarstva pri raziskavah, razvoju in uvedbi novih visokotehnoloških proizvodov ter s tem povezanih celovitih storitev;
- spodbujanjem vključevanja slovenskih podjetij v globalne dobaviteljske verige in konzorcije, ki bo našim podjetjem omogočala dostop in delovanje v najbolj vročih in aktualnih tržnih nišah, kjer je mogoče pričakovati večje donose in s tem mnogo večjo dodano vrednost na zaposlenega;
- razvojem raziskovalnih centrov odličnosti, vključenih v evropske raziskovalne in razvojne mreže odličnosti, v partnerstvu med institucijami znanja in podjetji na prioritetnih področjih raziskav in tehnološkega razvoja, z obveznim sofinanciranjem s strani poslovnega sektorja.

V smislu doseganja večje kritične mase bomo podpirali v skladu z navedenimi alinejami povezovanje raziskovalnih in razvojnih potencialov v okviru posrednikov za prenos znanja, od tehnoloških platform in tehnoloških mrež do tehnoloških centrov, raziskovalnih centrov odličnosti ter drugih posrednikov, zlasti na prednostnih področjih raziskav in tehnološkega razvoja, pri čemer pa bo imel za večjo učinkovitost rezultatov in izvedbe ključno vlogo interes zasebnega sektorja.

Zaradi pomanjkljivosti na področju gospodarske izrabe raziskovalnih rezultatov v državi se je Slovenija v zadnjih letih (med drugim tudi v okviru financiranja iz ESRR) usmerila v sistematične ukrepe za preseganje te slabosti. Tako je že do zdaj zagotovila infrastrukturo in zagon večjega števila posrednikov znanja ter sofinancirala raziskovalne projekte z udeleženci iz podjetij in raziskovalnih organizacij. Posebej zanimiva oblika novih subjektov inovativnega okolja so centri odličnosti, ki zajemajo visokokakovostne večdisciplinarne skupine raziskovalcev iz akademske sfere in poslovnega sektorja, ki združujejo kritično maso znanja in ustrezno raziskovalno infrastrukturo za potencialni preboj teh centrov v vrh svetovne znanosti ali vključitev v mednarodne mreže odličnosti. Doslej je bilo osnovanih deset takšnih centrov na perspektivnih področjih raziskav in tehnološkega razvoja. Uspešni so tudi drugi posredniki znanja – na primer tehnološki centri, tehnološke mreže in platforme – zato z ukrepi iz prednostne usmeritve nadaljujemo. Znatno del sredstev te prednostne usmeritve bo usmerjen v strateške raziskovalno-razvojne projekte, povezane s temami in področji, opredeljenimi v okviru nacionalnih in evropskih tehnoloških platform in drugih povezav.

Pozitivni učinki prednostne usmeritve se bodo kazali v novih visokotehnoloških proizvodih ter s tem povezanih celovitih storitvah, s katerimi bo slovensko gospodarstvo konkurenčno na globalnem trgu, v boljšem in učinkovitejšem prenosu znanja med gospodarstvom in razvojno–raziskovalnimi institucijami ter v krepitvi razvojnega potenciala vseh, še posebno malih in srednjevelikih podjetij, kar vodi do večje inovativnosti in konkurenčnosti gospodarstva.

Vsebina razvojne prioritete in način izvajanja zagotavljata sinergije s 7. okvirnim programom za raziskave in razvoj ter komplementarnost aktivnostim programa CIP (Competitiveness and Innovation Framework Programme).

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Pri izboru operacij bo ključnega pomena kakovost vsebine ter stopnja inventivnosti ter inovativnosti poslovnih zamisli oziroma projektov ter raziskovalno–razvojnih in investicijskih aktivnosti, ki so vezane na to. To pomeni, da se bo razvojna prioriteta izvajala po načelu odličnosti.

Glede na to, da v gospodarstvu primanjkuje novih visokostrokovnih znanj, bomo pri izvajanju dejavnosti prednostne usmeritve poudarili mehanizme, ki bodo še dodatno povečali učinkovitost prenosa različnih visokostrokovnih znanj v gospodarstvo. Tako bo pospeševanje in učinkovitost prenosa znanja med samimi podjetji ter med podjetji in institucijami znanja doseženo s:

- povezovanjem podjetij v skupne projekte,
- povezovanjem gospodarstva ter institucij znanja in vključevanjem vrhunskih kadrov v izvajanje projektov,
- interdisciplinarnostjo raziskovalno–razvojnih projektov,
- povezovanjem podjetij s partnerji iz tujine in skupnim delovanjem na razvojno–raziskovalnih področjih, ki so strateškega pomena za podjetje in njegovo nadaljnje konkurenčno delovanje na globalnem trgu.

Glede na ugotovitve, da je delež inovacijsko aktivnih podjetij nižji pri malih in srednjevelikih podjetjih (MSP), bodo dejavnosti namenjene tako posameznim MSP kot tudi hitro rastočim in inovativnim podjetjem.

V smislu mehanizmov izvajanja bosta načeloma uporabljena dva pristopa, in sicer:

1. projekti, katerih nosilci so podjetja in ki se izvajajo po horizontalnem načelu, ter
2. ključni strateški projekti, ki se tudi izvajajo na osnovi jasno izraženega interesa gospodarstva, vendar so njihovi nosilci javne institucije. V tem sklopu imajo ključno vlogo jasno opredeljena prioriteta področja raziskav in tehnološkega razvoja.

Glede na vse večjo pomembnost upoštevanja ekoloških vidikov razvoja bo v obeh pristopih upoštevan vidik okolju prijaznih proizvodov in tehnologij kot tudi novih ekoloških proizvodov ter okoljskih tehnologij, kot to določa horizontalna prioriteta operativnega programa.

Instrumenti iz prve skupine bodo namenjeni predvsem spodbujanju **raziskovalno–razvojnih aktivnosti v podjetjih**, ki bodo imela strateško pomembne in z vidika inovativnosti kvalitetne celovite poslovne zamisli in projekte. Pomembno je, da bodo pobudniki podjetja sama oziroma skupine partnerjev, ki bodo iz potreb celovitega razvoja poslovnih zamisli in projektov sodelovala z razvojno–raziskovalnimi institucijami oziroma z drugimi podjetji doma in v tujini. V primerih, ko podjetja sodelujejo z institucijami znanja, te nastopajo kot zunanji izvajalci oziroma razvojno–raziskovalno podporno okolje. To pomeni, da poteka sofinanciranje razvojno–raziskovalnih aktivnosti podjetjem, ki tudi prevzemajo odgovornost za uspešno izvedbo raziskovalno–razvojnih aktivnosti oziroma projektov. V neposredni navezavi s tem bo dejavnost, namenjena spodbujanju razvojnih in tehnoloških investicij, ki jih bodo podjetja potrebovala za pri raziskavah, razvoju in uvedbi novih visokotehnoloških produktov ter s tem povezanih celovitih storitev. Omenjene investicije bodo usmerjene v nakup in modernizacijo razvojno–raziskovalne opreme ter v nakup in modernizacijo tehnološke opreme.

V drugem sklopu so ključni strateški projekti, ki sledijo prioritetenim področjem raziskav in tehnološkega razvoja, kot so opredeljena v poglavju 2.1. in 2.2. (med izvajanjem operativnega programa se lahko te prilagajajo skladno z noveliranimi nacionalnimi strateškimi dokumenti). Te smernice bodo pomagale pri oblikovanju ciljnega usmerjanja vlaganj v raziskave in razvoj, kar bo še dodatno povečalo učinkovitost tako zasebnih kot javnih vlaganj. V tem okviru bodo podprti tako raziskovalno–razvojni projekti kot razvoj raziskovalne infrastrukture, pri čemer gre za tista področja, ki združujejo kritično maso znanja in ustrezno raziskovalno infrastrukturo za potencialni preboj v vrh svetovne znanosti ali vključitev v mednarodne mreže odličnosti. To pomeni, da gre za področja, kjer ekonomije obsega, upoštevajoč razvojno stopnjo slovenskega gospodarstva, zahtevajo strateški pristop, brez katerega podjetja, še posebej srednja in mala, ne bi zmogla niti srednjeročno. Ne glede na strateški pristop pa bo

vseeno zahtevano sofinanciranje projektov s strani gospodarstva, saj bo na ta način zagotovljen koordiniran in usmerjen razvoj, katerega končni rezultat bodo uporabne inovacije, ki prispevajo h gospodarski rasti.

Odličnost v evropskem in svetovnem merilu bo zlasti za raziskovalne centre odličnosti zagotovljena z mehanizmom mednarodne evalvacije pri vrednotenju raziskovalnih programov in njihovih rezultatov.

Dejavnosti se bodo izvajale komplementarno s sorodnimi programi na ravni EU, zlasti evropskih tehnoloških platform, iniciativ po členu 169 in skupnih tehnoloških pobud v 7. okvirnem programu za raziskave in razvoj EU. Navedeni programi imajo jasno opredeljene cilje in namene financiranja, pri čemer lahko sredstva kohezijske politike zagotavljajo dodatne mehanizme za spodbujanje subjektov z zagotavljanjem materialnih pogojev za čim intenzivnejše sodelovanje v okviru omenjenih programov. Praviloma se namreč izkaže, da so le najmočnejša podjetja in institucije sposobni enakovredno sodelovati v močnih evropskih konzorcijih na enakovredni osnovi, zato je dodatna podpora pred to fazo utemeljena. Program Regije znanja v okviru 7. okvirnega programa podrobno predstavlja mehanizem za spodbujanje kapacitete za sodelovanje, ki pa je usmerjena predvsem na mehke ukrepe, kar lahko kohezijska politika koristno dopolni tudi s spodbudami za potrebne investicije nekoliko širšega obsega.

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

To so podjetja, skupine podjetij ter raziskovalne organizacije, povezane s podjetji in drugimi subjekti inovacijskega okolja v raziskovalne centre odličnosti ter druge oblike povezav (ob upoštevanju prioriteten raziskovalnih in tehnoloških področij). Pri izvajanju prednostne usmeritve lahko sodelujejo tudi druge institucije, ki prispevajo k doseganju zastavljenih ciljev, kot so neprofitne in nevladne organizacije, javni in zasebni zavodi, izobraževalno–raziskovalne institucije ipd.

3.5.1.2 Spodbujanje podjetništva

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Potrebe podjetniškega okolja kažejo na povpraševanje po posrednih virih financiranja (garancije, ugodni krediti ipd.) in po neposrednih spodbudah za ustanovitev, zagon in rast podjetij. EK v »Zeleni knjigi o podjetništvu v Evropi« (Green paper-Entrepreneurship in Europe, 2003) ugotavlja, da okoli 20 % malih podjetij v državah EU še vedno navaja težave pri pridobivanju dolgoročnih finančnih sredstev. Predlaga, da bi javne finančne institucije v državah EU delovale kot katalizatorji za privatne investitorje, da bi povečale ponudbo garancij za mala in srednje velika podjetja in razvile različne instrumente podpore od mikrokreditov do tveganega kapitala.³⁸

Po podatkih Global Entrepreneurship Monitorja 2005 v Sloveniji primanjkuje finančnih virov za financiranje ustanovitve in za rast podjetij. Razlogi za to so nerazvit kapitalski trg, pomanjkanje skladov tveganega kapitala, premalo neposrednih investicij tujcev, bančni instrumenti niso prilagojeni financiranju ustanavljanja in rasti podjetij, premalo je državnih subvencij.³⁹

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Pri oblikovanju proizvodov bodo upoštevani trendi, ki izhajajo iz makroekonomskega okolja in tržnih potreb.

V okviru prednostne usmeritve »Spodbujanje podjetništva« se bodo tako izvajale različne oblike financiranja za podporo investicijam malih in srednje velikih podjetij:

- pomoč za hitro rastoča in inovativna mala in srednje velika podjetja z lastniškimi viri (skladi tveganega kapitala),
- pomoč malim in srednje velikim podjetjem z dolžniškimi viri,
- jamstvena pomoč malim in srednje velikim podjetjem,
- nepovratna zagonska sredstva za rast novih, inovativnih podjetij,
- nepovratna sredstva za tehnološke investicije MSP.

Ukrepe za spodbujanje podjetništva bo izvajal predvsem Slovenski podjetniški sklad z zagotavljanjem finančnih instrumentov (z lastniškimi in dolžniškimi viri ter neposrednimi finančnimi spodbudami za MSP). Slovenski podjetniški sklad se bo pove-

³⁸ Green paper-Entrepreneurship in Europe, 2003.

³⁹ Vir: Global Entrepreneurship Monitor 2005, Podjetništvo med željami in stvarnostjo.

zoval z evropskimi finančnimi institucijami (Evropski investicijski sklad, Evropska investicijska banka ...) v okviru programov in iniciativ EU z namenom doseganja čim večjega finančnega vzvoda razpoložljivih sredstev. Pri tem bo lahko koristno uporabljena možnost sodelovanja v okviru pobude Jeremie. Slovenski podjetniški sklad se bo povezoval tudi s slovenskimi bankami ter drugimi potencialnimi investitorji.

Načrtovani ukrepi zagotavljajo komplementarnost s programom CIP (Competitiveness and Innovation Framework Programme), in sicer še posebej v okviru naslednjih shem finančnih instrumentov: zagotavljanje spodbud za hitro rastoča in inovativna MSP ter zagotavljanje garancij za MSP – ki jih v imenu EK izvaja Evropski investicijski sklad (EIF).

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

So mikropodjetja⁴⁰, mala in srednjevelika podjetja, še posebej novonastala podjetja, inovativna podjetja ter podjetja s potencialom rasti in razvoja.

3.5.2 Gospodarskorazvojna infrastruktura

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Razvojna prioriteta »Gospodarskorazvojna infrastruktura« zajema vzpostavitev nosilnih razvojnih središč Slovenije, ki bodo zagotavljala celovito in vrhunsko gospodarsko, raziskovalno, izobraževalno, informacijsko in logistično infrastrukturo. Usmerjena je v obstoječa pomembnejša urbana središča in krepitev novih urbanih središč z velikim potencialom za razvoj. Prioriteta zajema sklop ključnih projektov in aktivnosti nacionalnega pomena z izrazitim medsebojnim dopolnjevanjem. Kot takšna predstavlja enega izmed osnovnih gradnikov razvojnega preboja Slovenije, ki ga vsebinsko dopolnjujejo in nadgrajujejo druge razvojne prioritete in operativni programi. Najtesneje je povezana s prvo razvojno prioriteto »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost«. Medtem ko bodo v okviru prve razvojne prioritete podprti konkretni razvojno-raziskovalni ter podjetniški projekti, bo v okviru druge razvojne prioritete zagotovljena podporna infrastruktura, ki bo dodatno spodbujala razvoj podjetij. Vsebinska koordinacija bo med drugim zagotovljena z določanjem komplementarnih določil v izvedbenih dokumentih.

Ključna dejavnost razvojne prioritete je vzpostavitev gospodarskorazvojnih logističnih središč na področjih, kjer obstajata dovolj velika kritična masa znanja ter zadostna koncentracija gospodarskih aktivnosti in razvojnih potencialov gospodarstva. Investicije se bodo, povsod kjer je to mogoče, prioriteto usmerjale v izkoriščanje območij »brownfield«, kar bo prispevalo k revitalizaciji degradiranih območij.

Projekti so prepoznani kot osrednji v okviru regij in so zaradi svojega pomena opredeljeni kot ključni nacionalni razvojni projekti. V tem smislu so določeni kot razvojno usmerjeni projekti s strani države, torej »od zgoraj navzdol«, in so sestavni del Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih do leta 2023. Hkrati se vsebinsko nadgrajujejo s ključnimi aktivnostmi regij in njihovim razvojnim potencialom, torej »od spodaj navzgor«, s čimer je zagotovljena celovitost pristopa in zato resnični učinek na dvig konkurenčnosti.

Posamezna središča se bodo razvijala skladno s primerjalnimi prednostmi širšega območja ter njihovimi sedanjimi in prihodnjimi kompetencami. Glede na prepoznane kompetence in možnosti razvoja bodo lahko med drugim vključevala poslovno-industrijska območja, logistična območja (cone), tehnološke parke, podjetniške inkubatorje, univerzitetne predinkubatorje s pisarnami za prenos tehnologij, visokošolska in raziskovalna središča, medpodjetniške izobraževalne centre ipd. Vsebina posameznega središča bo podrobneje opredeljena na podlagi opravljene analize stroškov in koristi z vidika celotnega gospodarstva. V njihovem okviru bo preverjena utemeljenost investicij, ki morajo med drugim izkazati doseganje kritične mase (npr. v smislu dostopnosti do prebivalcev, število gospodarskih družb v gravitacijskem območju), kar preprečuje razdrobljenost tovrstne infrastrukture. Smiselno bodo upoštevani tudi npr. kriteriji minimalne velikosti subjekta in logistične danosti območja (bližina avtoceste, letališča, železnice ...).

Pogoj za doseganje mednarodne konkurenčnosti središč je informacijska povezanost, zato so investicije s tega področja sestavni del razvojne prioritete. Omogočen bo dostop do svetovnega spleta prek širokopasovnih povezav vsem potencialnim uporabni-

⁴⁰ Ob upoštevanju razmejitev v poglavju 4.

kom v Sloveniji, kar bo zagotavljalo enakomernejšo teritorialno razvitost omrežij ter storitev elektronskih komunikacij. Poleg investicij v širokopasovne povezave bomo v okviru razvojne prioritete omogočili razvoj ustreznih e-vsebin in e-storitev, aplikacij in sistemov na področju e-poslovanja in kulturne dediščine (vključujoč digitalizacijo) vključno z zagotavljanjem ustreznih IT zalednih sistemov in njihovih povezav (interoperabilnost). Te bodo s povečevanjem zahtev po boljši in hitrejši komunikaciji, opremi in storitvah pomembno vzpodbujale razvoj gospodarskih dejavnosti in turizma ter industrije IKT. Hkrati je to v Sloveniji povsem novo in še ne dovolj delujoče področje, ki bo ob ugodnih gospodarskih pogojih zacvetelo in ustvarilo številna nova delovna mesta ter bistveno vplivalo na povečanje konkurenčnosti celotnega gospodarstva in informacijske družbe.

Krepitev institucij znanja v skladu s potrebami gospodarstva, tehnološkega in drugega prednostnega razvoja v državi bo vključevala tudi naložbe v javno visokošolsko in raziskovalno infrastrukturo nacionalnega pomena, tj. v infrastrukturo organizacij, kot so visokošolske institucije, javni raziskovalni zavodi, infrastrukturni centri, institucije za promocijo in popularizacijo znanosti in drugi javni zavodi, ki delujejo na področjih, povezanih s potrebami gospodarstva in drugimi prednostnimi področji razvoja. Čeprav gre za organizacije nacionalnega pomena, njihova pomanjkljiva opremljenost in neustrezna prostorska razporeditev, zlasti nekaterih med njimi, že predstavljata oviro za kvalitetno delo in učinkovito podporo gospodarstvu. Ko gre za vključevanje v tehnično kakovostno infrastrukturo države, bo spodbujanje razvoja raziskovalne infrastrukture prispevalo k višji kakovosti slovenskih izdelkov in storitev in s tem konkurenčnosti poslovnega sektorja kot tudi k uspešnemu izvajanju drugih sektorskih politik in s tem povezane kakovosti življenja državljanov Slovenije.

Razvojna prioriteta predstavlja potreben pogoj za doseganje multiplikacijskega učinka v smislu inovacijskega preboja za druge razvojne prioritete.

V razvojno prioriteto »Gospodarskorazvojna infrastruktura« so zajete vsebine, ki bodo slovenskemu gospodarstvu z mrežo razvojnih središč omogočile uporabo visokousposobljene delovne sile, intenzivnejša vlaganja v raziskave in razvoj, tesnejšo povezavo z javnim raziskovalnim in izobraževalnim sektorjem, učinkovito delovanje podpornih institucij in posrednikov, ustrezno infrastrukturo IKT in povečanje inovativnosti. Le z vzpostavitvijo vseh naštetih segmentov bo imela Slovenija možnost, da postane država, ki temelji na znanju in inovativnosti.

Cilji

Ključni cilji prioritete Gospodarskorazvojna infrastruktura izhajajo iz SRS, se povezujejo s cilji strukturnih reform in pomenijo upoštevanje ciljev Lizbonske strategije za področje raziskav in razvoja:

Koncentracija znanja in razvojne infrastrukture za dvig konkurenčnosti gospodarstva.

Preglednica 12: Kazalniki na ravni 2. razvojne prioritete OP RR

Kazalniki 2. RP Gospodarsko-razvojna infrastruktura		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Število delujočih subjektov podpornega okolja	36	36	CIS
2	Število novih širokopasovnih priključkov	253.000	povečanje za 10.000	APEK
3	Število podprtih projektov e-storitev in e-vsebin		30	CIS
4	Število prenovljenih fakultet s področja naravoslovja in tehnike, preseljenih v nove prostore		6 oz. 31 % vseh	CIS
	Število raziskovalnih organizacij s področja naravoslovja in tehnike, preseljenih v nove prostore		1 oz. 10 % vseh	CIS
5	Površina opremljenih komunalnih zemljišč, namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)	359*	900	CIS

Rezultat				
6	Povečanje števila prebivalcev z možnostjo dostopa do širokopasovnega priključka kot posledica sofinanciranih aktivnosti	600.000	povečanje za 30.000	APEK
	Splošni cilj pokritosti preb. z možnostjo dostopa do širokopasovnih priključkov/100 preb. (prenosna hitrost večja od 256 kbit/s) upoštevajoč tudi nesofinancirane aktivnosti	92 %	100 %	APEK
7	Število novih podjetij v okviru subjektov podpornega okolja		300	CIS
8	Delež vpisanih študentov naravoslovja (v odstotkih) glede na celotno populacijo	6,8 %	9 %	MVZT
9	Delež vpisanih študentov tehnike (v odstotkih) glede na celotno populacijo	13,5 %	20 %	MVZT
10	Število novo ustvarjenih bruto delovnih mest		3.800	CIS

CIS: centralni informacijski sistem; APEK: Agencija za pošto in elektronske komunikacije; * površina poslovnih con, ki so bile podprte na osnovi Enotnega programskega dokumenta 2004–2006.

RAZVOJNI KONTEKST

Razvojna prioriteta »Gospodarskorazvojna infrastruktura« sledi ključnim nacionalnim strateškim dokumentom. To so SRS, Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji, Nacionalni raziskovalni in razvojni program in drugi dokumenti. Cilji razvojne prioritete »Gospodarskorazvojna infrastruktura« so usklajeni z najširšimi cilji SRS, ki so:

- konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast,
- učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta,
- moderna socialna država in večja zaposlenost.

Razvojna prioriteta je skladna s cilji Strategije prostorskega razvoja Slovenije⁴¹, in sicer:

- racionalen in učinkovit prostorski razvoj s podciljem: usmerjanje dejavnosti v prostoru na način, da ustvarjajo največje pozitivne učinke za prostorsko uravnotežen in gospodarsko učinkovit razvoj, socialno povezanost in kakovost naravnega in bivalnega okolja;
- večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru, s podciljem: razvoj regionalnih razvojnih con za proizvodne in storitvene dejavnosti.

Navedeni nacionalni dokumenti upoštevajo ustrezne razvojne dokumente Evropske unije, med katerimi velja posebej omeniti:

- prenovljeno Lizbonsko strategijo,
- Strategijo i2010 – Evropska informacijska družba za rast in zaposlovanje,
- Program za konkurenčnost in inovativnost (2007– 2013) (CIP),
- dokument Industrijska politika EU.

CIP združuje različne aktivnosti EU za podporo konkurenčnosti in inovacijam in zajema tri specifične programe: Program podjetništva in inovacij, Program spodbujanja politike na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij in Program inteligentne energije.

Razvojna prioriteta je še posebej povezana z 8., 9. in 13. smernico iz Integriranih smernic za rast in delovna mesta ter z njima povezanimi prednostnimi ukrepi Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji:

- Smernica (8): Spodbujati in omogočati inovacije

Spremembe v davčni in industrijski politiki ter sistemu financiranja raziskovalne dejavnosti, ki bodo spodbujale sodelovanje med raziskovalnim področjem in gospodarstvom, ustanavljanje podjetij »spin-off« in zaposlovanje raziskovalcev v gospodar-

⁴¹ Strategija prostorskega razvoja Slovenije, sprejeta v DZ RS, 18. 6. 2004 (Ur. l. RS, št. 76/2004).

stvu; Vzpostavitev zakonodajnega in finančnega okolja, ki bo spodbudno za ustanavljanje in rast visokotehnoloških in drugih inovativnih podjetij, zlasti malih in srednjih (npr. okrepanje financiranja z lastniškimi in dolžniškimi viri), celovita prenova univerze s povečanjem števila ponudnikov, večjo prilagodljivostjo potrebam gospodarstva, večjo kakovostjo in konkurenco. Prednostne aktivnosti v okviru RP: Izgradnja gospodarskorazvojnih logističnih središč (infrastruktura nacionalnega pomena), v katera se vključujejo ali se z njimi povezujejo tehnološki centri, centri odličnosti in visokošolska inovacijska središča; zagotovitev sodobnejše opreme in ustrežnejših prostorskih razmer za medsebojno povezovanje nacionalnih raziskovalnih inštitutov in visokošolskih organizacij ter za prenos znanja v gospodarstvo; izgradnja izobraževalne in raziskovalno-razvojne infrastrukture v regijah (regionalna visokošolsko-inovacijska središča – VIS); razvoj informacijskih sistemov in na njih temelječih e-storitev na podlagi e-poslovanja za prebivalstvo in podjetja.

- Smernica (9): Prehod v informacijsko družbo ter spodbujanje razširjenosti in učinkovite uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij

Povečanje dostopnosti IKT s pospeševanjem razvoja širokopasovnih omrežij, naložb v pasivno infrastrukturo, vključevanje čim več prebivalstva v uporabo IKT in storitve informacijske družbe ter zagotavljanje e-vsebin v slovenskem jeziku. V okviru OP za krepitev regionalnih razvojnih potencialov se bo sofinancirala izgradnja širokopasovnega omrežja na območjih, kjer ni izkazanega ekonomskega interesa, e-vsebine in e-storitve pa se bodo razvijale v okviru operativnih programov za oba strukturna sklada. Prednostne aktivnosti v okviru RP: pospeševanje razvoja in uporabe interneta ter izgradnja širokopasovnih omrežij; pospešeno uvajanje elektronskega poslovanja, vzpostavitev nacionalnega interoperabilnostnega okvira, zagotavljanje inovativnega okolja in spodbujanje razvoja naprednih produktov, aplikacij in storitev, kar bo spodbujalo vključenost prebivalstva v uporabo IKT in storitev informacijske družbe; spodbujanje razvoja e-vsebin – digitalizacija.

- Smernica (13): Zagotoviti odprte in konkurenčne trge

Izboljšanje ponudbe industrijskih con, gradnja širokopasovnih elektronskih omrežij ter zagotovitev pregledne in konkurenčne ponudbe že obstoječih zmogljivosti vodov za zakup.

Vsebine razvojne prioritete Gospodarskorazvojna infrastruktura se smiselno povezujejo v okviru treh prednostnih usmeritev, in sicer:

- gospodarskorazvojna logistična središča (infrastrukturne platforme),
- informacijska družba,
- razvoj visokošolsko-raziskovalne infrastrukture nacionalnega pomena.

3.5.2.1 Gospodarskorazvojna logistična središča

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Za povečevanje konkurenčnosti gospodarstva je nujen proces nastajanja in rasti novih podjetij. V obdobju 1999–2004 se je število podjetij v poslovnem sektorju povečalo le za 2,6 %, stopnja zgodnje podjetniške aktivnosti pa je s 4,6 % (2002) upadla na 2,6 % (2004). V letu 2005 se je dvignila na 4,4 %, kar pa je še vedno četrta najnižja stopnja med članicami EU. Vzoredno pa je za Slovenijo značilna razmeroma visoka smrtnost nastajajočih podjetij. Tako se je indeks smrtnosti celo povečal od 2,1 v letu 2002 na 2,7 v letu 2004, v letu 2005 pa se je ponovno vrnil na raven iz leta 2002.

V procesu nastajanja in rasti novih podjetij ima veliko vlogo podporno okolje, ki ga sestavljajo različni subjekti tako na državnem kot na regionalnem nivoju. Za dvig deleža novonastalih podjetij je nujna vzpostavitev ustreznega infrastrukturnega podpornega okolja ki ga sestavljajo subjekti kot npr. univerzitetni predinkubatorji, tehnološki parki, podjetniški inkubatorji. Cilj, ki ga je treba izpolnjevati, je predvsem nastajanje in delovanje novih visokotehnoloških in inovativnih podjetij. Ustrezno kritično maso znanja in kakovostne človeške vire s kompetencami, nujnimi za tehnološki razvoj in inovativnost, zagotavljajo izobraževalne in raziskovalne ustanove.

Skromne vhodne NTI kažejo na nizko konkurenčnost Slovenije kot investicijske lokacije in na neizkoriščanje razvojnih možnosti, ki jih ponujajo NTI. Delež stanja vhodnih NTI v BDP se je v obdobju 1995–2005 sicer povečal z 9,5 % na 21,9 %, vendar ostaja Slovenija med državami EU z najnižjim deležem stanja vhodnih NTI v BDP. Vzrok za takšno stanje je med drugim tudi nerazpoložljivost ustreznih komunalno in infrastrukturno opremljenih zemljišč.

Prednostna usmeritev se s svojimi ukrepi nanaša na vzpostavitev ustrezne infrastrukture na geografskih območjih v Sloveniji, kjer obstaja kritična masa znanja oziroma institucij znanja, gospodarskega razvoja ter koncentracije samega gospodarstva in prebivalstva:

- poslovne cone – različne oblike prostorske koncentracije poslovne dejavnosti večjega števila podjetij in drugih organizacij, ki omogočajo hitrejšo in načrtno organiziranje poslovanja (glede na sestavo podjetij v coni oziroma njihovo dejavnost poznamo industrijske, obrtne, logistične in podobne cone);
- tehnološki parki – so infrastruktura, ki nudi visokotehnološkim podjetjem ustrezne prostorske kapacitete z vso potrebno infrastrukturo ter povezave z institucijami znanja;
- univerzitetni predinkubator – oblika inkubatorja na univerzah, ki omogoča uresničevanje podjetniških pobud znotraj univerz ali drugih visokošolskih organizacij, prevzema podjetniške pobude iz predinkubacijske dejavnosti in jim omogoča razvoj v spodbudnem okolju;
- podjetniški inkubator – omogoča učinkovito nastajanje in razvoj novih podjetij pod ugodnimi pogoji, s čimer se povečuje stopnja nastajanja podjetij ali specializacija na razvoj podjetij z močno tehnološko bazo (tehnološki inkubatorji ali inovacijski centri);
- medpodjetniški izobraževalni centri (MIC) ter visokošolsko-izobraževalna središča – zagotovitev usposobljene in kakovostne delovne sile.

Izvajanje prednostne usmeritve bo temeljilo na Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023, ki že evidentira indikativni nabor prednostnih projektov, in sicer izgradnjo gospodarskih središč: GS Jugovzhodne Slovenije, GS Phoenix, GS Gorenjska, GS Perspektiva, GS Inprime, GS Oko, GS Oreh, GS Noordung in GS Tehnopolis. Gospodarskorazvojna logistična središča v obliki infrastrukture zajemajo zelo širok nabor različnih subjektov, ki so medsebojno povezani na posameznem geografskem območju, kar daje še dodatne sinergijske pozitivne učinke. Glede na usmeritev osrednjih nacionalnih gospodarskih središč v dejavnosti z visoko dodano vrednostjo je namreč razvoj poslovno-industrijskih con smiselno vzporedno krepiti s podpornimi institucijami, kot so npr. tehnološki parki in podjetniški inkubatorji. Na ta način bo mogoče, upoštevajoč regionalne vzorce specializacije, dosegati optimalne sinergije med izkoriščanjem obstoječih primerjalnih prednosti podjetij z ustvarjanjem novega znanja in tudi privabljanjem novih investitorjev.

V okviru gospodarskorazvojnih logističnih središč bodo med drugim delovali tudi tehnološki centri in centri odličnosti, katerih razvoj se sicer spodbuja v okviru drugih prednostnih usmeritev oz. razvojnih prioritet.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Dejavnosti so namenjene vzpostavitvi gospodarskorazvojnih logističnih središč kot infrastrukture nacionalnega pomena, ki obsegajo zlasti:

- poslovno-industrijsko-logistična in razvojna območja nacionalnega pomena,
- tehnološke parke,
- podjetniške inkubatorje,
- univerzitetne (visokošolske) predinkubatorje ter pisarne za prenos tehnologij,
- medpodjetniške izobraževalne centre (MIC),
- visokošolska-izobraževalna središča.

Podlaga za sofinanciranje posamezne investicije bo pripravljena analiza stroškov in koristi na ravni celovitega projekta, torej na ravni celotnega gospodarskorazvojno logističnega središča. V tem okviru se bo preverilo doseganje kritične mase za izvajanje posamezne aktivnosti in opredelila medsebojna razmerja med posameznimi subjekti v okviru gospodarskega središča z namenom optimizacije poslovanja ter doseganja ekonomij obsega ter sinergij.

Razmejitevni kriterij omenjene prednostne usmeritve do prednostne usmeritve »Regionalni razvojni programi« bo v primeru poslovnih con njihova velikost, pri čemer bodo v primeru omenjene prednostne usmeritve financirane večje cone nacionalnega pomena. V primeru podjetniških in univerzitetnih inkubatorjev bo razmejitevni kriterij do prednostne usmeritve »Regionalni razvojni programi« namen investicije. V okviru gospodarskorazvojnih logističnih središč se bodo namreč financirali podjetniški inkubatorji, katerih nosilci so podjetja in so torej osredotočeni na določeno panogo, spodbujanje podjetij *spin-off* ter zagotavljanje komplementarnih dejavnosti blizu nosilca investicije. Namen razvoja podjetniških inkubatorjev v okviru regionalnih razvojnih programov pa je zagotavljanje ugodnih razmer za spodbujanje podjetništva na horizontalni osnovi, torej v smislu javnega dobrega.

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

- Območja regij in občine z izrazitim potencialom za gospodarsko rast, kot je lega glede na prometna vozlišča (npr.

pomembna cestna in železniška vozlišča, bližina letališč), koncentracija oziroma bližina institucij znanja (visokošolske, raziskovalne in razvojne ustanove, druge institucije znanja), kritična masa prebivalstva oz. ustrezno izobražene delovne sile, ki predstavljajo z vidika nacionalnega pomena pomembno gospodarskorazvojno logistično območje;

- občine, ki izkazujejo razvojni zaostanek oziroma območja, kjer obstoječa infrastruktura ne omogoča lokalnega razvoja gospodarstva;
- različne institucije (podjetja, zavodi, visokošolske in druge izobraževalne ustanove, raziskovalne ustanove ipd.), ki se povezujejo s podobnimi subjekti na določenem področju v celoto;
- v primeru medpodjetniških izobraževalnih centrov (MIC) tudi združenja delodajalcev in zbornice.

3.5.2.2 Informacijska družba

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Razvoj informacijske družbe na temelju povečanega razvoja in široke uporabe informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) v javni upravi, malih in srednjevelikih podjetjih ter v gospodinjstvih oziroma med posamezniki je bistvenega pomena za razvoj družbe in gospodarstva. Pri tem velja poudariti, da gre pri inovativnosti in razvoju na področju storitev informacijske družbe za inovativnost v tehnološko-razvojnem, organizacijskem in poslovnem smislu. Razlike v gospodarski učinkovitosti industrijskih držav je mogoče pojasniti predvsem s stopnjo investiranja v IKT, velikostjo naložb v raziskave, uporabo raziskovalnih rezultatov ter s konkurenčnostjo informacijske družbe in medijske industrije. V obdobju 1995–2000, ko je industrija IKT generirala 8 % BDP držav članic, je bilo 40 % rasti produktivnosti (0,7 od 1,4 % BDP) rezultat IKT.

Za hitrejši razvoj informacijske družbe je bistvenega pomena možnost dostopa do širokopasovnih omrežij oziroma do storitev, ki jih ta omogočajo. V mestnih (urbanih) naseljih z velikimi koncentracijami uporabnikov in v bližini glavnih telekomunikacijskih vozlišč ponudnikov je moč izbirati med ponudniki različnih vrst širokopasovnega dostopa. Izven mestnih naselij je drugače, saj je ponudba zaradi šibke infrastrukture in odsotnosti komercialnega interesa mnogo manjša ali pa je ni. Kvalitetna telekomunikacijska infrastruktura je tako na voljo predvsem tam, kjer obstaja takšna koncentracija uporabnikov, ki še zagotavlja donosnost krajevnim operaterjem, ali pa so podjetja v sodelovanju s krajevnimi oblastmi investirala v lastno telekomunikacijsko infrastrukturo. Posebno pereč problem je tudi zagotavljanje hitrih povezav do izobraževalnih ustanov in drugih javnih ustanov, ki ustvarjajo e-vsebine (muzeji, knjižnice ...), ter medsebojne povezave teh ustanov z drugimi končnimi uporabniki, saj omogočajo dostop do raznovrstnih sodobnih izobraževalnih vsebin in zmanjšujejo digitalno ločnico.

Ob zagotavljanju primerne telekomunikacijske infrastrukture se bo uspešnost razvoja informacijske družbe merila tudi z razpoložljivostjo najrazličnejših e-vsebin in e-storitev na podlagi ustreznih zalednih sistemov IT. E-vsebine in e-storitve s povečevanjem zahtev po boljši in hitrejši komunikaciji, opremi in storitvah močno spodbujajo razvoj gospodarskih dejavnosti in turizma ter industrije IKT, posebej tudi industrije digitalnih in drugih vsebin (*content industry*, kreativne industrije⁴²). Digitalne informacije pa niso omejene le na Slovenijo, temveč konkurirajo tudi na globalnem trgu. Zato so digitalne vsebine, digitalne storitve in javna dostopnost npr. na področju kulture, kulturne dediščine, narave in znanosti pomembne ne le za trženje omenjenih in z njimi povezanih področij, ampak tudi za dvig prepoznavnosti in konkurenčnosti Slovenije in njenega gospodarstva. V Sloveniji gre za povsem novo in še ne dovolj delujoče področje, ki bo ob ugodnih gospodarskih razmerah zacvetelo in ustvarilo nova delovna mesta, ne le za informacijske strokovnjake, ampak predvsem za ljudi z družboslovno, humanistično in umetniško izobrazbo. E-vsebine in e-storitve močno spodbujajo tudi negospodarske dejavnosti. Dostop do e-vsebin in elektronskih storitev (e-dostopnost) bo treba zagotoviti tudi osebam s posebnimi potrebami, starejšim in vsem drugim skupinam prebivalstva, za katere obstaja nevarnost, da bodo ob hitrem napredku IKT na vseh področjih življenja in aktivnosti ostale zapostavljene. Za zagotavljanje dostopnosti in vključenosti čim širšega kroga ljudi v informacijsko družbo bo tako treba izdelati in vzpostaviti takšne tehnologije, rešitve, storitve in aplikacije, ki bodo primerne za uporabo najširšemu krogu uporabnikov in bodo omogočale večjo kvaliteto življenja.

V skladu z evropsko strategijo i2010 je smiselno pospeševati tudi razvoj in uporabo tehnologij in produktov e-poslovanja. Združevanje razvojnih potencialov, v katero so lahko vključena tudi mala inventivna podjetja, bo omogočil razvoj novih e-storitev, aplikacij in izdelkov, ki bodo konkurenčni na globalnem trgu, hkrati pa bodo dvignili raven razvoja vključujoče informacijske družbe v Sloveniji. V tem okviru bo omogočeno in spodbujeno tudi povečanje učinkovitosti kulturnega sektorja in s tem povezane kreativne industrije, kar je prav tako eno od pomembnih področij strategije I2010.

⁴² Kreativne industrije so gospodarski subjekti, ki na podlagi kulturnih vsebin in s pomočjo sodobnih tehnologij ustvarjajo nove izdelke in storitve, ki jih ponujajo na novih trgih.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Za zagotavljanje širokopasovnih povezav bomo izvedli alternativno rešitev gradnje odprtih omrežij v skladu s Smernicami za merila in načine črpanja strukturnih skladov v podporo elektronskim komunikacijam (SEC (20003)895). Ta omrežja se financirajo kot javno-zasebna partnerstva in temeljijo na različnih tehnologijah, kot so optika, xDSL, fiksni brezžični dostop (FWS), brezžična tehnologija. V prvem koraku predvidevamo zagotovitev dostopa uporabnikom na celotnem ozemlju Slovenije do širokopasovnih storitev s funkcionalno zadovoljivo hitrostjo. V naslednjih korakih pa se bo omogočil dostop do večjih hitrosti s končnim dolgoročnim ciljem povezave večine prebivalcev v visoko zmogljivem (verjetno optičnem) omrežju. Projekt se bo izvajal na področju celotne države s poudarkom na pospešeni gradnji širokopasovnih omrežij v manj razvitih regijah, še posebej pa na ruralnih področjih. Zagotovili bomo tudi hitre povezave (optična vlakna) za potrebe organizacij s področja vzgoje, izobraževanja, raziskovanja in kulture.

Po drugi strani bodo izvajalci programov in projektov za realizacijo predvidenih ciljev na področju prednostne usmeritve razvijali in vzpostavljali informacijske sisteme in na njih temelječe e-storitve in e-vsebine, ki bodo namenjeni tako prebivalstvu kot tudi podjetjem. Pri tem se bo spodbujalo sodelovanje med podjetji, znanstvenimi in drugimi javnimi ustanovami ter uporabniki, kar bo zagotavljalo uspešen razvoj, vzpostavitev in uporabo e-vsebin in inovativnih e-storitev v tehnološko-razvojnem, organizacijskem in poslovnem smislu. Podpore bodo deležni zlasti projekti javno dostopnih digitalnih zbirk in e-vsebin (predvsem e-vsebin v slovenskem jeziku), projekti razvoja in vzpostavitve sistemov, aplikacij in storitev predvsem na naslednjih področjih: kultura, znanost in izobraževanje, podpora potrošnikom, zdravje in vključenost ter e-poslovanje za mala in srednja podjetja. Posebna pozornost bo namenjena tudi vzpostavitvi nacionalnega interoperabilnostnega okvira.

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

Pri izgradnji širokopasovnih povezav so ciljna skupina zasebni uporabniki in gospodarstvo (tudi v smislu operaterjev iz naslova razvezave lokalne zanke). Pri vzpostavljanju hitrih priključkov za izobraževalne, raziskovalne in kulturne ustanove bodo končni uporabniki šole, knjižnice, visokošolske in raziskovalne ustanove ter druge ustrezne ustanove.

Če naj bo IKT načrtovana in oblikovana tako, da bo dostopna čim širšemu krogu uporabnikov, potem so ciljna skupina za posamezne e-storitve, aplikacije in e-vsebine vsa podjetja, javni in zasebni zavodi, znanstvenoraziskovalne institucije ter drugi, posebno pozornost pa je treba nameniti starejšim, ljudem s posebnimi potrebami (gibalno ovirani, slepi in slabovidni, gluhi in naglušni) ter ljudem, živečim na ruralnih področjih. E-vsebine, ki bodo nastale v okviru programa, bodo dostopne strokovni in širši javnosti v skladu z obstoječo zakonodajo.

3.5.2.3 Izobraževalno-raziskovalna infrastruktura

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Področje prednostne usmeritve Razvoj izobraževalno-raziskovalne infrastrukture sodi v širšem smislu med ukrepe, usmerjene v krepitev institucij znanja v skladu s potrebami gospodarstva, tehnološkega in drugega prednostnega razvoja v državi. V ožjem smislu gre za naložbe v javno visokošolsko in raziskovalno infrastrukturo nacionalnega pomena, tj. v infrastrukturo organizacij, kot so visokošolske institucije, javni raziskovalni zavodi, infrastrukturni centri, Urad RS za meroslovje (MIRS), institucije za promocijo in popularizacijo znanosti in drugi javni zavodi, ki delujejo na področjih, povezanih s potrebami gospodarstva in drugimi prednostnimi področji razvoja.

Čeprav gre za organizacije nacionalnega pomena, je njihova opremljenost, zlasti nekaterih med njimi, še vedno nezadovoljiva (primeri: visokošolski zavodi na naravoslovno-tehniškem področju, hiša eksperimentov itd.). Vse večja ovira za njihov nadaljnji razvoj in močnejše povezovanje z gospodarstvom je tudi dejstvo, da so te institucije prostorsko razpršene, številne lokacije so za širjenje dejavnosti premajhne, okoljsko neustrezne in prometno nedostopne. V teh okoliščinah je draga raziskovalna oprema posameznih javnih raziskovalnih zavodov premalo izrabljena, medtem ko isto opremo na sorodnih inštitutih ali visokošolskih zavodih pogrešajo in je raziskovalna komponenta v teh zavodih prešibka in sistemsko neurejena. Slednjic je v takšnih razmerah tudi zanimanje gospodarstva za sodelovanje z raziskovalno sfero manjše, kot bi lahko bilo. Nasprotno pa koncentracija sorodnih institucij na skupnih lokacijah omogoča njihovo funkcionalno povezovanje in racionalnejše delovanje, izboljša razmere za raziskovalno delo, omogoča uspešnejše usposabljanje ustreznih kadrov, intenzivnejšo mednarodno izmenjavo visokošolskih učiteljev in raziskovalcev, olajša delovanje centrom odličnosti, predvsem pa – zaradi ustreznih prostorskih možnosti – neposredno prostorsko in funkcionalno povezavo s centri odličnosti, tehnološkimi centri, podjetniškimi inkuba-

torji, tehnološki parki in drugo infrastrukturo za prenos znanja v gospodarstvo. Z naložbami v takšne strnjene lokacije bomo prišli do ustrezne koncentracije visokošolske, raziskovalne in razvojne infrastrukture v središčih nacionalnega pomena, ki bo v navezavi s tehnološkimi mrežami in platformami bistveno okrepila mrežo razvojnih institucij v Sloveniji in njihovo podporo nacionalnemu razvoju, zlasti gospodarstvu. Takšna koncentracija bo povečala tudi kakovost znanstveno-raziskovalnega dela in s tem podprla povečanje vlaganj tako s strani javnega kot tudi zasebnega sektorja.

Pomemben pogoj za kakovostno razvojno-raziskovalno in pedagoško delo predstavlja sodobna in racionalno delujoča mreža infrastrukturnih centrov in zbirk. V okviru prednostne usmeritve bodo zato sofinancirane tudi investicije v razvoj te mreže, ki vključuje infrastrukturne enote na posameznih raziskovalnih in visokošolskih institucijah ter posamezne infrastrukturne institucije, kot je infrastrukturni center Narodne univerzitetne knjižnice Jožeta Plečnika (NUK JP) skupaj s Centralno tehniško knjižnico. Njegov pomen za raziskovalno-razvojno dejavnost in njeno podporo gospodarstvu temelji na dejstvu, da gre za osrednji informacijsko-knjižnični center za področje naravoslovja in tehnike. V Sloveniji so naravoslovni študiji in poklici manj popularni; tako je bil v letu 2006 vpis na študijske smeri pod ISCED (Unesco, november 1997) številko 4 (Naravoslovje, matematika in računalništvo) 7,7 %, medtem ko je povprečje v EU nad 10 %. »Hiše eksperimentov« so ustanove, v katerih otroci in odrasli v živo spremljajo ali izvajajo zanimive in osupljive eksperimente, ki večajo razumevanje in zanimanje za naravne pojave, hkrati pa razbijajo strah mnogih učencev pred eksaktno znanostjo. Investicije v promocijo in popularizacijo znanosti se povrnejo v obliki povečanega števila študentov na področju znanosti.

Državni meroslovni sistem Republike Slovenije zagotavlja sledljivost do mednarodno dogovorjenih enot sistema SI. Njegov nadaljnji razvoj se zahteva zaradi uspešnega obvladovanja zahtev na novih šele nastajajočih področjih⁴³ kot tudi zaradi ohranitve že vzpostavljene meroslovne podpore glede na najhitreje razvijajoča se področja v Evropi⁴⁴. Oba vidika sta v celoti skladna s potrebami slovenske industrije in storitvene dejavnosti kot tudi s prednostnimi področji v strategiji razvoja evropskega meroslovja ter s položajem slovenskega meroslovja kot regionalnega središča za Jugovzhodno Evropo na nekaterih posebnih področjih.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

V okviru prednostne usmeritve se načrtujejo naložbe v deficitarno infrastrukturo, tj. izgradnjo novih in adaptacijo starih prostorov ter v opremo visokošolskih in raziskovalnih institucij nacionalnega pomena, kakor tudi v infrastrukturo, ki jo bodo skupaj uporabljale te institucije znanja in posredniki. Kjer je to smotno, se bodo z gradnjo na prostorsko povezanih lokacijah oblikovali (skupaj z že obstoječimi objekti) zaokroženi kompleksi funkcionalno sorodnih institucij.

UPRAVIČENCI OZIROMA CILJNE SKUPINE

Upravičenci v projektih iz prednostne usmeritve bodo predvsem visokošolske, raziskovalne pa tudi državne institucije ter institucije za promocijo oziroma popularizacijo znanosti, in sicer tiste med njimi, katerih delovanje je nacionalnega pomena in sodi na prednostna področja razvoja, opredeljena v nacionalnih strateških dokumentih, in katerih investicije bodo prispevale k doseganju ciljev operativnega programa.

⁴³ Potrebna je vzpostavitev nacionalnih standardov na področjih, kjer ti še niso razviti (novonastajajoča področja v meroslovju, kot npr. kemija, biokemija, nanotehnologija). Ti standardi predstavljajo podporo prehrabeni in kemični industriji, pomembni pa so tudi zaradi zagotovitve primerne implementacije tehnične zakonodaje na področju kakovosti življenja (npr. zdravje, zaščita okolja, kakovost prehrane in varnost). Na področju enot sistema SI pa je poudarek na referenčnih materialih (množina snovi).

⁴⁴ Gre za razvoj in/ali razširitev meroslovne podpore na sekundarnem in primarnem nivoju na področjih, kjer je to, upoštevajoč mednarodna priporočila, ekonomsko opravičljivo in pomembno glede na potrebe slovenske industrije in storitvene dejavnosti. Na področju enot sistema SI in razvoja fizikalnih količin termodinamična temperatura zahteva za realizacijo mednarodne temperaturne lestvice prehod iz zaprtih na odprte celice (primarni nivo) in realizacijo mini fiksnih točk za industrijsko uporabo, masa zahteva novo generacijo komparatorjev (sekundarni nivo), čas in frekvenca zahtevata nov frekvenčni standard in absolutno časovno skalo (primarni nivo), dimenzijsko meroslovje zahteva primarno realizacijo dolžinskih enot zaradi naraščajočih kalibracijskih potreb, medtem ko električno meroslovje potrebuje vlaganja v merjenje izmenične napetosti in moči (sekundarni nivo) zaradi podpore naraščajočim potrebam slovenske v celoti izvozno usmerjene električne industrije.

3.5.3 Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov

OPIS Z UTEMELJITVIJO

V Sloveniji je mnogo naravnih, kulturnih in drugih potencialov, ki bi jih bilo možno izkoristiti za hitrejši razvoj storitev na področju turizma, izobraževanja, podjetništva (npr. kreativne industrije), trgovine ter kulturne revitalizacije mest. V Sloveniji je registriranih 1.314 zavarovanih območij na skupno 216.507 hektarjih ozemlja (1 narodni park, 3 regijski parki, 41 krajinskih parkov, 52 naravnih rezervatov in 1.217 naravnih spomenikov) ter približno 21.500 enot nepremične kulturne dediščine, od tega 7800 kulturnih spomenikov, 188 javnih zavodov na področju kulture (od tega 9 državnih in 29 občinskih muzejev, 2 državni in 9 občinskih galerij, 2 operno-baletni hiši, 2 državni in 10 občinskih gledališč, 41 kulturnih domov ipd.). Javnih zavodov na področju športa je več kot 40, od tega dva državna, drugi so občinski. Slednji po večini skrbijo za upravljanje in vzdrževanje javne športne infrastrukture (te je skupaj po podatkih za leto 2005 630.560 m² pokritih in 6.205.823 m² nepokritih površin). Športni objekti v večini primerov niso primerni za nastanek novih proizvodov turistične ponudbe predvsem za izvajanje programov zdravega načina življenja na področju športne rekreacije, saj tovrstna ponudba zahteva urejeno okolje in primerne objekte. Razloge za takšno stanje je treba iskati v premajhnih investicijah v tovrstne potenciale v preteklosti in v premajhni pretekli iniciativi različnih akterjev, kar se kaže v zastarelosti določene infrastrukture (npr. povprečna starost žičniških naprav na slovenskih smučiščih je kar 21,4 let) oz. v okrnjeni turistični ponudbi (npr. le 15 adrenalinskih parkov, 15 vodnih parkov in 1 vodno mesto, na področju športnoturistične ponudbe stanje obstoječe infrastrukture ne omogoča njenega vključevanja v integralno turistično ponudbo ipd.). Podobna problematika, predvsem z vidika zagotavljanja ustreznosti kvalitete storitev, je tudi na področju nastanitvenih zmogljivosti in drugih gostinskih obratov. Podobno nezadovoljivo stanje je tudi na področju mladinskih centrov. V Sloveniji je bilo v okviru razvojnega programa pridobivanja prostorov za mlade v lokalnih okoljih v zadnjih 10 letih ustanovljenih več mladinskih centrov (stanje 2006: 47). Mladinski centri imajo izreden pomen za neformalno in priložnostno učenje ter socialno kohezijo mladih v lokalnem in regionalnem okolju, predvsem t. i. neorganizirane mladine, nimajo pa zadostno razvite infrastrukture za uveljavljanje primernejšega vrednotenja naravne, kulturne in družbene danosti v širšem, mednarodnem prostoru. Ob relativno ustrezni regijski pokritosti je pomanjkljivost mladinskih centrov nezadostna povprečna velikost prostorov, predvsem pa je neprimerna kvaliteta standardov za učinkovitejšo večfunkcionalnost izrabe obstoječih prostorov. Trenutno so v Sloveniji le trije mladinski centri, ki z lastnimi prenočitvenimi zmogljivostmi omogočajo večdnevno nastanitev, kar jim daje možnost, da so eni izmed nosilcev mladinskega (seminarskega) turizma in mednarodne mobilnosti mladih v sklopu dolgoročne strategije razvoja RS.

Razvojna prioriteta "Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov" združuje tri prednostne usmeritve, katerih skupna sinergija bo imela izrazito pozitivne učinke na nadaljnji razvoj slovenskega turizma ter drugih storitev, kakor tudi na oživljanje ter ohranjanje kulturne dediščine in ohranjanje in trženje biotske raznovrstnosti. Razvojna prioriteta se pretežno usmerja v investicijske projekte nacionalnega pomena, in sicer v turistično gospodarstvo, v kulturne spomenike oziroma objekte kulturne dediščine, druge kulturne objekte ter v športne-rekreacijske objekte. Učinki bodo vidni predvsem z razširitvijo, popestritvijo in dvigom kakovosti turistične ponudbe v turističnih destinacijah, možnostjo oblikovanja integralnih turističnih, kulturnih in naravnih produktov in v razvoju drugih storitev na različnih področjih, nastanku novih delovnih mest in povečanem številu prihodov turistov in drugih obiskovalcev. Posredno bodo opazni tudi pozitivni vplivi na boljšo prepoznavnost Slovenije v svetu, ki je sedaj na zelo nizki ravni.

CILJI

V okviru druge razvojne prioritete bo Slovenija v obdobju 2007–2013 sledila naslednjemu cilju:

Ohranjanje in povezava naravnih in kulturnih potencialov za razvoj turizma in rekreacije.

Preglednica 13: Kazalniki na ravni 3. razvojne prioritete OP RR

Kazalniki 3. RP Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Število podprtih projektov s področja turizma	12*	125	CIS
	od tega v malih in srednjih podjetjih	8*	80	CIS
2	Število obnovljenih in revitaliziranih objektov kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture	2*	23	CIS
3	Površina novih in obnovljenih športno-rekreativnih površin v m ²		250.000	CIS
Rezultat				
4	Prenočitev turistov (v milijonih)	7,6	8,4	SURS
5	Spodbujena zasebna vlaganja (mio. €)		373	
6	Povečanje števila obiskovalcev v obnovljenih in revitaliziranih objektih kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture		110.000	
7	Število novoustvarjenih bruto delovnih mest		1.000	CIS
Vpliv				
8	Povečanje dodatne vrednosti na zaposlenega v podjetjih, prejemnikih sredstev (najmanj 24 mesecev po zaključku projekta na dan 31.12. glede na 31.12. pred začetkom izvajanja projekta)		5 %	CIS

CIS: centralni informacijski sistem; primerjalni podatki: * število raziskovalcev v letu 2005; ** povprečna letna vrednost kazalnika iz naslova Enotnega programskega dokumenta 2004–2006; *** število prijavljenih patentov v Sloveniji v letu 2006; **** inovacija je opredeljena na osnovi SURS/OECD definicije.

Poleg predvidenih 1000 bruto ustvarjenih delovnih mest, torej delovnih mest, ustvarjenih neposredno pri prejemnikih sredstev, se bo rezultat sofinanciranih aktivnosti kazal predvsem v multiplikativnih učinkih na razvoj širših območij oz. destinacij, torej tudi v ustvarjanju delovnih mest. To pomeni, da je utemeljeno pričakovanje, da neto učinek ustvarjanja delovnih mest precej presega bruto učinek, kot je opredeljen v tabeli kazalnikov.

RAZVOJNI KONTEKST

Na osnovi sedanje stopnje razvitosti slovenskega turizma in obstoječega razvojnega potenciala (vključujoč naravne in kulturne danosti in prednosti ter razvojne trende v sektorju) bo turizem v naslednjih letih postal ena izmed vodilnih panog slovenskega gospodarstva, kar bo pomembno vplivalo tudi na uresničevanje razvojnih ciljev Slovenije, ki izhajajo iz Strategije razvoja Slovenije 2007–2013, med katerimi je treba poudariti predvsem prispevek h gospodarskim ciljem (konkurenčnost, rast BDP, nova delovna mesta/rast zaposlenosti), ter drugim ciljem, kot so: dvig izobrazbene ravni turističnih delavcev in zaposlitvenih možnosti, uveljavljanje načel trajnostnega razvoja, skladen regionalni razvoj, povečevanje kakovosti življenja in blaginje prebivalstva ter dvig zdravega načina življenja, krepitev kulturne identitete, kulturna revitalizacija mest in podeželja in povečevanje prepoznavnosti Slovenije v mednarodnem prostoru. Omenjeni cilji so usklajeni z Lizbonsko strategijo. Vsebine prednostnih usmeritev, aktivnosti in ciljev te razvojne prioritete so skladne tudi z Razvojnim načrtom in usmeritvami razvoja slovenskega turizma 2007–2011 in razvojnimi usmeritvami Evropske unije na področju turizma⁴⁵, športa⁴⁶ in ohranjanja kulturne in

⁴⁵ Council Resolution on the future of European tourism, Working together for the future of the European tourism.

⁴⁶ V primeru razvojnih možnosti športa načrtovani cilji sovpadajo z ukrepi Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji na četrti prednostni razvojni nalogi »Sodobna socialna država in večja zaposlenost – Odzivanje na spremembe ter spodbujanje prilagodljivosti in mobilnosti na trgu dela«, in sicer v okviru smernice št. 17, predvsem ukrep »Programi povečanja zaposljivosti brezposelnih in zaposlenih«, kot posredno tudi pri drugih ukrepih, ki pripomorejo k večji zaposljivosti, mobilnosti in trgu dela.

naravne dediščine. Razvojna prioriteta je povezana 15. smernico iz Integriranih smernic za rast in delovna mesta ter z njima povezanimi prednostnimi ukrepi Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji:

- Smernica(15): Za spodbujanje podjetniške kulture in ustvarjanje podpornega okolja za MSP

Izboljšanje dostopa do začetnega in tveganega kapitala ter poenostavitev bančnih postopkov kreditiranja, večje sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujanje mobilnosti kadrov. V okviru razvojne prioritete bo podprta podjetniška iniciativa na področju storitev, ki imajo še posebej velik vpliv na delovna mesta – še posebej na področju turizma, kreativnih industrij, trženja in podobno, kar bo imelo ugodne učinke na podjetništvo, še posebej v segmentu srednjih in malih podjetij.

3.5.3.1 Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Še vedno se kažejo kot bistvene pomanjkljivosti slovenskega turizma pomanjkanje ustrezne turistične infrastrukture (kvalitativno in kvantitativno), nizka prepoznavnost Slovenije kot turistične destinacije, nepovezanost in razpršenost turistične ponudbe, nezadostna kakovost turističnih proizvodov in storitev, pomanjkanje turistične ponudbe na področju doživljanja narave in spoznavanja naravnih in kulturnih značilnosti Slovenije, nezadostno vlaganje v mladinske infrastrukturne kapacitete in nenazadnje neizkoriščenost potencialov, ki jih na tem področju ponujajo mala in srednja podjetja. Razlogi za navedeno stanje so premalo stimulatívno finančno okolje za naložbe v turistično infrastrukturo, slaba organiziranost skupne promocije in trženja turistične ponudbe na ravni turističnih destinacij (integralni turistični produkti) ter slaba usposobljenost turističnega kadra na različnih ravneh.

V okviru strateškega dokumenta na področju turizma – »Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007–2011« je opredeljenih šest strateških ciljev, in sicer povečanje obsega turističnega prometa, povečanje turistične potrošnje, izboljšanje prepoznavnosti, decentralizacija, sezonalizacija in promocija sprememb.

Prednostna usmeritev je tako namenjena dvigu konkurenčnosti in kakovosti slovenskega turizma ter spodbujanju razvoja turističnih destinacij, in sicer še posebej s:

- spodbujanjem investicijskih projektov v turistično infrastrukturo, ki bodo imeli pozitivne učinke na nadaljnji razvoj turizma, in sicer zlasti v destinacijah in na področjih turistične ponudbe, kjer je opaziti očitno pomanjkanje tovrstne infrastrukture oz. neprimerno kakovost obstoječe turistične ponudbe.
- spodbujanjem razvoja organizacijskih struktur s poudarkom na izboljšanju kakovosti in povečanju obsega promocije posameznih turističnih destinacij.

Na področju javne turistične infrastrukture se bodo sofinancirali večji projekti nacionalno/regionalnega pomena, pri čemer bo v izvedbenih dokumentih, ki jih potrjuje organ upravljanja, opredeljena natančna razmejitev v razvojno prioriteto razvoj regij, kjer bodo sofinancirani manjši projekti lokalno/regionalnega pomena. Javna infrastruktura se bo podpirala z namenom odpravljanja ovir oz. doseganja jasnih multiplikacijskih učinkov za razvoj turizma in turističnih destinacij, torej tam, kjer gre za neposredno povezavo z razvojem turizma.

Pozitivni učinki prednostne usmeritve se bodo kazali tako na področju hitrejšega razvoja turizma (pestrejša in kvalitetnejša ponudba, večja prepoznavnost, integralni turistični produkti), kakor tudi v nastanku novih delovnih mest, večjem BDP, krepitvi malih in srednjevelikih podjetij in hitrejšem regionalnem razvoju ter višanju vzgojne in izobraževalne ravni mladine.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Dejavnosti prednostne usmeritve bodo namenjene izgradnji, obnovi in modernizaciji turistične infrastrukture, za katero je mogoče ugotoviti, da je ključnega pomena za nadaljnji razvoj turizma v neki destinaciji in je skladna z naravnimi, kulturnimi in krajinskimi značilnostmi določenega območja (npr.: nastanitveni objekti, izraba termalnih vod, zabavišne in rekreacijske površine, doživljajski centri, smučarske kapacitete – žičnice, kongresni centri, mladinski centri in druga mladinska infrastruktura). Investicijski cikel bo namenjen tako investicijam javnega kot zasebnega sektorja, pri čemer bodo imeli posebno vlogo investicijski projekti majhnih in srednjevelikih podjetij. Poseben poudarek bo dan tudi projektom, ki bodo dosegali visoko energetske učinkovitost, uporabljali sodobno tehnologijo na področju ekološkega razvoja in s tem dodatno prispevali k trajnostnemu razvoju. Prav tako bo treba zaradi še vedno prisotnega problema neprepoznavnosti Slovenije krepiti razvoj upravljaljskih struktur v posameznih regijah in destinacijah (vključno s podpornimi institucijami na komplementarnih področjih,

kot so npr. informacijske točke naravnih parkov) in okrepiti aktivnosti na področju promocije in trženja ter okrepiti samo blagovno znamko Slovenije in njenih destinacij.

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

Končni upravičenci oz. ciljne skupine so predvsem samostojni podjetniki posamezniki, gospodarske družbe, občine, institucije/ustanove in nevladne organizacije, družbe in društva, javni gospodarski zavodi, drugi javni zavodi ter na področju mladinske dejavnosti – mladinski centri.

3.5.3.2 Mreženje kulturnih potencialov

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Kot izhaja iz opisa v analizi stanja, predstavljata naravna in kulturna dediščina izjemen razvojni potencial tako po svoji številčni raznolikosti kakor po izjemni ohranjenosti. Nacionalna in lokalna politika sledita novemu odnosu do dediščine z večjimi naložbami v njeno prenovo, redno vzdrževanje spomenikov, predvsem pa njihovo funkcionalno revitalizacijo in vključitev v širši kontekst danih območij. Ena trajnejših rešitev je tako vsekakor v navezavi na gospodarstvo, predvsem na turizem v povezavi s kreativnimi industrijami, saj samo več dejavnikov zagotavlja dediščini njeno ohranjanje in oživljanje, s tem pa jo tvorno vključuje v trajnostni razvoj regij in urbanih središč in posledično v ustvarjanje možnosti novih zaposlitev. Kulturna dediščina je s svojo raznovrstnostjo in kakovostjo namreč pomemben socialni, ekonomski, vzgojni in identifikacijski potencial, ki se lahko izkoristi za doseg regionalno in prostorsko uravnoveženega razvoja. Investicije v javno kulturno infrastrukturo so prav tako v skladu z določbami Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo, ki predvideva zaščito namenske rabe prostorov za kulturo v javni lasti ter vzdrževanje javne kulturne infrastrukture v dobrem stanju in povečevanje prostorskih možnosti za kulturne in umetniške dejavnosti. Prav tako je v Nacionalnem programu za kulturo 2004–2007 eden od pomembnejših ciljev zagotavljanje dostopnosti kulturnih dobrin in pogojev za ustvarjalnost, med ukrepe za doseganje teh ciljev pa sodijo zagotavljanje optimalnega delovanja javne kulturne infrastrukture in njenega razvijanja ter zagotavljanje dostopnosti javne kulturne infrastrukture najširšemu krogu uporabnikov. Zagotovitev ustreznih možnosti za ustvarjalnost bo omogočila večjo dostopnost kulturnih dobrin, hkrati pa prispevala k večjemu obisku tako domačih kot tujih obiskovalcev kulturnih ustanov, povečevanju potrošnje za kulturne dobrine in storitve ter zagotovitvi dodatnih zaposlitev. V prid razvojnemu vključevanju kulture je tudi novi Zakon o spodbujanju javno-zasebnega partnerstva.

Z večjim vključevanjem kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture v razvojno in prostorsko načrtovanje želimo izkoristiti razvojne prednosti in priložnosti, da se tako kulturna dediščina kot javna kulturna infrastruktura več in bolje vključita v gospodarsko-turistično rabo in podporo razvoju ter prispevata k večanju zaposlitvenega potenciala zlasti v storitvenem sektorju in k boljši prepoznavnosti Slovenije z:

- investicijami v modernizacijo, prenovo, revitalizacijo kulturne dediščine in izgradnjo javne kulturne infrastrukture za izboljšanje javne dostopnosti do kulture in za njeno gospodarsko-turistično rabo,
- razvojem novih storitev v kulturi za razvoj kreativnega sektorja,
- novimi metodami interpretacije, prezentacije in promocije dediščine v digitalni oziroma virtualni obliki, z novimi vsebinami za večanje trženjskih potencialov različnih industrij in še posebej Slovenije kot turistične destinacije,
- razvojem novih javno-zasebnih partnerskih oblik pri investicijah na področju kulturne dediščine, kjer se želi doseči trajnostno ohranjanje dediščine z rabo,
- razvojem podpornih mehanizmov za spreminjanje varstvene paradigme v bolj razvojno naravnano,
- podporo celostni prenovi, oživljanju in modernizaciji območij.

Projekti bodo tako usmerjeni v oživljanje kulturne dediščine ter dopolnjevanje mreže javne kulturne infrastrukture z namenom ustvarjanja novih možnosti za trajnostni razvoj podeželskih področij (regij) in urbanih (mestnih) središč. Projekti bodo prispevali k nastanku novih delovnih mest v povezavi z gospodarsko-turističnim razvojem ter s poudarkom na kulturni revitalizaciji mest, območij na podeželju in zavarovanih območjih oziroma kulturi kot osnovi za mestni in podeželjski razvoj, katere cilj je zagotoviti dostopnost ustrezne javne kulturne infrastrukture, ki bo omogočila izkoriščanje gospodarskega potenciala mest ter hkrati vplivala na razvoj turističnih destinacij ter razvoj turizmu komplementarnih storitvenih dejavnosti in nastanek novih delovnih mest (tako na področju kulture kot turizma). V okviru razvojne usmeritve se bo spodbujal razvoj javno-zasebnega partnerstva.

V okviru prednostne usmeritve so sredstva ESRR primarno namenjena investicijam v revitalizacijo objektov za potrebe gospodarskoturističnega-kulturnega razvoja, medtem ko so v okviru OP ESS predvideni ločeni programi usposabljanja za izboljšanje kakovosti kulturno-turističnih produktov, razvoja človeških virov ter menedžmenta na področju kulturnega turizma.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

- Prenova in obnova, celostna revitalizacija in modernizacija kulturnih spomenikov in javne kulturne infrastrukture v lasti RS in občin ter kulturnih spomenikov v lasti zasebnikov za namene gospodarskih, posebej turističnemu sektorju in storitvenim dejavnostim namenjenih podpornih okolij ter za javno rabo (za namene izobraževanja, usposabljanja, razvoja kulturnih produktov in storitev, raziskovanja in razvoja- izgradnja izobraževalnih središč, inkubatorjev, laboratorijev, razvojnih centrov ipd.).
- Podpora izvedbi integriranih strategij in programov s področja kulture kot razvojnega dejavnika območij – npr. Evropska prestolnica kulture, Lipica kot zavarovano območje, vzpostavitev verige zgodovinskih hotelov, mreže umetniških rezidenčnih centrov, mreže mladinskih hotelov ipd.

Razmejitvene kriterije te razvojne prioritete do prednostne usmeritve »Regionalni razvojni programi« je treba opredeliti le za tiste primere, kjer je investitor občina: v teh primerih bosta razmejitvena kriterija opredeljena na osnovi vrednosti projekta, pri čemer se večji projekti nacionalnega pomena financirajo iz naslova te prioritete, projekti regionalnega pomena pa v okviru razvoja regij (obnova kulturne dediščine), oziroma na osnovi večnamenskosti, pri čemer se bodo iz te prioritete financirali objekti, ki so namenjeni kulturnim dejavnostim (kulturna infrastruktura), v okviru razvoja regij pa projekti, ki so poleg kulture namenjeni tudi drugim dejavnostim (izobraževanje, turizem ipd.).

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

To so Republika Slovenija (ministrstva pristojna za državne spomenike v državni lasti), Zavod za varstvo kulturne dediščine, občine, nevladne organizacije (društva, zavodi, ustanove), zasebni investitorji in lastniki iz gospodarskega sektorja, javni zavodi ipd.

3.5.3.3 Športno-rekreacijska infrastruktura

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Ozaveščenost tako domačih kot tujih gostov je na področju zdravega življenja vedno večja, s tem pa se postavljajo tudi pričakovanja po zahtevnejših storitvah, ki potrebujejo ustrezno infrastrukturo. Vse pomembnejši element turistične ponudbe tako postaja tudi področje športno-rekreacijske ponudbe, pri čemer pa je ključno, da so ti produkti in infrastruktura konsistentno in celovito vključeni v ponudbo širših območij oz. destinacij. Naravne danosti nam omogočajo, da se gostom vseh zahtevnosti ponudi kvalitetno bivanje in kvalitetna vadba, hkrati pa se omogoči tudi organizacija različnih prireditev, kar lahko prinaša dodatne multiplikacijske učinke na razvoj širših območij. Z javno športno-rekreacijsko infrastrukturo je torej mogoče spodbuditi razvoj turističnih destinacij z novo dimenzijo oz. kvaliteto, to je športno-rekreacijskim turizmom.

Šport kot dejavnost obenem pomembno vpliva na zdrav način življenja, to pa pomeni, da je treba zagotoviti možnosti, da se bo čim več ljudi lahko ukvarjalo s športom. Razširitev ponudbe in kvalitete športno-rekreacijske infrastrukture javnega tipa lahko veliko prispeva k zdravju ljudi, s tem pa tudi k njihovi produktivnosti in kreativnosti. Ugotovljeno je, da se dobrih 15 % odraslih prebivalcev Slovenije ukvarja s športom (rekreacijo in rekreativnim športom) najmanj 2-krat do 3-krat na teden, ena tretjina prebivalcev 1-krat na teden, več kot polovica prebivalcev pa manj – kar dobrih 45 % odraslih prebivalcev Slovenije naj se ne bi ukvarjalo z nobeno športno dejavnostjo. Športna dejavnost je tako eden temeljev zdravega načina življenja in prav ustrezna ponudba programov v športnih objektih in na športnih površinah lahko bistveno pripomore k odločitvi prebivalcev za zdravo življenje s športom.

Žal v večini primerov stanje športne infrastrukture ne omogoča celostnega vključevanja tega področja v storitve in turistično ponudbo v primernem obsegu. Tako je bilo v letu 2005 stanje na področju športne infrastrukture naslednje: pokrite površine 630.560 m², oz. 0,32 m²/preb.; nepokrite površine 6.205.823 m² oz. 3,16 m²/preb. Gre za bistveno zaostajanje za srednjeročnim in dolgoročnim ciljem nacionalnega programa športa v RS, to je 0,5 m² pokritega in 3 m² nepokritega prostora, namenjenega športni dejavnosti, na prebivalca. To pa pomeni, da je prostora za vse zelene aktivnosti premalo, dejavnosti zato potekajo v zelo zgodnjih jutranjih in poznih večernih urah. Celotna športna infrastruktura v Sloveniji je precej zastarela, ne

ustreza športnim normativom in sodobnim trendom razvoja športa in športne rekreacije. Objekti so slabo opremljeni, z vidika upravljanja neracionalni, energetsko potratni in zato okolju neprijazni. Več kot 60 % objektov je starih več kot 25 let, od tega jih je vsaj polovica potrebnih obnove. Na splošno primanjkuje večjih objektov, kjer bi se lahko organizirale tudi prireditve za večje število obiskovalcev.

V okviru Operativnega programa se bodo tako sofinancirali projekti v javno športno-rekreacijski infrastrukturi, ki bo v turističnih destinacijah nudila možnost za nastanek novih proizvodov turistične ponudbe predvsem za izvajanje programov zdravega načina življenja na področju športne rekreacije, kar zahteva urejeno okolje in primerne objekte. Sofinancirali se bodo objekti državnega oziroma regionalnega značaja z neposrednim vplivom na razvoj turizma. Objekti bodo primerni za vse kategorije uporabnikov, tako za programe športne rekreacije, športa otrok in mladine, kakovostnega in vrhunškega športa, pa tudi za organizacijo različnih prireditev, ki pritegnejo veliko število obiskovalcev. Z izgradnjo športno-rekreacijske turistične infrastrukture pričakujemo povečanje atraktivnosti turističnih destinacij, dodatno ponudbo novih turističnih proizvodov, izboljšano strukturo gostov, povečano število dnevnih in stacionarnih gostov, pospešen razvoj hotelirstva, gostinstva, trgovine, pozitivne učinke pa lahko pričakujemo tudi na področju razvoja podeželja, npr. z olajšanim razvojem kmečkega turizma.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Javna športno-rekreacijska infrastruktura za podporo turistični in drugim gospodarskim dejavnostim, ki neposredno prispeva k hitrejši regionalni rasti in razvoju ter ciljem OP RR.

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

Sofinancirala se bo javna športno-rekreacijska infrastruktura, torej infrastruktura v lasti države in lokalnih skupnosti ob upoštevanju načela večnamenskosti ter izkoriščanju možnosti, ki jih ponujajo oblike javnega-zasebnega partnerstva.

3.5.4 Razvoj regij

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Medtem ko se prva razvojna prioriteta usmerja v razvojna središča in projekte nacionalnega pomena, prioriteta razvoj regij zagotavlja komplementarne infrastrukturne možnosti, ki temeljijo na iniciativi od spodaj navzgor ter zagotavljajo razvoj in delovanje regij kot učinkovitih, funkcionalnih celot. Projekti državnega pomena so po svoji naravi določeni od zgoraj navzdol in vsebujejo ključne, nosilne razvojne projekte. Ti so določeni v Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023, ki jo je Vlada Republike Slovenije sprejela v oktobru 2006 in se torej v prvi vrsti nanašajo na razvojne prioritete ena do tri. Na drugi strani je razvojna prioriteta razvoj regij usmerjena ne samo na iniciative od spodaj navzgor, ampak na projekte, ki so po svojem značaju regionalnega pomena, kar pomeni, da je osnovni okvir za odločanje o izboru projektov v okviru četrte razvojne prioritete jasen.

Za zagotovitev strateško premišljenega izbora projektov je ključnega pomena, da regije pripravijo regionalne razvojne programe, ki temeljijo na analizi razvojnih potencialov in priložnosti v posameznih regijah, tako da bo z določitvijo regionalno specifičnih prioritet in aktivnosti zagotovljen konsistenten in celovit razvojni pristop na regionalni ravni. Regionalni programi v svojih strateških izhodiščih upoštevajo strateške razvojne dokumente, ki jih je Republika Slovenija sprejela kot podlago za usmerjanje razvojnih procesov v obdobju 2007–2013. Ob tem na podlagi lastnih analiz in upoštevanja razvojnih potencialov določajo specifična prednostna področja, na katerih gradijo svoj prihodnji razvoj. Z izvedbo ključnih regionalnih razvojnih projektov bo teritorialno zaokrožena razvojna mreža Slovenije, povezani pa bodo tudi njeni naravni in družbeni potenciali. Gre za razvojno prioriteto, ki bo s koncentracijo aktivnosti na ključnih regionalnih projektih, vendar decentraliziranih v prostoru, prispevala k doseganju celostne, notranje razvojne mobilizacije v regijah in s tem v državi kot celoti.

Podpora regionalnim razvojnim programom je pomemben razvojni izziv za regije, ki imajo ambiciozne in inovativne razvojne načrte, s katerimi lahko prispevajo k hitrejšemu uresničevanju reformnih prizadevanj. Hkrati pomeni realizacija te razvojne prioritete prispevek k večji razvojni konkurenčnosti in možnostim za tesnejše, enakovredno povezovanje s sosednjimi regijami, s ciljem vse večje prostorske, gospodarske in socialne integracije.

Cilji

Vizija regionalnega razvoja v Sloveniji je skladen razvoj z uravnoteženimi gospodarskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki v vseh slovenskih regijah, kar bo zagotovilo visoko življenjsko raven in kakovost zdravja ter bivalnega okolja vseh prebivalcev Slovenije. Vizija stremi k trajnostnemu razvoju v najširšem pomenu, ki optimalno izrablja vse regionalne potenciale, pri tem pa ne zmanjšuje virov in možnosti razvoja prihodnjih generacij.

Za uresničevanje te vizije bo Slovenija v obdobju 2007–2013 v okviru četrte razvojne prioritete uresničevala cilj:

Skladen razvoj regij

Preglednica 14: Kazalniki na ravni 4. razvojne prioritete OP RR

Kazalniki 3. RP Razvoj regij		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Površina prenovljenih in saniranih degradiranih območij namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)	359*	550	CIS
2	Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)		650	CIS
3	Število novih rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme		10	
4	Število komunalno opremljenih aglomeracij manjših od 2000 PE	10	40	
5	Število razvojnih projektov v NATURA 2000 območjih		100	CIS
6	Število večjih projektov razvoja, prenove in sanacije urbanih območij (nad 2 mio. €)		20	CIS
Rezultat				
7	Število prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2000 PE	61.000	povečanje za 60.000	MOP
8	Število prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem	1.400.700	povečanje za 70.000	MZ, državni monitoring za pitno vodo
9	Povečanje števila potovanj z javnimi prevoznimi sredstvi (v milijonih)	220	povečanje za 5 %	SURS
10	Število novo ustvarjenih bruto delovnih mest		3.700	CIS

CIS: centralni informacijski sistem; * površina poslovnih con, ki so bile podprte na osnovi Enotnega programskega dokumenta 2004-2006.

RAZVOJNI KONTEKST

Razvojna prioriteta »Razvoj regij« upošteva ključne nacionalne strateške dokumente. To so SRS, Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji in drugi dokumenti. Cilji razvojne prioritete »Razvoj regij« so ključno skladni s peto razvojno prioriteto SRS »Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja«, skladni pa so tudi z razvojnimi prioritetaми SRS:

- konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast,

- učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta,
- moderna socialna država in večja zaposlenost.

Razvojna prioriteta »Razvoj regij« je skladna s cilji Strategije prostorskega razvoja Slovenije⁴⁷, in sicer s konkretnim umeščanjem razvojnih programov države in samoupravnih lokalnih skupnosti v prostor, pri čemer se zagotavlja in preverja skladnost z dokumenti prostorskega načrtovanja.

Navedeni nacionalni dokumenti upoštevajo ustrezne razvojne dokumente Evropske unije, med katerimi je treba posebej izpostaviti prenovljeno Lizbonsko strategijo. Razvojna prioriteta je še posebej povezana z 11. in 13. smernico iz Integriranih smernic za rast in delovna mesta ter z njima povezanimi prednostnimi ukrepi Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji:

- Smernica (11): Spodbujati trajnostno uporabo virov in krepitev medsebojnega dopolnjevanja varovanja okolja in gospodarske rasti

Izvajanje Resolucije o nacionalnem programu varstva okolja s poudarkom na izvajanju nacionalnega programa varstva narave 2005–2014. Prednostne aktivnosti v okviru razvojne prioritete bodo namenjene izgradnji infrastrukture zavarovanih in varovanih območij narave, sanaciji obstoječih divjih odlagališč odpadkov in starih bremen, izgradnji manjših čistilnih naprav, odvajanju odpadnih komunalnih in padavinskih voda, zmanjšanju vodnih izgub na obstoječih vodovodih, izgradnji rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme ipd.

- Smernica (13): Zagotoviti odprte in konkurenčne trge

Zniževanje vstopnih stroškov za začetne investicije v povezavi s prenosom visoke/srednjevisoke tehnologije in ustvarjanjem kakovostnih delovnih mest, povečanje razpoložljivosti stavbnih zemljišč za gospodarstvo, izboljšanje ponudbe industrijskih con, gradnja širokopasovnih elektronskih omrežij ter zagotovitev pregledne in konkurenčne ponudbe že obstoječih zmogljivosti vodov za zakup.

Pri pripravi te razvojne prioritete so bila upoštevana priporočila Evropske komisije glede uvajanja regionalnih inovacijskih sistemov v kohezijsko politiko 2007–2013 (Innovative strategies and actions: Results from 15 Years of Regional Experimentation; EC, DG Regional Policy, Innovative Actions; http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm).

Razvojna prioriteta je skladna s cilji politike spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, ki ima v Sloveniji dolgoletno tradicijo⁴⁸, pri čemer se tako zagotavlja konkretno oblikovanje in izvajanje regionalne politike s strani države in samoupravnih lokalnih skupnosti. Na ta način in s tem v zvezi je zagotovljena povezava in skladnost z normativnimi podlagami nacionalne in evropske ravni, ki v tem okviru zagotavljajo uresničevanje naslednjih ciljev:

- zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in življenjskih možnostih prebivalstva med posameznimi območji v državi,
- preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi,
- spodbujanje policentričnega razvoja poselitve in policentričnega gospodarskega razvoja,
- razvoj in povečanje konkurenčnosti gospodarstva v vseh razvojnih regijah, ob upoštevanju njihovih posebnosti in njihovih notranjih razvojnih razlik,
- zniževanje stopnje brezposelnosti v razvojnih regijah oziroma povečanje zaposlenosti in odprava strukturnih neskladij na trgu dela,
- povečanje blagostanja prebivalstva v razvojnih regijah ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja in njihovih posebnosti,
- krepitev socialnega kapitala in inovacijske sposobnosti v razvojnih regijah,
- ohranjanje in razvijanje kulturne identitete z ustvarjanjem pogojev za kulturno ustvarjalnost in raznolikost, trajnostni razvoj kulturne dediščine in dostopnost do kulturnih dobrin v razvojnih regijah,
- spodbujanje vseživljenjskega učenja v podporo zviševanja izobrazbene ravni prebivalstva in povečanja dostopa do izobraževanja in usposabljanja za vse,
- uveljavljanje celostnega pristopa pri razvoju podeželja,
- zmanjševanje razlik v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji ob upoštevanju varstva okolja, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in zmanjševanje razlik v zdravju,
- uveljavljanje integriranih regionalnih strategij informacijske družbe,
- razvoj območij obeh avtohtonih narodnih manjšin in naselij romske skupnosti v Republiki Sloveniji.

⁴⁷ Strategija prostorskega razvoja Slovenije, sprejeta v DZ RS, 18. 6. 2004 (Ur. l. RS, št. 76/2004).

⁴⁸ Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, 93/05), Strategija regionalnega razvoja Slovenije do leta 2013 (delovno gradivo).

Vsebine razvojne prioritete Razvoj regij se smiselno povezujejo v okviru naslednjih prednostnih usmeritev, in sicer:

- regionalni razvojni programi in
- razvoj obmejnih območij s Hrvaško.

3.5.4.1 Regionalni razvojni programi

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Prednostna usmeritev »Regionalni razvojni programi« bo vključevala in povezovala ukrepe, določene v regionalnih razvojnih programih, ki so v pristojnosti samoupravnih lokalnih skupnosti oziroma je smiselno, da se izvajajo »po meri« lokalnega okolja. Vsebinska področja, kjer so bile ugotovljene največje razvojne slabosti in neizkoriščene priložnosti v regionalnem razvoju in ki jih navajajo regionalni razvojni programi kot prioriteta, so:

- Ekonomska in izobraževalna infrastruktura

Gre za ključno in prioriteto področje za regionalni in urbani razvoj, v okviru katere predstavljajo za trajnostni razvoj regij še posebej pomembne vsebine mreža regijskih inkubatorjev in mreža poslovnih con regionalnega pomena, ki bodo v povezavi z znanjem in razvojem lahko gospodarstvu zagotavljale tiste storitve, ki jih to v različnih razvojnih fazah najbolj potrebuje. V ta sklop sodijo tudi regionalna višješolska središča.

- Prometna infrastruktura

Prometna infrastruktura se mora zagotavljati strateško premišljeno in celovito, in sicer na način, ki minimizira negativne okoljske vplive; pri tem je za delovanje funkcionalnih regij na lokalno-regionalni ravni vendarle pomembna tudi prometna povezanost, ki omogoča učinkovito mobilnost ljudem in gospodarstvu oziroma dostopnost do storitev, delovnih mest in javnih funkcij, kar tudi omogoča najboljše izkoriščanje prostorskih potencialov znotraj posameznih regij. Tudi inteligentni transportni sistemi in kvaliteten javni promet z dobrimi intermodalnimi povezavami (letališča-železnica-avtobus) predstavljajo ključni del trajnostno in policentrično usmerjenega razvoja urbanega sistema v Sloveniji.

- Okoljska infrastruktura

Razvoj vseh vrst javne lokalno-regionalne komunalne in okoljske infrastrukture predstavlja nujno podlago za ustvarjanje možnosti za delovna mesta in razvoj podjetij, ustvarja pozitivne socialne učinke, kot so dostop do delovnih mest, zdravstvene oskrbe, šolanja in sploh atraktivnosti območij za delo in življenje. Ključen pa je na vsak način prispevek te infrastrukture za okoljsko dimenzijo trajnostnega razvoja. Usklajeno izvajanje namenskih okoljskih programov (kot so načrti za kakovosten zrak) v skladu s ciljnim regionalnimi ukrepi v različnih sektorjih naj bi se uporabljali za doseganje čim bolj učinkovitih sinergij v regiji, seveda na osnovi novih naložb in usklajenosti z okoljsko zakonodajo. Primeri takšnega pristopa med drugim vključujejo projekte, ki spodbujajo večjo uporabo biogoriv, pri čemer se ustrezno upoštevajo vidiki trajnostnosti. Za zagotavljanje infrastrukture, ki spodbuja in omogoča uporabo biomase in biogoriv, obstajajo močni gospodarski (razvoj podeželja, ustvarjanje novih delovnih mest), prostorski (vzdrževanje podeželske/kmetijske krajine), politični (varnost dobave in močna politična podpora preko evropske zakonodaje in strategij), okoljski (obvladovanje emisij CO₂, energetska učinkovitost in trajnostne prometne rešitve), kmetijski (prihodki od kmetijstva z uporabo biomase) kot tudi javni in demografski (ugodna javna percepcija in stabilizacija podeželskega prebivalstva) razlogi. Tudi ciklus njihove trajnostne proizvodnje in uporabe je dobro prilagojen svojstvenim značilnostim slovenskega policentričnega razvoja in podeželskim/kmetijskim praksam, kar bi lahko v ta prostor prineslo pomembne konkurenčne prednosti.

- Razvoj urbanih območij

Urbana območja je treba okrepiti zaradi udejanjenja policentrizma v Sloveniji in tudi zaradi omogočanja boljšega čezmejnega sodelovanja. Celoviti programi prenove mest in degradiranih urbanih središč, s katerimi bodo razvojne regije okrepile povečevanje učinkovitosti in konkurenčnosti mest in urbanih območij vključno z njihovo dostopnostjo, so tako pomembna vsebina regionalnih razvojnih programov. Pri tem ne gre samo za fizično prenovo posameznih objektov ali infrastrukture, temveč za oživetev ali prestrukturiranje dejavnosti v teh območjih nasploh. Za posamezna območja so predvideni konkretni celoviti programi prenove, ki bodo prilagojeni specifičnim gospodarskim, socialnim, okoljskim, in prostorskim značilnostim posameznih območij. Razvoj regij, ki bo temeljil na učinkovitem in kvalitetnem notranjem razvoju naselij, podprt s celovito prenovo mest in drugih naselij ter degradiranih urbanih območij (t. i. investicije *brownfield*), bo tako omogočal zagotavljanje socialne vključenosti, preprečevanje degradacij okolja in s tem povečanje njihove konkurenčnosti. Področje posebnega pomena je tudi zagotavljanje celovitih prometnih sistemov (»čisti in inteligentni transportni sistemi«), ki bodo reševali probleme dostopnosti gravitacijskih zaledij urbanih središč, ki ne zmorejo obremenitev dnevnih migracij. Celostni

pristop k transportnim sistemom ter načrti za čisto mobilnost v mestih naj bi bili sestavni del načrtov trajnostnega prometa v mestih, v katerih bi bilo smiselno razvijati dodatne možnosti (kot so okoljska območja z nizkimi emisijami ter nizko ravno hrupa, omejevanje hitrosti, zagotavljanje »čistega« javnega voznega parka in njegova rekonstrukcija, čistejši alternativni načini prevoza, inovativni promet v mestih in prometna politika vključno s parkirno itd.) za zmanjšanje okoljskega vpliva prometa v mestih in večji prispevek k doseganju ciljev tematske strategije o mestnem okolju. Takšne ukrepe je smiselno uvajati v soglasju s spodbujanjem okolju prijaznejše in energetske učinkovitejše industrije v mestih (vključno z malimi in srednjevelikimi podjetji), kar bo dodatno prispevalo k reševanju trenutno prevelike izpostavljenosti onesnaženemu zraku slovenskega prebivalstva v večini mestnih središč.

- Javna infrastruktura v območjih s posebnimi naravovarstvenimi režimi in v turističnih območjih

Velika priložnost za regionalni razvoj je v razvojnem aktiviranju naravne in kulturne dediščine, ki sta pogosto razumljeni kot razvojni oviri družbe. Na področju varstva narave je Republika Slovenija kot enega glavnih ciljev opredelila ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti in zaustavitev upadanja biotske raznovrstnosti do leta 2010. Glede na velik delež območij Natura 2000 v Sloveniji je pomembna naloga tega programa usmerjena v podporo konkretnih razvojnih projektov v teh območjih, s poudarkom na javnih investicijah, prav tako pa je smiselno, upoštevajoč načela trajnostnega razvoja, izkoristiti priložnosti, ki jih v širšem kontekstu ponuja turizem.

- Socialna infrastruktura

Zdravstvene, socialnovarstvene in druge ustanove regionalnega pomena predstavljajo pomemben element regionalnih razvojnih programov, ki pa se samo delno prekrivajo s cilji operativnega programa. Zato bo pri določanju upravičenih dejavnosti na tem segmentu uporabljen restriktiven pristop, torej pristop, ki bo omogočal investicije s tega področja le v jasno utemeljenih primerih.

V okviru razvojne prioritete Razvoj regij je v naslednjem programskem obdobju predvidena podpora regionalnim razvojnim programom v skupni višini okoli 585.838 tisoč evrov. Pri usmerjanju sredstev v manj razvita območja uporablja regionalna

Preglednica 15: Indikativna razporeditev sredstev ESRR med regije

Regija	Število prebivalcev	indeks razvojne ogroženosti	Spodbude na prebivalca v EUR (tekoče cene)	Spodbude 2007–2013 (v mio. EUR; tekoče cene)
VZHODNA SLOVENIJA	1.079.169	127	407,2	439
v tem:				
Pomurska	122.483	160	573,1	70
Notranjsko-kraška	51.132	127	456,2	23
Podravska	319.282	117	419,7	134
Spodnjeposavska	69.940	117	419,7	29
Zasavska	45.468	114	409	19
Koroška	73.905	104	373,4	28
Jugovzhodna Slovenija	139.434	102	365,3	51
Savinjska	257.525	92	331,6	85
ZAHODNA SLOVENIJA	921.945	73	158,8	146
v tem:				
Goriška	119.541	94	337	40
Gorenjska	198.713	83	298,5	59
Obalno-kraška	105.313	82	296,1	31
Osrednjeslovenska	498.378	9	31,4	16
SLOVENIJA	2.001.114	100	292,8	586

politika v Republiki Sloveniji sintezni kazalec, indeks razvojne ogroženosti.⁴⁹ Skupaj s številom prebivalstva je bil ta kazalec uporabljen tudi za indikativno razporeditev sredstev ESRR za naslednje programsko obdobje med razvojne regije (preglednica 12).

Ta prednostna usmeritev se bo izvajala z mehanizmi, določenimi v zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, v okviru katerih ima načelo partnerstva ključno vlogo. Po sprejemu regionalnih razvojnih programov (v nadaljnjem besedilu: RRP) bodo regionalni razvojni sveti, ki so partnerska telesa občin, gospodarstva in nevladnega sektorja, pripravili izvedbene načrte, ki bodo vsebovali prioritete regionalne projekte. V tem okviru bodo ustrezno upoštevana tudi določila 8. člena Uredbe Sveta (ES) 1080/2006, ki predvideva participativen, integriran in trajnostni pristop k urbanemu razvoju na osnovi pripravljenih razvojnih programov ter prostorskih aktov. Glede na to, da bodo občine same zagotavljale sredstva domačega javnega sofinanciranja, bodo izvedbene načrte RRP potrjevali sveti razvojnih regij kot politična predstavniška telesa razvojnih regij. Izvedbeni načrti RRP bodo predloženi v potrditev pristojni instituciji za regionalni razvoj na nacionalni ravni. Ta bo preverila skladnost predlaganih projektov s strateškimi cilji operativnega programa in formalno ustreznost predlogov ter izdala sklep o sofinanciranju usklajenih projektov. Formalna skladnost projektov se bo ugotavljala glede na podrobnejša izvedbena določila, ki bodo opredeljena na nacionalni ravni in v okviru katerih bodo tudi opredeljene natančne opredelitve razmejitenih kriterijev do drugih razvojnih prioritet in operativnih programov. Načeloma velja, da se v okviru drugih prioritet financirajo večji projekti nacionalnega pomena, medtem ko se v okviru razvoja regij financirajo komplementarni regionalni projekti.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Dejavnosti temeljijo na ciljnih operativnega programa na eni strani in na prioriteth področjih, ki izhajajo iz regionalnih razvojnih programov na drugi strani. Gre okvirno za naslednje dejavnosti:

- 1.a Ekonomska in izobraževalna infrastruktura:** poslovne cone s poudarkom na vzpostavljanju pogojev za t. i. investicije »brownfield« na degradiranih območjih, regijski inkubatorji in drugi razvojni centri regionalnega pomena, višješolska regijska izobraževalna središča ter drugi ukrepi spodbujanja podjetništva in ustvarjanja delovnih mest na regionalni ravni, ki se ne financirajo v okviru prvih dveh razvojnih prioritet.

Razmejiteni kriterij tega dela prednostne usmeritve do prednostne usmeritve »Gospodarskorazvojna logistična središča« bo v primeru poslovnih con njihova velikost, pri čemer bodo v primeru tega dela prednostne usmeritve financirane manjše cone regionalnega pomena. V primeru regijskih inkubatorjev in drugih razvojnih centrov regionalnega pomena bo razmejiteni kriterij do prednostne usmeritve »Gospodarskorazvojna logistična središča« namen investicije. Namen regijskih inkubatorjev je t. i. »splošno inkubiranje v regiji« v nasprotju s specializiranimi univerzitetnimi in inkubatorji »spin-off« v podjetjih, ki se financirajo v okviru prednostne usmeritve »Gospodarskorazvojna logistična središča«.

Pri dejavnostih v okviru »Ekonomska in izobraževalna infrastruktura« je predvidena možnost dopolnilnega financiranja skladno s 34. členom Uredbe Sveta (ES) 1083/2006.

- 1.b Prometna infrastruktura:** Na področju prometne infrastrukture bodo upravičena vlaganja v lokalne ceste, cestno-prometno infrastrukturo ter pristanišča za potrebe lokalnega javnega potniškega prometa. Ker je definicija lokalnih cest določena in ker se avtoceste in regionalne ceste financirajo v okviru Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture, gozdne ceste ter zasebne poti pa iz Programa razvoja podeželja, je razmejitev pri financiranju podana. Za razliko od investicij v okviru prednostne usmeritve regionalni razvojni programi, kjer bo poudarjena prometna infrastruktura, ki neposredno prispeva k razvoju gospodarstva in turizma, bo v okviru prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško« omogočeno tudi financiranje prometne infrastrukture, ki zagotavlja splošno dostopnost prebivalstva.

⁴⁹ Indeks razvojne ogroženosti je izračunan z utežitvijo kazalcev gospodarske razvitosti (BDP na prebivalca, bruto osnova za dohodnino na prebivalca, število delovnih mest na delovno aktivno prebivalstvo v regiji in bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega), trga dela (stopnja registrirane brezposelnosti in stopnja registrirane zaposlenosti), prebivalstva (indeks staranja prebivalstva), izobrazbe (povprečno število let šolanja) in okolja (delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo, delež površine območij Natura 2000 in kazalec poseljenosti).

2.a Okoljska infrastruktura, ki se ne financira iz Kohezijskega sklada in ni vključena v Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture. Na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda bo upravičena izgradnja manjših čistilnih naprav na območjih z nižjo gostoto prebivalstva ter odvajanje odpadnih komunalnih in padavin-skih voda. Financirana bo tudi oskrba s pitno vodo in zmanjšanje vodnih izgub na vodovodnih sistemih ter izgradnja rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme ter pilotni projekti za razvoj novih okoljskih tehnologij na področju ravnanja z odpadki in odvajanja in čiščenja odpadnih komunalnih voda.

Razmejitveni kriterij tega dela prednostne usmeritve do OP ROPI bo mejna kapaciteta zgrajene okoljske infrastrukture. Pri izgradnji javnih čistilnih naprav bo indikativna vrednost manjša od 2000 PE. Pri zagotavljanju oskrbe s pitno vodo bo indikativna vrednost za zagotovitev rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme do 49.000 prebivalcev. Pri izvedbi pilotnih projektov razvoja novih okoljskih tehnologij na področju čiščenja odpadnih voda bodo projekti upravičeni do sofinanciranja, kadar se bodo zaključili z najmanj eno delujočo tehnološko enoto na območju, kjer ni potrebna gradnja javne kanalizacije v skladu z Operativnim programom odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode z določeno minimalno kapaciteto. Pri izvedbi pilotnih projektov razvoja novih okoljskih tehnologij na področju ravnanja z odpadki bodo projekti upravičeni do sofinanciranja, kadar se bodo izvajali na terenu pilotni projekti manjših kapacitet, ki jih ni mogoče izvesti v laboratorijskem merilu. Projekti se morajo zaključiti z najmanj eno delujočo tehnološko enoto z določeno minimalno kapaciteto. Prijavitelj mora zagotoviti na terenu izvedbo pilotnega projekta z vsemi dovoljenji pod pogojem, da se projekt še ni izvedel na terenu, temveč le v tehnološko-laboratorijskem merilu in da bo projekt doprinesel k odpiranju novih delovnih mest. Indikativne mejne vrednosti razmejitvenih kriterijev se med programskim obdobjem 2007–2013 lahko usklajeno spremenijo za OP RR in posledično OP ROPI.

2.b Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih: izvedba projektov javne infrastrukture v okviru območij Natura 2000, projekti trženja in razvoja izdelkov ter storitev, ki prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti, obnova kulturne dediščine, kulturna infrastruktura ter kulturni programi, povezani z razvojem turizma in promocijo regije, izgradnja in urejanje javne turistične infrastrukture in turističnih razvojnih projektov lokalno-regionalnega pomena.

Razmejitveni kriterij tega dela prednostne usmeritve do razvojne prioritete »Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov« bo mejna vrednost projekta. V objektih mešanih dejavnosti bodo v primerih kulturne infrastrukture financirani projekti z večinskim deležem kulturnih vsebin.

3.a Razvoj urbanih območij: sofinanciranje projektov usklajenega razvoja družbene in gospodarske infrastrukture v urbanih območjih, z izdelavo strokovnih podlag za prostorske akte in načrtovanjem učinkovitega javnega potniškega prometa v okviru širših gravitacijskih območij, zagotavljanje čistih transportnih sistemov in javnega potniškega prometa (infrastruktura za potrebe nemotoriziranega prometa v urbanih območjih, gradnja parkirišč na obrobju urbanih naselij za potrebe razvoja sistemov »park&ride«), vzpostavitev katastrov gospodarske javne infrastrukture, celovita prenova starih mestnih jeder in zgodovinskih mest za povečanje atraktivnosti objektov, ulic in trgov ter celovita prenova degradiranih in opuščenih urbanih območij. V tem delu so izdatki v stanovanjske objekte upravičeni le ob upoštevanju drugega odstavka 7. člena Uredbe Sveta (ES) 1080/2006.

V okviru načrtovanja mobilnosti v mestih ter urbanističnega načrtovanja si je treba prizadevati, da se bodo na celostni način povezovale različne dejavnosti, ki bodo prispevale k trajnostnim ciljem in ki lahko med drugim vključujejo:

- visokokakovostne in inovativne energetske učinkovite storitve javnega potniškega prometa vključno z intermodalnimi povezavami z drugimi trajnostnimi transportnimi sredstvi ter spodbujanjem uporabe alternativnih goriv, kot tudi spodbujanje uporabe čistih in energetske učinkovitih vozil;
- vplivanje na potovalne navade in izbiro načina prevoza z načrti za upravljanje mobilnosti ter izvajanjem strategij za upravljanje povpraševanja (vključno z coniranjem in prostorskim načrtovanjem);
- razvoj varne in zanesljive cestne infrastrukture in prometnih sredstev za vse uporabnike;
- uvajanje mobilnostnih storitev, ki spodbujajo nove oblike energetske učinkovitejše rabe vozil in/ali lastništva ter življenjski slog, ki je manj odvisen od avtomobila;
- spodbujanje energetske učinkovitih tovornih logističnih storitev ter novih konceptov za distribucijo blaga.

3.b Socialna infrastruktura: sofinanciranje investicij v zdravstveno, socialnovarstveno in drugo socialno infrastrukturo regionalnega pomena ob pogoju, da je dejavnost predvidena v RRP in da je hkrati pomanjkanje tovrstne infrastrukture.

ture velika ovira za hitrejšo regionalno rast in razvoj ter ustvarjanje delovnih mest. Športna infrastruktura se ne šteje v okvir socialne infrastrukture.

Glede na različno razvojno problematiko po regijah bodo posamezni ukrepi prilagojeni regionalnim potrebam, pri tem bo na agregatni ravni za prvi in drugi sklop namenov predvidoma namenjenih okvirno med 35 in 45 % sredstev, medtem ko naj za tretji sklop ne bi bilo namenjenih več kot 25 % sredstev.

Zgoraj navedena indikativna finančna razmerja zagotavljajo, da bodo sredstva uravnoteženo razporejena med podeželski in urbani prostor. Glede na različno razvojno problematiko po regijah bo dejanski obseg angažiranih sredstev v posamezni regiji po vsebinskih področjih regijsko specifičen in odvisen od potreb regije.

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

To so praviloma samoupravne lokalne skupnosti, Sveti regij pa imajo možnost, ob upoštevanju zakonskih določil, kot upravičence določiti tudi lokalne javne gospodarske službe, javne zavode, javne službe, koncesionarje, subjekte spodbujanja razvoja na regionalni ravni, neprofitne organizacije s področja družbenih dejavnosti ipd.

3.5.4.2 Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Politika spodbujanja skladnega regionalnega razvoja ima cilj zaustavitve naraščanja regionalnih razvojnih razlik s spodbujanjem razvoja v ciljnih območjih, ki se soočajo z največjimi razvojnimi problemi. Obmejna območja z Republiko Hrvaško so opredeljena tudi kot prednostna območja regionalne politike. Tu se nahajajo najmanj razvita območja v Sloveniji in večinoma majhne ter finančno šibke lokalne skupnosti (v 7 statističnih regijah). Regionalna politika želi na tem ciljnem območju pritegniti začetne investicije podjetij in omogočiti ter izboljšati dostopnost do javnih funkcij in storitev za prebivalstvo, ki živi v neposredni bližini mejnih prehodov z Republiko Hrvaško, saj ocenjujemo, da se bo po vključitvi Slovenije v schengenski mejni režim koncentracija razvojnih problemov na južni slovenski meji še intenzivirala. S tem v zvezi igrajo pomembno vlogo tudi prihodnji programi celostnega urejanja cestnoprometne infrastrukture na obmejnem področju s Hrvaško ter s tem v zvezi ustrezno zagotavljanje ustrezne dostopnosti vseh kotičkov omenjenega prostora za zagotovitev drugih razvojnih naporov. Hkrati z dvigom kvalitete infrastrukturne oskrbe obmejnega prebivalstva pa želimo izboljšati tudi splošno opremljenost in izgled naselij ob meji, saj bodo v prihodnje ta poleg podobe Slovenije ustvarjala tudi podobo »južne meje EU«.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Financirana bo prometna, okoljska in ekonomska infrastruktura ob državni meji z Republiko Hrvaško. Prednostno se bodo sofinancirali projekti, s katerimi se razrešuje problematika dostopov po slovenskem ozemlju do bivališč in proizvodnih objektov.

Razmejiten kriterij predstavljene prednostne usmeritve do prednostne usmeritve »Regionalni razvojni programi« je usmerjenost prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško« na ohranjanje poseljenosti. Navedeno se bo kazalo v manj restriktivnih pogojih financiranja, kot je npr. zagotavljanje javne udeležbe s strani državnega proračuna, dopuščena manjša vrednost projekta, sofinanciranje prometne infrastrukture, ki zagotavlja splošno dostopnost prebivalstva oz. z zagotavljanjem okoljske infrastrukture omogoča ohranjanje poseljenosti, ter financiranje tudi manjših poslovnih in obrtnih con, ki zagotavljajo delovna mesta.

Razmejiten kriterij do »Operativnega programa za čezmejno sodelovanje s Hrvaško« bo vsebina projekta, ki bo v primeru financiranja iz sredstev »Operativnega programa za čezmejno sodelovanja s Hrvaško« morala izkazovati čezmejni vpliv.

Upravičenci oz. ciljne skupine so samoupravne lokalne skupnosti.

4.5.5. Tehnična pomoč

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Namen tehnične pomoči je zagotoviti učinkovito izvajanje operativnega programa, razvojnih prioritet, prednostnih usmeritev ter operacij. Z aktivnostmi, ki se bodo izvajale v okviru tehnične pomoči, se bo povečala prepoznavnost programa in njegovih sestavnih delov, kakovost izvedbe, spremljanje in nadzor nad njihovim izvajanjem ter zagotovila njihova večja usklajenost med partnerji. V okviru tehnične pomoči se bo spodbujala priprava projektnih predlogov, izvajale se bodo različne študije in vrednotenja ter aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti za podporo projektnim aktivnostim ter zagotavljala ustrezna kadrovska podpora za izvedbo aktivnosti.

CILJI

Glavni cilji, ki se bodo uresničili v okviru tehnične pomoči, so:

- zagotoviti nemoteno in dobro izvedbo ter spremljanje programa s pripravo in izbiro projektov, izvedbo študij in vrednotenij, strokovnih ocen, poročil in ustrezno administrativno usposobljenostjo upravičencev;
- zagotoviti usklajenost in razpoznavnost programa/razvojnih prioritet/prednostnih usmeritev/operacij med partnerji, splošno in strokovno javnostjo;
- zagotoviti informacijsko podprto vodenje, spremljanje in poročanje o programu.

RAZVOJNI KONTEKST

Aktivnosti tehnične pomoči podpirajo razvojne prioritete, določene v NSRO, in razvojne prioritete/prednostne usmeritve in operacije, določene v OP RR.

PREDVIDENE DEJAVNOSTI

Programi tehnične pomoči bodo vključevali zlasti naslednje aktivnosti:

- aktivnosti za pripravo in izbiro operacij;
- študije za izvedbo razvojnih prioritet/prednostnih usmeritev/operacij operativnega programa;
- vrednotenja/poročila/strokovne ocene;
- ukrepe, namenjene partnerjem, upravičencem, splošni in strokovni javnosti, vključno z aktivnostmi informiranja in obveščanja javnosti, ukrepe usklajevanja in spodbujanja sodelovanja med partnerji;
- aktivnosti za vzpostavitev, nadgradnjo in povezovanje informacijskih sistemov za vodenje, spremljanje, vrednotenje, poročanje in nadzor izvajanja operacij/prednostnih usmeritev/razvojnih prioritet;
- podporne aktivnosti pri izvajanju operativnega programa in aktivnosti za dvig administrativne usposobljenosti njegovih upravičencev (dodatne zaposlitve, usposabljanja, izmenjava izkušenj, delovanje nadzornega odbora, idr.).

V okviru tehnične pomoči OP RR se bodo poleg navedenih aktivnosti financirale tudi aktivnosti horizontalnega značaja, ki se nanašajo na skupne vsebine OP ESS in OP RR, še zlasti pa:

- podporne aktivnosti pri izvajanju obeh operativnih programov in aktivnosti za dvig administrativne usposobljenosti posredniških teles oziroma upravičencev hkrati v okviru OP RR in OP ESS (dodatne zaposlitve, usposabljanja, izmenjava izkušenj idr.),
- aktivnosti obveščanja javnosti,
- aktivnosti študij in vrednotenij.

Poleg vsebin OP RR in horizontalnih vsebin OP RR in OP ESS se bodo v okviru tehnične pomoči OP RR financirale tudi vsebine, ki se nanašajo na aktivnosti zaključevanja EPD.

UPRAVIČENCI OZ. CILJNE SKUPINE

Upravičenci za projekte tehnične pomoči v okviru OP RR so:

- pravne osebe javnega prava, vključene v izvajanje operativnega programa (primeroma: ministrstva, vladne službe, javne agencije, javni zavodi, javni skladi, subjekti spodbujanja razvoja na regionalni ravni, pokrajine, občine, zbornice, univerze) in

- pravne osebe zasebnega prava, ki so upravičenci programa (primeroma: nevladne organizacije, invalidska podjetja, gospodarske družbe, ki izvajajo izobraževalno dejavnost, subjekti spodbujanja razvoja na regionalni ravni, združenja malih in srednje velikih podjetij), katerih projekti tehnične pomoči so izbrani s postopki oddaje javnih naročil.

Pri izvedbi vseh aktivnosti tehnične pomoči v okviru OP RR bodo upoštewane omejitve, določene v 46. členu Uredbe Sveta št. 1083/2006/ES.

3.6 Horizontalni temi

Horizontalne teme so opredeljene z vidika vodenja razvojne politike, ki jih je treba upoštevati pri izvajanju vseh instrumentov. V ta namen izvedbeno poglavje 6.2 jasno opredeljuje usmeritev nadzornemu odboru in organu upravljanja, da se bo tema področja »posvečala posebna pozornost tudi v fazi izvedbe, torej pri opredeljevanju konkretnih aktivnosti ter pri spremljanju in vrednotenju«. To pomeni, da bodo morale biti podprte aktivnosti skladne z zgornjimi načeli, pri tem pa bodo posebej identificirane tiste operacije, ki so posebnega pomena za posamezno dimenzijo. V teh primerih bo pridobljeno soglasje pristojnih ministrstev, pri čemer se bodo poleg usmeritev EU in nacionalnih strateških usmeritev upoštevala tudi priporočila iz celovite presoje vplivov na okolje.

3.6.1 Trajnostni razvoj s poudarkom na okoljski dimenziji

Trajnostni razvoj je osnovno izhodišče vseh splošnih strateških in izvedbenih dokumentov Republike Slovenije (SRS), okoljska dimenzija pa je podrobneje obdelana v Nacionalnem programu varstva okolja (NPVO). Skupaj težijo k zagotavljanju razvoja, ki bo zagotavljal ravnotežje med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki.

Poleg aktivnosti, ki se v OP RR neposredno nanašajo na okoljsko dimenzijo, je okoljska dimenzija trajnostnega razvoja vključena v dokument tudi horizontalno, to je z naborom visokih okoljskih meril za vrednotenje projektov ter določanjem prioritet tistim vsebinam, ki imajo pozitiven okoljski vpliv. Namen te horizontalne teme je torej integracija okoljskih vprašanj v predvidene programe in kasneje v izvedbene projekte, kar pomeni zavezujočo usmeritev organu upravljanja.

Vse izbrane dejavnosti bodo upoštevale temeljna načela dolgoročnega trajnostnega razvoja. V ta namen bo Ministrstvo za okolje in prostor pripravilo posebna priporočila oz. usmeritve, kako optimalno vključiti okoljska načela in merila v vrednotenje in izvajanje projektov.

Merila bodo zasnovana tako, da se bodo prednostno odobrvali projekti, ki bodo razvijali ali uporabljali okoljske tehnologije, to je tiste tehnologije, katerih uporaba je okolju manj škodljiva in ki varujejo okolje, ga manj onesnažujejo, zagotavljajo trajnostno rabo naravnih virov, omogočajo boljše recikliranje odpadkov in proizvodov ter ravna s preostalimi odpadki na okolju sprejemljivejši način kot tehnologije, ki jih zamenjujejo. Okoljske tehnologije namreč znižujejo stroške in povečujejo konkurenčnost gospodarstva s tem, da znižujejo porabo energije in drugih naravnih virov, z vidika okolja pa so pomembne predvsem zato, ker zmanjšujejo emisije in producirajo manjše količine odpadkov. Med okoljskimi merili se bodo pri izboru projektov prav tako smiselno upoštevala merila ohranitve identitete krajine ter kulturne in naravne dediščine, zmanjšanje škode za strukturo ali kvaliteto tal, optimizacija trajnostne rabe naravnih virov, ohranjanje in dobro upravljanje vodnega režima in zmanjšanje vplivov zaradi klimatskih sprememb. Spodbujanje uporabe okoljskih tehnologij z OP RR bo imelo za posledico zmanjševanje vplivov na okolje, po drugi strani pa bo spodbujalo konkurenčno prednost odobrenih projektov. Posebna pozornost bo namenjena tudi aktiviranju razvojnih potencialov biotske raznovrstnosti ter s tem prispevanju k trajnostnemu razvoju regij. V skladu z integriranim pristopom k upravljanju okolja se bo za doseganje ciljev na področju klimatskih sprememb v Sloveniji prizadevalo v soglasju z doseganjem drugih ciljev, ki so povezani z okoljem in s katerimi je mogoče doseči močne sinergije, še zlasti izboljšanje kakovosti zraka. Med ekonomskimi merili se bodo smiselno upoštevala merila usklajenosti z normativi in standardi in stroški na enoto učinka, podatki iz analize stroškov in koristi, vpliv na ceno storitve po izgradnji javne infrastrukture ipd. Med socialnimi oz. socialno-ekonomskimi pa bodo upoštevana merila za povečanje zaposlitve, prispevka k skladnosti regionalnega razvoja, kvalitete delovanja javnih služb in načina oskrbe ter kvalitete življenja nasploh.

3.6.2 Enakost možnosti

OPIS Z UTEMELJITVIJO

Integracija načela enakosti pomeni (re)organizacijo, napredek, razvoj in vrednotenje političnih procesov tako, da akterji, ki se običajno ukvarjajo s sprejemanjem političnih odločitev, integrirajo vidik enakosti v vse politike na vseh ravneh in v vseh fazah. Integracija enakih možnosti v načrtovanju in v dokumentih strukturnih skladov tako obsega vse faze v procesu ukrepanja – programiranje, izvajanje, spremljanje ter vrednotenje.

Kljub sprejetim zakonskim določitvam in institucionalnim ureditvam še vedno obstajajo razlike v zagotavljanju enakosti možnosti, ki so razvidne v stopnjah zaposlenosti, stopnji zaposlenosti žensk v odnosu do stopnje zaposlenosti moških, segregaciji spolov; razlike so razvidne v stopnji zaposlenosti in brezposelnosti invalidov, Romov, migrantov, bivših zapornikov, zdravljenih odvisnikov in drugih ranljivih skupin. Izkazuje se tudi vse večja potreba po zagotavljanju ustreznih programov in ukrepov za zagotavljanje enakih možnosti za starejše in mlade. Zaradi tega so na trgu dela potrebna nadaljnja prizadevanja in sistematične dejavnosti s pristopom integracije načela enakosti v vse vidike družbenega življenja.

Temeljni cilj je zagotavljanje enakih možnosti, kar pomeni enako dostopnost, prepoznavnost, moč in udeležbo na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, pri čemer je posebej pomembno načelo enakosti možnosti za:

- oba spola,
- invalide,
- Rome,
- migrante,
- bivše zapornike,
- zdravljene odvisnike,
- starejše,
- mlade,
- in druge ranljive skupine.

Za zagotavljanje enakih možnosti je treba uresničevati in uveljaviti instrumente in programe za ustvarjanje okolja, ki bo omogočalo enake možnosti dostopa in družbene ter socialne vključenosti za vse in ki bo posledično povečalo blaginjo ljudi. Model invalidskega varstva prehaja iz medicinskega v bio-psiho-socialni model oziroma model, ki temelji na človekovih pravicah, tj. na preprečitvi diskriminacije in zagotavljanju enakih možnosti in enake obravnave. Tako invalidnost ni več definirana kot posameznikov (zdravstveni) problem, temveč kot zapleten (kompleksen) zbir okoliščin na strani posameznika in družbenih dejavnikov, ki prispevajo k izključenosti in nezmožnosti invalida, da uveljavlja temeljne človekove pravice. Poleg individualnega pristopa je potrebna tudi družbena aktivnost in odgovornost, da se vzpostavi ustrezne pogoje za polno – enakovredno – življenje invalidov v družbi.

Strategija integracije načela enakosti je sestavljena iz operativnih elementov in bo potekala z različnimi vzporednimi ukrepi za odstranjevanje ovir, ki ciljnim skupinam ranljivih oseb preprečujejo enakovredno sodelovanje v javnem in zasebnem sektorju. Zagotavljanje enakopravnosti med spoloma bo v OP RR izvajano kot horizontalni ukrep povsod tam, kjer je to izvedljivo oz. utemeljeno. Ženske so ena izmed ciljnih skupin, glede na katero se spremlja in meri uspešnost in učinkovitost izvajanja programa. V okviru OP RR bo po pravilu posebna pozornost prav tako namenjena zagotavljanju dostopa (predvsem invalidov in drugih funkcionalno oviranih ljudi) do grajenega okolja, informacij in komunikacij.

4 DOPOLNJEVANJE UKREPOV

4.1 Dopolnjevanje z Operativnim programom razvoja človeških virov

Usklajenost med OP RR in OP ESS je izjemnega pomena, saj brez medsebojnega dopolnjevanja aktivnosti iz obeh operativnih programov ne bo mogoče doseči zastavljenih ciljev ne v enem ne v drugem operativnem programu. OP ESS namreč zagotavlja investicije v človeške vire in tudi izobraževalne sisteme, brez katerih pretežno materialne investicije v okviru OP RR sploh ne morejo delovati oz. vsaj ne morejo uspešno in učinkovito delovati. Zato je naloga pristojnih služb in še posebej organa upravljanja, da se v fazi izvedbe zagotavlja medsebojna komplementarnost izvajanja operativnih programov.

Navedeno je še posebej pomembno na nekaterih specifičnih področjih. (1) Na področju spodbujanja podjetništva ter vzpostavitve gospodarskorazvojnih logističnih središč je treba v okviru OP ESS zagotoviti prilagojen sistem izobraževanja in usposabljanja, ki bo spodbujal podjetniško miselnost in tudi zagotavljal za to potrebna znanja in kompetence. (2) Enako velja za področje štipendij, ki se morajo dodeljevati skladno s potrebami gospodarstva, te pa se sooblikujejo glede na razvojne priložnosti in projekte, ki se izvajajo tudi s pomočjo OP RR. Navedene aktivnosti morajo biti usklajene in usmerjene v doseganje istih strateških ciljev na podjetniški ravni, saj se sicer lahko soočimo s problemom razdrobitve omejenih sredstev. Omenjeno je posebej očitno na regionalni ravni, zato bo morala biti tudi vzpostavljena jasna vsebinska povezava med razvojno prioriteto »Razvoj regij« ter regijskimi štipendijskimi shemami. (3) Neposredno za podjetja, še posebej mala in srednja, so prav tako nujno potrebne neposredne spodbude za investicije v človeške vire, saj bistveno izboljšujejo prilagodljivost in konkurenčnost podjetij. (4) Podjetja potrebujejo enostavno, prilagodljivo in učinkovito zagotavljanje javnih storitev, kar še posebej velja za področje e-uprave za pravne osebe. Cilji, kot so zagotavljanje enotne vstopne točke za pravne osebe, omogočanje opravljanja postopkov v zvezi z registracijo gospodarske družbe in zavarovanjem preko spleta, omogočanje spletnega poslovanja pravnih oseb z državo, bodo bistveno olajšali tako ustvarjanje kot privabljanje podjetij v Slovenijo. Prav tako bo na ta način skrajšan postopek izvedbe razvojnih projektov v samem OP RR. (5) Tesna povezava med obema OP je prav tako pri usposabljanju brezposelnih, npr. pri programu usposabljanja na delovnem mestu, kar je lahko medsebojno dopolnjujoč podporni mehanizem po eni strani za zagon gospodarskega središča, po drugi strani pa tudi za brezposelno osebo pomeni večjo gotovost zaposlitve na srednji in dolgi rok. (6) Prav tako mora biti poudarjen pomen dopolnjevanja vsebin med razvojno prioriteto »Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov« in zagotavljanjem ustreznih usposobljenih delovnih sil. Brez močne podpore na strani investicij v ljudi iz OP ESS ne bo mogoče uspešno razvijati in tržiti turističnih, kulturnih in drugih objektov, saj je neposreden stik gosta ključen za njegovo zadovoljstvo. Pri tem pa ne gre le za znanja, povezana s samim trženjem in ponudbo, ampak tudi za znanja pri upravljanju in razvoju storitev, projektne menedžmentu ipd. (7) Končno bo OP RR zagotavljal tudi sredstva za izgradnjo izobraževalno-raziskovalne infrastrukture, kar mora biti po eni strani usklajeno z razvojem sistema šolstva v Sloveniji, po drugi pa podprto z potrebnimi investicijami v kvaliteto programov, ki se bodo izvajali v okviru podprtih objektov: od razvoja programov do investicij v učitelje ipd.

Poleg predstavljene vsebinske koordinacije bo v okviru OP RR izkoriščena tudi možnost sofinanciranja vsebin, ki jih sicer financira Evropski socialni sklad, kot to določa 34. člen splošne uredbe. Možnost t. i. **dopolnilnega financiranja** bo omogočena le v primerih, kjer bo šlo za neposredno navezavo na vsebino projekta in kjer bo to financiranje pogoj za uspešno izvedbo projekta. Na splošni ravni se bomo načeloma držali usmeritve, da se bodo v okviru aktivnosti Evropskega sklada za regionalni razvoj financirala tudi izobraževanja in usposabljanja v primerih, ko gre za istega prejemnika (npr. uvajanje nove tehnologije v podjetju ne zahteva samo nakupa opreme, ampak tudi usposabljanje v tem istem podjetju). V primerih, ko bo potrebno usposabljanje ali izobraževanje tudi izven prejemnika sredstev, se bodo takšne aktivnosti financirale ločeno v okviru OP ESS. Na konkretni ravni to po razvojnih prioritetah pomeni predvsem:

- razvojna prioriteta »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost«: financiranje izobraževanja in usposabljanja pri prejemnikih razvojnih spodbud ESRR, ko je ta namenjena krepitevi konkurenčne sposobnosti praviloma v okviru istega tehnološkega procesa oz. inovacije oz. v primeru srednjih in malih podjetij, tudi za usposabljanje za pridobitev ključnih kompetenc;
- razvojna prioriteta »Gospodarskorazvojna infrastruktura«: možnost financiranja izobraževanja in usposabljanja predvsem v okviru gospodarskih središč z namenom učinkovitejšega upravljanja s središči oz. tudi za zagotavljanje učinkovitih storitev v njihovem okviru (npr. storitve podjetniških inkubatorjev);
- razvojna prioriteta »Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov«: usposobljenost je izjemnega pomena v okviru razvoja turizma (npr. pri projektih razvoja organizacijskih struktur) ter revitalizacije kulturne dediščine. Še posebej v teh primerih bo mogoče uporabljati institut dopolnilnega financiranja skladno z splošnim pristopom, tj. ko gre za potrebo po usposabljanju pri istem prejemniku kot v primeru spodbude iz ESRR;

- razvojna prioriteta »Razvoj regij«: dopolnilno financiranje je potencialno relevantno predvsem v primerih zagotavljanja podjetniške infrastrukture in v njihovem okviru storitev za podjetja. V teh primerih bi lahko prišlo do uporabe dopolnilnega financiranja npr. pri spodbujanju realizacije podjetniških idej študentov ipd.

Eden od osnovnih namenov tehnične pomoči je tudi zagotavljanje sredstev za usposabljanje sodelujočih pri izvajanju kohezijske politike, zato je treba navedeno področje omeniti tudi v okviru predstavitve dopolnilnega financiranja.

4.2 Razmejitev s Programom razvoja podeželja RS 2007–2013

Podlaga oz. referenčni okvir za pripravo Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013 (v nadaljevanju PRP) je Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja (v nadaljevanju NSNRP). Tako celotna politika razvoja podeželja, prednostne naloge PRP, aktivnosti in ukrepi odsevajo nacionalne prioritete, ki so skladne z evropsko strategijo in opredeljene v NSNRP. Ravnovesje med ključnimi področji ukrepanja na nacionalni ravni je skladno z najpomembnejšimi evropskimi usmeritvami na tem področju. Gre za skladnost med konkurenčnostjo kmetijstva, živilstva in gozdarstva, varovanjem okolja in ohranjanjem kulturne krajine ter izboljšanjem kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanjem diverzifikacije.

Prednostne naloge NSNRP so zasnovane v skladu s smernicami Skupnosti za razvoj podeželja⁵⁰, z usmeritvami Lizbonske strategije in z vodilnimi načeli Skupne kmetijske politike, ki jih je leta 2001 določil Evropski svet v Göteborgu. Poleg strateških smernic Skupnosti je bila za oblikovanje nacionalnih prednostnih nalog PRP vodilo tudi leta 2000 sprejeta Lizbonska strategija za EU in njena prenovljena verzija, ki daje poudarek dvema ključnima nalogama – ustvarjanju novih in boljših delovnih mest ter vzpostavitvi močnejše in trajnejše gospodarske rasti.

V skladu s strateškimi smernicami Skupnosti mora politika razvoja podeželja podeželskim območjem pomagati, da dosežejo cilje večje konkurenčnosti, ustvarjanja delovnih mest in inovativnosti. Potrebna je večja osredotočenost na naložbe v ljudi, znanje in izkušnje, v kapital v kmetijskem in gozdarskem sektorju, v nove načine izvajanja okoljskih storitev in ustvarjanje novih in boljših delovnih mest na podeželju.

Politika razvoja podeželja pomaga podeželskim območjem, da izpolnjujejo svoj potencial kot privlačen kraj za naložbe, delo in življenje. S tem ko so vse aktivnosti prilagojene stanju okolja in narave, se neposredno podpira trajnostni razvoj. Razvoj podeželja prispeva k povečanju konkurenčnosti v kmetijskem in živilskem sektorju, pri čemer velja izpostaviti inovacije in informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Za spodbujanje inovacij in podjetništva so pomembne lokalne pobude (npr. LEADER), ki prispevajo k ustvarjanju novih delovnih mest, zvišanju dohodkov in promociji enakih možnosti na podeželju. Prav tako so pomembne podpore za razširitev dejavnosti. Precejšen vir dohodka in zaposlitvenih možnosti na podeželju so tudi z okoljem povezane aktivnosti, kot je npr. turizem. Poleg politike razvoja podeželja so za razvoj podeželskega območja pomembne tudi druge politike, predvsem ukrepi strukturnih skladov.

Uresničevanje PRP bo Slovenija izvajala z ukrepi po 4 prednostnih oseh. V nadaljevanju so indikativno predstavljene 4 osi PRP z okvirno določitvijo oz. razmejitvijo vsebin s kohezijsko politiko, pri čemer se bosta organ upravljanja kohezijske politike in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju MKGP) redno in sproti usklajevala o natančnih določbah izvedbenih dokumentov, ki bodo preprečevale tveganje dvojnega financiranja.

Aktivnosti 1. osi – izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja – bodo prispevale k dvigu produktivnosti in s tem konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja, poleg tega pa bodo posredno in neposredno vplivale tudi na ohranjanje okolja in izboljšanje kakovosti življenja na podeželju. Pri opredelitvi ukrepov za aktivnosti, ki bodo omogočali posodobitev obstoječih in uvedbo novih tehnologij, bodo posebej izpostavljene okoljske zahteve in uporaba obnovljivih virov energije. S tem bodo aktivnosti prve osi posredno prispevale k ugodnejši bilanci hranil v tleh ter boljši kakovosti vode in zraka (2. os). Aktivnosti v podporo posodobitvi in dvigu dodane vrednosti v kmetijstvu, živilsko-predelovalni industriji in gozdarstvu bodo z multiplikativnimi učinki prispevale k iskanju zaposlitvenih možnosti ter izboljšanju kakovosti življenja na podeželju, to je k temeljnemu cilju politike na 3. osi. Izrazito sinergijske učinke lahko kažejo tudi ukrepi v podporo shemam kakovosti, ki obenem tudi prispevajo k diverzifikaciji dohodka (3. os) ter k uveljavitvi okolju prijaznejših proizvodnih praks (2. os).

⁵⁰ http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Leon/doc/5966_06_slo.doc.

Aktivnosti 1. osi so v delu, kjer bi lahko prišlo do morebitnega prekrivanja, aktivnosti PRP in OP RR, usmerjene v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov, in so investicijske narave (tudi nakup opreme, licenc, patentov...), medtem ko gre v okviru OP RR (razvojna prioriteta konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost) za podporo projektom raziskav in razvoja (katerih rezultat je med drugim pridobitev patenta). OP RR torej ne bo dodeljeval pomoči za aktivnosti, ki se podpirajo v okviru PRP, saj je ločnica med njima povsem jasna.

Na področju cestne infrastrukture se bodo v okviru razvoja podeželja sredstva namenjala le za naložbe v gozdne ceste in zasebne poti, in sicer v infrastrukturo na privatnih zemljiščih, ki se v okviru ESRR ne financira. V okviru OP RR se lahko financira le lokalna prometna infrastruktura, pri čemer je opredelitev in razmejitve te infrastrukture jasno opredeljena v nacionalni zakonodaji.

Aktivnosti 2. osi – izboljšanje okolja in podeželja – skupaj vodijo k obdelanosti podeželskih območij in izvajanju naravi prijaznih tehnologij v kmetijstvu in gozdarstvu. Pripomorejo k varovanju okolja, ohranjanju naravnih virov in proizvodnih danosti za kmetijstvo. Poseljenost podeželja in aktivnost prebivalstva na področju kmetijstva je ključna za zagotavljanje trajnostnega razvoja podeželskih območij. Uveljavljen način upravljanja z gozdovi in ohranjanje ter vzpodbujanje sonaravnega kmetovanja bo v veliki meri zagotavljal ugodno stanje biotske raznovrstnosti in ohranjanje habitatov na območjih Natura 2000. Aktivnosti 2. osi se dopolnjujejo predvsem z aktivnostmi 1. in 3. osi. Pripomorejo, da se kmetijska gospodarstva in prebivalci na podeželju usmerjajo k inovativnim praksam, ki so povezane z ohranjanjem podeželja in varovanjem okolja, so dohodkovno zanimivejše in omogočajo izboljšanje standarda na podeželju. Ukrepi 2. osi so usmerjeni predvsem v doseganje ciljev, ki jih določa strateška smernica Skupnosti na področju izboljšanja okolja in podeželja. Izvajanje ukrepov, ki se bodo izvajali v okviru 2. osi, vključuje doseganje ciljev ohranjanja območij Natura 2000, zaustavitve upadanja biotske raznovrstnosti iz Göteborgske zaveze, ohranjanja kakovosti voda v skladu z Direktivo 2000/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta in blaženja podnebnih sprememb iz Kjotskega protokola. Vsi predvideni ukrepi bodo pripomogli k učinkovitemu izvajanju NSN, ki v svoji strategiji predvideva enake ukrepe za doseganje ciljev na področju varovanja okolja. Ukrepi 2. osi ravno tako v največji meri upoštevajo mnenja in priporočila predhodnega vrednotenja programa in so v večini usklajena s podanimi smernicami.

Ukrepi 2. osi se izvajajo v obliki neposrednih plačil (gre za plačila na upravičeno enoto – površina, žival ... – kot kompenzacija višjih stroškov) in se zato ne prekrivajo z aktivnostmi kohezijske politike, kjer takšne aktivnosti niso upravičene.

Aktivnosti 3. osi – kakovost življenja na podeželju in gospodarska diverzifikacija podeželskega gospodarstva – spodbujajo podjetništvo ter so namenjene dvigu kakovosti življenja na podeželju. Omogočajo večjo zaposljivost in pozitivno vplivajo na gospodarski razvoj podeželja ter ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Izraba drugih danosti omogoča diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti na podeželju. Aktivnosti tretje osi nadgrajujejo, dopolnjujejo in plemenitijo učinke prve in druge osi. Nove zaposlitvene možnosti sproščajo pritisk na delovna mesta v kmetijstvu in gozdarstvu, obenem pa s širjenjem dejavnosti na podeželju lahko prispevajo k povečanju dodane vrednosti gospodarske verige.

Aktivnosti na 3. osi PRP, ki se nanašajo na dodeljevanje subvencij z namenom ustanavljanja in razvoja mikropodjetij, so do aktivnosti OP RR v okviru spodbujanja podjetništva indikativno razmejeni s kriterijem velikosti upravičenca (mikropodjetja) ter njihovo lokacijo (sedež in delovanje izven mest), dodatno pa še z mejno vrednostjo projekta (posebno za primer subjektov, ki imajo naložbe v obnovljive vire energije). Spodbujanje podjetništva z dodeljevanjem subvencij v okviru aktivnosti OP RR bo načeloma usmerjeno v mikropodjetja s sedežem in delovanjem v naseljih s statusom mesta ter v mala in srednje velika podjetja ne glede na lokacijo podjetja pri vseh drugih aktivnostih.

Na področju razvoja IKT, kjer je ugotovljeno morebitno prekrivanje aktivnosti PRP in OP RR (prednostna usmeritev informacijska družba), se bo v okviru OP RR sofinancirala vzpostavitev širokopasovnih omrežij (sistemskih mrež) oz. se bo zagotovil dostop natančno določenim uporabnikom (organizacije s področja vzgoje, izobraževanja, raziskovanja oz. kulture). V okviru PRP gre po drugi strani za aktivnosti upravičenega nakupa in uporabe tehnologij IKT za mikropodjetja, ki so upravičena za pomoč v okviru ustanavljanja mikropodjetij na podeželju (individualne naložbe).

Razmejitve ukrepov obnove vasi z ukrepi OP RR v okviru razvojne prioritete »povezovanje naravnih in kulturnih potencialov« ter »razvoj regij« temelji na mejni vrednosti projekta, ki je v času pisanja operativnega programa indikativno opredeljena pri 600.000 evrih in se lahko med izvajanjem spreminja. Kjer gre za navajanje mejnih vrednosti projektov kot kriterija za razmejitve aktivnosti PRP in OP RR, bodo omenjene vrednosti namreč predpisane v izvedbenih dokumentih OP RR in bodo predmet usklajevanja in dogovora med zadevanimi organi upravljanja (MKGP in SVLR). V okviru kohezijske politike se bodo načeloma financirali večji projekti, v okviru razvoja podeželja pa manjši, lokalno obarvani projekti.

Namen 4. osi – pobude LEADER in njenih ukrepov je spodbujanje odločanja o razvoju posameznih podeželskih območij po pristopu od spodaj navzgor z lokalnimi akcijskimi skupinami (LAS). Lokalno prebivalstvo mora biti sposobno samo odločati o razvoju svojega okolja in razvojne ideje tudi uresničevati. Za uspešno nastajanje LAS in vključevanje podeželskega prebivalstva v proces nastajanja in uresničevanja razvojnih programov (lokalnih razvojnih strategij) je treba spodbujati tudi izobraževanje za pridobivanje ustreznih strokovnih znanj. Prednostne naloge, ki bodo prispevale k doseganju ciljev 4. osi, morajo hkrati prispevati k doseganju ciljev 1., 2. in zlasti 3. osi.

V primeru 4. osi PRP je podpora namenjena ustanavljanju in delovanju LAS izključno po pogojih PRP (lokalni projekti, podpora investicijam v naseljih z manj kot 10.000 prebivalci ter upoštevanje načel LEADER pri izboru projektov) in se nanašajo na manjše projekte. Pri izvajanju projektov v sklopu 4. osi se bo prav tako, podobno kot pri drugih oseh, uporabljala razmejitve mejne vrednosti projekta.

4.3 Razmejitve s Programom razvoja ribištva RS 2007–2013

Stanje na področju ribištva narekuje aktivnosti Operativnega programa razvoja ribištva v Republiki Sloveniji 2007–2013 (v nadaljevanju PRR), ki so opredeljene še v Nacionalnem strateškem načrtu razvoja ribištva in vodijo k trajnostnemu razvoju ribištva v Sloveniji. Tako Republika Slovenija s PRR izvaja glavne aktivnosti v okviru 4 prednostnih osi. Izbran nabor aktivnosti izhaja iz analize stanja ribiškega sektorja, rezultatov ankete o socioekonomskih podatkih za plovila in podatkih za ribogojstvo ter zastavljenih ciljev in prioritet skupne ribiške politike in nacionalne strategije, ki bodo prispevali k učinkovitemu doseganju skupnih ciljev in usmeritvenih načel EU, ciljev Lizbonske strategije in Göteborga.

V novi finančni perspektivi namerava tako Slovenija izvajati 9 ukrepov na 4 prednostnih oseh Evropskega sklada za ribištvo (v nadaljevanju ESR) in ukrep tehnične pomoči. Na ta način bo doseženo ravnovesje med ključnimi področji ukrepanja. Nacionalne prednostne naloge, ki jih je Slovenija opredelila na podlagi analize stanja, potencialov in specifičnih potreb ribičev ter ribogojcev, bodo prispevale k učinkovitemu doseganju skupnih ciljev EU in usmeritvenih načel za PRR, določenih v členu 19 osnovne uredbe, ciljev Lizbonske strategije in Göteborga.

Prednostne naloge razvoja ribištva v programskem obdobju 2007–2013 v Republiki Sloveniji bodo pripomogle k posodabljanju slovenske ribiške flote in večji selektivnosti, in sicer:

V okviru 1. prednostne osi OP razvoja ribištva so sredstva ESR namenjena trajni ukinitvi ribolovnih dejavnosti (razrez in prerazporeditev plovil v dejavnosti izven ribištva), za naložbe za posodobitev plovil pod in nad krovom (zamenjava motorjev z bolj ekološkimi, tj. energijsko učinkovitejšimi, vendar tako, da se ne poveča ribolovni napor), zamenjavo ribolovne opreme.

V primeru 1. prednostne osi OP razvoja ribištva je podpora namenjena specifičnim aktivnostim izključno pod pogoji OP razvoja ribištva. Pri aktivnostih 1. prednostne osi gre za specifičen namen OP razvoja ribištva, tako da ni prekrivanja z OP RR.

V okviru 2. prednostne osi OP razvoja ribištva so sredstva iz ESR namenjena zlasti posodabljanju in izgradnji ribogojških in predelovalnih objektov, ob upoštevanju ciljev, naštetih v členu 35 osnovne uredbe razvoja ribištva⁵¹.

Sorodno področje v okviru OP RR je spodbujanje podjetništva, vendar je ločnica glede na namen jasna. V okviru OP razvoja ribištva se bodo namreč podpirala podjetja za vzrejo in/ali predelavo rib, ki pa v okviru OP RR ne bodo upravičena do podpore.

V okviru 3. prednostne osi OP razvoja ribištva so sredstva ESR namenjena zlasti izboljšanju delovnih razmer za ribiče na morju (skupni ukrepi) ter v obstoječih ribiških pristaniščih in mestih iztovarjanja, ureditvi trga z ribami ter povečanju porabe rib in ribiških proizvodov na prebivalca.

Aktivnosti na 3. prednostni osi OP razvoja ribištva na področju naložb v pristanišča so sorodne upravičenim namenom v okviru razvoja regij OP RR, vendar so v drugem primeru upravičene naložbe omejene na pristanišča za potrebe lokalnega javnega potniškega prometa in se torej ne prekrivajo s PRR.

⁵¹ Uredba Sveta 1198/2006 z dne 27. julija 2006 o Evropskem skladu za ribištvo.

V okviru 4. prednostne osi OP razvoja ribištva so sredstva ESR namenjena zlasti dopolnjevanju drugih osi v skladu z osnovno uredbo. Ker je morsko ribolovno območje glede na število ribiških plovil majhno, je na primer predvidena diverzifikacija dejavnosti v turizmu. Izbrano obalno območje je v glavnem omejen na tri lokalne skupnosti – Piran, Koper in Izolo; prihodnost v okviru 4. prednostne osi je predvsem v njihovem povezovanju, ustvarjanju lokalnih akcijskih skupin, pridobivanju strokovnih znanj in spodbujanju prebivalcev tega območja.

Pri aktivnostih 4. prednostne osi OP razvoja ribištva gre za specifičen namen, v katerem je opredeljeno morebitno prekrivanje z OP RR v delu izvajanja lokalnih strategij. Pri tem je razmejitveni kriterij opredeljen z mejno vrednostjo projekta, ki bo dogovorjen med organoma upravljanja (MKGP in SVLR) in se bo lahko v dogovoru tudi ustrezno spremenil.

4.4 Evropsko teritorialno sodelovanje

Predvidene vsebine OP RR se dopolnjujejo tudi s ciljem 3 kohezijske politike, tj. evropskim teritorialnim sodelovanjem. V tem okviru Slovenija sodeluje v treh sklopih programov, in sicer:

- a) **Čezmejni operativni programi:**
 - čezmejno sodelovanje z Avstrijo,
 - čezmejno sodelovanje z Italijo,
 - čezmejno sodelovanje z Madžarsko.
 - čezmejno sodelovanje s Hrvaško,
 - čezmejno sodelovanje v Jadranski pobudi.
- b) **Transnacionalni operativni programi:**
 - Alpski prostor (*Alpine space*),
 - Jugovzhodna Evropa (*South East*),
 - Vzhodnocentralna Evropa (*Central East*),
 - Mediteran.
- c) **Medregionalni operativni programi:**
 - medregionalni Tematski program,
 - medregionalni program Interact,
 - medregionalni program Espon,
 - medregionalni program Urbact.

V okviru prve skupine, torej čezmejnega sodelovanja, so za OP RR še posebej pomembni projekti, ki se nanašajo na uporabo čezmejnih gospodarskih povezav, tako v smislu zagotavljanja prijaznega in odprtega podjetniškega okolja kot v smislu zagotavljanja infrastrukturnih možnosti. Področje posebnega pomena je prav tako področje turizma, kjer si razvoja destinacij ni mogoče predstavljati brez ustrezne umeščenosti v širši turistični proizvod. Čezmejni programi zagotavljajo tako ustrezno načrtovanje kot izvedbo investicij, ki je čezmejnega značaja. Takšen primer je tudi področje okolja, kjer ima manjkajoča okoljska infrastruktura lahko resne negativne čezmejne učinke in je zato ena od prioritet. Ravno tako pa je v okviru čezmejnega sodelovanja zelo koristna izmenjava izkušenj in dobrih praks, npr. na področju učinkovite rabe energije ali uporabe obnovljivih virov energije.

Transnacionalni programi se nanašajo na reševanje skupnih izzivov in izkoriščanje priložnosti v okviru širših makroregij. V tem okviru je še posebnega pomena področje turizma ter ohranjanja naravne in kulturne dediščine. Posebej zadnje je za Slovenijo izjemno pomembno glede na njeno izrazito raznoliko in ohranjeno naravno in biotsko raznovrstnost, ki bi bila lahko ob neustreznem gospodarskem razvoju tudi ogrožena. Celovite rešitve in inovativni pristopi ter tudi prostorsko integrirane rešitve, ki jih zagotavljajo projekti iz naslova transnacionalnega sodelovanja, so torej pomembna osnova in komplementarna aktivnost za izvajanje OP RR.

H kakovosti izvajanja operativnega programa bo prispevala tudi v okviru cilja evropsko teritorialno sodelovanje sprejeta pobuda »Regije za gospodarsko spremembo« (*Regions for economic change*). Namenjena je odkrivanju najboljših praks pri gospodarski posodobitvi v povezavi s projekti, ki jasno prispevajo k agendi Unije za delovna mesta in rast ter njenemu razširjanju na vse regije, da bi se spodbujala njihova regionalna rast in manjšale gospodarske razlike. Pobuda bo imela pomembno vlogo pri doseganju kohezijskih ciljev v državah članicah, in sicer s poudarjanjem pomena tako skupnih razvojnih smernic na nacionalni, regionalni in lokalni ravni kakor tudi mreženja, s čimer se spodbuja prenos idej in dobrih praks, kar se bo s pridom uporabilo tudi pri izvajanju tega operativnega programa. Podobno velja za druge programe izmenjave dobrih praks in izkušenj v okviru medregionalnega sodelovanja (npr. Interact, Urbact), ki prispevajo pomembne ideje in nove konceptualne rešitve za reševanje izzivov.

5. FINANČNI NAČRT

Finančna tabela se nanaša na sredstva kohezijske politike, h katerim bo treba zagotoviti ustrezna sredstva soudeležbe Republike Slovenije. Pri tem bo Slovenija, kjer bo to relevantno in utemeljeno, financiranje predvidenih aktivnosti v NSRO dopolnjevala s sredstvi mednarodnih finančnih institucij, še posebej Evropske investicijske banke.

5.1 Finančni načrt pravic porabe po letih

Referenčna številka operativnega programa (številka CCI): CCI 2007SI161PO001

Preglednica 16: Pravice porabe po letih glede na vir financiranja, v evrih, tekoče cene

	Strukturni skladi (ESRR ali ESS) (1)	Kohezijski sklad (2)	Skupaj (3) = (1) + (2)
2007			
V regijah brez predhodne podpore	310.932.694		310.932.694
V regijah s predhodno podporo			0
Skupaj 2007	310.932.694	0	310.932.694
2008			
V regijah brez predhodne podpore	291.050.765		291.050.765
V regijah s predhodno podporo			0
Skupaj 2008	291.050.765	0	291.050.765
2009			
V regijah brez predhodne podpore	267.765.747		267.765.747
V regijah s predhodno podporo			0
Skupaj 2009	267.765.747	0	267.765.747
2010			
V regijah brez predhodne podpore	246.120.881		246.120.881
V regijah s predhodno podporo			0
Skupaj 2010	246.120.881	0	246.120.881
2011			
V regijah brez predhodne podpore	219.618.201		219.618.201
V regijah s predhodno podporo			0
Skupaj 2011	219.618.201	0	219.618.201
2012			
V regijah brez predhodne podpore	197.936.405		197.936.405
V regijah s predhodno podporo			0
Skupaj 2012	197.936.405	0	197.936.405

2013			
V regijah brez predhodne podpore	176.324.829		176.324.829
V regijah s predhodno podporo			0
Skupaj 2013	176.324.829	0	176.324.829
Skupaj v regijah brez predhodne podpore (2007-2013)	1.709.749.522		1.709.749.522
Skupaj v regijah s predhodno podporo (2007-2013)	0		0
Skupaj 2007-2013	1.709.749.522	0	1.709.749.522

5.2 Viri financiranja po razvojnih prioritetah

Referenčna številka operativnega programa (številka CCI): CCI 2007SI161PO001

Preglednica 17: Viri financiranja po razvojnih prioritetah, v evrih, tekoče cene

	Sredstva EU (a)	Nacionalna udeležba (b)=(c)+(d)	Okvirna finančna razdelitev nacionalne udeležbe		Skupno financiranje (e)=(a)+(b)	Stopnja sofinan- ciranja (f)=(a)/(e)	Za informacijo	
			Nacionalni javni viri (c)	Nacio- nalni zasebni viri (d)			Prispevek EIB	Drugi viri
1. Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost (ESRR – javni)	402.133.645	70.964.762	79.335.456	0	473.098.407	0,85	0	0
2. Gospodarsko- razvojna infrastruktura (ESRR – javni)	396.934.393	70.047.246	70.047.246	0	466.981.639	0,85	0	0
3. Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov (ESRR – javni)	263.235.116	46.453.259	46.453.259	0	309.688.375	0,85	0	0
4. Razvoj regij (ESRR – javni)	619.442.634	109.313.408	109.313.408	0	728.756.042	0,85	0	0
5. Tehnična pomoč (ESRR – javni)	28.003.734	4.941.836	4.941.836	0	32.945.570	0,85	0	0
SKUPAJ	1.709.749.522	301.720.511	301.720.511	0	2.001.470.033	0,85	0	0

6. IZVEDBENE DOLOČBE

6.1 Določitev izvedbene strukture in odgovornih institucij

IZKUŠNJE IZ OBDOBJA 2004–2006

Obdobje 2004–2006 je bilo za Republiko Slovenijo prvo programsko obdobje polne vključenosti v kohezijsko politiko. Na podlagi izkušenj, pridobljenih med izvajanjem predpristopnih instrumentov, se je Republika Slovenija odločila ohraniti centralizirano institucionalno ureditev upravljanja strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. To je pomenilo, da je imela Slovenija en organ upravljanja – Službo Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, ki je tudi koordiniral pripravo EPD, ter en plačilni organ v okviru Ministrstva za finance.

Organ upravljanja strukturnih in Kohezijskega sklada je bil ustanovljen s sklepom Vlade Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 115/02) decembra 2002 v okviru Službe Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj (v nadaljevanju: SVRP), ki je opredelil pravno podlago in določil odgovornosti SVRP znotraj Vlade RS. Temeljne odgovornosti SVRP so bile na eni strani celovito upravljanje strukturnih skladov in Kohezijskega sklada ter na drugi strani usklajevanje dejavnosti za uspešen regionalni razvoj.

Skladno s sklepom vlade je bilo področje strukturne politike v SVRP odgovorno za pripravo programskih dokumentov za kohezijsko politiko EU ter je delovalo kot organ upravljanja strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. Vladno službo je vodil minister brez resorja, ki je izvrševal pravice in dolžnosti direktorja službe. Imenovanje ministra brez resorja je dalo politični poudarek gospodarskemu razvoju in strukturni politiki, saj je minister neposredno odgovoren predsedniku vlade.

Z Odlokom o ustanovitvi in delovnih področjih Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (Ur. l. RS, št. 7/05) je bila ustanovljena Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (v nadaljevanju: SVLR). Z dnem uveljavitve odloka so prešla vsa pooblastila in naloge Službe Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, določene z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur. l. RS, št. 60/99 in 56/03), podzakonskimi predpisi, sprejetimi na njegovi podlagi, in odločbami Evropske komisije s področja evropske kohezijske politike, na novoustanovljeno Službo Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko.

Na področju evropske kohezijske politike 2004–2006 organ upravljanja:

- vodi priprave in usklajevanje programskih dokumentov z Evropsko unijo, na podlagi katerih lahko Republika Slovenija prejema kohezijska sredstva iz evropskega proračuna;
- opravlja naloge splošnega upravljanja za potrebe evropskih strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, ki izhajajo iz veljavnega pravnega reda EU s področja kohezijske politike;
- usklajuje, določa, spremlja in vrednoti delovanje ministrstev, vladnih služb ter drugih organov in služb, vključenih v izvajanje evropske kohezijske politike, ter o tem poroča vladi in opravlja druge naloge s področja evropske kohezijske politike;
- zagotavlja pogoje za vzpostavitev, vzdrževanje in delovanje informacijskega sistema za spremljanje in vrednotenje državnega razvojnega programa in enotnega programskega dokumenta.

Pri izvajanju EPD ter Referenčnega okvira za Kohezijski sklad se je pokazalo, da je obstoječ sistem, ki temelji na centralnem koordinativnem telesu na eni strani ter na močni vlogi ministrstev, pristojnih za posamezna vsebinska področja na drugi strani, ustrezen in učinkovit pristop.

Na strani strukturnih skladov je bila v začetku obdobja predvidena koordinacija na dveh ravneh, ki je temeljila na funkciji organa upravljanja ter treh posredniških teles. Izkušnje so pokazale, da navedeni sistem ni bil najučinkovitejši, saj je zmanjševal preglednost in povzročal prekomeren obseg koordinacije. Na seji Vlade RS 22. decembra 2005 so bile sprejete spremembe in dopolnitve EPD, ki so bile potrjene na Nadzornem odboru EPD za programsko obdobje 2004–2006 dne 16. decembra 2005, s čimer so bile sprejete podlage za integracijo posredniških teles za Evropski sklad za regionalni razvoj ter za Evropski socialni sklad v organ upravljanja.

Na podlagi pozitivnih izkušenj s spremembami sistema Republika Slovenija v novem programskem obdobju ohranja centraliziran sistem upravljanja, poleg tega pa uvaja dodatne poenostavitve sistema. Potrebne so nekatere prilagoditve dosedanjega

sistema upravljanja in kontrol novim uredbam sveta EU oz. izvedbenim uredbam, ki veljajo za programsko obdobje 2007–2013. Po drugi strani je treba pri opredeljevanju sistema upoštevati še nekatere dosedanje izkušnje. Prva je vsekakor pomen jasnih in pravočasnih navodil, kar je predpogoj, da se operacije v vseh podrobnostih izvajajo skladno z operativnim programom in predpisanimi pravili. Prav tako so izjemnega pomena jasno opredeljeni postopki ter naloge in pristojnosti posameznih organov in v njihovem okviru tudi posameznih organizacijskih enot in uslužbencev. Dodatno pozornost je treba v naslednjem razvoju sistemov izvedbe posvetiti tudi informacijskemu sistemu za spremljanje.

IZVEDBENA STRUKTURA ZA STRUKTURNE IN KOHEZIJSKI SKLAD – OBDOBJE 2007–2013

Pri določanju pristojnosti in odgovornosti udeležencev, vključenih v izvajanje, so upoštevana pravila EU in zakonodaja Republike Slovenije. Med najpomembnejšimi predpisi v Republiki Sloveniji so: zakon, ki ureja izvrševanje proračuna, zakon, ki opredeljuje temeljna pravila za upravljanje in nadzor javnih financ, ki veljajo tudi za sredstva EU; zakon, ki ureja državno upravo, zakon, ki ureja delovanje vlade, ter zakon, ki ureja nadzor državnih pomoči.

IZVEDBENE DOLOČBE

Za popolno izpolnjevanje zahtev pravnega reda Evropske unije ter v interesu oblikovanja ustreznega in učinkovitega sistema za izvajanje strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU je potrebna jasna razmejitev nalog in določitev medsebojnih razmerij med vpletenimi institucijami, kot je opredeljena v nadaljevanju:

- organ upravljanja: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (notranje organizacijske enote, opredeljene v aktu o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v SVLR),
- organ za potrjevanje: Ministrstvo za finance, Nacionalni sklad,
- revizijski organ: Ministrstvo za finance – Urad RS za nadzor proračuna.

Pri opredelitvi in uporabi sistema izvedbe v Sloveniji bodo v celoti upoštewane določbe 58.–62. člena Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999 (UL L, št. 210 z dne 31. 7. 2006, str. 25) (v nadaljnjem besedilu: splošna uredba).

Pristojnosti ter medsebojna razmerja institucij, vključenih v črpanje sredstev strukturnih in Kohezijskega sklada EU, z namenom zagotavljanja optimalnega koriščenja sredstev evropske kohezijske politike v Republiki Sloveniji bodo podrobneje določene s posebnim predpisom. Pri tem bodo upoštevana načela, kot jih opredeljuje 58. člen splošne uredbe, še posebej načelo delitve funkcij med in znotraj posameznih organov. Tako bo v primerih, ko bodo organ upravljanja, posredniška telesa, organ za potrjevanje ali revizijski organ delovali tudi v funkciji upravičencev ali drugih nezdružljivih funkcij, zagotovljena njihova ustreznost delitev.

ORGAN UPRAVLJANJA ZA STRUKTURNE SKLADNE IN KOHEZIJSKI SKLAD EU (OU)

Funkcijo organa upravljanja, skladno s točko a prvega odstavka 59. člena splošne uredbe, za oba strukturna sklada in Kohezijski sklad opravlja Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Vodja organa upravljanja je predstojnik vladne službe oz. z njegove strani pooblaščen oseba. V okviru službe pa delujejo notranje organizacijske enote, ki upravljajo funkcijo organa upravljanja. Jasna ločitev vloge organa upravljanja od drugih vlog Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko ter opredelitev odnosov med njima, skupaj z razmejitvijo nalog, pristojnosti in odgovornosti, se določi z internim aktom službe.

Organ upravljanja skladno s 60. členom splošne uredbe nosi splošno odgovornost za učinkovito in pravilno upravljanje in izvajanje operativnih programov in je v tem okviru tudi dolžan vzpostaviti sistem izvedbe, kot ga predvidevajo določbe splošne ter izvedbene uredbe. Organ upravljanja je v tem okviru neposredno oz. po potrebi s prenosom določenih nalog na posredniško telo ali posredniška telesa (skladno z drugim odstavkom 59. člena splošne uredbe) odgovoren predvsem za:

1. skladnost sofinanciranih dejavnosti z določili operativnega programa in drugih veljavnih pravil EU in Republike Slovenije;
2. vzpostavitev sistema administrativnih kontrol in kontrol na kraju samem, vključno s poročanjem o nepravilnostih;
3. vzpostavitev sistema spremljanja in vrednotenja, hkrati pa je dolžan zagotoviti vse potrebne informacije drugim vključenim institucijam v sistemu izvajanja, še posebej organu za potrjevanje ter revizijskemu organu;
4. vzpostavitev sistema obveščanja javnosti skladno z 69. členom splošne uredbe;

5. ustanovitev in vodenje nadzornega odbora, ki je lahko skupen za več operativnih programov, in zanj zagotovi administrativno-tehnične storitve;
6. zagotavljanje organu za potrjevanje, da je sistem preverjanj vzpostavljen in deluje, da so prijavljeni izdatki realni, da so proizvodi ali storitve dobavljeni v skladu z odločitvijo o potrditvi, da so zahtevki za povračilo upravičenca pravilni in da so operacije ter izdatki v skladu s pravili Evropske unije in pravili Republike Slovenije.

Kontrole po 13. členu Uredbe 1828/2006/ES izvajata bodisi organ upravljanja bodisi posredniško telo, kadar jih nanj prenese organ upravljanja.

Posredniško telo (npr. resorno ministrstvo) izvaja naloge, ki so mu bile prenesene s strani organa upravljanja s sklepom organa upravljanja. Med prenesenimi nalogami, ki jih na posredniška telesa lahko prenese organ upravljanja s sklepom, so zlasti:

- izvajanje administrativnih kontrol in priprava zahtevkov za povračilo;
- izvedba postopkov za izbor operacij in njihova potrditev;
- pri neposrednem potrjevanju operacij preverjanje administrativne, tehnične, finančne in vsebinske ustreznosti operacije;
- redno spremljanje operacij in poročanje organu upravljanja in organu za potrjevanje o realizaciji njihovega izvajanja.

Podrobnejši opis nalog organa upravljanja ter morebiten prenos določenih nalog na druge organe se opredeli s posebnim predpisom. V tem okviru bodo med drugim posebej določeni tudi postopki za izvrševanje načela navzkrižnega financiranja (*flexibility rule*), ki se bo izvrševalo na ravni posamezne razvojne prioritete. Navedena možnost financiranja bo omogočena le v primerih, kjer bo šlo za neposredno navezavo na vsebino projekta in kjer bo to financiranje pogoj za uspešno izvedbo projekta. Za koordinacijo, izvedbo in spremljanje tega določila bo prav tako skrbel organ upravljanja.

ORGAN ZA POTRJEVANJE

Kot organ za potrjevanje za Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad in Kohezijski sklad se skladno s točko b prvega odstavka 59. člena Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 določi Ministrstvo za finance, Nacionalni sklad.

Organ za potrjevanje je skladno z 61. členom Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 odgovoren zlasti za:

- prejemanje plačil iz naslova prispevka Skupnosti s strani Evropske komisije in vodenje obrestnega podračuna za posamezni sklad ter evidence o vseh transakcijah;
- potrjevanje izjave o izdatkih in zahtevkov za plačila ter njihovo posredovanje Evropski komisiji;
- izvrševanje povračil iz naslova prispevka Skupnosti na podlagi posameznega zahtevka za povračilo v državni proračun;
- zagotavljanje za namen izdajanja potrdil, da je od organa za upravljanje prejel dovolj informacij o izvajanju postopkov in preverjanje glede izdatkov, ki so vsebovani na izkazih o izdatkih;
- izvrševanje administrativnega preverjanja na podlagi vsakega posameznega zahtevka za povračilo v državni proračun pred izvršitvijo povračila iz predhodne alineje;
- izvrševanje preverjanja na kraju samem pri organu upravljanja oz. posredniškem telesu, in če je potrebno, pri upravičencu;
- upoštevanje rezultatov vseh revizij, ki jih je izvedel revizijski organ oz. so bile izvedene v njegovi pristojnosti;
- vzdrževanje računovodskih evidenc izdatkov, predloženih Evropski komisiji, v računalniški obliki;
- izdajanje zahtevkov za vračilo pristojnim ministrstvom;
- vodenje evidence o zahtevanih ter izvršenih vračilih in pripravljanje letne izjave o zahtevanih vračilih, ki jo predloži revizijskemu organu;
- upoštevanje vračil pri potrjevanju izdatkov in pripravi zahtevka za plačilo;
- sestavo in predložitev napovedi zahtevkov za plačilo sredstev kohezijske politike za tekoče in naslednje leto.

REVIZIJSKI ORGAN

Funkcijo revizijskega organa skladno s točko c prvega odstavka 59. člena splošne uredbe bo opravljal Urad RS za nadzor proračuna (UNP), in sicer za oba strukturalna sklada ter za Kohezijski sklad. UNP je organ v sestavi Ministrstva za finance, ki opravlja nalogo usklajevanja notranjega nadzora javnih financ (sistem NNJF) in neodvisnega nadzora vseh skladov EU ter je pooblaščen za koordinacijo boja proti goljufijam (izvaja funkcije AFCOS).

Naloge revizijskega organa, ki so opredeljene v 62. členu Uredbe 1083/2006/ES ter v 16.–18. členu Uredbe 1828/2006/ES, so zlasti:

- zagotavljanje izvedbe revizij, s katerimi se preveri učinkovitost sistema upravljanja in nadzora;
- zagotavljanje, da se revizije projektov izvajajo na podlagi ustreznega vzorca, da se preverijo prijavljeni izdatki;
- priprava in posredovanje revizijske strategije Evropski komisiji najkasneje v devetih mesecih od potrditve operativnega programa;
- posredovanje letnega poročila o nadzoru Evropski komisiji;
- izdaja mnenja na podlagi nadzora in revizij o učinkovitosti delovanja sistema upravljanja in nadzora;
- sporočanje informacij o vseh pomembnih ugotovitvah glede sistema poslovanja in notranjega nadzora vseh udeležencev v postopkih izvajanja kohezijske politike organu upravljanja, organu za potrjevanje in revidiranim udeležencem;
- priprava in posredovanje zaključne izjave, in kadar je to potrebno, izjave o delni zaključitvi.

Revizije se bodo izvajale na osnovi mednarodnih revizijskih standardov.

Revizijski organ je odgovoren za pripravo poročila in mnenja o skladnosti vzpostavitve sistemov upravljanja in nadzora operativnih programov, kot je določeno z drugim, tretjim in četrtem odstavkom 71. člena Uredbe (ES) 1083/2006.

Podrobnejša razdelava nalog revizijskega organa bo opredeljena s posebnim predpisom.

Nezdružljivost funkcij

Pri delitvi nalog bo upoštevano načelo nezdružljivosti funkcij med in znotraj posameznih udeležencev, kar je še posebej pomembno za delitev kontrolne funkcije od funkcije izvajanja.

Načelo nezdružljivosti funkcij bo upoštevano pri opredeljevanju nalog in medsebojnih razmerij med udeleženci, ki sodelujejo pri izvajanju kohezijske politike. V primerih, ko ima udeleženec več vlog, se mora ločenost zagotavljati z delitvijo na več notranjih organizacijskih enot ali delitvijo del in nalog med posameznimi uslužbenci.

Ločenost funkcij organa za potrjevanje ter revizijskega organa je zagotovljena s tem, da sta kot organa sicer istega ministrstva organizacijsko ločena in pristojna za različne naloge, ki jih opravljata neodvisno in samostojno. Notranja organizacija in opredelitev nalog Ministrstva za finance in organov v sestavi Ministrstva za finance je podrobno določena z Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest. Revizijski organ, torej Urad RS za nadzor proračuna, deluje kot neodvisen organ v sestavi Ministrstva za finance. Organi v sestavi v skladu z nacionalno zakonodajo, ki ureja organizacijo in delovanje državne uprave, sicer sodijo v notranjo organizacijo ministrstva v širšem pomenu, vendar imajo elemente samostojnosti. Ustanovijo se predvsem za opravljanje specializiranih strokovnih nalog ter nalog inšpekcijskega in drugega nadzora, kadar je treba zagotoviti večjo stopnjo strokovne samostojnosti pri opravljanju nalog.

6.2 Spremljanje in vrednotenje

NADZORNI ODBOR IN NAČELO PARTNERSTVA

Za usmerjanje in nadziranje izvajanja bo pristojen skupen nadzorni odbor za Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture ter Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov, ki ga ustanovi Vlada Republike Slovenije. Člane nadzornega odbora na predlog udeležencev in partnerjev imenuje Vlada Republike Slovenije, vodi pa ga predstavnik organa upravljanja. Nadzorni odbor spremlja učinkovitost in uspešnost izvajanja operativnega programa in sprejema usmeritve za njegovo izvajanje. Podrobno se pristojnosti uredijo s posebnim aktom.

Nadzorni odbor je sestavljen upoštevač načelo partnerstva. V njem so med drugim zastopani socialni partnerji, predstavniki regij ter nevladnih organizacij, v nadzornem odboru pa lahko sodelujejo tudi predstavniki ključnih razvojnih deležnikov, na katere se nanašata operativna programa. Na lastno pobudo ali na pobudo nadzornega odbora predstavnik Evropske komisije sodeluje pri delu organa v svetovalni vlogi. Pri sestavi in delovanju nadzornega odbora bo dan poseben poudarek področjem enakosti med moškimi in ženskami, nediskriminaciji ter področju trajnostnega razvoja in varovanju okolja. Navedenim področjem bodo nadzorni odbor, resorna ministrstva ter organ upravljanja posvečala posebno pozornost tudi v fazi izvedbe, torej pri

opredeljevanju konkretnih aktivnosti ter pri spremljanju in vrednotenju. To pomeni, da bodo morale biti podprte aktivnosti skladne z zgornjimi načeli, pri tem pa bodo posebej opredeljene tiste operacije, ki so posebnega pomena za posamezno dimenzijo. V teh primerih bo pridobljeno soglasje pristojnih ministrstev, pri čemer se bodo poleg EU in nacionalnih strateških usmeritev upoštevala tudi priporočila iz celovite presoje vplivov na okolje.

Načelo partnerstva se bo upoštevalo tako v fazi izvedbe kot pri spremljanju in vrednotenju. V okviru aktivnosti nadzornega odbora se organ upravljanja ter socialni partnerji dogovorijo o konkretnih načinih oz. oblikah sodelovanja na način, ki bo po eni strani omogočal pobudo, spremljanje in obveščenost socialnih partnerjev, po drugi pa ne bo pomenil podaljševanja postopkov izvajanja.

SPREMLJANJE

Osnova za dodeljevanje sredstev je operativni program (OP), ki mora biti v skladu z 9. členom Splošne uredbe konsistenten z nacionalnim strateškim referenčnim okvirom (NSRO), koordiniran z drugimi skladi (npr. EKSRP, ESR), sredstvi Evropske investicijske banke in drugimi obstoječimi finančnimi instrumenti. Spremljanje pomeni dejansko primerjavo načrtovanega, ki je običajno definirano na višjih ravneh razvojnih programov (OP, NSRO), in doseženega, kar se v večini primerov zbira na nižjih ravneh (projekt). Pomembno je, da se sistem spremljanja že v fazi priprave operativnih programov načrtuje tako, da bodo procesi izvajanja programov zagotavljali zbiranje in hranjenje takih podatkov, ki jih s pomočjo informacijskega sistema lahko v agregirani obliki na višjih ravneh primerjamo z načrtovanimi, s čimer zagotovimo uspešno spremljanje OP in NSRO.

Spremljanje in poročanje, ki je opisano v 66. členu splošne uredbe ter upoštevajoč določbe 58. in 60. člena, se bo sicer izvajalo v okviru **centralnega informacijskega sistema** pri organu upravljanja, ki bo v povezavi z računovodskim sistemom Ministrstva za finance zagotavljal tekoče podatke o izplačilih iz proračuna in bo povezan s kontrolnim informacijskim sistemom organa za potrjevanje. Za zagotovitev jasne organiziranosti in delovanja informacijskega sistema bo organ upravljanja za potrebe spremljanja pripravil posebna navodila, ki bodo temeljila na naslednjih izhodiščih. Razvoj, koordinacijo, navodila in usmeritve ter usposabljanja za delovanje informacijskega sistema zagotavlja organ upravljanja. Ta tesno sodeluje s posredniškimi telesi oz. z njihove strani pooblaščenimi organizacijami na način, da se zagotovi najenostavnejši procesni vidik zagotavljanja podatkov, hkrati pa se na vsebinski strani zagotovijo vsi potrebni podatki. Vnos podatkov se praviloma oz. takoj, ko bo to mogoče, zagotavlja pri posredniških telesih oz. z njihove strani pooblaščenih organizacijah. Za agente, ki imajo ločen informacijski sistem (IS) za implementacijo programov, bo praviloma zagotovljena elektronska povezanost njihovih IS s centralnim informacijskim sistemom. Za uspešno delovanje povezanih informacijskih sistemov se opredeli jasna medsebojna podatkovna in procesna povezava. Proces povezav, ki ga bo predpisal organ upravljanja, bo zagotavljal vnos in spremembe podatkov samo v izvornem sistemu, to je sistemu, ki je odgovoren za podatke.

Gre torej za centraliziran informacijski sistem, ki deluje na lokaciji OU. Dostop uporabnikov je urejen neposredno (internet, terminalske strežniki) in posredno preko ločenih informacijskih sistemov nekaterih agentov in temelji na naslednjih izhodiščih:

- neposredni dostop bo temeljil na vnosu vseh podatkov o načrtovanju projekta s strani posredniških teles in podatkov o poročanju v obliki zahtevka za izplačilo (izplačila, računi, ipd.) s strani upravičencev. Proces potrjevanja zahtevkov za izplačilo se bo odvijal neposredno s sodelovanjem različnih odgovornih oseb posredniškega telesa (npr. skrbnik pogodbe, finančna služba, kontrolna enota oz. oddelek za izplačila). Obstoječa povezava z IS ministrstva za finance bo omogočila neposreden prenos podatkov za izpis odredbe za izplačilo iz proračuna. Načeloma bo dostop omogočen neznanim uporabnikom v fazi prijave na razpis, medtem ko bodo za izbrane projekte (proces izbora projektov poteka v okviru posebnega modula), dobili dostop znani uporabniki z dodeljenim certifikatom;
- posredni dostop do centralnega informacijskega sistema bo zasnovan pri tistih agentih, ki že izvajajo programe s svojimi informacijskimi sistemi. Za povezovanje centralnega informacijskega sistema z IS posameznih agentov se bodo pripravili posebni standardi, ki bodo zainteresiranim omogočili pripravo ustreznih struktur podatkov za prenos v centralni informacijski sistem. Trenutno je projekt, ki povezuje IS ZRSZ z IS OU, v drugi fazi, kar pomeni, da bomo v kratkem lahko izvedli testni prenos podatkov.

Razen sprotnega finančnega spremljanja omogoča centralni informacijski sistem tudi sprotno fizično spremljanje, ki temelji na izkušnjah programskega obdobja 2004–2006, saj Smernice Organa upravljanja za spremljanje izvajanja Enotnega programskega dokumenta (2004–2006) na projektni ravni vsebujejo poseben obrazec za vnos fizičnih ciljev. Informacijski sistem bo torej zagotavljal spremljanje ciljev in kazalnikov na ravni operativnega programa in razvojnih prioritet in na ta način omogočal tako kvantitativno kot kvalitativno spremljanje napredka operativnega programa. Osnova je obstoječi nabor kazalnikov

v centralnem informacijskem sistemu, ki še pred fazo implementacije omogoča dopolnjevanje in usklajevanje s postavljenimi kvantificiranimi cilji. Zbrani podatki se bodo uporabljali za redno poročanje nadzornemu odboru, predstavljali pa bodo tudi ključen pripomoček za spremljanje napredka organu upravljanja in drugim v izvajanje operativnega programa vključenim institucijam. V okviru informacijskega sistema se bo spremljalo tako upoštevanje načela enakosti možnosti kot vpliv na trajnostni razvoj s poudarkom na okoljski dimenziji.

Razvoj in delovanje informacijskega sistema se financira z naslova tehnične pomoči.

VREDNOTENJE

Vrednotenje sofinanciranih dejavnosti je obvezen element, ki ga določa splošna uredba v 47. do 49. členu. Namen vrednotenja je izboljšati kvaliteto, učinkovitost ter konsistentnost programov glede na okolje, kjer se izvajajo, ter glede na okvire trajnostnega razvoja. Operativni program bo predmet predhodnega, tekočih in končnega vrednotenja. Medtem ko je za končno vrednotenje operativnih programov, ki se izvede do 31. 12. 2015, odgovorna Evropska komisija, so za predhodno in tekoča vrednotenja odgovorne države članice.

Organizacija in struktura odgovornosti na področju vrednotenja bo temeljila na preprosti hierarhični logiki zaradi čim večje preglednosti in enostavnosti. Organizacija je predstavljena od zgoraj navzdol, torej od nadzornega odbora do ministrstev:

Nadzorni odbor – je telo, ki je glede na svojo generalno nadzorno funkcijo zadolženo za kvalitetno izvedenega vrednotenja, na podlagi katerega lahko sprejema morebitne odločitve o prilagoditvah programov. S tem namenom bo redno seznanjen s predvidenimi aktivnostmi, prav tako pa bo podajal vsebinske usmeritve, torej prioriteta področja, kjer bodo člani nadzornega odbora menili, da nimajo zadostnih podlag za odločanje.

Organ upravljanja – je odgovoren za izvedbo in koordinacijo vrednotenj. Odgovoren je za ustanovitev in koordinacijo interdisciplinarnih usmerjevalnih skupin, ki jo sestavljajo predstavniki organa upravljanja, ministrstev ter drugih organov državne uprave, ki spremljajo doseganje ciljev Lizbonskega procesa na nacionalni ravni. Vloga OU v dialogu s to skupino je predvsem zagotavljanje administrativno-tehnične (vzpostavitev administrativnega okvira, zagotavljanje kakovosti in uporabnosti ugotovitev in posredovanje teh Nadzornemu odboru in EK), podatkovne (posredovanje finančnih in fizičnih podatkov o implementaciji NSRO in OP-jev iz informacijskega sistema spremljanja) ter finančne (zagotavljanje sredstev za izvajanje z naslova tehnične pomoči) podpore za čim večjo učinkovitost sistema vrednotenja.

Ministrstva in drugi udeleženci bodo nosilci bolj specializiranih vrednotenj, vendar pa bo za zagotavljanje sinergijskih učinkov teh izsledkov na nacionalni in evropski ravni pomembno vključevanje njihovih predstavnikov v usmerjevalno skupino. Z namenom zagotovitve dobre koordinacije na področju vrednotenja organ upravljanja pripravi načrt vrednotenja, kjer so opredeljeni nosilci in njihova odgovornost za izvedbo posameznih vrednotenj. Načrt vrednotenja bo zaradi učinkovitejše koordinacije vrednotenj skupen za OP RR in OP ROPI.

Izvajanje operativnega programa bo predmet tekočih vrednotenj predvsem na dejavnostih, ki bodo bistveno odstopale od zastavljenih ciljev. Po potrebi bodo izvedena posamezna vsebinska vrednotenja, katerih namen je ugotoviti utemeljenost, učinkovitost, uspešnost in učinke izvajanja programov, vrednotenje izvajalskega in upravljaljskega sistema, preverjanje doseganja horizontalnih ciljev ter vrednotenje ukrepov informiranja in obveščanja. Vrednotenja bodo prispevala priporočila za učinkovitejše izvajanje programov. V navedenem vsebinskem okviru bo posebna pozornost posvečena naslednjima področjema:

- uresničevanju horizontalne teme »Trajnostni razvoj s poudarkom na okoljski dimenziji« ter
- ugotavljanju neto učinkov pri doseganju cilja ustvarjanja delovnih mest, upoštevajoč med drugim metodologijo iz dokumenta »Working document no 6: Measuring structural funds on employment effect«.

Finančna sredstva za izvedbo vrednotenj bodo zagotovljena iz sredstev tehnične pomoči.

6.3 Finančni tokovi

Prispevek iz skladov se na ravni operativnega programa določi glede na upravičene javne izdatke. Pristojna resorna ministrstva zagotavljajo, da upravičenci kar se da hitro in v celoti prejmejo znesek javnega prispevka.

Neposredni in posredni uporabniki državnega in/ali občinskih proračunov so zadolženi, da izkažejo upravičene javne izdatke. Pristojna resorna ministrstva v sodelovanju z organom upravljanja na osnovi izkazanih upravičenih javnih izdatkov pripravijo zahtevek za povračilo sredstev iz strukturnega oz. kohezijskega sklada in ga predložijo organu za potrjevanje, ki izvrši povračilo sredstev posameznega strukturnega oz. kohezijskega sklada v državni proračun.

Organ za potrjevanje na podlagi potrjenih zahtevkov za povračilo sredstev strukturnih oz. kohezijskega sklada pripravi in potrdi izjave o izdatkih in zahtevke za plačila ter jih posreduje Komisiji.

Organ za potrjevanje je pristojen za prejemanje plačil Komisije, kot je opredeljeno v 76. in 77. členu Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006. V ta namen organ za potrjevanje za sredstva posameznega strukturnega oz. kohezijskega sklada vodi v okviru enotnega zakladniškega računa države pri Banki Slovenije podračune za vsak program in sklad posebej. Poleg nakazil sredstev s strani Evropske komisije se na posebne račune pripisujejo tudi obresti in morebitna vračila sredstev.

Ministrstvo za finance – Nacionalni sklad je za sredstva evropskega sklada regionalni razvoj za Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 odprlo ločen podračun v okviru Enotnega zakladniškega računa države pri Banki Slovenije IBAN št. SI56011006000020975.

UPORABA EVRA

V Republiki Sloveniji je od 1. 1. 2007 evro sprejet kot nacionalna valuta.

6.4 Informiranje in obveščanje javnosti

Organ upravljanja je odgovoren za pripravo komunikacijskega načrta, ki bo skupen za vse tri operativne programe, financirane iz sredstev kohezijske politike. V nadaljevanju so podana izhodišča, ki bodo kot podlaga služila pripravi komunikacijskega načrta.

STRATEGIJA INFORMIRANJA IN OBVEŠČANJA JAVNOSTI

Cilji informiranja in obveščanja javnosti so:

- predstavitev operativnih programov in vseh udeležencev pri njihovem izvajanju z vidika njihovega prispevka k pomembnim socialnim in ekonomskim koristim za državo,
- opredelitev ukrepov informiranja in obveščanja javnosti s komunikacijskimi sredstvi glede na različne ravni znotraj operativnih programov,
- spodbujanje vključevanja potencialnih upravičencev do evropskih sredstev,
- krepitev partnerstva na nacionalni, regionalni in lokalni ravni,
- seznanjanje splošne javnosti o prispevku EU.

Za doseganje zastavljenih ciljev/smernic informiranja in obveščanja javnosti se uporabi integriran pristop vseh načrtovanih aktivnosti s pomočjo naslednjih usmeritev:

1. IDENTIFIKACIJA RAZLIČNIH RAVNI ZNOTRAJ OPERATIVNIH PROGRAMIH

Za različne ravni znotraj operativnih programov se bodo uporabljala določena komunikacijska sredstva za informiranje in obveščanje javnosti, s čimer bo operativnim programom zagotovljena verodostojnost ter lažji in uspešnejši stik komuniciranja s ključnimi partnerji.

2. ENOTEN, JASEN IN ENOSTAVEN PRISTOP

Za prepoznavnost operativnih programov bo razvita skupna identiteta z jasnim prepoznavnim sloganom. Oblikovanje ustreznega slogana je pomemben dejavnik, s katerim bomo predstavljali operativne programe in bo služil kot osnova za vse nadaljnje aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti. Skupaj s sloganom bo oblikovana tudi temu primerna celostna grafična podoba oziroma razvoj skupne identitete, ki se bo po izgledu, branju in občutku dopolnjevala in bo tako delovala kot celota. Vse aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti morajo biti dosledne in uporabniku prijazne.

3. OZAVEŠČANJE O EU-SKLADIH

Podoba strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU se gradi na pozitiven način z izpostavljanjem prednosti, ki jih imajo za Slovenijo, s spodbujanjem ciljnih skupin k podpori vizije strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU. Na takšen način je mogoče doseči tako ozaveščanje ljudi o obstoju možnosti porabe evropskih sredstev kot tudi obveščanje posameznikov in podjetij o koristih evropskih sredstev za vsak sklad posebej. Za tovrstno usposabljanje ciljnih skupin bodo organizirane različne delavnice, seminarji in promocijske aktivnosti.

4. SPODBUJANJE UDELEŽBE

K udeležbi se bodo skupaj s partnerji spodbujale vse ciljne skupine in obveščale o možnostih sofinanciranja iz strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU. Ciljne skupine se bodo seznanjale s primeri dobrih praks informiranja in obveščanja, ki bodo tako spodbujale načrtovanje projektov za črpanje iz strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU.

5. TRANSPARENTNOST

V okviru tega ukrepa se bomo trudili za čim lažji dostop javnosti do informacij, povezanih s strukturnimi skladi in kohezijskim skladom EU. Javnost bomo redno obveščali s pomočjo medijev o izvajanju operativnih programov. Vsaj enkrat na leto bomo pripravili večjo konferenco z novinarji, kjer bomo predstavili dosežke operativnih programov in uspešnih projektov. Letno bomo objavljali tudi seznam upravičencev skupaj s projekti in višinami javnih sredstev, ki so bila uporabljena za vse operativne programe.

IZVAJANJE IN SPREMLJANJE KOMUNIKACIJSKEGA NAČRTA

Organ upravljanja poroča nadzornemu odboru o komunikacijskem načrtu in napredku izvajanja načrta, izvedenih ukrepih za informiranje in obveščanje javnosti in uporabljenih komunikacijskih sredstvih na podlagi primerov.

Letna poročila bodo vsebovala primere ukrepov za informiranje in obveščanje javnosti o operativnem programu, ki se uredničujejo pri izvajanju komunikacijskega načrta, ureditev v okviru ukrepov za informiranje in obveščanje javnosti in vsebino glavnih sprememb komunikacijskega načrta. V letno poročilo 2010 in končno poročilo bomo vključili poleg informacij o izvajanju komunikacijskega načrta tudi vrednotenje ukrepov za informiranje in obveščanje javnosti v smislu prepoznavnosti operativnih programov in ozaveščenosti glede njih ter vloge Skupnosti.

6.5 Opredelitev postopkov med Evropsko komisijo in državo članico o izmenjavi podatkov v računalniški obliki

Evropska komisija je za programsko obdobje 2007–2013 vzpostavila nov informacijski sistem (SFC2007) za zbiranje podatkov o izvajanju programov v državah članicah. Sistem je vsaki državi dostopen preko svetovnega spleta. Podpira tako elektronsko izmenjavo podatkov med komisijo in državo članico o programih, ki se financirajo iz strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, kot tudi ročni vnos podatkov preko spletne aplikacije. Vsekakor je cilj novega informacijskega sistema zagotoviti brezpapirno izmenjavo podatkov med Evropsko komisijo in državo članico na osnovi zahtev uredb za obdobje 2007–2013 znotraj informacijskega sistema Evropske komisije, ki je skupen za vse sklade. Slovenija bo do nadaljnjega uporabljala možnost vnosa tako strukturiranih kot tudi nestrukturiranih (dokumentov) podatkov preko spletne aplikacije informacijskega sistema SFC2007.

Za zagotavljanje pravilnosti podatkov so v referenčnem sistemu vzpostavljene podatkovne in procesne kontrole, ki se bodo, v času izvajanja operativnega programa tudi ustrezno nadgrajevale.

Izmenjava podatkov med Evropsko komisijo in državo članico bo zajemala naslednje vsebinske sklope:

- izvedba nacionalnega strateškega referenčnega okvirja,
- programiranje,
- letno in zaključno poročanje,
- zahtevki za plačila in napovedi plačil,
- revizija,
- vrednotenje.

Dostop do baze SFC bo določen skladno s pristojnostmi posameznih institucij skladno z določili posebnega predpisa, koordinacijo pa bo izvajal organ upravljanja.

6.6 Skladnost s pravili konkurence in javnih naročil

Slovenija bo zagotovila, da bodo sredstva operativnega programa dodeljena skladno s procesnimi in materialnimi pravili državnih pomoči, veljavnimi ob dodeljevanju sredstev. Skladnost posameznih ukrepov znotraj operativnega programa s pravili o državnih pomočeh in navezava na konkretno shemo državnih pomoči bo urejena v izvedbenih dokumentih.

Pri izvajanju operativnega programa se bodo prav tako v celoti upoštevala pravila, ki urejajo delovanje notranjega trga in v tem okviru še posebej pravila javnega naročanja, ki jih na ravni EU med drugim opredeljujejo direktivi 2004/18/ES in 2004/17/ES, kakor tudi relevantna določila pogodbe o EU.

PRILOGE

Okvirna razčlenitev prispevka Skupnosti po kategorijah v OP RR

Referenčna št. Komisije: CCI 2007SI161PO001

Ime programa: OP krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013

v evrih, tekoče cene

Razsežnost 1		
Prednostna tema		
Koda	Naziv	Znesek v €
Raziskave in tehnološki razvoj (RTR), inovacije in podjetništvo		
1	Dejavnosti RTR v raziskovalnih centrih	18.818.511
2	Infrastruktura za RTR (<i> vključno z opremo in objektom, instrumenti ter računalniškimi omrežji za hitri prenos, ki povezujejo raziskovalna središča</i>) in pristojna središča za določeno tehnologijo	84.565.681
3	Prenos tehnologije in izboljšanje omrežij sodelovanja med malimi in srednjevelikimi podjetji (MSP), med temi podjetji in drugimi podjetji ter univerzami, posrednješolskimi izobraževalnimi ustanovami vseh vrst, regionalnimi organi, raziskovalnimi, znanstvenimi in tehnološkimi središči (<i> znanstveni in tehnološki parki itd.</i>)	316.212.584
4	Pomoč RTR, zlasti v MSP (<i> vključno z dostopom do storitev RTR v raziskovalnih središčih</i>)	141.138.828
5	Izpopolnjene pomožne storitve za podjetja in skupine podjetij	
6	Pomoč MSP za spodbujanje okolju prijaznih izdelkov in proizvodnih procesov (<i> uvajanje učinkovitega sistema upravljanja okolja, sprejetje in uporaba tehnologij za preprečevanje onesnaženja, vključevanje čistih tehnologij v proizvodnjo v podjetjih</i>)	55.634.088
7	Naložbe v podjetja, neposredno povezana s področjem raziskav in inovacij (<i> inovativne tehnologije, ustanavljanje novih podjetij s strani univerz, obstoječa središča in podjetja za RTR itd.</i>)	55.634.088
8	Druge naložbe v podjetja	120.042.680
9	Drugi ukrepi za spodbujanje raziskav, inovacij in podjetništva v MSP	148.666.232
Informacijska družba		
10	Telefonska infrastruktura (<i> vključno s širokopasovnimi omrežji</i>)	70.013.449
11	Informacijske in komunikacijske tehnologije (<i> dostop, varnost, interoperabilnost, preprečevanje tveganja, raziskave, inovacije, spletne vsebine itd.</i>)	10.000.000
12	Informacijske in komunikacijske tehnologije (informacijsko-komunikacijske tehnologije vseevropskih omrežij – TEN-IKT)	
13	Storitve in aplikacije za državljane (<i> e-zdravje, e-vlada, e-učenje, e-vključenost itd.</i>)	
14	Storitve in aplikacije za MSP (<i> e-poslovanje, izobraževanje in usposabljanje, povezovanje v mreže itd.</i>)	19.291.640
15	Drugi ukrepi za izboljšanje dostopa do informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) in njihove uporabe s strani MSP	9.291.640
Promet		
16	Železnice	

17	Železnice (TEN-T)	
18	Gibljava sredstva železnic	
19	Gibljava sredstva železnic (TEN-T)	
20	Avtoceste	
21	Avtoceste (TEN-T)	
22	Državne ceste	
23	Regionalne/lokalne ceste	43.360.984
24	Kolesarske steze	
25	Mestni promet	
26	Multimodalni prevoz	
27	Multimodalni prevoz (TEN-T)	
28	Inteligentni prevozni sistemi	21.680.492
29	Letališča	
30	Pristanišča	6.194.426
31	Celinske plovne poti (<i>regionalne in lokalne</i>)	
32	Celinske plovne poti (TEN-T)	
Energetika		
33	Električna energija	
34	Električna energija (TEN-E)	
35	Zemeljski plin	
36	Zemeljski plin (TEN-E)	
37	Naftni derivati	
38	Naftni derivati (TEN-E)	
39	Obnovljiva energija: veter	
40	Obnovljiva energija: sonce	
41	Obnovljiva energija: biomasa	
42	Obnovljiva energija: hidroenergija, geotermalna energija in drugo	
43	Učinkovita raba in sproizvodnja energije, gospodarjenje z njo	
Varstvo okolja in preprečevanje tveganja		
44	Ravnanje z gospodinjstvi in industrijskimi odpadki	
45	Upravljanje in distribucija vode (<i>pitne vode</i>)	77.430.329
46	Čiščenje vode (<i>odpadne vode</i>)	54.201.230
47	Kakovost zraka	
48	Celovito preprečevanje in nadzor onesnaževanja	
49	Ublažitev podnebnih sprememb in prilagoditev nanje	
50	Obnova industrijskih območij in kontaminiranih zemljišč	
51	Spodbujanje biološke raznovrstnosti in varstva narave (<i> vključno z Naturo 2000</i>)	49.555.411
52	Spodbujanje čistega mestnega prevoza	34.069.345
53	Preprečevanje tveganja (<i> vključno s pripravo ter izvajanjem načrtov in ukrepov za preprečevanje in obvladovanje naravnih in tehnoloških tveganj</i>)	23.229.099
54	Drugi ukrepi za ohranjanje okolja in preprečevanje tveganja	

Turizem		
55	Poudarjanje pomena naravnih dobrin	39.947.329
56	Varovanje in razvoj naravne dediščine	7.743.033
57	Druga podpora za izboljšanje turističnih storitev	32.204.296
Kultura		
58	Varovanje in ohranjanje kulturne dediščine	41.347.516
59	Razvoj kulturne infrastrukture	41.347.516
60	Druga podpora za izboljšanje kulturnih storitev	
Obnova mest in podeželja		
61	Celostni projekti za obnovo mest in podeželja	61.944.263
Večanje prilagodljivosti delavcev in gospodarskih družb, podjetij in podjetnikov		
Izboljšanje dostopa do zaposlitve in trajnostne udeležbe		
Povečanje socialne vključenosti prikrajšanih oseb		
Izboljšanje človeškega kapitala		
Naložbe v socialno infrastrukturo		
75	Izobraževalna infrastruktura	15.486.066
76	Zdravstvena infrastruktura	15.486.066
77	Infrastruktura za otroško varstvo	
78	Stanovanjska infrastruktura	
79	Druga socialna infrastruktura	67.208.966
Mobilizacija za reforme na področju zaposlovanja in vključenosti		
80	Spodbujanje partnerstva, dogovorov in pobud z mrežnim povezovanjem ustreznih zainteresiranih strani	
Krepitev institucionalne zmogljivosti na nacionalni, regionalni in lokalni ravni		
81	Mehanizmi za izboljšanje dobrega načrtovanja, spremljanja in ocenjevanja politike in programov na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, krepitev zmogljivosti pri uresničevanju politike in programov	
Zmanjšanje dodatnih stroškov, ki ovirajo razvoj najbolj oddaljenih regij		
82	Nadomestilo za kakršne koli dodatne stroške zaradi pomanjkanja dostopnosti in ozemeljske razdrobljenosti	
83	Posebni ukrepi za nadomestilo dodatnih stroškov zaradi velikosti trga	
84	Podpora za nadomestilo dodatnih stroškov zaradi podnebnih pogojev in težavnih reliefnih značilnosti	
Tehnična pomoč		
85	Priprava, izvajanje, spremljanje in pregled	21.002.800
86	Ocena in študije; informacije in komunikacija	7.000.934
Skupaj		1.709.749.522

Razsežnost 2		
Oblika financiranja		
Koda	Naziv	Znesek v €
1	Nepovratna pomoč	1.598.481.346
2	Pomoč (<i>posojilo, subvencioniranje obresti, jamstva</i>)	55.634.088
3	Tvegani kapital (<i>udeležba, sklad tveganega kapitala</i>)	55.634.088
4	Druge oblike financiranja	
Skupaj		1.709.749.522

Razsežnost 3		
Ozemlje		
Koda	Naziv	Znesek v €
1	Urbano	1.079.286.377
2	Gorsko	
3	Otoško	
4	Redko in zelo redko poseljeno območje	
5	Podeželska območja (<i>razen gorskega območja, otokov ali redko in zelo redko poseljenega območja</i>)	630.463.145
6	Nekdanje zunanje meje EU (<i>po 30. 4. 2004</i>)	
7	Najbolj oddaljena regija	
8	Območje čezmejnega sodelovanja	
9	Območje transnacionalnega sodelovanja	
10	Območje medregionalnega sodelovanja	
0	Se ne uporablja	
Skupaj		1.709.749.522

